

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

B

954,167

1

2

3

4

5

6

7

8

ANGELSÄCHSISCHES LESEBUCH

. 120362

ZUSAMMENGESTELLT UND MIT GLOSSAR VERSEHEN

VON

FRIEDRICH KLUGE.

DRITTE AUFLAGE.

HALLE
MAX NIEMEYER
1902

320.8

K66

1902

VORWORT.

Das vorliegende lesebuch hat sich soweit eingebürgert, dass sein plan und sein inhalt wohl als bekannt und anerkannt gelten mögen. Auf die zuverlässigkeit und brauchbarkeit der lesestücke ist nach wie vor mühe und sorgfalt verwendet. Eigene kollationen sowie die gütige unterstützung der herren Prof. A. Napier in Oxford und R. Priebisch in London sowie des Frl. M. Steele Smith in Cambridge garantieren im allgemeinen treue und genauigkeit in der wiedergabe der handschriftlichen überlieferung. Für das verständnis der Epinaler Glossen, das durch die regulierung der latein. lemmata gefördert werden konnte, hat sich der Thesaurus Glossarum Emendatarum von G. Goetz vielfach förderlich erwiesen. Das latein von glossentexten und citaten usw. ist überhaupt normalisiert, soweit ich konnte. Aber bei den angelsächsischen texten bin ich nur mit der einföhrung von konsequenten längenzeichen über die überlieferung hinausgegangen (á, é — éa, éo usw.), doch unter schonung der handschriftlichen längenzeichen, die durch circumflexe (â, ê — êa, êo usw.) wiedergegeben sind. — Für die ergänzung des glossars haben mir benutzter des buches erfreulicherweise manche nachträge geliefert. Dass das glossar nicht alle schwierigkeiten der älteren glossen aufklärt, dafür trifft nicht mich allein die schuld.

Freiburg i. B., 1. april 1902.

F. Kluge.

INHALT.

A. Glossen und Prosa.

	Seite
I. Die Epinaler Glossen	1
II. Glossen aus Erfurt, Werden und Münster und aus Leiden	8
III. Alte Bibelglossen	11
IV. Oxforder Glossen	13
V. Beda. 1. De mensibus Anglorum. 2. Eigennamen der Hist. Ecclest.	13
VI. Urkunden aus der ersten Hälfte des 9. Jahrhunderts	16
VII. Altmerc. Interlinearversion des Psalters	20
VIII. Aus den Werken Alfreds des Grossen	29
IX. Aus der Parkerhandschrift der Chronik	38
X. Be gesceádwisan geréfan	48
XI. Die Northumbr. Matthäusübersetzung mit den Rushworth Glossen	50
XII. Westsächsische Matthäusübersetzung	65
XIII. Die Kentischen Glossen	69
XIV. Aus Ælfrics Homilien	78
XV. Wulfstán	90
XVI. Aus der Laudhandschrift der Chronik	93
XVII. Sermo in festis Scē. Marie Virginis	98

B. Poetische Denkmäler.

XVIII. Cædmons Hymnus	103
XIX. Bedas Sterbegesang	103
XX. Judith	103
XXI. Vision vom heiligen Kreuz	111
XXII. Kentische Paraphrase des 51. Psalms	115
XXIII. Der Kentische Hymnus	119
XXIV. Oratio Poetica	120
XXV. Das Grab	121
XXVI. Gegen verzaubertes Land	121
XXVII. Gegen Hexenstich	123
XXVIII. Wið ymbe	124
XXIX. Widsið	124
XXX. Der Überfall von Finnsburh	127
XXXI. Die Waldere-Fragmente	128
XXXII. Wade	130
XXXIII. Æðelstáns Sieg bei Brúnanburh	130
XXXIV. Byrhtnoðs Tod	132
XXXV. Verse Knuts	139
XXXVI. Sängers Trost (Déors Klage)	139
XXXVII. Wanderer	140
XXXVIII. Seefahrer	143
XXXIX. Klage der Frau	146
XL. Botschaft des Gemahls	147
XLI. Ruine	149
XLII. Reimlied	150
XLIII. Runenlied	152
XLIV. Aus den Exeter-Rätseln	154
XLV. Das Leidener Rätsel	155
XLVI. Die Cottonianischen Denksprüche	156
Glossar	158

GLOSSEN UND PROSA.

I. DIE EPINALER GLOSSEN.

Die *hs. in Epinal* nr. 17 ist 1883 für die *Philological* und die *Early English Text Society* (photolithographisch reproducirt) mit einleitung und translitteration von H. Sweet herausgegeben; die *angls. glossen des glossars auch bei Sweet OETexts* s. 42, dessen zählung ich beibehalte. Unsere fussnoten geben textkorrekturen zum teil nach den verwandten glossaren von Erfurt (*Gloss. Amplonianae*) und Cambridge (*Corpus Christi Collegium*); dieselben sind bei Sweet OETexts s. 36—106 ausgezogen; in extenso findet man die Erfurter bei G. Goetz, *Corp. Glossar. Latin. V 337*, und die Cambridger hat J. H. Hessels veröffentlicht unter dem titel '*An eighth Century Latin-Anglo-Saxon Glossary*', Cambridge 1890.

amites loerge. *azungia* rysil. *argilla* thohae. *ansâ* fibulae. *andena* brandrad. 5. *arula* fyrpannae vel herth. *aleâ* teblae. *aleator* teblere. *axedones* lynisas. *aulaea* strel.¹⁾ 10. *ariolatus* frictrung. *amites* refras. *albugo* flio. *axis* aex. *aplustra* giroedro. 15. *abellina* hrutu.²⁾ *allium* garlęc. *anate* aenid a natando. *armilausia* sercae. *alba spina* haeguthorn. 20. *apiastrum* biouuyrt. *anethum* dil. *aesculus* boecae. *aconita* thungas. *apio* merici. 25. *alcyon* isern. *acalanthis vel luscinia vel roscinia* netigalae.³⁾ *asilo* briosa. *antiae* loccas. *harpago* auuel vel clauuo. 30. *areolae* sceabas. *asses scorteos* lidrinae trimasas. *adflarat* ansueop. *acerabulus* mapuldur. *acrifolium* holegn. 35. *alnus* alær. *alneum* fulaetrea. *abies* saeppae. *ascella* ocusta. *auriculum* dros. 40. *harpe* earngeat. *acceia* holthana. *ardea* hragra. *aculeum* anga. *auriculum* earuuigga. 45. *auriola* stigu. *alneta* alterholt.⁴⁾ *alga* waar. *argilla* laam. *accearium* steeli. 50. *avellana* aesil.⁵⁾ *altrinsecus* an ba halbae. *addictus* faerscribaen. *argutiae* thrauu. *asfaltum* spaldr. 55. *albipediis* huitfot. *alveum* meeli. *alveolum* aldot. *alga* scaldthyflas. *accitula* hramsa. 60. *accitulum* hramsa crop. *arrius* faag. *ascalonia* hynnilaec.⁶⁾ *accitulum* geacaes surae. *ambila* laec. 65. *arnoglossa* tuegbradae. *absinthium* uuermod. *armus* boog. *anguens* breer. *acinum* hindberie. 70. *arbatae* sibaed. *acris* fraam. *aucupatione* setungae. *abdicavit* bisceredae. *adstipulatus* fultemendi. 75. *alternantium* staefnendra. *adgrediuntur* gihiodum.⁷⁾ *alacris* snel. *adnitentibus* tilgendum. *anxius* soergendi. 80. *abortus* misbyrd. *ausus* gidyrstig. *appetitus* gitsung. *astu* facni. *amiculo* hraecli. 85. *adridente* tyctendi. *auctionabatur* scirde. *actuarius* uuraec. *alveus* streâ-

¹⁾ *Corp. stregl.* ²⁾ *Erf. hnutu.* ³⁾ *lies nectigalae (vgl. Ep. 673. 857).* ⁴⁾ *Erf. alerholt.* ⁵⁾ *lies haesil (= Ep. 236).* ⁶⁾ *Erf. ynnilec.* ⁷⁾ = giöduun.

rad. *halitus* ethm. 90. *egit* uuraec. *avehit* an uueg aferidae. *aquilae* segnas. *ad expensas* to nyttum. *annua* gerlicae. 95. *adessore* fultemendum. *adclinis* tohald. *apparatione* gitiungi. *atque* aend suilcae. *agrestes* uuildae. 100. *adempto* ginumni. *asseclam* thegn. *adempta* binumni. *arcessitus vel evocatus* fetod. *ablata* binumini. *ac-citum* gefetodnae. *amentis* sceptloun. 105. *aestuaria* fleotas. *alumne* fosturbearn. *affectui* megsibbi. 110. *arcibus* faestinnun. *antemna* segil-gaerd. *adrogantissime* uulanclicae. *hauserunt* naamun. *arcister* strel-bora. 115. *aere alieno* gaebuli. *alumnis* aelifnae. *anate* cladersticca. *anser* goos. *africus* westsupwind. *attacus* dora.

120. *buccula* bucc. *bothana* embrin. *balus* isernfeto. *bothonicula* stoppa. *bacidones* redisnae. *bicoca* hraebrebletae.¹⁾ 125. *beacita* stearno. *briensis* handuyrp.²⁾ *(re)pagula* bridils. *basis* teter. *bovilla* falaed. 130. *bracium* malt. *bradigabo* felduuop. *beta* berc. *bitumen* lim. *bull* sigil. 135. *beneficium* fremu. *ballista* staebli drae. *basterna* beer. *byssum* tuum.³⁾ *vitiligo* blec thrustfel. 140. *battuitum* gibeataen. *bile* atr. *bubo* uuf. *bucina* begir. *blitum* clatae. 145. *blattis* bitulum. *balaena* hran. *broel* edisc. *broelarius* esdiscueard. *batat* ginath. 150. *bruchus* cefr. *verres* baar. *bronchus* uurot. *buccula* randbeag. *verruca* uueartae. 155. *byrseus* lediruuyrota. *verna* higræ. *bona* scaet. *branchiae* cian. *burrum* bruun. 160. *bubalis* uusend.⁴⁾ *bubo* uuf. *boreas* eastnorpwind.

163. *colonus* gibuur. *contribulis* meeg. 165. *calculus* calc. *clivovum* clibecti. *colobium* ham. *caccabum* cetil. *coccum bis tinctum* uuilocread. 170. *cados* ambras. *chytropodes* crocha *super IV pedes*. *calculus, ratio vel sententia vel* tebelstan. *cartellus* windil. *cartilago* naesgristlae. 175. *carbunculus* spyng.⁵⁾ *caelatum* utathrunge. *cautere* haā. *cotizat* teblith. *cyprinus* fornaeticli. *convexum* hualb. 180. *cer-cyrus* aesc. *chaos* duolma. *conchylium* uuilucscel. *chamaelea* uulfes camb. *canis lingua* ribbae. 185. *cicuta* hymbliae. *contemptim* heruendlicae. *conlatio* ambechtae. *commeatus* sandae. *contubernalis* gidopta. 190. *conjectura* resung. *condidit* gisettae. *convincens* obaer-staelendi. *corbem* mand. *convicta* obaerstaetid. 195. *concidit* tislog. *comparantem* gegeruuednae.⁶⁾ *censores* giroefan. *coaluissent* suornodun. *cuniculos* smigilas. 200. *concedam* lytisna. *conjurati* gimodae. *con-tumax* anmod. *confusione* gimaengiungiae. *concesserim* arectae. 205. *conpar* gihaeplice. *calentes* haetendae. *constipuisse* gesuidradrae.⁷⁾ *curiositas* feruuitgeornnis. *clava* stegn.⁸⁾ 210. *convenio* groetu. *contis* spreotum. *conditiones* raedinnae. *cribrat* siftit. *consobrinus* ge-suirgion. 215. *caulem* stela. *chunis* lëndnum. *cochleae* lytlæ sneglas. *crepacula* clædur *id est tabula qua a segetibus territantur aves*. *chameunia* eordrestae. 220. *clustella* clustorlocae. *caerula* haeuui. *cophinus* mand. *commentariensis* giroefa. *clatri* pearroc. 225. *cuspis* palester. *calcar* spora. *cauterium* mearisern.⁹⁾ *clavatum* gybyrdid.

¹⁾ Erf. hebrebletae. ²⁾ Corp. honduyrm. ³⁾ Corp. tuin. ⁴⁾ Erf. uesand.
⁵⁾ Erf. spyng (vgl. Ep. 791). ⁶⁾ Corp. gegaerwendne. ⁷⁾ lies gesuidradrae. ⁸⁾ Erf.
steng. ⁹⁾ lies mearisern (Corp. merciseren).

catasta gloed.¹⁾ 230. *celox* ceol. *capsis* cest. *cataractis* uuaetherthrch. *cervus* elch. *cyathus* bolla. 235. *color* aac. *corylus* haesil. *cerasius* cisirbeam. *cariscus* cuicbeam. *capitium* hood. 240. *cornicula* chyaе.²⁾ *cornicula* crauuae. *crocus* gelu. *culcitas* bedd. *camisia* haam. 245. *cappa* scicing. *cerefolium* cunillae. *corymbus* leactrocas. *cicuta* uuodaеuistlae.

398. *facetiae* gliu. *fiber* bebr. 400. *flustra undae vel* hraen. *forfices* sceroro. *fovet* feormat. *fiscella* taenil. *flavum vel fulvum* read. 405. *fibrae* librlaeppan. *fastidium* ciisnis. *fax* faecilae. *fibula* sigil. *furca* uueargrod. 410. *fibula* hringiae. *phoenicia* baeso. *flegmata* horh. *frugi* uncystig vel heamol. *frixum* afigaen. 415. *ferinum* hold. *fraxinus* aesc. *fagus* boecae. *fusarius* uuananbeam. *fulix* ganot vel dopaenid. 420. *filix* fearn. *fraga* obtt.³⁾ *ficedula* sugga. *fringilla* finc. *fasianus* uuorhana. 425. *furunculus* mearth. *famfaluca* leasung vel faam. *fungus* suamm. *furfures* siuida. *vitellum* aegergelu. 430. *falces* uudubil⁴⁾ sigdi riftr. *flabanus* suan. *flavum* gelu. *furvum* bruun. *vibrans* risaendi. 435. *fenus* spearuua. *foederatas* gitreeudae. *funesta-vere* smitor.⁵⁾ *frons* hleor. *funestissima* tha deatlicostan. 440. *framea* aetgaeru. *fascies* goduuebb. *fornicem* bogan. *feriatis quietis vel securis vel* restaendū. *facundia eloquentia vel* woot.⁶⁾ 445. *flamma* blaeeed. *fragor* suoeg. *famfaluca* uuapul. *floccus* loca. *falcastrum* uuidubil. 450. *ferula* aescthrotae. *feniculum* finugl. *favonius* uuestsuduuind. *fornix* boga super columnis. *folles* blestbaelg.

456. *gurgulio* throtbolla. *gurgustium* cesol. *gilvus* gelu. *gibbus* hofr. 460. *gypsum* sparaen. *glarea* cisil. *glumula* scalu. *gladiolum* segg. *gramen* quiquae. 465. *genista* broom. *galla* galluc. *grassator* ferhergēnd. *garbas* sceabas. *graculus* hrooc. *genisculas* muscellas. 470. *glis* eglae. *galmaria* caluuaer. *glomer* cleouuae. *glaucum* heui vel grei. *gracilis* smael. 475. *glus* frecnis. *galbalacrum* caluuaer. *galbanum* molegn. *globus* leoma. *gregariorum* aedilra. 480. *genuino* gecyndilican. *gladiatores* caempan. *genas* hleor. *gilvus* falu. *gurgulio* aemil. 485. *gelu* frost. *galbanilla* liimmolegn.

488. *hebetatus* astyntid. *hastilia telorum* scaeptloan. 490. *hebes-ceret* asuand. *hebetavit* aslacudae. *habitudines* geberu. *hyadas* raed-gaesrā. *horno* thysgeri. 495. *hiulca* cinaendi. *hibiscum* biscopuuirt. *herodius* uualhhebuc. *hirundo* sualuuae.

499. *infruticans* uuraestendi. 500. *inhians* gredig. *inluviis secundarum* hama in quo fit parvulus. *impetigo* tetr. *intestinum* thearm. *interanea* innifli. 505. *ilium* neuūseada. *institas* suedilas. *intexuerunt* auundun. *increpitans* hlaeodrindi. *inlex* tyctaend ab inliciendo. 510. *infestus* flach. *interceptum* araepsid. *infandum* maanful. *illecebris* tyctinnum. *ingratus* lath. 515. *inritatus in rizam* gigrēmid. *incitamenta* tyctinnae. *iota* soetha. *juncetum* riscthyfil. *inula* uualhuuyrt. *improbis* gimach. 520. *ingruerit* anhrisith. *intractabilis* unlidouuac. *incommodum* unbryci. *interceptum est* raebcid uuaes. *insimulatione* uuroctae. 525. *impendebatur* gibaen uuaes. *interpellari* raefsed. in-

¹⁾ Erf. geleod, Corp. geloed. ²⁾ Erf. ciaе. ³⁾ Corp. obet. ⁴⁾ lies uuidubil (= Ep. 499). ⁵⁾ Erf. Corp. smiton. ⁶⁾ lies wooth (= Ep. 564).

dustria geornnissae. *impendebat* saldae. *in dies crudesceret* a fordh. 530. *in transmigratione* in foernissae. *iners* asolcaen. *interventu* pingungae. *inlectus* gitychtid. *interlitam* bismiridae. 535. *in pactae* an slegaengrae.¹⁾ *indigestae* unofaercumenrae. *innitentes* uuidirhliniendae. *insolesceret* oberuuaenidae. *impulsore* baedendrae. 540. *infractus* giuuaemmid. *inopimum* unaseddae. *inditas* pa gisetan. *infecti* gi-maengdae. *index* taecnaendi torctendi. 545. *impostorem* bisuicend. *inter primores* bituicn aeldrū. *intercapedo* fristmearc. *insolens* feruuaenid. *in curiā* in maethlae. 550. *in mimo* in gliuuae *quod tamen ad mimarios vel mimographos pertinet*. *jurisperiti* redboran. *invisus* laath. *in aestivo coenaculo* uppae *ubi per aestatem frigus captant*. *jubar* leoma *vel* earendil. 555. *esox* leax. *igniarius* algiuueorc. *involutus* uulluc. *incuba* mera *vel* *satyrus*. *involuco* uuidubindlae. 560. *ibices* firgingaett. *infrigidat* caelith. *esca* tyndirm.²⁾

563. *lebes* huuer. *lepor*, *subtilitas* *vel* uuop. 565. *ligones* mettocas. *liburnices* gerec.³⁾ *labarum* seng.⁴⁾ *hurcones avidi* *vel* sigiras. *larvula* egisigrima. 570. *lunulas* menescillingas. *lituus*, *baculum augurale* *in prima parte curvum* crycc. *lacerna* haecilae *vel* lotha. *lumbare* gyrdils *vel* broec. *lanx* heolor. *luculentum* torchtnis. 575. *lymphatico* uuoen-dendi.⁵⁾ *livida toxica* tha uuannā aetrinan. *ludi litterarii* staebplegan. *liquentes* hlutrae. *lenocinium* thycin.⁶⁾ *vel* scocha. 580. *laccessit* graemid. *lenta tarda* *vel* toch. *ligula* gyrdisl rhingae. *limbum* listan *vel* thres. *lagoena* croog. 585. *lutra* otr. *ligones* mettocas. *lucius* haecid. *lucanica* maerh. *lurdus* laempihalt. 590. *lendina* hnitū. *lixiva* leag. *lupus* baers. *laccessitus* gigmaemid. *lien* multi.⁷⁾ 595. *laquear* fierst. *ludarius* steor. *lacunar* flodae. *levir* tacor. *lolium* atae. 600. *lodix* lotha. *lactuca* pupistil. *liciatorium* hebild. *lethargicum* slegu. *lucidus* huet. 605. *lac tudiclatum* githuornae fleti. *lapathium* lelodrae. *lanx* helor. *lepus* hara. *lacunar* hrof. 610. *larus* men.⁸⁾ *limax* snel.⁹⁾ *lumbricus* regenuuyrm. *lappa* clipae. *lentum vimen* toch gerd. 615. *ligustrum* hunaeagsugae.

616. *mordicos* bibitnae. *manipulativ* threatmelū. *mendacio* composito geregnodae. *molestissimum* earbetlicust. 620. *municeps* burgleod a *municipio*. *munifica* cistigian. *monarchia* anuuald. *myriophyllum*, *millefolium* geruuae. *murica* gespan aureum *in tunica*. 625. *modioli* nabae. *mancus* anhendī. *maforte* scybla. *mulget* milcip. *mossiculum* ragu. 630. *myoparo* thebscib.¹⁰⁾ *manica* gloob. *momentum* scytīl. *manile* lebil. *manitergium* liin. 635. *malagma* salb. *malus* apuldur. *myrtus* uuyr. *melarium* milscapuldr. *millefolium* gearuuae. 640. *molibus* ormetū. *mastigia* suipan. *manubium* uuaelreab. *melodium* suinsung. *mustacia* granae. 645. *manticum* handful beouuas. *muscus* grima. *mergulus* scalfr. *marsopicus* fina. *mus araneus* screuua. 650. *mustela* uuesulae. *maruca* snegl. *majalis* bearug. *mordacius* clofae. *maulistis* scyhend. 655. *mastice* huuitquidu. *malva* cotuc *vel* geor-

¹⁾ Corp. aslegenrae. ²⁾ Erf. Corp. tyndrin.
Corp. segn. ³⁾ Corp. woodendi. ⁴⁾ Erf. tyctin.
⁵⁾ Erf. meu. ⁶⁾ Erf. Corp. snegl (= Ep. 217. 651).

⁷⁾ lat. graece? ⁸⁾ Erf.
⁹⁾ = Ep. 970 Erf. milti.
¹⁰⁾ Erf. thebscīp.

mantlab. *marrubium* hunae vel biouuyrt. *merx* merze. *mulio* hors-
thegn. *mango* mengio.¹⁾ 660. *mugil* haecid. *matrix* quida. *mergus*
scalfr. *mars martis* tiig. *mus muris* mus. 665. *merula* oslae. *mygale*
hearma.

667. *nauseatio vomitus vel uulatung. naviter* horsclicae. *ninguit*
hsniuith.²⁾ 670. *nomisma* mynit. *nux* hnutbeā. *nigra spina*
slachthorn. *noctua* naechthraebn, *alii dicunt* nectigalae. *nycticorax*
naechthraebn. 675. *nitella* hearma. *nasturcium* tuuncressa. *naphtha*
blaeteru. *nugacitas* unnytnis. *non subscivum* unfaecni. 680. *negotio*
unemotan. *nebulonis* scinlaeean. *nimbus* storm. *nequiquam* holunga.
nepa habern. 685. *naphtha, genus fomenti id est* tyndir. *nanus vel*
pumilio duerg. *napi* naep. *nodus* ost.

689. *oscilla* totridan. 690. *oscitantes* ganaendae. *origanum*
uurmillae. *osma* suicae. *oppilavit* gigiscdae. *obliquum* scytihalt.³⁾
695. *obnixus* strimaendi. *obreptione* criopungae. *origanum* elonae.
orcus orc. *opere plumario* bisiuuidi uuerçi. 700. *olor* suan. *obuncans*
genicldae. *oligia* nettae. *obestrum* beost. *ogastrum* aegginang.
705. *oresta* thres. *obtenuit* bigaet. *ordinatissimam* ð gisetan.⁴⁾
obnix geornlice. *omnimodo* oeghuuelci ðinga. 710. *orbita* huueol-
rad. *obligamentum* lybb. *occupavit* onettae. *occas* fealga. *orty-*
gometra edischaen. 715. *occiput* hreacca. *ostriger* bruunbesu. *olor*
graece, latine cygnus aelbitu. 720. *occipitium* snecca.⁵⁾

722. *permulserit* lithircadae. *profusis* genyctfullū. *promulgarunt*
scribun. 725. *provehit* gifraemith. *perfidia* treuleusnis. *pro captu*
faengae. *promaritima* saegesetu. *percommodo* matutinus suacendlic
morgenlic. 730. *praetextatus* gigeruuid. *partim* sume daeli. *pudor*
scamu. *praepropere* fraehraedae. *privigna, filia sororis, id est* nift,
735. *palpitans* brocdaettendi.⁶⁾ *piraticum* uuicingsceadan. *percrebruit*
mere uueard. *per duellum* þor gifect.⁷⁾ *proscribit* ferred. 740. *paluda-*
mentum, genus vestimenti bellici, id est haecilae. *per pseudothyrum*
þorh ludgaet. *percitus* hraed. *propensior* tylg. *profligatis* forsleginū.
745. *pellices* cebisae. *physicos* leceas. *praerupta* staegilrae. *probus*
ferth.⁸⁾ *proterunt* treddun. 750. *permixtim* gimengidlice. *particu-*
latim styccimelū. *proterentem* naetendnae. *pertinaciter* anuuillicae.
penduloso halði. 755. *pessum* spilth. *petiisset* sochtæ. *per anticipa-*
tionem þorch obst. *provectae* frodrae. *provecta* gifraemid. 760. *per*
vispelliones þorch byrgeras. *parcas* burgrunae. *plades* sifunsterri.
perpendicularum colpred. *parcae* uuyrdae. 765. *puncto* foramine,
in quo pedes victorum tenentur in ligno cubitali spatio interjecto
id est cosp. *petigo* tetr. *polenta* briig. *papilio* fifaldae. *pice,*
*sevo unamaelti sperwi.*⁹⁾ 770. *pustula* angseta. *papula* uueartae.
fraxinus aesc. *pampinus* cros. *perna* flicci. 775. *pituita* gibrec.
praes et vas byrgea. *pus* uuorsm. *pedo vel paturum* fetor. *praeter-*

¹⁾ *lies* mengia.²⁾ *lies* sniuith.³⁾ *lies* scytihalth.⁴⁾ *lies* ða gisetan.⁵⁾ *lies* hnecca.⁶⁾ *lies* brogdaettendi.⁷⁾ *lies* þorch gifect.⁸⁾ *Corp.* ferht.⁹⁾ *lies* smerwi = *Ep.* 944 (*Corp.* smeoruue).

sorium paad. 780. *prifeta* thriuuuintrī steor. *papyrus* ilugsegg. *punctus* brord. *palingenesiam* eðscaept. *patena* holopannae. 785. *pingit* faehit. *patena* disc. *pila* thothor. *prurigo* gycinis. *pittacium* clut. 790. *ptisanas* berecorn berendae. *papula vel pustula* spryng vel tetr. *populus* birciae. *plantago vel septemnervia* uuaegbradae. *pastinaca* uualhmoerae. 795. *papyrus* eorisc. *pictus acu* mið naeðlae asiuid. *pingebant* faedun. *polimita* hringfaag. *pronus* nihol. 800. *prodimur* birednae. *palla* rift. *platesa* flooc. *pessulum* haca. *perna* flicii.¹⁾ 805. *petra* focaria flint. *parrula* masae. *porphyrio* felofor. *picus* fina vel higræ. *porcopiscis* styria. 810. *porcaster* foor. *porcellus* faerh. *peduchus* luus. *pulex* fleah. *proflicta* forslaegen. 815. *proventus* spoed. *pendulus* ridusaendi. *papilio* buturfliogae. *pella* sadulfelgae. *paliurus* sinfullae. 820. *pix* *picis* id pic. *pollex* thuma. *prunus* plumae. *pollis* grytt. *papaver* popaeg. 825. *pecten* camb. *pavo* pauua. (cerco) *pithecus* apa. *procne* suualuae. *palumbes* cuscutan. 830. *pastillus* hunaegeapl. *pulegium* duuergaedostae. *pansa* scabfoot. *pituuta* gillistrae. 835. *petulans vel spurcus* uuraeni. *perpendit* aectath. *pendulus* ohaelði.

839. *qualus* mand. *quisquiliae* aehrian.²⁾ *quadripertitum* cocunung. *quocumque modo* gihuuelci uuaega. *quacumque* suae suithae. *quantisper* suae suithae. 845. *quoquomodo* aengi pinga. *quin etiam* aecpan. *quaternus* quatern. *quinquefolium* hraebnēs foot. *quinque-nervia* leciuuyrt.

850. *renunculus* lundlaga. *radium* hrisil. *ricus* graennung. *runcina* locaer vel sceaba. *rabula* flitere in ebhatis.³⁾ 855. *rheuma* stream. *rheuma* gibrec. *roscinia* nectaegalae. *resina* teru. *respublica* cynidom. 860. *rien* lēndino. *radinape* lelothrae. *rostrum* neb vel scipes celae. *robor* aac. *reciprocato* gistaebnēndrae. 865. *reclines* suaehaldae. *rationatio* ambect. *recessus* helustras. *rostratum* tindicti. *relatu* spelli. 870. *remota* fram adoenre. *rigore* heardnissae. *reserat* andleac. *rostris* foraeuallū vel tindū. *rancor* throh. 875. *remex* roedra. *rumen* edroc. *redimicula* cyniuuithan. *rastros*, *ligones* id mettocas. *ruscus* cnioholaen. 880. *rhamnus* thebanthorn.

881. *salebrae* thuerhfyri. *sibba* sigil. *scalpellum* bredisern. *scrobibus* furhum. 885. *sartago* bredipannae. *sarcinatum* gisiuid. *sarcum* ferrum id uueadhoc. *sternutatio* fnora. *sarta tecta* gifoegnissae. 890. *sentina* lectha ubi multae aquae colliguntur in navem. *scalprum* byris vel ut alii thueaī. *salix* salch. *sambucus* ellaen. *scirpea* lerb,⁴⁾ de qua matta conficitur. 895. *serpillum* bradaeleac. *stabula* seto. *sura* sparua. *sagulum* loda. *struere* stridae.⁵⁾ 900. *seditio* unsibb. *secessum* helostr. *scena* sceadu. *sanguinis* cneorissa. *scena* grima. 905. *seta* byrst. *scarpinat* scripithaen.⁶⁾ *scalpellum* byris. *sturnus* staer. *scorellus* emer. 910. *sardinas* heringas. *sciurus* aqueorna. *scrofa* sugu. *striga* haegtis. *sullus* otor. 915. *suspensus* anhaebd. *scinifes* mygg. *sinapi* cressae. *secalia* rygi. *symbolum* herebaecon.

¹⁾ *lies* flicci (= Ep. 774). ²⁾ *lies* aehnan. ³⁾ *lies* ebhatum. ⁴⁾ Corp. lebr.
⁵⁾ *lies* streidae. ⁶⁾ Corp. scripið.

920. *scilla* gladinae. *sequester* byrgea. *situla* ambaer. *sturninus* dropfaag. 925. *sualdam* (*valvam*) durhere. *sella* sadol. *scasa* eborthrotae. *strepitu* brectme vel clidderme.¹⁾ *stipatoribus* ymbhringendū. 930. *saginabant* maesttun. *semigelato* halbelungni. *spatiaretur* suicudae. *squalores* orfiermae. *suffragator* mundbora. 935. *suffragium* mundbyrd. *sollicitat* tychtit. *spiculis* fl anum. *subscivum* faecni. *sinuosa* faetmaendi. 940. *successus* spoed. *sublustris* sciir. *sopitis* ansuebidū. *scindulis* scidū. *sevo* smeruui. 945. *serio* eorneſti. *strenue* framlicae. *spina* bodei. *scrobibus* groepum. *sardas* smeltas. 950. *sandix* uueard.²⁾ *soccus* sooc. *scenicos* scinneras. *scena*, *imitatio* vel grima. *stiria* gecilae. 955. *sponda* selma. *spina* alba haeguthorn. *spina* nigra slagthorn. *singultus* iesca. *stabulum* falaed. 960. *scirpea* eorisc. *subulcus* suan. *stagnum* staeg vel meri. *scapula* sculdur. *scheda* teac.³⁾ 965. *scyphus* bolla. *salum* segg. *stilium* vel fusa spinil. *senon* cearrucaae. *sinus* uuellyrgae. 970. *splen* milti. *spatula* bed. *suesta* suina suadu. *sisca* snidstreo. *salsa* surae. 975. *symphoniaca* belonae. *senecio* gundae-suelgiae. *sorex* id est mus. *stilio* vel *vespertilio* hreathamus. *serum* huaeg. 980. *sortem*, *condicionem* uuyd.⁴⁾ *scaevus* strabus *torvus* id est sceolhegi. *serum*, *liquor casei* id huaeg.

983. *trux* palpitat vel hunhieri.⁵⁾ *tunica* polimita hringfaag a *rotunditate* *circulorum*. 985. *torta* auunden. *tonsa* rothor. *titio* brand. *trutina* vel *statera* helor. *trulla* crucae. 990. *traductus* georuuietrid. *tempe* scaedugeardas. *tropaea*, *signa* vel sigbeacn. *tortum* coecil. *trochleis*, *rotis* *modicis* vel stricilū. 995. *trublia* lebil. *tignarius* hrofuuyrcta. *testudo* borohaca vel sceldreda vel ifaerucaae.⁶⁾ *tessera* tasol. *tertiana* lectinadl.⁷⁾ 1000. *tubo* thruuch. *tragelafus* vel *platyceros* elch. *torquet* uuraec. *tridens* maettoc. *tilia* lind. 1005. *taxus* iuu. *tremulus* aespae. *thymus* haeth. *taculus* brocc. *trifulus* felospraeci. *tubulo* fala. 1010. *terebellus* nabfogar.⁸⁾ *turdella* throslae. *tilaris* lauuercae. *turdus* scric. *talpa* wand. 1015. *tinca* sli. *tabanus* briosa. *tilia* lind vel baest. *tuber*, *tumor* suollaen. *toreuma* eduella. 1020. *tapeta* ryae.⁹⁾ *transtrum* ses. *trulla* scofl. *tapetum* bred. *tignum* tin. 1025. *lenticum* sprindil. *tela* uueb. *torax* felofearth. *titulae* gataloc. *tudicla* thuerae. 1030. *textrina* uueb. *tibialis* baanrift. *talumbus* giscaduuyrt. *torrentibus* streum.¹⁰⁾ *tuta* orsorg. 1035. *taxatio* raedinnae. *tabuisset* asuand. *tantisper* pus suipae. *tutela* sclindinnae.¹¹⁾ *triquetrum* ðrifedor. 1040. *taberna* uuinaern. *trans* biginan. *thermopylas* faestin vel anstigan. *temonibus* dislum. *tabida* et *putrefacta* afulodan, asuundnan, aduinendanan. 1045. *talpa* uuandaeuuiorpae. *tuber* ofr.¹²⁾ *teres* sinuurbul.¹³⁾

1049. *verruca* uueartae. 1050. *via* secta iringaes uueg. *verbere* *torto* auundre suipan.¹⁴⁾ *venabula* eborspreot. *valva* duerheri.¹⁵⁾ *ventriculus*, *stomachus* avis vel cesol. 1055. *bascauda* mundleu. *urciolum* crucae.

¹⁾ Erf. clidrinnae. ²⁾ lies waad? oder weald? ³⁾ Erf. teag. ⁴⁾ Erf. uuyrd. ⁵⁾ lies unhieri. ⁶⁾ lies bordhaga oder vgl. Erf. brodthaca, Corp. bordſeaca. Erf. sceldhreda vel faenucae. ⁷⁾ Erf. lenctinadl. ⁸⁾ Corp. nabogaar. ⁹⁾ = Ep. 1080. ¹⁰⁾ lies stremum? ¹¹⁾ Erf. scildinnae. ¹²⁾ lies hofr. ¹³⁾ lies sinhuurbul. ¹⁴⁾ Erf. auundenre (vgl. Ep. 985). ¹⁵⁾ lies durheri (= Ep. 925).

ficatum libr. *vestibulum* cebertuun. *volvula* (*convolvulus*) wiuwindae, *herba similis hederæ quæ vitibus et frugibus circumdari solet.*¹⁾ 1060. *vittas* thuelan. *vulgo, passim vel oghuuaer.* *vitelli* suehoras. *viscide* tholicæ.²⁾ *venetum* geolu. 1065. *vatilla* gloedscofl. *villis* uulohū. *umbrellas* stalu to fuglū. *vertigo* edwalla. *vitiligo* blectha. 1070. *vitricus* steupfaedaer. *vespas* waefsisas. *vorago* hool. *varix* ampræ. *verberatorium* cortr. 1075. *verberatrum* fleti. *urna* ambaer. *vesica* bledrae. *veneria* speruuuyrt.³⁾ *ulmus* elm. 1080. *villosa* ryhae. *villus* linnin ryhae.⁴⁾ *viburna* uuiduuuindae. *viscus* mistil. *quinquefolium* hraefnaes fot. 1085. *vicia* fuglaes bean. *varicat* stridit. *vangas* spadān. *virecta* quicæ. *verecundiae concesserim* gilebdae. 1090. *vadimonium* borg. *vitiatum* auuaerdid. *vibrat vel dirigit* borëttit. *vitiatu oculo* unpyotgi egan.⁵⁾ *vesica* blegnae. 1095. *undecunque* huuananhuuoega. *usurpavit* agnaettae. *uris* urū. *vespertilio* hrea-daemus.

IIa. GLOSSEN AUS ERFURT, WERDEN UND MÜNSTER.

Die Erfurter glossen (E) des cod. Amplonianus nr. 42 (9. jahrh.) hat H. Sweet OETexts s. 108—110, die jetzt verschollenen glossen aus Werden a. d. Ruhr (W) F. Deycks im Ind. lect. Monast. 1854—55 veröffentlicht. Die Erfurter und Werdener glossen zusammen bietet Gust. Loewe, Glossae Nominum (ed. G. Goetz) 1884, I—63 und G. Goetz und G. Gundermann, Corp. Gloss. Lat. II 563 und V 259. Die glossen (M) aus Münster (9. jahrh.) sind von Steinmeyer ZfdA. 33, 242 veröffentlicht und erläutert. Neue Werdener Fragmente bei Gallée, Altsächs. Sprachdenkm. s. 343.

- abusus* E foruerit. *adfectuosus, amabilis* W leubuendi, E leubuendi sax. *aedituus templi vel aedis minister* E rendegn. *aequimanus* W bilypti, E bylypti sax. *alga, herba marina* EW uar. *alveus, genus vasis* EW trog. *aleator* EW tebleri. *alea* E tefil. *alacer* W tefleri.
- 5 *allile* W foedils. *admissarius* EW stoeda. *ampusatio, una lectio* E fit. *aquilus, fulvus* W bruun, E bruun locar. *arca funebris, sarcophagum* E cest. *arquamentum* WE dixl. *ascia, ferramentum* W aecsa, E etsa. *monomachus* E cempa. *axis* WE aex. *battulus* EW stam sax. *biplex, duplex* E tuili. *bilex, vestis duplici licio vel lorica* W
- 10 *tuilj. blatta, pigmentum* E haui blauum.⁶⁾ *blattarius, praenicularius* WE byrdistrae sax. *vomer* W scar, E scaer. *bucula, vitula* WE cucaelf. *bucula, umbo* WE randbaeg. *bustum ustrina* WE beel. *buris* W scaer, E scaes. *catta, bestiolae genus quod dicitur* WE merth. *capsa* EW caest. *capriolus* WE raa. *calcitrosus* WE spurul. *caper,*
- 15 *porcus dimisus* WE baar. *calcar, sporonus* WE spora. *cella lignaria* WE fin. *cervix, posteriora colli* W hnecca. *caesius glaucus* W ualdenez, E ualdenegi. *ensor, rimator, pretiator* WE echtheri. *cista* WE cest, *arcula. classis, naves collectae* WE flota. *conciliatio* W uaeg. *conductio*

¹⁾ = Ep. 1082 uuiduuuindae. ²⁾ Corp. tohlice. ³⁾ Erf. smeruuuyrt. ⁴⁾ Erf. linnin ryhae. ⁵⁾ lies unpyctgi (Erf. undyctgi). ⁶⁾ lies haewilbaw?

W giuisa. *cornicula*, genus avis W crae, E cre. *colum* WE lorg, couel.
colus WE lorg. *corbis* WE mond. *colles* WE bergas. *delassatio* W 20
 tiurung. *consessor* W gised. *culleum* W cylli. *cuneum* W uecg.
dulcacidum W suur milc.¹⁾ *crates* M gaerdas sax. *chirographa*. *coturno*
 M crince. *cupellulas* M bula. *deflexum declivium* M esdyni.²⁾ *dex-*
tralia M armbages. *dysenteria* M utsynht. *discarica*, *solve carrum* M
 ondhleth.³⁾ *dispridulus* M acuaerna vel sciurus. *dilaturas* M lybisne 25
 sax. *dosmui* M dome sax. *dolatorium* g, *ascia latine* M aetsa sax.
dorcus M girec sax.⁴⁾ *dudum* M ungeora. *eludit* M saigde. *effracta-*
bilis W hus brycil. *epiphonema*, *causa*, *contentio* W efat, reub. *farrago*
 W brora scaefr. *fenisicium*, *acervum feni* W hrec. *ferruminatus* W
 gisuetit. *felis*, *furunculus* W merth. *pumilio*, *nanus* E duerh. *iaculum* 30
 E sciutil. *iactus*, *bolus*, *sagitta* E sciutil. *ilium* E neisn naensood.
infundibulum E tracter. *incusatio* E efat renf, M efat reof. *inguen*
 EM lesca, hregresi. *juba*, *setae porci et leonis cabalique* E manu
 brystae, M manu biriste. *lactantia* EM beost. *lanna*, *angulus auris*
 EM lappa. *laxitas* E placunis. *lignarium*, *ligneum et est* E fin. *pala* 35
 M scoful sax. *personacia* M clife i. clata, clatacrop. *peripsema super-*
abundans, *purgamenta vel* M gisupop. *pulegium* M minte. *pedules* M
 strapulas. *platesa*, genus piscis M floc sax. *polopis et crinitus* i. M
 grona. *praeruptum* M haengiclif. *prasius*, *viridus* M groeni. *pro-*
montorium M hooch. *pruriginem* M bloot. *prunus lignum*, *prunum* 40
fructus M plun. *pugillum* M handful sax. *pube tenuis* M oð middil.
poples M ham. *proma cella promptuaria* M hordren. *pronepos*, *pri-*
vignus M steupsunu. *praeclavum* M gangren. *pressicium* M mal-
 scrung. *praenacula*, *ornatus vestimentorum* M borda. *primilegium privi-*
legium M mundbyrd. *privignus* M steupsunu. *purpurilla deorsum in* 45
terra M nidre. *pupus*, *parvulus* M onegt.⁵⁾ *terebrantes* W borende.
torques sax. W halsberigolth. *storacina* W haeslin. *trifolia* W clafre.
tripoda W thripil. *trochleis* W hledre. *tribunal* W domsedil. *tubuli*
 W stemne theuta. *turdus* W staer. *vitta* W sonð.⁶⁾ *vicus* W uuic
ubi mercatores morantur. 50

anser, *auca id est* E gos. *anser silvatica* E gregos. *argatae*
 E ualtae. *cancer* E nefern.⁷⁾ *capinica* E hramsa. *claruculas* E
 uilucas. *continuus* E ferstud. *conducticium* E gimedi. *cunabula*
 E cyna. *epifates* FW faerbenu. *fagus*, *arbor id est* E boc. *fissu-*
ras, *scissuras id est* E sloae sax. *fidejussor* E brog sax. *gavia* 55
avis qui dicitur stern sax. *genesco* E musscel. *lapsanus* E coydic.
lacerta E adexe sax. *mucus* E sax. horch. *nasturcium* E cressa
 sax. *patellas* E lempite sax. *pila* E thotthur. *putrenum* E
 gandi.⁸⁾ *ratis* E fliute sax. *racana* E huitil sax. *reniculus* E lenli-
 breda sax.⁹⁾ *ricinus* E ticia sax. *sambuca*, *lignum* EW elle sax. 60
setas brysti sax. *sinapiones* E cressa sax., *qui in aqua crescit*.
phalangius, *musca venenosa; est autem similis* E fifeldae sax. *tinia*
 W bidin sax.

¹⁾ lies suurmilsc. ²⁾ lies efdyni. ³⁾ lies ondhleth. ⁴⁾ lies dorcas graece?
⁵⁾ lies cnegt. ⁶⁾ lies snod. ⁷⁾ lies hefern. ⁸⁾ lies gundi. ⁹⁾ lies lendibreda.

IIb. DIE LEIDENER GLOSSEN.

Bei Sweet OETexts 111; dazu vgl. Steinmeyer Ahd. Gl. IV 482 und Haupts Zschft. 33, 248 und Logeman Acad. 1890 (19. Juli) und Moyen Age, September 1890. Auszüge bei Goetz Corp. Gloss. Lat. V 410 ff.

laena toscia. anfibula oberlagu. fatescit briudid. promontorium
hog. 5. habenis halsledir. soeue su. toracina haeslin. murmur
uastrung. lacunar floda. lurida pox. labefacere agleddego. 10. ultro
citro hidir an didir. argumenta ordancas. xenia madmas. — callos uarras.
terebrantes borgenti. 15. peripsema gaesuope. trochleis hlędęę. crati-
cula herst. perusti brandas. cauterere tunderi. 20. rudera mixin.
colomellas lomum. carbunculi poccas. labrum, ambonem haet. pruri-
ginem bleci. 25. poplite hamme. editiones thestisuir. fibrarum dar-
mana. — lapides onychinos dunne. — 30. flavescit, color olei glitinot.
asphaltum spaldur. pilosi, incubi, monstri menae. telam orditus
inuuerpan uuep. 35. viciam, pisas agrestes fugles beane. perpendiculum,
modica petra de plumbo, quam ligant in filo quando aedificant parietes
pundar. paliurus, herba quae crescit in tectis domorum grossa folia
habens fullae. runcina, vidubio uitubil. lima qua limatur ferri fiil.
circino, ferrum duplex, unde pictores faciunt circulos gaborind. litura
impensa lim vel clam. paxillus negil. lappa clite. cubitum elin.
ligones, ferrum fusorium tyrfahga. hederam ibaei. 45. lappa clate.
carectum hreod. oriona ebirdhring. ibicum firgingata. herodio
ualchefuc. 50. accipitres haefuc. gurgustium chelor. incus osifelti.
armilla ermboeg. 55. obryzum ymaeti gold. cartilago uuldpaexhsue
vel grost. lagunculas vel lagena croog. salices salhas. 60. sternutatio
nor. branchiae chyun. palae sculdre. aeri haue. hyacinthini syi-
torheuuin. 65. lecti aurei berian beed. purpura uuylocbaso. coccus
uuyrmbaso. rubeum uuretbaso. lapide impolito ungebatne stane, non
exciso. umecta gebyraet. institis suithelon. pronuba herdusuepe.
simila smetuma. 75. mitras haetas. scena, imitatio vel grina. orion
eburdnung. via secta iringes uuec. mauria de auro facta in tunica
gespan. lagoenam, vas lapideum, olla crog. solidos tres trymisas.
psiathio mattae. prurigo, uredo cutis gyccae. tentigo, tenacitas ventris
ebind. tesseras tesulas. 85. pedisequus, conuiator gegenta. lacerta
adexa. fornice scelb vel drep. ignis sacer oma. vexilla et labarum
segin. 90. codex stofun. impetigo tetrafa. jugeres glycer. callos, ten-
sam cutem uarras. fortunam, fatum geuiif. 95. rogos beel vel aad.
fatum uyrđ. craticulis ferreis factis herst. laciniosa slitende. sub-
saltare intrepetan. cauterere, ferrum, melius tindre. extale snedildaerm.
poplites homme. lineolis dredum. invisum luad. 105. rudericus
mixinnum. conchis hebernum. vitiliginem bleci. vitricum steuffeder.
odonis vittam mihes nostlun; odon lineum est in pede. — 110. flebotomum
blodsaex. vangas spaedun. remis bordremum. advocatus dicitur qui
vocatur in adiutorium alicujus causae vel per pecuniam dingere. exactio
monung gaebles. 115. decrepitam dobend. arbor maest. rimis cinum.
scenici scinnenas. histrionibus droccerum. 120. tapetibus rihum.
ebulus ualuirt. sutrinator scoehere. privigna nift. paranymphus
dryctguma. 125. saevit glimith. fornaculum herth. ruscus cneholen.

in pennias oberscoeiddo. *emblema* fodor. 130. *cujatis* huidirryne. *nostratis* hidirrine. *quotus* hu ald. *totus* suæ ald. *perendie* ofer tua nest. 135. *animalus* fialdae. *eumenides*, *filiae noctis* hegitisse. *fors* uyrd. *glis* egle. *damma* elha. 140. *aleator* teblheri. *alea* tebl. *histrio*, *scurra* lees. *gurgulio* drohbolla. *veru* snaas. 145. *cos* ueostun. *lien* milte. *fidicen* harperi. *fidis* sner. *pollis* grot. 150. *scrobis* groop. *carex* seic. *varix* omprę. *libertabus* friulactum. *cunae* ciltrog, *unde cunabula*. *magalia* byrae. *simplex* aenli. *bilex* tili. *triplex* drili. *paturum* fector. *tapetia* tysse. *abellana* hel. *calamaucus* het. *platissa* folc. *balaena* hron. 165. *cephalus* haerdhera. *perna* flicci. *umbrellas* stalo to fuglam. *vertigo* edualle. *buculus* nordbaeg. *truffulus* felospric. *famfalucas* laesungae. *involucrus* uuluc. *mordacius* clox. *erpica* egildae. *alga* uuac. *pessul* leer. *oppilavit* gigisdæ. *colostrum* beust. *esca* tyndri. 180. *sicunia* gibreci. *rheuma* streum. *mustacia* gronae. *vicias* fuglues benae. *manticum* hondful baeues. 185. *maulistis* scyhend. *verruca* uaertae. *argilla* laam. *accearium* stel. *scarpinat* scribid. 190. *byrseus* lediruyrcta. *tubolo* fala. *andena* brondra. *varicat* strited. *battat* ginat. 195. *lurdus* lempald. *terebellus* nebugaar. *dolabella* bradacus. *scalpellum* biriis. *aciscillus* haerdhaeu. 200. *auriculum* dros. *graculus* hroc. *parrula* masae. *sturnus* stę. *noctua* nechtrefn. 205. *turdella* drostlae. *ciconia* storhc. *harpe* arngeus. *scorellus* emaer. *acceia* holthona. 210. *cucuxata* laepiumce. *tilaris* laurice. *luscinia* nectigalae. *turdus* scruc. *dieperdulum* hragra. *sticulus* gaeuo. *picus* higre. *marsopicus* uinu. *ficedula* suca. *fringilla* uinc. 220. *carduelis* distyltige. *tinca* slii. *porcopiscis* styra. *sardinas* heringas. *furunculus* maerth. 225. *nitela* herma. *mus araneus* scraeua. *talpa* uoond. *striga* haegtis. *incuba* maerae *vel saturus*. 230. *tabanus* briusa. *cacomechanus* logdor. *lendina* hnitu. *aculeus* onga. *auricula* ęruigga. 235. *castorius* bebor. — *sciurus* acurna. *maruca* snægl. *majalis* berg. *porcastrum* foor. 240. *scropha* sugu. *verres* baar. *philocain* scopon. *acerabulus* mapaldurt. 245. *involuca* uudubindlae. *alnus* alaer. *tilia* lind. *alnetum* alerholt. *putat* snedit. *ruscus* creholegn. — *inextricabilis* anatreten. *insolescit* unstillit. *sanguisugae* lexas. *citra* bihina. *suricus* brooe. *mulcra* celdre. *scalprum* boor.

III. ALTE BIBELGLOSSEN.

A. St. Galler Glossen

der dem 8. jahrh. angehörigen hs. 913 zu den tiernamen von *Leviticus* cap. XI 13—30 nach Steinmeyer Ahd. Gl. IV 460.

griphem giig. *garrula* hroc. *noctuam* necestrepin. *bubonem* uuf. 5. *larum* meu *vel* meg. *mergulus niger*; *avis mergit sub aquam pisces* *quaerere id* ÷ *dobfugul*. *cynnum* suon. *onocrotalum*, *avis quae sonitum facit in aqua* *raredumlae vel felufor*. *herodionem* ualuchaebuc. 10. *vespertilionem* quelderede. *locusta* greshoppae reod. *crocodillus* *bestia in flumine similis lacertae id* ÷ *adexan*, *tamen major ita ut homines manducat*. *alietum* museri *modicus*. *milvum* glida. 15. *larum*

hragra; *Adrianus dicit* meum esse. *ibim id* ÷ scrob. *migale modicus* quasi cattē. *stelio minor* ÷ *quam lacerta id* ÷ adexe.

B. Vaticanische Glossen

(Palat. 68 fol. 12—20) nach Napier OEGloss. 220 zu den Psalmen.

Dedisti eum escam i. eo quod timore eius pisces ad terram Aethiopiae ueniunt. Timet enim et manducat unumquodque animal in mari alterum. Et dicunt quod VII minoribus saturantur maiores ut VII fiskas selaes fyllu, sifu selas hronaes fyllu, sifu hronas hualaes
 5 *fyllu 74, 14. — Et ranam i. frosc. Et dedit erugini i. brondeguf. Et labores eorum locustae. Et occidit in grandine i. grando cum igne. Et murus eorum i. pro omni feraci arbore possuit i. aliquando fructus eius albus, aliquando rufus, aliquando niger i. herutbeg*
 78, 45. — *Convertere, domine i. ad nos rogantes. Usque quo i. nu*
 10 *du hiru scaealt 90, 13.*

C. Pariser Glossen

(hs. 2685) bei Steinmeyer Ahd. Gl. I 320 ff.

Gen. furvum dun 30, 32. — Exod. fiscellam thenil 2, 3. mutiet grennat, gillit 11, 7. pruinae hrim 16, 14. crabrones id est urnite
 23, 28. *productiles malle id est astrengdae 25, 18. fibulas hringan*
 26, 11. *capitium halsetha 28, 32. — Levit. vesiculam crop vel breptā*
 5 *1, 16. renunculis leuintlegū 3, 4. lumbulos lenbradun 3, 4. noctuam*
nectret 11, 16. larum meu. bubonem uuof 11, 17. mergulum dop-
fugul 11, 17. herodionem uualuchæcfuch 11, 19. aucupio fugo-
lada 17, 13. — Deuteron. porphyryonem philfor 14, 17. nycticorax
nactrafan. — Jud. lagoena croc 7, 16. licio i. eblit 16, 13. —
 10 *Reg. sitarciis in quibus cibos portant id est fecislun I 9, 7. ligno lan-*
ceato sicut est vidubio i. uuidubil II 23, 7. abies sepis III 5, 8. tor-
naturas legge III 6, 18. istriatarum uualana uaira III 7, 24. radii
spaccun III 7, 33. elides affellis IV 8, 12. latrinās, cloacas, aquae-
ductus id est groua IV 10, 27. tignarii qui tigna faciunt i. restras IV
 15 *22, 6. — Job lagunculas croc 32, 19. herodio ualeauuc 39, 13.*
gurgustium caelor 40, 26. incus ueliti 41, 15. — Sapient. fasciatio
mascrung 4, 12. — Esai. placentia contracti grecumne 19, 10. viciam
pisas agrestes flugles bene 28, 25. perpendicularum pundur 34, 11.
circino gabilr- 44, 13. — Ezech. litura impensa lim vel daum.

D. Karlsruher Glossen

(Reichenauer hs. CXXXV) bei Steinmeyer Ahd. Gl. I 375 ff.

Jos. polenta i. subtilissima farina i. sineduma vel gisistit melo 5, 11.
regulam auream hringan, gyrdisles 7, 21. sudes pregas 23, 13. — Jud.
posticum ludgete 3, 24. clavum tabernaculi negilisern 4, 21. concham
mundleu 6, 38. lagoena cryce 7, 16. torques baegas 8, 26. fores durheras
 5 *16, 3. stuppae herdun 16, 9. tortum githrenne. — Reg. collyridem*
halstan. II 6, 19. plectas giuundan III 7, 29. radii spaicun III 7, 33.
camis felei III 7, 33. modiolī nabē III 7, 33. thyina linda III 7, 33.
pavos i. peun III 7, 33. elides afellis IV 8, 12. — Paralip. commis-

suras i. legget vel cospas I 22, 3. — *Tob. exentera i. aperi ventrem ejus* iaspit 6, 5. *matertera i. moderia* 7, 2. — *Judith ascopam i. in similitudinem utri i. cylli* 10, 5. *palathas i. in similitudine palae i. sculdre* 10, 5. — *Hester tentoria uaggyft* 1, 6. *tenta gitelo* 1, 6. *aerii haye* 1, 6. *lectuli aurei* berian bed gildi bilegid. *purpura uilucbesu* 4, 4. *coccus uurumboeso cornyurma* 4, 4. — *Iob. scirpus, herba rotunda i. leber. carectum* hreod. *glareis greon* 21, 33. *sternu-* 15
tatio nur 41, 9. — *Esaias tugurium i. scyr* 1, 8. *vermiculus huorm-*
corn 1, 18. *coccinum huurmbesu bruun* 1, 18. *augures qui auguria*
faciunt i. ftrihetrat 2, 6. *lunulas quas mulieres habent de auro vel*
argento similitudine lunae diminutivae sic dicuntur i. hlibas vel
scillingas 3, 18. *murenulas ciniupan* 3, 20. *pilosi incubi monstri* 20
i. maere 13, 20. *rivi aggerum, congregatio aquarum i. gerae* 19, 6.
placentia contracti gichrumne 19, 10. *telam orditus, componens i.*
innuerpan uueh 25, 7. *viciam pisas agrestes fugles baenq* 28, 25.
paliurus fulle 34, 13. *fovet, cubat brëdit* 34, 15. *runcina, vidubio*
uuidubil 44, 13. *circino gabulhrand* 44, 13. — *Ezech. litura impensa* 25
liim, claam 13, 12. — *Daniel cubitum elin* 3, 1. *naphtha tyn* 3, 46.
— *Zachar. myrteta dicitur ubi multae sunt myrtae i. arbores fructus*
ut cirs 1, 8.

IV. OXFORDER GLOSSEN.

Bodl. Addit. C. 144 (hs. des 11. jahrh.) nach Napier OEGloss. s. 218.

abusive brucendlice. flagella tuig. collarium sal. herus eorl.
invisus lath. neve flagella ne tuig. carybdis eduuallq. cummi ibigteru.
unio ynnileac. manes heagotho. nugigerulus ybilberende. appendices
etheacan.¹⁾ tabo helabr.²⁾ ex conlatione ol³⁾ ymbeactq. pytisso
spetlo. facesso genuito.⁴⁾ infula thuæle. pro nefas man. vitta nostlæ. 5
cementum liim. mantile rulio.⁵⁾ filum traed.⁶⁾ consutum gesiuuid.
incus anfilte. lima fiil. puls briu. cratis hyrthir.⁷⁾ emissarius
stoedia. fimus gor. excreo hræceo. rotabulum hlabræcæ. feusa flicci.

V. BAEDA.

1. De mensibus Anglorum.

*Aus der schrift De temporum ratione cap. 13 (vgl. Jac. Grimm GddS⁸ 56)
unter benutzung von collationen Dr. Holders.*

*Antiqui Anglorum populi — neque enim mihi congruum videtur
aliarum gentium annalem observantiam dicere et meae reticere — juxta
cursum lunae suos menses computavere, unde et a luna Hebraeorum
et Graecorum more nomen accipiunt; siquidem apud eos luna mōna,
mensis appellatur mōnath. primusque eorum mensis quem Latini 5
Ianuarium vocant dicitur giuli; deinde Februarius solmōnath; Martius
hredmōnath; Aprilis éosturmōnath; Maius thrimilci; Iunius lida; Iulius*

¹⁾ = sateacan. ²⁾ für helubr = heolfor. ³⁾ lies ob. ⁴⁾ lies genuito.
⁵⁾ = ryhan? ⁶⁾ = thræd. ⁷⁾ für hyrthil?

similiter lida; Augustus neudmónath; September hálægsmónath; October uirtirfyllith; November blótmónath; December giuli eodem quo Ianuarius
 10 *nomine vocatur. Incipiebant autem annum ab VIII kalendarum Ianuar. die, ubi nunc natalem domini celebramus; et ipsam noctem nunc nobis sacrosanctam tunc gentili vocabulo módra nect i. e. matrum noctem appellabant ob causam ut suspicamur ceremoniarum quas in ea pervigiles agebant. et quotiescumque communis esset annus, ternos menses*
 15 *lunares singulis anni temporibus dabant; cum vero embolismus (hoc est XIII mensium lunarium annus) occurreret, superfluum mensem aestati apponebant, ita ut tunc tres menses simul lida nomine vocarentur et ob id annus ille thrilídi cognominabatur, habens quattuor menses aestatis, ternos ut semper temporum ceterorum. Item principaliter*
 20 *annum totum in duo tempora, hiemis videlicet et aestatis dispertiebant, sex illos menses quibus longiores sunt noctibus dies aestati tribuendo, sex reliquos hiemi. unde et mensem quo hiemalia tempora incipiebant uirtirfyllith appellabant, composito nomine ab hieme et plenilunio, quia videlicet a plenilunio eiusdem mensis hiems sortiretur initium. Nec ab*
 25 *re est, si et cetera mensium eorum quid significant nomina interpretari curemus.*

Menses giuli a conversione solis in auctum diei, qui unus eorum procedit, alius subsequitur, nomen accipiunt. solmónath potest dici mensis placentarum quas in eo diis suis offerebant. hredmónath a dea
 30 *illorum Hreda, cui in illo sacrificabant, nominabatur. éosturmónath qui nunc paschalis mensis interpretatur a dea illorum quae Éostræ vocabatur et cui in illo festa celebrabant nomen habuit, a cuius nomine nunc paschale tempus cognominant consueto antiquae observationis vocabulo gaudia novae sollemnitatis vocantes. thrimilci dicebatur quia tribus*
 35 *vicibus in eo per diem pecora mulgerentur; talis enim erat quondam ubertas Britanniae vel Germaniae, de qua in Britanniam natio intravit Anglorum. lida dicitur blandus sive navigabilis, quod in utroque illo mense et blanda sit serenitas aurarum et navigari solent aequora. neudmónath mensis xixaniorum quod ea tunc maxime abundant; hálæg-*
 40 *mónath mensis sacrorum; uirtirfyllith dici potest composito novo nomine hiemiplenium; blótmónath mensis immolationum quia in eo pecora quae occisuri erant diis suis voverent. Gratias ago tibi, bone Iesu, qui nos ab his vanis avertens tibi sacrificia laudis offerre donasti.*

2. Eigennamen aus der Historia Ecclesiastica.

Diese excerpte gründen sich auf Holders ausgabe, der die älteste hs. (University Library zu Cambridge Kt 5, 16; um das jahr 737 in England geschrieben) zu grunde liegt. Vgl. auch Sweet OETexts s. 131 und Miller QF 78.

I. Aedilbaldus, -berct, -bergae (quae alio nomine Tatae vocabatur), -berg, -burga, -frid, -heri, -hild, -hun, -red, -thryd (thryda), -ualch, -uald, -uini; Edilhartus, -hun, -uald, -uini. Aelbfled, -ric, -uini. Alchfled, -frid; Aluchredus. Aldberct, -frid, -helm, -uini, -uulf. Badudegn,
 5 -uini. Baldhild. Bernuini. Berctae; Berctfrid, -gils, -hun, -red, -uald, -uald. Bliththrydae. Bregusuid. Burghelm. Caedmon. Caedualla.

(Cedualia). Caelin *rex Occidentalium Saxonum qui lingua eorum*
 Ceaulin *vocabatur*. Ceolfred, -red, -uulf. Coenred, Coinred, Coinualch.
 Cudberct (Cuthberct), -retus, -uald. Cuichelmus. Cyniberct, -bill,
 -burga, -frid, -gils, -mund, -uulfus. Drycthelmus. Eadbald (Aeod- 10
 bald), -berct, -frid, -gar, Aedgils, Eadgyd, -hæd (haeth), Edric, Aeduini
 (Eduini). Eanfled (Aean-), -frid, -redus, Aenheri. Earconberct
 (Ercon-), -gotae, -uald (Ercon-, Ercun-). Earpuald (Eorp-). Ecgberct,
 -frid, ric. Eumer. Frigyd. Frodheri. Gebmundus. Gudfrid. Haem-
 gils. Herebald, -berct, -ric, -suid; Heriberct, -burg. Hildilid. Hlothari 15
 (Hlotharius). Huaetberct. Hunuald. Hygbald. Irminric. Leutherius.
 Offor. Oidiluald. Oeric *cognomento* Oisc *a quo reges Cantuariorum*
solent Oiscingas *cognominare*. Osfrid, -red, -ric, -thryd, -uald, -uini,
 -uiu (uio), -uulfus. Quoenburg (-burga). Raedfrid. Raegenheri.
 Reduald. Saberct (= Saba: *sic namque eum appellare consuerant*); 20
 Saethryd. Sexbald, -burg, -uulf. Sigberct, -hard, -heri. Suaebhard;
 Sufred. Suidberct, -helm. Tatfrid, -uini. Theodbald. Thruiddred,
 Thryduulf. Tondberct, -heri. Torctgyd. Trumberct, -heri, -uini.
 Valchstod. Valdheri. Vietberct, -gils, -red. Vighard. Vilbrord, -frid.
 Vuscfea. Vulfheri. Vynfrid. 25

II. *Castellum Cantuariorum quod dicitur Hrofaescaestir; civitatem*
Dorubrei gens Anglorum a primario quondam illius, qui dicebatur
 Hrof, Hrofaescaestrae *cognominat* [*Hrofi civitas — Hrofensis civitas*].
ad civitatem Calcariam quae a gente Anglorum Kaelcacaestir appellatur.
civitas quae dicitur Rutubi Portus, a gente Anglorum nunc corrupte 30
Reptacaestir vocata. Tiouulfingacaestir. civitas Verolamium quae nunc
a gente Anglorum Verlamacaestir siue Vaetlingacaestir appellatur.
Civitas quae lingua Saxonum Ythancaestir appellatur. Civitatula quae
lingua Anglorum Grantacaestir vocatur.

Haethfelth. Hefenfelth (*caelestis campus*). Lyccidfelth [*Lyccit-* 35
feldensis]. Maserfelth.

Herutford. Hreutford (*vadum harundinis*). Stanford.

Cnobheresburg (*urbs Cnobheri*). Tilaburg.

Medeshamsted (*monasterium in regione Gyrviurum*).

Vetadun. Vilfaraesdun (*mons Vilfari*). 40

Streanaeshalch (-halae). Denisesburna (*rivus Denisi*).

Rendlaesham (*mansio Rendili*). Godmunddingaham.

Paegnalaech [*monasterium*]. Lindocolina civitas. Lundonia urbs.
locus qui sermone Pictorum Peanfahel, lingua autem Anglorum Pen- 45
neltun appellatur.

in loco qui dicitur in Getlingum. in regione quae vocatur in
Feppingum. monasterium quod vocatur In Derauuda (in silva Dero-
rum). in regione Nordanhymbrorum quae vocatur In Cuneningum.

Ad Baruae (*Ad Nemus*). Ad Tuifyrði (*ad duplex vadum*).

Selaeseu (*insula vituli marini*). Heruteu (*insula cervi*). Bear- 50
 danen. Peartanen. Laestingae, Laestingaeu. Cerotaesei (*Ceroti insula*).
 Homelea [*flumen*]. Vinuaed [*fluvius*].

VI. URKUNDEN AUS DER I. HALFTE DES 9. JHS.

Nach H. Sweet OETexts s. 443—450.

1. Oswulf. 806. *Cott. Aug.* ii. 79. ic Osuulf aldormonn mid godes
 gæfe ond Beornðryð min gemecca sellað to Cantuarabyrg to Cristes
 cirican ðæt lond æt Stanhamstede, xx swulunga, gode allmehtgum 7
 ðere halgon gesomnuncgæ fore hyhte 7 fore aedleane ðæs aecan 7 ðæs
 5 towardon lifes 7 fore uncerra saula hela 7 uncerra bearna; ond mid
 micelre eaðmodnisse biddað, ðæt wit moten bion on ðem gemanon ðe
 ðær godes ðiowas siondan 7 ða menn ða ðær hlafordas wæron 7 ðara
 monna ðe hiora lond to ðære cirican saldon, ond ðættæ mon unce
 tide ymb tuelf monað mon geueorðia on godcundum godum 7 æc
 10 on aelmessan suæ mon hiora doeð.

ic ðonne Uulfred, mid godes gæfe arc.-epis., ðas forecuaedenan
 uuord fullia 7 bebeode, ðæt mon ymb tuelf monað hiora tid boega
 ðus geueorðia to anes daeges to Osuulfes tide ge mid godcundum
 godum ge mid aelmessan ge aec mid higna suesendum. ðonne bebeode
 15 ic, ðæt mon ðas ðing selle ymb tuelf monað of Liminum, ðe ðis fore-
 cuaedene lond to limpeð, of ðaem ilcan londe æt Stanhamstede: cxx
 huaetenra hlafa 7 xxx clenra 7 ân hriðer dugunde 7 iii scēp 7 tua
 flicca 7 v goes 7 x hennfuglas 7 x pund caeses, gif hit fuguldaeg sie.
 gif hit ðonne festendæg sie, selle mon uuēge cæsa 7 fises 7 butran 7
 20 aegera ðæt mon begeotan mæge, 7 xxx ombra godes uuelesces aloð
 ðet limpeð to xv mittum, 7 mittan fulne huniges oðða tuegen uuines,
 suæ hwæder suæ mon ðonne begeotan mæge. ond of higna gemenū
 godū ðær aet ham mon geselle cxx gesuflra hlafa to aelmessan for
 hiora saula, suæ mon aet hlaforda tidū doeð. ond ðas forecuaedenan
 25 suesenda all agefe mon ðem reogolwarde, 7 he brytniē swæ higū
 maest red sie 7 ðaem sawlū soelest. aec mon ðæt weax āgæfe to
 ciricican, 7 hiora sawlum nytt gedoe ðe hit man fore doeð. aec ic
 bebeode minum aetterfylgendū ðe ðæt lond hebben aet Burnan ðæt
 hiaæ simle ymb xii monað foran to ðære tide gegeorwien ten hund
 30 hlafa 7 swae feola sufla, 7 ðet mon gedele to aelmessan aet ðere tide
 fore mine sawle — 7 Osuulfes 7 Beornðryðe — aet Cristes cirican, 7
 him se reogolweord on byrg gebeode foran to hwonne sio tid sie. aec
 ic bidde higon, ðette hie ðas godcundan god gedon aet ðere tide fore
 hiora sawlā: ðæt eghwile messepriost gesinge fore Osuulfes sawle twa
 35 messan, twa fore Beornðryðe sawle; 7 aeghwile diacon arede twa pas-
 sione fore his sawle, twa fore hire; ond eghwile godes ðiow gesinge
 twa fiftig fore his sawle, twa fore hire, ðætte ge fore uueorolde sien
 geblitsade mid ðem weoroldcundum godum 7 hiora saula mid ðem
 godcundum godum. aec ic bidde higon, ðæt ge me gemynen aet ðere
 40 tide mid sulce godcunde gode sulce iow cynlic ðynce, ic ðe ðas ge-
 setnesse sette gehueder ge for higna lufon ge ðeara saula ðe haer
 beforan hiora namon auuritene siondon. *valetē in domino!*

pis is gesetnes (O)sulf(es) 7 Beornðryðe.

2. Eadwald. 831. *Cott. Aug.* ii. 19. ðis is geðinge Eadwaldes
 Osheringes 7 Cyneðryðe, Eðelmodes lafe aldormonnes, ymbe ðet lond

et Cert ðe hire Eðelmod hire hlabard salde. wes hit becueden Osbearte his broðar suna, gif he Cyneðryðe oferlifde, 7 siððan neniggra meihanda ma ðes cynnes, ac hia hit atuge yfter hira dege, swe hit him 5 boem rehtlicast 7 elmostlicast were.

ðonne hebbað Eadwald 7 Cyne ðas wisan ðus fundene mid hira friandum: gib Eadweald leng lifige ðonne Cyneðryð, geselle et ðem londe et Cert x ðusenda. gif he gewite er ðonne hia, his barna sue hwele sue lifes sie agefe ðet feoh, ond atee sue hit soeolest sie for ða 10 hit begetan. nis Eðelmode enig meghond neor ðes cynnes ðanne Eadwald, his modar, his broðar dohtar: mest cyn ðet he ðet lond hebbe 7 his beorn yfter him, 7 sue ateon sue him nytlicas ðynce for ða ðe hit mid rechte begetan.

ego Ceolnoð mid godes gefe ercebisc. pis mid Xps' rodetaene 15 festnie 7 write. Biarnhelm. Eðelmund. Osmund. Biarnheah. Sefreð. ðelwald. whelm. Eðelwald. Eardulf. Biarnhelm. Eadgar. Elfstan. Sigefreð. Sigefreð. Ealhstan. Biarnnoð. Cialbarht. Wealdhelm. Tirwald. Oba. Biarnhelm. Sigemund. Herefreð. Wynhelm. Wunbeald. Wermund. 20

3. Ealzburg. Gegen 831. *Cott. Aug.* ii 52. ðis sindan geðinga Ealzburg 7 Eadwealdes et ðem lande et Burnan, hwet man elce gere ob ðem lande to Cristes cirican ðem hiwum agiaban scel for Ealzburg 7 for Ealdred 7 fore Eadweald 7 Ealawynne: xl ambra mealtas 7 xl 7 cc hlaba, i wege cesa, i wege speces, i eald hriðer, iii weðras, 5 x goes, xx henfugla, iii foðra weada. 7 ic Ealzburg bebiade Eadwealde minem mege an godes naman 7 an ealra his haligra, ðet he ðis wel healde his dei 7 siððan forð bebeode his erbum to healdenne, ða hwile ðe hit cristen se. 7 suelic mon se ðet lond hebbe, eghwylce sunnandege x gesuflra hlafa to ðare cirican for Ealdredes saule 7 for 10 Ealzburg.

ðis is sia elmesse ðe Ealhhere bebead Ealawynne his doehter et Denglesham, et iii sulungum: elce gere c pen' to Cristes cirican ðem higum. 7 suelic man se ðisses landes bruce, agebe ðis fiah an godes gewitnesse 7 an ealra his haligra, 7 suilc man sue hit awege, ðonne 15 se hit on his sawale, nas on ðes ðe hit don het.

4. Lufa. 832. *Cott. Aug.* ii. 92. ic Lufa mid godes gefe *an-cilla domini* wes soecende 7 smeagende ymb mine saulðearfe mid Ceolnoðes ærcebiscopes geðeahte 7 ðara hiona et Cristes cirican. willa ic gesellan of ðem ærfe, ðe me god forgef 7 mine friond to gefultmedan, elce gere lx ambra maltas 7 cl hlafa, l hwitelhlafa, cxx el-meshlafes, an hriðer, an suin, iii wedras, ii wega spices 7 ceses ðem higum to Cristes cirican for mine saule 7 minra frionda 7 mega ðe me to gode gefultmedan, 7 ðet sie simle to adsumsio scæ. Marie ymb xii monað. end sue eihwelc mon swe ðis lond hebbe minra ærbenumena, ðis agefe 7 mittan fulne huniges x goes, xx henfugas. 10

ic Ceolnoð mid godes gefe ercebis. mid Cristes rodetaene ðis festnie 7 write. Beagmund pr' geðafie 7 mid write. Beornfrið pr'

- *geðafie 7 mid wite. Wealhhere. Osmund. Deimund. Æðelwald. Wer-
bald. Sifreð. Swiðberht. Beornheah. Æðelmund. Wighelm. Lubo.
15 ic Luba, eaðmod godes ðiwen, ðas forecwedenan god 7 ðas el-
messan gesette 7 gefestnie ob minem erfelande et Mundlingham ðem
hiium to Cristes cirican. 7 ic bidde 7 an godes libgendes naman
bebiade ðæm men ðe ðis land 7 ðis erbe hebbe et Mundlingham, ðet
he ðas god forðleste oð wiaralde ende. se man, se ðis healdan wille
20 7 lestan ðet ic beboden hebbe an ðisem gewrite, se him seald 7 ge-
healden sia hiabenlice bledsung; se his ferwerne oððe hit agele, se
him seald 7 gehealden hellewite, bute he to fulre bote gecerran wille
gode 7 mannum. *bene ualete*. Lufe pincggewrit.

5. Abba. 835. *Cott. Aug.* ii. 64. ic Abba geroefa cyðe 7
writan hate, hu min willa is þæt mon ymb min ærfe gedoe æfter
minū dæge.

- ærest ymb min lond, þa ic hæbbe 7 me god lah 7 ic æt minū
5 hlafordū begæt, is min willa, gif me god bearnes unnan wille, ðæt
hit foe to londe æfter me 7 his bruce mid minū gemeccan 7 siodðan
swæ forð min cynn, ða hwile þe god wille ðæt ðeara ænig sie þe
londes weorðe sie 7 land gehaldan cunne. gif me ðonne gifeðe sie
ðæt ic bearn begeotan nemege, þonne is min willa þæt hit hæbbe
10 min wiif, ða hwile ðe hia hit mid clennisse gehaldan wile, 7 min
broðar Alchhere hire fultume 7 þæt lond hire nytt gedoe. 7 him man
selle an half swulung an Ciollandene to habbanne 7 to brucanne, wiððan
ðe he ðy geornliocar hire ðearfa bega 7 bewiotige. 7 mon selle him
to ðem londe iii oxan 7 ii cy 7 l scepa 7 ænne horn. gif min wiif
15 ðonne hia nylle mid clennisse swæ gehaldan 7 hire liofre sie oðer
hemed to niomanne, ðonne foen mine megas to ðem londe 7 hire
agefen hire agen. gif hire ðonne liofre sie . . . nster to gānganne
oðða suð to faranne, ðonne agefen hie twægen mine megas, Alchhere
7 Aedel . . . hire twa ðusenda 7 fon him to ðem londe. 7 āgefe mon
20 to Liminge l eawa 7 v cy fore hie, 7 mon selle to Folcanstane in
mid minū lice x oxan 7 x cy 7 c eawa 7 c swina 7 higum ansundran
D pend', wiððan ðe min wiif þær benuge innganges swæ mid minū
lice swæ siodðan yferran dogre, swæ hwæder swæ hire liofre sie. gif
higan ðonne oððe hlaford þæt nylle hire mynsterlifes geunnan, oðða
25 hia siolf nylle 7 hire oðer ðing liofre sie, þonne agefe mon ten hund
pend' inn mid minū lice me wið legerstowe 7 higum ansundran fif
hund pend' fore mine sawle.

- 7 ic bidde 7 bebeode, swælc monn se ðæt min lond hebbe, ðæt he
ælce gere agefe ðæm higum æt Folcanstane l ambra maltes 7 vi ambra
30 gruta 7 iii wega spices 7 ceses 7 cccc hlafa 7 an hriðr 7 vi scep.
7 swælc monn seðe to minum ærfe foe, ðonne gedele he ælcum mes-
sepreoste binnan Cent mancus goldes 7 ælcum godes ðiowe pend' 7
to sce. Petre min wærgeld twa ðusenda. 7 Freoðomund foe to minū
sweorde 7 agefe ðeræt feower ðusenda; 7 him mon forgefe ðeran
35 ðreotene hund pending. 7 gif mine broðar ærfeweard gestrionen ðe
londes weorðe sie, þonne ann ic ðem londes. gif hie negestrionen

oðða him sylfū ælles hwæt seþe, æfter hiora dege ann ic his Freoðo-
munde, gif he ðonne lifes bið. gif him elles hwæt sæleð, ðonne ann
ic his minra swæstar suna, swælcum se hit geðian wile 7 him gifeðe
bið. 7 gif þæt gesele þæt min cynn to ðan clane gewite ðæt ðer 40
ðeara nan nesie ðe londes weorðe sie, þonne foe se hlaford to 7 ða
higan æt Kristes cirican 7 hit minum gaste nytt gedoen. an ðas
redenre ic hit ðider selle ðe se monn, seðe Kristes cirican hlaford sie,
se min 7 minra erfewearda forespreoca 7 mundbora, 7 an his hlaford-
dome we bian moten.

45

ic Ciolnoð, mid godes gefe ærcebiscop, ðis write 7 ðeafie 7 mid
Cristes rodetacne hit festniæ. ic Beagmund pr' ðis ðeafie 7 write. ic
Wærhard pr' ab' ðis ðeafie 7 write. ic Abba geroefa ðis write 7
festnie mid Kristes rodetacne. ic Æðelhun pr' ðis ðeafie 7 write. ic
Abba pr' ðis peafie 7 write. ic Wigmund pr' ðis write 7 ðeafie. ic 50
Iof pr' ðis ðeafie 7 write.

ic Osmund pr' ðis ðeafie 7 write. ic Wealhhere diac' ðis write
7 ðeafie. ic Badanoð diac' ðis write 7 ðeafie. ic Heaberht diac' ðis
write 7 peafie. ic Noðwulf subdiac' ðis write 7 ðeafie. ic Wealhhere
subdiac' ðis write 7 ðeafie. ic Ciolwulf subdiac' ðis write 7 ðeafie. 55

Heregyð hafað ðas wisan binemned ofer hire deg 7 ofer Abban.
ðæm higum et Cristes cirican of ðæm londe et Cealflocan: ðæt is ðonne
ðritig ombra alað 7 ðreo hund hlafa — ðeara bið fiftig hwitelhafa —,
an weg spices 7 ceses, an ald hriðr, feower weðras, an suin oððe sex
weðras, sex gosfuglas, ten hennfuglas, ðritig teapera, gif hit wintres 60
deg sie, sester fulne huniges, sester fulne butran, sester fulne saltes.
7 Heregyð bibeadeð ðem mannū ðe efter hire to londe foen on godes
noman, ðæt hie fulgere witen ðæt hie ðiss gelestæn ðe on ðissem ge-
write binemned is ðem higum to Cristes cirican, 7 ðæt sie simle to
higna blodlese ymb twelf monað agefen. 7 se mann, se to londe foe, 65
agefe hire erfehonda xii pund pendinga; 7 hio forgifeð fiftene pund,
for ðy ðe mon ðas feorme ðy soel gelæste.

Abban geroefan ærfegedal: his geðinga to Kristes cirican.

6. Badanoð. 837. *Cott. Aug.* ii. 42. ic Badanoð Beotting cyðð
7 writan hato, hu min willa is, ðet min ærfelond fere, ðe ic et Æðel-
uulfe cyninge begæt 7 gebohte mid fullum friodome on æce ærfe,
æfter minum dege 7 minra ærfewearda, ðet is, mines wifes 7 minra
bearna. ic wille ærist me siolfne gode allmethgum forgeofan to ðere 5
stowe æt Cristes cirican, 7 min bearn ðer liffest gedoan, 7 wiib 7 cild
ðæm hlaforde 7 higum 7 ðære stowe befestan ober minne dei to friðe
7 to mundbyrde 7 to hlaforddome on ðæm ðingum ðe him ðearf sie.
7 hie brucean londes hiora dei, 7 higon gefeormien to minre tide swæ
hie soelett ðurhtien megen; 7 higon us mid heora godcundum godum 10
sweg gemynen swæ us arlic 7 him ælmeslic sie.

7 ðonne ofer hiora dei, wifes 7 cilda, ic bebeode on godes noman
ðæt mon agefe ðæt lond inn higum to heora beode him to brucanne
on ece ærfe, swæ him liffast sie. 7 ic bidde higon for godes lufe ðæt
se monn se higon londes unnen to brucanne ða ilcan wisan leste on 15

swæsendum to minre tide, 7 ða godcundan lean minre saule mid gerece
swę hit mine ærfenuman ær onstellen.

ðonne is min willa ðæt ðissa gewriota sien twa gelice: oðer
habben higon mid boecum, oðer mine ærfeweardas heora dei.

- 20 ðonne is ðes londes ðe ic higum selle xvi gioc ærðelondes 7
medwe, all on æce ærfe to brucanne ge minne dei, ge æfter swæ to
ationne swæ me mest red 7 lifast sie.

Ceolnoð arc'-episc' ðiss writo 7 festnię mid Cristes rodetacne.
Alchhere dux ðiss writo 7 ðeafię. Bægmund prb' ab' ðiss writo 7
25 ðeafię. Hysenoð pr' ðiss writo 7 ðeafię. Wigmund. Badenoð. Osmund.
Suiðberht. Dyddel. Cichus. Sigemund. Eðelwulf. Tile. Cyneberht.
Eðelreð. Badanoð.

VII. MERC. INTERLINEARVERSION DES PSALTERS

nach der dem anfang des 9. jhs. angehörigen Cotton-hs. (London, Brit. Mus.) Vespas. A 1 herausgegeben von Sweet OET s. 188 ff. Eine eingehende grammatische behandlung des psalters hat R. Zeuner, Die sprache des kent. psalters, 1881, geliefert, desgl. eine probe eines wörterbuches im Gymnasialprogramm von Gera 1891.

II. se eardað in heofenum bismerad hie 7 dryhten hyspøð

4. *Qui habitat in caelis inridebit eos et dominus subsannabit*

hie ðonne spriced to him in eorre his 7 in hatheortnisse his
eos 5. *Tunc loquitur ad eos in ira sua et in furore suo*

gedroefed hie ic soðlice geseted ic eam cyning from him
conturbabit eos 6. *Ego autem constitutus sum rex ab eo*

ofer Sion mont ðone halgan his bodiende bibod dryhtnes
super Sion montem sanctum ejus praedicans praeceptum domini

dryhten cwæð to me sunu min ðu earð ic todege ic cende
7. *Dominus dixit ad me filius meus es tu ego hodie genui*

ðec bide from me 7 ic sellu ðe ðeode erfeweardnisse ðine
te 8. *Postula a me et dabo tibi gentes hereditatem tuam*

7 on æhte ðine gemæru eorðan ðu reces hie in gerde
et possessionem tuam terminos terrae 9. *Reges eos in virga*

iserre 7 sweswe fet lames ðu gebrices hie 7 nu cyningas
ferrea et tamquam vas figuli confringes eos 10. *Et nunc reges*

ongeotað bioð gelærde alle ðaðe doemað eorðan ðeowiað
intelligite erudimini omnes qui judicatis terram 11. *Servite*

dryhtne in ege 7 wynsumiað him mid cwaecunge gegripað
domino in timore et exultate ei cum tremore 12. *Adpraehendite*

ðylęs hwonne eorsie dryhten 7 ge forweorðen of wege
disciplinam ne quando irascatur dominus et pereatis de via

ðonne beorneð in scortnisse eorre his eadge alle ðaðe
justa 13. *Cum exarserit in brevi ira ejus beati omnes qui*
 getreowað in hine
confidunt in eum

III. dryhten hwet gemonigfaldade sindun ðaðe swencað mec monge

2. *Domine quid multiplicati sunt qui tribulant me multi*
 arisað wið me / monge cweoðað salwle minre nis
insurgunt adversum me 3. *multi dicunt animae meae non est*
 haelu hire in deo hire ðu soðlice dryhten ondfenge min earð
salus illi in deo ejus 4. *Tu autem domine susceptor meus es*
 wuldur min 7 uphebbende heafud min midid stefne minre to
gloria mea et exaltans caput meum 5. *Voce mea ad*
 dryhtne ic cleopede 7 geherde mec of munte ðæm halgan his
dominum clamavi et exaudivit me de monte sancto suo
 ic hneappade 7 slepan ongon 7 ic eft aras forðon ðryhten
 6. *Ego dormivi et somnum coepi et resurrexi quoniam dominus*
 onfeng mec ne ondredu ic ðusend folces ymsellendes me aris
suscepit me 7. *Non timebo milia populi circumdantis me exurge*
 dryhten halne me doa god min forðon ðu sloge alle
domine saluum me fac deus meus 8. *Quoniam tu percussisti omnes*
 widerbrocan me butan intingan toed synfulra ðu forðræstes
adversantes mihi sine causa dentes peccatorum conteruisti
 dryhtnes is haelu 7 ofer folc ðin bledsung ðin
 9. *domini est salus et super populum tuum benedictio tua*

IV. midðy ic gecede ðe ðu geherdes me god rehtwisnisse minre

2. *Cum invocarem te exaudisti me deus justitiae meae*
 in geswencednisse ðu gebræddes me mildsa me dryhten 7 geher
in tribulatione dilatasti me Miserere mihi domine et exaudi
 gebed min bearn monnan hu longe hwefie on heortan to
oratinem meam 3. *Filii hominum usque quo graves corde ut*
 hwon lufiað ge idelnisse 7 soecað leasunge weotað ðætte
quid diligitis vanitatem et queritis mendacium 4. *Scitote quoniam*
 gemiclað dryhten ðone halgan his dryhten gehereð me ðonne
magnificavit dominus sanctum suum dominus exaudiet me dum
 ic cleopiu to him eorsiað 7 nyllað syngian ðaðe cweoðað
clamavero ad eum 5. *Irascimini et nolite peccare qui dicites*
 in heortum eowrum 7 in bedcleofum eowrum bioð geinbryrde
in cordibus vestris et in cubilibus vestris conpungimini
 onsegað onsegdnisse rehtwisnisse 7 gehyhtað in dryhtne monge
 6. *Sacrificate sacrificium justitiae et sperate in domino Multi*

cweoðað hwelc oteaweð us god getacnað is ofer us leht
dicunt Quis ostendit nobis bona 7. Signatum est super nos lumen
 ondwlitan ðines dryhten ðu saldes blisse in heortan minre from
vultus tui domine Dedisti laetitiam in corde meo 8. a

tide hwætēs wines 7 eles his gemongfaldade sindun in
tempore frumenti vini et olei sui multiplicata sunt 9. In

sibbe in ða ilcan ic neapiu 7 gerestu forðon ðu dryhten
pace in id ipsum obdormiam et requiescam 10. Quoniam tu domine
 synderlice in hyhte gesettes me
singulariter in spe constituisti me

V. word min mid earum onfoh dryhten onget cleopunge mine

2. *Verba mea auribus percipe domine intellige clamorem meum*

behalð stefne gespreces mines cynin min 7 god min
 3. *intende voci orationis meae rex meus et deus meus*

forðon to ðe ic gebidu dryhten on marne 7 ðu geheres stefne
 4. *Quoniam ad te orabo domine mane et exaudies vocem*
 mine on marne ic ætstondu ðe 7 gesio forðon ne wellende
meam 5. Mane adstabo tibi et videbo quoniam non volens

god unrehtwisnisse ðu earð ne eardað neh ðe awerged
deus iniquitatem tu es 6. Non habitabit juxta te malignus

ne ðorhwuniað ða unrehtwisn biforan egum ðinum ðu fedest
neque permanebunt iniusti ante oculos tuos 7. Odisti

dryhten alle ðaðe wircað unrehtwisnisse ðu forspildes hie ðaða
domine omnes qui operantur iniquitatem perdis eos qui

spreocað leasunge wer bloda 7 ðone fæcnan onscunað
loquuntur mendacium Virum sanguinum et dolosum abhominabitur

dryhten ic soðlice in mengu mildheortnisse ðinre ic inga
dominus 8. Ego autem in multitudine misericordiae tuae introibo

dryhten in hus ðin ic gebidda to temple ðaem halgan ðinum in
domine in domum tuam adorabo ad templum sanctum tuum in

ege ðinum gelaed me dryhten in ðine rehtwisnisse fore
timore tuo 9. Deduc me domine in tua iustitia propter

feondum minum gerece in gesihðe ðinre weg minne forðon
inimicos meos dirige in conspectu tuo viam meam 10. Quoniam

nis in muðe heara soðfestnis heorte heara idel is byrgen
non est in ore eorum veritas cor eorum vanum est 11. Sepulchrum

open is hraece heara tungum heara faccenlice dydun doem hie
patens est guttur eorum linguis suis dolose agebant judica illos

god gefallen from geðohtum heara efter mengu arleasnissa
deus Decidant a cogitationibus suis secundum multitudinem impietatum

heara onweg adrif hie forðon onscunedon ðe dryhten 7
eorum expelle eos quoniam exaceruaverunt te domine 12. *Et*
 blissien alle ða gehyhtað in ðe in ecnisse gefioð 7
laetentur omnes qui sperant in te in aeternum exultabunt et
 ðu ineardas in him 7 wuldriað in ðe alle ðaðe lufiað noman
inhabitabis in eis et gloriabuntur in te omnes qui diligunt nomen
 ðinne forðon ðu dryhten ðu bledsas ðone rehtwisan dryhten
tuum 13. *Quoniam tu domine benedices justum domine*
 sweswe mid scelde godes willan dines ðu gebegades usic
ut scuto bonae voluntatis tuae coronasti nos

VI. dryhten nales in eorre ðinum ðu dreast me ne in hatheort-

2. *Domine ne in ira tua arguas me neque in furore*
 nisse ðinre ðu ðreast me mildsa me dryhten forðon untrum
tuo corripias me 3. *Miserere mihi domine quoniam infirmus*
 ic eam hael me dryhten forðon gedroefed sindun all ban min
sum sana me domine quoniam conturbata sunt omnia ossa mea
 7 sawl min gedroefed is swiðe 7 ðu dryhten hu longe
 4. *et anima mea turbata est valde Et tu domine usque quo*
 gecer 7 genere sawle mine halne me do fore
 5. *convertere et eripe animam meam saluum me fac propter*
 mildheortnisse ðine forðon nis in ðeaðe se gemyndig sie
misericordiam tuam 6. *Quoniam non est in morte qui memor sit*
 ðin in helle soðlice hwelc ondetteð ðæ ic won in geamrunge
tui in inferno autem quis confitebitur tibi 7. *Laboravi in gemitu*
 minre ic ðwea ðorh syndrie neht bed min mid tearum strenge
meo lavabo per singulas noctes lectum meum lacrimis stratum
 mine ic wetu / gedroefed is fore eorre ege min ic aldade
meum rigabo 8. *Turbatus est prae ira oculus meus inveteravi*
 betwih alle feond mine / gewitað from me alle ða
inter omnes inimicos meos 9. *Discedite a me omnes qui*
 wircað unrehtwisnisse forðon geherde dryhten stefne wopes
operamini iniquitatem quoniam exaudivit dominus vocem fletus
 mines geherde dryhten boene mine dryhten gebed
mei 10. *Exaudivit dominus deprecationem meam dominus orationem*
 min genom / scomien 7 sien gedroefde alle feond
meam adumpsit 11. *Erubescant et conturbentur omnes inimici*
 mine sien forcerred onbec 7 scomien swiðe hreðlice
mei avertantur retrorsum et erubescant valde velociter

VII. dryhten god min in ðe ic gehyhte gefrea me from allum

2. *Domine deus meus in te speravi libera me ab omnibus*

oehendum me 7 genere mec. ðyles æfre geslæcce sweswe
persequentibus me et eripe me. 3. *ne quando rapiat ut*
 lea sawle mine ðonne nis seðe alese ne seðe hie hale
leo animam meam dum non est qui redimat neque qui saluum
 gedoe. dryhten god min gif ic dyde ðis gif is unrehtwisnis
faciat. 4. *domine deus meus si feci istud si est iniquitas*
 in hondum minum gif ic agald ðaem geldendum me yfel
in manibus meis. 5. *si reddidi retribuentibus mihi mala*
 ic gefallu bi gewyrhtum from feondum minum idelhende oehteð
decidam merito ab inimicis meis inanis 6. *persequatur*
 se feond sawle mine 7 gegripeð hie 7 fortrideð in eorðan
inimicus animam meam et conprehendat eam et conculcet in terram
 lif min 7 wuldur min in dust gelaedeð aris
vitam meam et gloriam meam in pulverem deducat 7. *exurge*
 dryhten in eorre ðinum 7 hefe up in endum feonda ðinra aris
domine in ira tua et exaltare in finibus inimicorum tuorum exurge
 dryhten god min in bebode ðæt ðu bibude 7 gesomnunge
domine deus meus in praecepto quod mandasti 8. *et synagoga*
 folca ymbseleð ðe 7 fore ðissum in heanisse gaa eft
populorum circumdat te et propter hanc in altum regredere
 dryhten doem folc doem mec dryhten efter rehtwisnisne
 9. *domine judica populos judica me domine secundum justitiam*
 minre 7 efter unsceðfulnisne honda minra ofer me sie
meam et secundum innocentiam manuum mearum super me 10. *con-*
 fornumen nið ðeara synfulra 7 gerece ðone rehtwisn smegende
sumetur nequitia peccatorum et dirige justum scrutans
 heortan et eðre god rehtwisne fultum minne from dryhtne
corda et renes deus justum 11. *adjutorium meum a domino*
 se hale ge doeð ða rehtan on heortan god doema rehtwis
qui salvos facit rectos corde 12. *deus judex justus*
 strong 7 longmod ah eorsað ðorh syndrie dægas nemne
fortis et longanimis nunquid irascitur per singulos dies 13. *nisi*
 ge sien gecerde sweord his cweceð bogan his ðeneð 7 gearwað
convertamini gladium suum vibravit arcum suum tetendit et paravit
 ðone 7 in him gearwað featu deaðes strelas his beorne[n]dum
illum 14. *et in ipso paravit vasa mortis sagittas suas ardentibus*
 gefremede sehðe cenneð unrehtwisnisne gecenað sar 7
effecit 15. *ecce parturit injustitiam concepit dolorem et*
 cenneð unrehtwisnisne seað ontynde 7 dalf ðone 7 ingefeol
peperit iniquitatem 16. *lacum aperuit et effodit eum et incidit*

in seað ðoneðe he dyde sie gecerred sar his in heafde his
in foveam quam fecit 17. *convertetur dolor ejus in capite ejus*
 7 in hnolle his unrehtwisnis his astigeð ic ondettu dryhtne
et in vertice ejus iniquitas ejus descendit 18. *confitebor domino*
 efter rehtwisnisse his 7 ic singu noman dryhtnes ðæs hestan
secundum justitiam ejus et psallam nomini domini altissimi

VIII. dryhten dryhten ur hu wundurlic is noma ðin
 2. *domine dominus noster quam admirabile est nomen tuum*
 in alre eorðan forðon upahefen is micelnis ðin ofer heofenas
in universa terra quoniam elevata est magnificentia tua super caelos
 of muðe cilda 7 milcdeondra ðu gefremedes lof fore
 3. *ex ore infantium et lactantium perfecisti laudem propter*
 feondum ðinum ðæt ðu toweorpe feond 7 gescildend forðon
inimicos tuos ut destruas inimicum et defensorum 4. *quoniam*
 ic gesie heofenas were fingra ðinra monan 7 steorran ða ðu
videbo caelos opera digitorum tuorum lunam et stellas quas tu
 gsteaðulades hwet is mon ðæt gemyndig ðu sie his oððe
fundasti 5. *quid est homo quod memor es ejus aut*
 sunu monnes forðon ðu neosas hine ðu gewonedes hine hwoene
filius hominis quoniam visitas eum minuisti eum paulo
 læssan from englum mid wuldre 7 mid are ðu gebegades hine
minus ab angelis gloria et honore coronasti eum
 7 gesettes hine ofer were honda ðinra all
 7. *et constituisti eum super opera manuum tuarum* 8. *omnia*
 ðu underdeodes under fotum his scep 7 oxan all ecðon 7
subjecisti sub pedibus ejus oves et boves universa insuper et
 netenu feldes fuglas heofenes 7 fiscas saes ða geondgað
pecora campi 9. *volucres caeli et pisces maris perambulant*
 stige saes dryhten dryhten ur hu wundurlic is
semitas maris 10. *domine dominus noster quam admirabile est*
 noma ðin in alre eorðan
nomen tuum in universa terra

IX. ic ondetto ðe dryhten in alre heortan minre ic secgo
 2. *confitebor tibi domine in toto corde meo narrabo*
 all wundur ðin ic biom geblissad 7 ic gefie in ðe 7
omnia mirabilia tua 3. *laetabor et exultabo in te et*
 singu noman ðinum ðu hehsta in forcerringe fienda min
psallam nomini tuo altissime 4. *in convertendo inimicum meum*
 onbec bioð geuntrumad 7 forweordað from onsiene ðinre
retrosum infirmabuntur et perient a facie tua

forðon ðu dydest dom minne 7 intingan minne ðu sites ofer
5. *quoniam fecisti iudicium meum et causam meam sedes super*
ðrymseld ðu doemes efennisse ðu ðreades ðeode 7 forweorðed
thronum qui iudicas aequitatem 6. *increpasti gentes et periet*
se arleasa noman heara ðu adilgades in ecnisse 7 in weoruld
impius nomen eorum delevisi in aeternum et in saeculum
weorulde feond asprungun mid sweorde in ende 7 cestre heara
saeculi 7. *inimici defecerunt framea in finem et civitates eorum*
ðu towurpe forwearð gemynd heara mid swoege 7 dryhten in
destruxisti periit memoria eorum cum sonitu 8. *et dominus in*
ecnesse ðorhwunað gearwade in dome seld his 7 he
aeternum permanet paravit in iudicio sedem suam 9. *et ipse*
doemeð ymbhwyrft eardān in efennisse doemeð folc mid reht-
judicabit orbem terrae in aequitate iudicabit populus cum jus-
wisnisse 7 geworden is dryhten geberg ðearfena fultum
titia 10. *et factus est dominus refugium pauperum adjutor*
in gelimplicnissum in geswencednisse 7 geh[yh]tað in ðe alle ða
in opportunitatibus in tribulatione 11. *et sperent in te omnes qui*
cunnun noman ðinne forðon ðu neforletes ða soecendan ðe
noverunt nomen tuum quoniam non derelinques quaerentes te
dryhten singað dryhtne se eardað in Sion secgað betwih
domine 12. *psallite domino qui habitat in Sion adnuntiate inter*
ðeode wundur his forðon soecende blod heara
gentes mirabilia ejus 13. *quoniam requirens sanguinem eorum*
gemynd is 7 nis ofergeotol gebed ðearfena mildsa
memoratur est et non est oblitus orationem pauperum 14. *miserere*
me dryhten 7 geseh eaðmodnisse mine of fiendum minum ðu
mihi domine et vide humilitatem meam de inimicis meis 15. *qui*
uphest mec of geatum deaðes ðæt ic secge all lofu ðin in
exaltas me de portis mortis ut annuntiem omnes laudes tuas in
geatum doehter Sine ic gefio in hælu ðinre gefestnade
portis filiae Sion 16. *exultabo in salutari tuo infixae*
sindon ðeode in forwyrd ða dydun in grin ðissum ða
sunt gentes in interitum quem fecerunt in laqueo isto quem
gedegladun gegripen is fot heara oncnaweð dryhten
occultaverunt conpraehensus est pes eorum 17. *cognoscitur*
dryht domas donde in werecum honda his bifongen bið
dominus iudicia faciens in operibus manuum suarum conpraehensus est
se synfulla bioð gecerde ða synfullan in helle alle
peccator 18. *convertantur peccatores in infernum omnes*

ðeode ðaðe ofergeoteliað dryhten forðon nales in ende
gentes quae obliviscuntur dominum 19. *quoniam non in finem*
 ofergeotulnis bið ðearfena geðyld ðearfena ne forweorðeð in
oblivio erit pauperum patientia pauperum non peribit in
 ende aris dryhten nemeg mon sien doemed ðeode
finem 20. *exurge domine non praevaleat homo judicentur gentes*
 in gesihðe ðinre gesete dryhten aeladtow ofer hie ðæt
in conspectu tuo 21. *constitue domine legislatorem super eos ut*
 witen ðeode ðette men hie sindun tohwon dryhten
sciant gentes quoniam homines sunt 22. *ut quid domine*
 gewite ðu feor ðu forsist in gemalicnissum in geswencednisse
recessisti longe despicias in opportunitatibus in tribulatione
 ðonne oferhygdgað se arleasa bið inæled ðearfa bioð bifongne
 23. *dum superbit impius incenditur pauper conprehenduntur*
 in geðohtum heara ða hie ðencað forðon bið hered
in cogitationibus suis quas cogitant 24. *quoniam laudatur*
 se synfulla in lustum sawle his 7 se ða unrehtan doeð
peccator in desideriis animae suae et qui iniqua gerit
 bið bledsað bismerað dryhten se synfulla efter mengu
benedicitur 25. *irritavit dominum peccator secundum multitudinem*
 ear[r]e his he nesoeceð nis god in gesihðe his
irae suae non inquirat 26. *non est deus in conspectu ejus*
 bioð besmiten wegas his in alle tid bioð afirred domas ðine
polluuntur viae ejus in omni tempore auferuntur judicia tua
 from onsiene his allra fienda his waldeð cweð
a facie ejus omnium inimicorum suorum dominabitur 27. *dixit*
 soðlice in heortan his nebiom ic onstýred of cneorisse in cneorisse
enim in corde suo non movebor de generatione in generationem
 butan yfle ðes muð awergednisse 7 bitternisse ful
sine malo 28. *cujus os maledictione et amaritudine plenum*
 is 7 facne under tungan his gewin 7 sar siteð in searwum
est et dolo sub lingua ejus labor et dolor 29. *sedet in insidiis*
 mid ðæm weoligum in degulnissum det he ofsle ðone unscyldgan
cum divitibus in occultis ut interficiat innocentem
 eagan his in ðearfan gelociað setað in degulnisse sweswe
 30. *oculi ejus in pauperem respiciunt insidiatur in occulto sicut*
 lea in bedcleofan his setað pæt he geræafie ðearfan gereafian
leo in cubili suo insidiatur ut rapiat pauperem rapere
 ðearfan ðonne he atið hine in gerene his geeaðmodað hine
pauperem dum abstrahit eum 31. *in laqueo suo humiliabit eum*

onhældeð hine 7 falleð ðonne he waldeð ðearfan cweð soðlice
inclinabit se et cadet dum dominabitur pauperi 32. *dixit enim*
 in his heortan ofergeotul is god forcerreð onsiene his ðæt
in corde suo oblitus est deus avertit faciem suam ne
 he negese oð ende aris dryhten god min 7 sie upahafen
videat usque in finem 33. *exurge domine deus meus et exaltetur*
 hond ðin ne ofergeotela ðu ðearfena in ende forðon
manus tua ne obliviscaris pauperum in finem 34. *propter quid*
 bismirað se arleasa dryhten cwæð soðlice in heortan his nesoeceð
irritavit impius dominum dixit enim in corde suo non requirit
 god ðu gesist ðætte ðu gewin 7 sar ðu sceawas
deus 35. *vides quoniam tu laborem et dolorem consideras*
 ðæt ðu selle hie in honda ðine ðe soðlice forl[et]en is ðearfa
ut tradas eos in manus tuas tibi enim derelictus est pauper
 feadurleasum ðu bist fultum forðræst earm ðes synfullan
pupillo tu eris adjutor 36. *contere brachium peccatoris*
 7 ðes awergdan bið soht scyld his ne bið gemoeted ricsað
et maligni requiretur delictum ejus nec inveniatur 37. *regnabit*
 dryhten in ecnisse 7 in weoruld weorulde forweorðað ðeode of
dominus in aeternum et in saeculum saeculi peribitis gentes de
 eorðan his lust ðearfena geherde dryhten lustas
terra ejus 38. *desiderium pauperum exaudivit dominus desideria*
 heortan heara geherde eare ðin doem ðæm freondleasan 7 ðæm
cordis eorum exaudivit auris tua 39. *judicare pupillo et*
 heanan ðætte no tosette mae gemicla hine mon ofer eorðan.
humili ut non adponat ultra magnificare se homo super terram.

X. in dryhtne ic getreowu hu cweaðað ge to minre sawle

2. *In domino confido quomodo dicitis animae meae*

fer in mont sweswe spearwa forðon sehde ða synfullan
transmigra in montem sicut passer 3. *quoniam ecce peccatores*

ðenedon bogan gearwadon strelas heara in cocere ðæt hie scoteden
tetenderunt arcum paraverunt sagittas suas in faretra ut sagittent

in degelnisse ða rehtan on heortan forðon ða ðu gefre[me]des
in obscuro rectos corde 4. *quoniam quae perfecisti*

hie towurpun se rehtwisa soðlice hwet dyde he dryhten in temple
destruxerunt justus autem quid fecit 5. *dominus in templo*

ðæm halgan his dryhten in heofene seld his egan his in ðearfan
sancto suo dominus in caelo sedis eius oculi ejus in pauperem

gelociað bregas his frignað bearn monna dryhten
respiciunt palpebrae ejus interrogant filios hominum 6. *dominus*

frigneð ðone rehtwisan 7 ðone arleasan se soðlice lufað unreht-
interrogat justum et impium qui autem diligit iniqui-
 wisnisse fiað sawle his rineð ofer ða synfullan giren
tatem odit animam suam 7. pluet super peccatores laqueos
 fyres 7 swefelrec 7 gast ysta dæl calices heara
ignis et sulphur et spiritus procellarum pars calicis eorum
 forðon rehtwis dryhten 7 rehtwisnisse lufað rehtwisnesse gesið
 8. *quoniam justus dominus et justitiam dilexit aequitatem vidit*
 ondwlæota his
vultus ejus.

VIII. AUS DEN WERKEN ALFRED'S DES GROSSEN.

1. Der dichter Caedmon.

Aus der übersetzung von Bedas Historia ecclesiastica herausgegeben von Miller EETS 1890. Unser text ist unter benutzung des von Zupitxas ae. übungsbuche s. 19 gebotenen handschriftlichen materials versuchsweise in Alfredische sprache übertragen.

On ðysse abbudissan mynstre wæs sum bróðor synderlice mid
 godcundre giefe gemæred ond geweorðad; forðon hé gewunade gerisen-
 lice léoð wyrcean, ðáðe tó æfæsðnesse ond tó árfæsðnesse belumpon,
 swæ ðætte, swáhwætswæ hé of godcundum stafum ðurh bécéras ge-
 leornode, ðæt hé æfter medmiclum fæce in scopgereorde mid ðá mæsdan 5
 swétnesse ond inbryrdnesse geglengde ond in engliscgereorde wel
 geworht forð bróhte; ond for his léoðsongum monigra monna mód oft
 tó worulde forhogodnesse ond tó geðéodnesse ðæs hefonlecan lifes
 onbærnde wæron. ond éac swelce monige óðre æfter him on Ongel-
 ðéode ongunnon æfæsðe léoð wyrcean, ac nænig hwæðre him ðæt gelice 10
 dón nemeahte; forðon hé nalæs from monnum né ðurh mon gelæred
 wæs, ðæt hé ðone léoðcræft geleornade, ac hé wæs godcundlice gefultum
 ond ðurh godes giefe ðone songcræft onféng ond hé forðon næfre
 nóht léasunga né ídles léoðes wyrcean nemeahte, ac efne ðá án, ðáðe tó
 æfæsðnesse belumpon ond his ðære æfæsðan tungan gedafenade singan. 15

Wæs hé — sé mon — in weoruldháde geseted oð ðá tíde, ðe hé
 wæs geléfedre ieldo, ond hé næfre nænig léoð geleornade. ond hé
 forðon oft in gebéorscipe, ðonne ðær wæs blíðse intinga gedémed,
 ðæt hie ealle sceolden ðurh endebyrdnesse be hearpan singan, ðonne
 hé geseah ðá hearpan him néalácan, ðonne árás hé for sceome from 20
 ðæm symble ond hám éode tó his húse. ðá hé ðæt ðá sumre tíde
 dede, ðæt hé forlét ðæt hús ðæs gebéorscipes ond út wæs gongende
 tó néata scypene, ðára heord him wæs ðære neahte beboden, ðá hé
 ðá ðær in gelimplícre tíde his leomu on resðe gesette ond onslæpte,
 ðá stóð him sum mon æt ðurh swefn ond hiene hálette ond grétte 25
 ond hiene be his noman nemde: 'Cædmon, sing mé hwæthwegu'. ðá
 ondswarede hé ond cwæð: 'necon ic nóht singan ond ic forðon of
 ðyssum gebéorscipe út éode ond hieder gewát, forðon ic náuht singan
 necúðe'. eft hé cwæð, séðe mid him sprecende wæs: 'hwæðre ðú mé

30 meaht singan'. cwæð hé: 'hwæt sceal ic singan?' cwæð hé: 'sing mé frumsceaft'.

Ðá hé ðá ðás ondsware onféng, ðá ongon hé sóna singan in herenese godes scieppendes ðá fers ond ðá word, ðe hé næfre negelíerde, ðára endebyrdnes ðis is:

35	nú wé sculon herigean	hefonrices weard,
	metodes miehte	ond his móðgeþonc,
	weorc wuldorfæder,	swæ hé wundra gehwæs,
	éce dryhten,	ord onstealde.
	hé áresð sceóp	eorðan bearnum
40	hefon tó hrófe,	hálig scieppend;
	ðá middangeard	moncynnes weard,
	éce dryhten,	æfter téode,
	fírum foldan	fréa ælmihtig.

Ðá áras hé from ðæm slæpe ond eal, ðæt hé slæpende song,
 45 fæsdæ on gemynde hæfde ond ðæm wordum sóna monig word in ðæt
 ilce gemet gode wyrðes songes tó geðéodde. ðá cóm hé on morgen
 tó ðæm túngeréfan, séðe his ealdormon wæs, sægde him, hwelce gief
 hé onféng; ond hé hiene sóna tó ðære abbudissan gelædde ond hiere
 ðæt cýðde ond sægde. ðá hét heo gesomnian ealle ðá gelæredesðan
 50 men ond ðá leornéras ond him ondweardum hét secgan ðæt swefn ond
 ðæt léod singan, ðætte ealra heora dôme gecoren wære, hwæt oððe
 hwonon ðæt cymen wære. ðá wæs him eallum gesewen, swæswæ hit
 wæs, ðæt him wære from dryhtne selfum hefonlec giefu forgiefen. ðá
 rehton hfe him ond sægdon sum hálig spel ond godcundre lare word,
 55 bebodon him ðá, gif hé meahte, ðæt hé in swínsunge léodsonges ðæt
 gehwierfde. ðá hé ðá hæfde ðá wísan onfongne, ðá éode hé hám tó
 his huse ond cwóm eft on morgen ond ðý betstan léodde geglenged
 him ásong ond ágeaf, ðæt him beboden wæs.

Ðá ongon seo abbudisse clyppan ond lufigean ðá godes giefu in
 60 ðæm men ond heo hiene ðá monade ond lærde, ðæt hé woruldhád
 forléte ond munucháde onféng. ond hé ðæt wel ðafode; ond heo
 hiene on ðæt mynster onféng mid his gódum ond hiene geðéodde tó
 gesomnunge ðára godes ðeowa ond hét hiene laran ðæt getæl ðæs
 hálgan stæres ond spelles. ond hé eal, ðá hé in gehíernesne geleornian
 65 meahte, mid hiene gemyndgade ond, swæswæ clæne níeten, eoðorcende
 in ðæt swétesðe léod gehwierfde. ond his song ond his léod wáron
 swæ wynsumu tó gehíeranne, ðætte ðá selfan his láréowas æt his
 múðe writon ond leornodon. song hé áresð be middangeardes gesceape
 ond bí fruman moncynnes ond eal pæt stár Genesis (ðæt is seo áresðe
 70 Móyses boc) ond eft bí útgonge Israhéla folces of Ægypta londe ond
 bí ingonge ðæs gehátlandes ond bí oðrum monegum spellum ðæs hálgan
 gewrites canónes bóca ond bí Crisðes menniscnesse ond bí his ðrów-
 unge ond bí his úpástígnesse in hefonas ond bí ðæs hálgan gæsðes
 cyme ond ðára apostola lare ond eft bí ðæm ege ðæs tóweardan dômes
 75 ond bí fyrhtu ðæs tintreglícen wítes ond bí swétnesse ðæs hefonlecan
 rices hé monig léod geworhte, ond swelce éac oðer monig be ðæm
 godcundum fremsumnessum ond dómum hé geworhte. on eallum ðæm
 hé geornlice gíemde, ðæt hé men átuge from synna lufan ond mándæda

ond tó lufan ond tó geornfulnesse áwehte góðra dæda. forðon hé wæs — sé mon — swiðe áfæsð ond regollecum ðeodscipum éaðmód- 80 líce underðeoded, ond wið ðám, ðáðe on óðre wisan dón woldon, hé wæs mid wielme micelre ellenwódnisse onbærned; ond hé forðon fægre ende his líf betýnde ond geendade.

2. Die vorrede Alfreds zur Cura Pastoralis

nach der Oxforder hs. (Bodleiana) Hatton 20 bei Sweet EETS 45.

ÐEOS BÔC SCEAL TO WIOGORACEASTRE.

Ælfréd kyning háteð grétan Wærferð biscep his wordum luflice ond fréondlice ond ðe cýðan háte, ðæt mé cóm swiðe oft ðn gemynd, hwelce wiotan iú wæron giónd Angelcynn ægðer gé godcundra háda gé woruldcundra, ond hú gesæliglīca tīda ðá wæron giónd Angelcynn, 5 ond hú ðá kyningas, ðe ðone ðnwald hæfdon ðæs folces, gode ond his ærendwrecum hērsumedon, ond hīe ægðer gé hiora sibbe gé hiora sīodo gé hiora ðnweald innanbordes gehfoldon ond éac út hiora éðel rýmdon, ond hú him ðá spéow ægðer gé mid wīge gé mid wīsdóme; ond éac ðá godcundan hádas, hú giorne hīe wæron ægðer gé ymb lāre gé ymb liornunga gé ymb ealle ðá ðiowotdómas, ðe hīe gode 10 scoldon, ond hú man útanbordes wīsdóm ond lāre hīeder ðn lond sōhte, ond hú wé hīe nú sceoldon úte begietan, gif wé hīe habban sceoldon. swá clāne hīo wæs oðfeallenu ðn Angelcynne, ðæt swiðe féawa wæron behionan Humbre, ðe hiora ðéninga cúðen understondan ðn englisc oððe furðum án ærendgewrit of lādene ðn englisc áreccan; 15 ond ic wéne, ðætte nóht monige begiórdan Humbre næren. swá féawa hiora wæron, ðæt ic furðum áne ánlépne nemæg gedencean bestúðan Temese, ðá ðá ic tó rīce féng. Gode ælmihtegum sīe ðonc, ðætte wé nú ánigne ðnstal habbað láréowa; ond forðon ic ðe bebíode, ðæt ðú dō, swá ic gelīfe ðæt ðú wille, ðæt ðú ðe ðissa worulddinga 20 tó ðám geæmetige, swá ðú oftost mæge, ðæt ðú ðone wīsdóm, ðe ðe god sealde, ðær ðær ðú hīene befæstan mæge, befæste. Gedenc, hwelc wītu ús ðá becómon for ðisse worulde, ðá ðá wé hit nōhwæðer né selfe nelufodon né éac óðrum monnum neléfdon: ðone naman áenne wé lufodon ðætte wé crīstne wæren, ond swiðe féawe ðá ðéawas. 25 Ðá ic ðá ðis eall gemunde, ðá gemunde ic éac, hú ic geseah, ærðæmðe hit eall forhergod wære ond forbærned, hú ðá ciricean giónd eall Angelcynn stódon máðma ond bóca gefyldæ, ond éac micel menigeo godes ðiowa, ond ðá swiðe lýtle fiorme ðára bóca wiston, forðæmðe hīe hiora nánwuht ðngiotan nemeahton, forðæmðe hīe næron ðn hiora 30 ágen geðfode áwritene; swelce hīe cwæden: ‘úre ieldran, ðáðe ðás stówa ær hīoldon, hīe lufodon wīsdóm, ond ðurh ðone hīe begeáton welan ond ús láfdon. hér mōn mæg gīet gesfon hiora swæð, ac wé him necunnon æfterspyrigean’. Ond forðám wé habbað nú ægðer forlæten gé ðone welan gé ðone wīsdóm, forðæmðe wé noldon tó ðám 35 spore mid úre móde ðnlútan. Ðá ic ðá ðis eall gemunde, ðá wundrade ic swiðe swiðe ðára gódena wiotona, ðe giú wæron giónd Angelcynn ond ðá bec eallæ befullan geliornod hæfdon, ðæt hīe hiora ðá nænne dæl noldon ðn hiora ágen geðfode wendan. ac ic ðá sōna eft mé.

3. Aus der Orosiusübersetzung

nach der dem 10. jahrh. angehörigen Cottonhandschrift (London, Brit. Mus.) Tiberius B 1 bei Sweet EET s. 79.

Nú hæbbe wé scortlice gesæd ymb Asia londgemære; nú wille wé ymb Eurôpe londgemære reccean swá micel swá wé hit fyrmest witon. From þære éa Danais west op Rín pá éa; séo wylð of þám beorge þe man Alpís hæt and yrnð þonne norðryhte on þæs gársecges earm, þe þæt lond útan ymblíð, þe man Bryttannia hæt; and eft súp 5 oð Dónua pá éa, þære æwielme is néah þære éa Rínes and is síððan éast yrnende wið Créca lond út on þone Wendelsæ; and norp op þone gársecg þe mon Cwensæ hæt: binnan þám syndon monega ðeoda, ac hit man hæt eall Germania.

Þonne wyðnorðan Dónua æwielme and beástan Ríne syndon 10 Éastfrancan; and besúpan him syndon Swáfas, on ópre healfe þære éa Dónua. and besúpan him and beástan syndon Bægðwære — sé dæl, þe man Regnesburh hæt — and ryhte beástan him sindon Béme, and éastnorp syndon ðyringas. and benorpan him syndon Ealdseaxan, and benorpanwestan him syndon Frýsan. bewestan Ealdseaxum is 15 Ælfe múpa þære éa and Frýsland. and þanon westnorð is þæt lond, þe man Angle hæt, and Sillende and sumne dæl Dena. and benorpan him is Apdrede and éastnorp Wylte, ðe mon Æfeldan hæt. and be-éastan him is Wineda land, þe man hæt Sysyle, and éastsúp, ofer sumne dæl, Maroaro. and hý — Maroaro — habbað bewestan him 20 ðyringas and Béhémas and Bægware healfe; and besúðan him on ópre healfe Dónua þære éa is þæt land Carendre súp oð ðá beorgas, þe man hæt Alpís. Tó þám ílcan beorgum licgað Bægðwara landgemære and Swæfa. And þonne beástan Carendran lande — be-geóndan þám wéstenne — is Pulgara land; and beástan þám is 25 Créca land. and beástan Maroaro lande is Wíslé land. and beástan þám sind Datia, pápe iú wéron Gotan. Beéastannorðan Maroara syndan Dalamensan and beástan Dalamensam sindon Horithi. and benorðan Dalamensam sindon Surpe; and bewestan him sindon Sysele. Benorpan Horiti is Mægða lond; and benorðan Mægða lande Sermende oð ða 30 beorgas Riffin.

Bewestan Súðdenum is þæs gársecges earm, þe líp ymbútan þæt land Britannia; and benorðan him is þæs sæs earm þe man hæt Ost-sæ; and beástan him and benorðan him syndon Norðdene, ægpær gé on þám máran landum gé on þám íglandum; and beástan him syndon 35 Afdrede; and besúpan him is Ælfe múpa þære éa and Ealdseaxna sum dæl. Norðdene habbað him benorpan þone ílcan sæs earm, þe man Óstsæ hæt; and beástan him sindon Ósti ðá léode and Afdrede besúpan. Ósti habbað benorðan him þone ílcan sæs earm and Winedas and Burgendas; and besúðan him sindon Hæfeldan. Burgendan hab- 40 bað þone ílcan sæs earm bewestan him and Swéon benorðan; and beástan him sint Sermende and besúpan him Surfe. Swéon habbað besúðan him þone sæs earm Ósti; and beástan him Sermende; and benorðan him ofer ðá wéstennu is Cwênland; and bewestannorpan him sindon Scride-Finnas and bewestan Norðmenn. 45

Ōnthere sǣde his hláforde, Ælfréde kynincege, þæt hé ealra Norð-
manna norpmest búde. Hé cwæð, þæt hé búde on þæm lande norðe-
weardum wið ðá Westsæ. Hé sǣde ðeah, þæt þæt land sý swýðe
lang norð þanon; ac hit is eall wéste, búton on féawum stówum stícce-
50 mǣlum wíciað Finnas, on huntade on wintra, and on sumera on fiscope
be ðære sǣ.

Hé sǣde, þæt hé æt sumum cyrre wolde fandian, hú lange þæt
land norðrihte læge oppe hwæðer ænigman benorðan þæm wéstene
búde. Þá fór hé norðrihte be þæm lande: lēt him ealneweg þæt wéste
55 land on ðæt stéorbord, and þá wídsǣ on ðæt bæcbord prý dagas. Þá
wæs hé swá feor norð, swá þá hwælhuntan fyrrest farað. Þá fór hé
págýt norðryhte, swá hé mihte on þæm óprum prim dagum geseglían.
Þá béag þæt land þær éastryhte, oððe sío sǣ in on ðæt lond, hé nyste
hwæper; búton hé wiste, þæt hé þær bād westanwindes and hwōn
60 norðan, and seglede þanon éast be lande, swáswá hé mihte on feower
dagum geseglían. Þá sceolde hé bídan ryhte norðanwindes, forðan
þæt land þær béah súðrihte, oððe séo sǣ in on ðæt land, hé nyste
hwæper. Þá seglede hé þanon súðrihte be lande, swáswá hé mihte
on fíf dagum geseglían. Þá læg þær ān micel éa ūp in þæt land.
65 Þá cyrdon hý ūp in on ðá éa, forþæm hý nedorston forð be þære éa
seglían for unfriðe; forðæm ðæt land wæs eall gebūn on óðre healfe
þære éa. Nemétte hé ær nān gebūn land, sýððan hé fram hys ágnum
háme fór. Ac him wæs ealneweg wéste land on þæt stéorbord, bútan
fiscéran and fugeléran and huntan, and þæt wéran ealle Finnas; and
70 him wæs á wídsǣ on ðæt bæcbord. Þá Beormas hæfdon swípe wel
gebūn hyra land; ac hí nedorston þæron cuman. Ac ðára Ter-Finna
land wæs eall wéste, bútan þær huntan gewícodon oppe fiscéras oððe
fugeléras.

Fela spella him sǣdon ðá Beormas ægper gé of hyra ágnum
75 lande gé of þæm landum, þe ymb hý ūtan wéran; ac hé nyste, hwæt
þæs sóðes wæs, forðæm hé hit sylf negeseah. Þá Finnas — him púhte
— and þá Beormas sprácon néah ān gedéode. Swiðost hé fór ðyder,
tóeacan þæs landes scéawunge, for ðæm horshwælum; forðæm hí habbað
swýðe æpele bān on hyora tópum — þá téð híe bróhton sume þæm
80 cynincege — and hira hýd bið swíðe gōð tó sciprápum. Sé hwæl
bið micle læssa þonne óðre hwalas: nebið hē lengra ðonne syfan elna
lang. Ac on his ágnum lande is sé betsta hwælhuntað: þá béoð eahta
and feowertiges elna lange and þá mǣstan fiftiges elna lange. Þára
hē sǣde, ðæt hé syxa sum ofslóge syxtig on twām dagum.

85 Hē wæs swýðe spédig man on þæm áhtum, þe heora spéda on
béoð, þæt is, on wildrum. Hé hæfde págýt, ðá hé pone cyninge sóhte,
tamra déora unbebohtra syx hund. Þá déor hí hátað 'hránas'; þára
wéron syx stælhánas; ðá béoð swýðe dýre mid Finnum, forðæm hý
fóð þá wildan hránas mid. Hé wæs mid þæm fyrstum mannum on
90 þæm lande: næfde hé péah má ðonne twentig hryðera and twentig-
sceápa and twentig swýna and þæt lýtle, þæt hé erede, hé erede mid
horsan. Ac hyra ár is mǣst on þæm gafole, þe ðá Finnas him gylðað.
Þæt gafol bið on déora fellum and on fugela feðerum and hwales báne.

and on þæm sciprápum, þe béoð of hwæles hýde geworht and of séoles; æghwile gylt be hys gebyrdum. Sé byrdesta sceall gyldan fiftýne 95 mearðes fell, and fif hránes and án beran fel and tyn ambra feðra and berenne kyrtel oððe yterenne and twegen sciprápas; ægper sý syxtig elna lang, óper sý of hwæles hýde geworht, óper of sóles.

Hé sáde, ðæt Norðmanna land wære swýpe lang and swýðe smæl. Eal þæt his man áper oððe ettan oððe erian mæg, þæt líð wið 100 ðá sæ; and þæt is péah on sumum stówum swýðe clúdig; and licgað wilde móras wið éastan and wið úpp on emnlange þæm býnum lande. On þæm mórú eardiað Finnas. And þæt býne land is éasteward bráðost and symle swá norðor swá smæltre. Éastewerd hit mæg bion syxtig míla bráð oppe hwéne bráðre; and middeward prítig oððe 105 bráðre; and norðeward hé cwæð, þær hit smalost wære, þæt hit mihte béon préora míla bráð tó þæm móre; and sé mór sýðpan on sumum stówum swá bráð, swá man mæg on twám wucum ofer féran; and on sumum stówum swá bráð, swá man mæg on syx dagum ofer féran. 110

Ðonne is tóemnes þæm lande súðewardum on óðre healfe þæs móres Swéoland, op þæt land norðeward; and tóemnes þæm lande norðewardum Cwéna land. Pá Cwénas hergiað hwílum on ðá Norðmen ofer ðone mór, hwílum pá Norðmen on hý. and þær sint swíðe micle meras fersce geónd pá móras; and berað pá Cwénas hyra scypu 115 ofer land on ðá meras, and panon hergiað on ðá Norðmen; hý habbað swýðe lýtle scyppa and swýðe leohte.

Óhthere sáde, þæt sio scír hátte Hálgoland, þe hé on búde. Hé cwæð, þæt nán man nebúde benorðan him. Þonne is án port on súðewardum þæm lande, pone man hátt Sciringshéal. Pyder hé cwæð, 120 þæt man nemihte geseglian on ánum mónðe, gyf man on niht wícode and ælce dæge hæfde ámbryne wind; and ealle ðá hwíle hé sceal seglian be lande. And on þæt stéorbord him bið árest íraland and þonne ðá ígland, þe synd betux íralande and píssum lande. Þonne is pis land, oð hé cymð to Scirincgeshéale, and ealneweg on þæt bæc- 125 bord Norðweg. Wiðsúðan pone Scirincgeshéal fylð swýðe mycel sæ úp in on ðæt land; séo is bráðre þonne ænigman ofer séon mæge. and is Gótlund on óðre healfe ongeán and síðða Sillende. Séo sæ líð mænig hund míla úp in on þæt land.

And of Scirincgeshéale hé cwæð, þæt hé sêglode on fif dagan tó 130 þæm porte, þe mon hátt æt Hæpum; sé stent betuh Winedum and Seaxum and Angle and hýrð in on Dene. Ðá hé pidereward sêglode fram Scirincgeshéale, pá wæs him on þæt bæcbord Denemearc and on þæt stéorbord widsæ prý dagas; and pá, twegen dagas ær hé tó Hæpum cóme, him wæs on þæt stéorbord Gotland and Sillende and 135 íglanda fela; on þæm landum eardodon Engle, ær hí hider on land cóman. And hym wæs ðá twegen dagas on ðæt bæcbord pá ígland, þe in Denemearce hýrað.

Wulfstán sáde, þæt hé gefôre of Hæðum, þæt hé wære on Trúsó on syfan dagum and nihtum, þæt þæt scip wæs ealneweg yrnende 140 under segle. Weonoðland him wæs on stéorbord, and on bæcbord

him wæs Langaland and Læland and Falster and Scônég; and pás
land eall hýrað tó Denemearcan. And ponne Burgenda land wæs ús
on bæcbord, and pá habbað him sylf cyning. Ponne æfter Burgenda
145 lande wæron ús pás land, pá synd hátene árest Blecingaæg and Méore
and Éowland and Gotland on bæcbord; and pás land hýrað tó Swéon.
And Weonodland wæs ús ealneweg on stéorbord oð Wíslémúðan. Séo
Wíslé is swýðe mycel éa, and hío tólið Wítland and Weonodland; and
pæt Wítland belimpeð tó Éstum; and séo Wíslé lið út of Weonodlande
150 and lið in Éstmere; and sé Éstmere is húru fifténe mīla brād. Ponne
cymeð Ilfing éastan in Éstmere of ðám mere, ðe Trúsó standeð in
staðe, and cumað út samod in Éstmere, Ilfing éastan of Éastlande,
and Wíslé súðan of Winodlande. And ponne benimð Wíslé Ilfing
hire naman and ligeð of þám mere west and norð on sæ, forðý hit
155 man hæð Wíslé-múða.

Þæt Éastland is swýðe mycel, and þær bið swýðe manig burh,
and on ælcere byrig bið cyningc. And þær bið swýðe mycel hunig
and fiscnað; and sé cyning and pá rícostan men drincað mýran meolc,
and pá únspeðigan and pá þéowan drincað medo. Þær bið swýðe
160 mycel gewinn betwéonan him. And nebið ðær nánig ealo gebrowen
mid Éstum, ac þær bið mēdo genōh. And þær is mid Éstum ðéaw,
ponne þær bið man déad, pæt hé lið inne unforbærned mid his mágum
and fréondum mónað gé hwílum twegen — and pá kyningas and pá
oðre héahðungene men swá micle lencg, swá hí máran spéda habbað,
165 hwílum healf gēar, pæt hí béoð unforbærned — and licgað bufan
eorðan on hyra húsum. And ealle pá hwíle, þe pæt líc bið inne, þær
sceal béon gedrync and plega oð ðone dæg, þe hí hine forbærnað.
Ponne pý ylcan dæge, þe hí hine tó þám áde beran wyllað, ponne
tódælað hí his feoh, pæt þær tó láfe bið, æfter þám gedrynce and
170 þám plegan on fif oððe syx, hwýlum on má, swáswá þæs féos andefn
bið. Álecgæð hit ðonne forhwæga on ánre mīle pone mæstan dæl fram
þám túne, ponne oðerne, ðonne þæne priddan, oppe hyt eall áléd bið
on þære ánre mīle; and sceall béon sé læsta dæl nýhst þám túne, ðe
sé déada man on lið. Þonne sceolon béon gesamnode ealle ða menn,
175 ðe swýftoste hors habbað on þám lande, forhwæga on fif mīlum oððe
on syx mīlum fram þám féo. Ponne ærnað hý ealle tóweard þám
féo; ðonne cymeð sé man, sé pæt swýftoste hors hafað, tó þám árestan
dæle and tó þám mæstan, and swá ælc æfter oðrum, op hit bið eall
genumen; and sé nimð pone læstan dæl, sé nýhst þám túne pæt feoh
180 gæærneð. And ponne rideð ælc hys weges mid ðán féo, and hyt
mótan habban eall. And forðý þær béoð pá swýftan hors ungefóge
dýre. And ponne hys gestréon béoð pus eall áspended, ponne byrð
man hine út and forbærneð mid his wæpnum and hrægle. And
swiðost ealle hys spéda hý forspendað mid pán langan legere þæs
185 déadan mannes inne, and þæspe hý be þám wegum álecgæð, þe ðá
fremdan tó ærnað and nimað. And pæt is mid Éstum þéaw, pæt
þær sceal ælcas geðéodes man béon forbærned; and gýf þar man án
bán findeð unforbærned, hí hit sceolan miclum gebétan. And þær is
mid Éastum án mægð, pæt hí magon cyle gewyrcean; and pý þær

licgað pá déadan men swá lange and nefúlað, þæt hý wyrcað pone 190
cýle hine on. And péah man ásette twegen fætels full ealað oððe
wæteres, hý gedóð, þæt óper bið oferfrozen, sam hit sý sumor sam
winter.

Nú wille wé secgan besúðan Dónua þære éa ymbe Crécaland, *hí*
hit líp. Wyðéastan Constantinopolim Crécabyrig is sé sæ Proponditis. 195
And benorðan Constantinopolim Crécabyrig scýt sé sæearm úp of þám
sæ westrihte, þe man hæt Euxinus; and bewestannorðan þære byrig
Dónua múða þære éa scýt súðéast út on ðone sæ Euxinus; and on
súðhealfe and on westhealfe þæs múðan sindon Mæsi, Créca léode:
and bewestan þære byrig sindon Traci; and beástan þære byrig 200
Macedonie. And besúpan þære byrig on súðhealfe þæs sæs earmes,
þe man hæt Egeum, sindon Athena and Corintus pá land. And be-
westansúðan Corinton is Achie þæt land æt þám Wendelsá. Þás land
syndon Créca léode. And bewestan Achie andlang þæs Wendelsæs is
Dalmatia þæt land on norðhealfe þæs sæs; and benorðan Dalmatia 205
sindon Pulgare and Istria. And besúðan Istria is sé Wendelsæ, þe
man hæt Atriatium; and bewestan pá beorgas, þe man hæt Alpís;
and benorðan þæt wésten, þæt is betux Carendan and Fulgarum.

Þonne is Italialand westnorðlang and éastsúðlang, and hit belíð
Wendelsæ ymb eall útan búton westannorðan. Æt þám ende hit be- 210
licgað ðá beorgas, þe man hæt Alpís: pá onginnað westane fram þám
Wendelsæ in Narbonense þære ðéode, and endíað eft éast in Dalmatia
ðám lande æt þám sá.

Þá land, þe man hæt Gallia Bellica: beástan þám is sío éa, þe
man hæt Rín, and besúðan pá beorgas, þe man hæt Alpís, and be- 215
westansúðan sé gársecg, þe man hæt Brittanisca, and benorðan on
oðre healfe þæs gársegges earne is Britannia þæt land. Bewestan
Lígore is Aequitania land, and besúpan Æquitania is þæs landes sum
dæl Narbonense and bewestansúðan Ispania land and bewestan gársecg.
Besúðan Narbonense is sé Wendelsæ, þær þær Rodan séo éa útscýt; 220
and beástan him Profentsæ; and bewestan him Profentsæ ofer ðá
wéstenu séo ús néarre Ispania; and bewestan him and norðan Equi-
tania; and Wascan benorðan. Profentse hæfð benorðan hyre pá
beorgas þe man Alpís hæt; and besúðan hyre is Wendelsæ; and be-
norðan hyre and éastan synd Burgende and Wascan bewestan. 225

Ispania land is prýscýte and eall mid fléote útan ymbhæfd, gé
éac binnan ymbhæfd ofer ðá land égger gé of þám gársecge gé of
ðám Wendelsá. án ðára gárena líð súðwest ongeán þæt ígland þe
Gades hátte, and óper éast ongeán þæt land Narbonense, and sé ðridda
norðwest ongeán Brigantia Gallia burh, and ongeán Scotland, ofer 230
ðone sæs earm, on geryhte ongeán þæne múðan, þe mon hæt Scéne.

Séo ús fyrre Ispania: hyre is bewestan gársecg and benorðan
Wendelsæ, besúðan and beástan séo ús néarre Ispania; benorðan
þære synt Equitania; and benorðanéastan is sé weald Pireni and
beástan Narbonense and besúðan Wendelsæ. 235

Brittannia þæt ígland: hit is norðéastlang; and hit is eahta hund
míla lang and twá hund míla brád. Þonne is besúðan him on oðre

healfe þæs sæs earmes Gallia Bellica; and on westhealfe on ópre
 healfe þæs earmes is Ibernian þæt ígland; and on norðhealfe Orcadus
 240 þæt ígland.

Igbernia, þæt wé Scotland hátað: hit is on ælce healfe ymb-
 fangen mid gársecge; and forðonpe sfo sunne þær gæð néar on setl
 þonne on óðrum lande, þær syndon lýðran wedera þonne on Brettania.
 Þonne bewestannorðan Ibernian is þæt ýtemeste land þæt man hætt
 245 Thila, and hit is féawum mannum cúð for ðære oferfyrre. Nú hæbbe
 wé gesæd ymbe ealle Europe landgemæro, hú hí tólicgað.

IX. AUS DER PARKERHANDSCHRIFT DER CHRONIK.

*Parkerhandschrift des Corpus Christi Collegium zu Cambridge no. CLXIII; herausgegeben in John Earle's Two of the Saxon Chronicles, Oxford 1865 (2. auf-
 lage 1892 von Earle und Plummer). In den noten ist im anschluss an Horst, Zur
 Kritik der ae. Annalen (Darmstadt 1896), auf andere Chronikhandschriften nach
 Thorpe, The Saxon Chronicle, bezug genommen.*

855. Hér háþne men árest on Sceáþige ofer winter sáetun. And
 þý fican geáre gebócude Æpelwulf cyning téopan dæl his londas ofer
 al his rice gode tó lofe and him selfum tó écere hælo. And þý fican
 geáre férde tó Róme mid micelre weorþnesse and þær was xii mónap
 5 wunfende and þá him hámweard fôr and him þá Carl Francena cyning
 his dohtor geaf him tó cuéne and æfter þám tó his léodum cuóm and
 hie þæs gefægene wárun. And ymb ii geár þæsðe hé on Francum
 cóm, hé gefôr and his lic líp æt Wintanceastre and hé ricsode nigon
 téopehealf geár. Ond sé Æpelwulf wæs Ecgbrehting, Ecgbryht Ealh-
 10 munding, Ealhmund Éafing, Éafa Eopping, Eoppa Ingilding; Ingild
 wæs Ines brópur Westseaxna cyninges þæspe eft férde tó Sæe Pétre
 and þær eft his feorh gesealde; and hie wáron Cénrédas suna; Cénréd
 wæs Céolwalding, Céolwald Cúpaing, Cúpa Cúpwining, Cúpwine Céau-
 lning, Céawlin Cynricing, Cynric Cerdicing, Cerdic Elesing, Eles
 15 Ésling, Ésla Gíwísing, Gíwís Wíging, Wíg Fréawining, Fréawine
 Fripogáring, Fripogár Bronding, Brond Bældæging, Bældæg Wódening,
 Wóden Fripowalding, Fripuwald Fréawining, Fréaláf Fripuwulfing,
 Fripuwulf Finning, Fin Godwulfing, Godwulf Géating, Géat Tætwaing,
 Tætwa Béawing, Béaw Sceldwaing, Sceldwea Heremóding, Heremód
 20 Itermoning, Itermon Hrápraing; sé wæs geboren in þære earce Noe
 Lamach Matusalem Enoh Iaered Maleel Camon Enos Sed Adam primus
 homo et pater nr' est Xps'. Amen.

Ond þá fégon Æpelwulfes suna twegen tó rice, Æpelbald tó
 Wesseaxna rice and Æpelbryht tó Cantwara rice and tó Éastseaxna
 25 rice and tó Súþrigea and tó Súþseaxna rice; and þá ricsode Æpel-
 bald v geár.

860. Hér Æpelbald cyng forpférde and his lic líp æt Scíraburnan,
 and féng Æpelbryht tó allum þám rice, his brópur, and hé hit héold
 on góðre gepuærnesse and on micelre sibsumnesse.

And on his dæge cuóm micel sciphre úp and ábræcon Wintan- 30
ceaster. and wip pone here gefuhton Osríc aldorman mid Hám-túnscíre
and Æpelwulf aldormon mid Bearrucscíre and pone here geflæmdon
and wælstówe geweld áhton. and sé Æpelbryht ricsode v gear and
his líc líp æt Scíreburnan.

865. Hér sæt hæpenhere on Tenet and genámon frip wip Cant- 35
warum, and Cantware him feoh gehéton wip pá m fripe; and under
pám fripe and pá m feohgeháte sé here hiene on niht úp bestæl and
oferhergeade alle Cent eastewealde.

866. Hér féng Æperéd Æpelbryhtes brópur tó Wesseaxna ríce.
And py ílcan gearé cuóm micel here on Angelcynnes lond and winter- 40
setl námon on Éastenglum and pær gehorsude wurdon, and hie him
frið wið námon.

867. Hér fôr sé here of Éastenglum ofer Humbre múpan tó
Eoforwícceastre on Norphymbre. And pær wæs micel ungepuærnes
pære péode betweox him selfum and hie hæfdun hiera cyning áwor- 45
enne Ósbryht and ungecyndne cyning underféngon Ællan; and hie
late on gearé tó pá m gecirdon, pæt hie wip pone here winnende
wærun, and hie péah micle fierd gegadrodon and pone here sóhton æt
Eoforwícceastre and on pá ceastre bræcon, and hie sume inne wurdon.
and pær was ungemetlic wæl geslægen Norpanhymbra sume binnan 50
sume bútan and pá cyningas begen ofslægene, and sfo láf wip pone
here frip nam. And py ílcan gearé gefôr Ealchstán biscop and hé
hæfde pæt biscopríce L winter æt Scíreburnan; and his líc líp pær
on túne.

868. Hér fôr sé ílca here innan Mierce tó Snotengahám and pær 55
wintersetl námon. And Burgrád Miercna cyning and his wiotan
bædon Æperéd Westseaxna cyning and Ælfréd his brópur, pæt hie
him gefultumadon, pæt hie wip pone here gefuhton. And pá férdon
hie mid Wesseaxna fierde innan Mierce op Snotengahám. and pone
here pær méttan on pá m geweorce and hie hine inne besæton. and pær 60
nán hefelic geféohht newearp and Mierce frip námon wip pone here.

869. Hér fôr sé here eft tó Eoforwícceastre and pær sæt i gear.

870. Hér rád sé here ofer Mierce innan Éastengle and winter-
setl námon æt Péodforda. And py winter Éadmund cyning him wip-
féahht. and pá Deniscan sige námon and pone cyning ofslógon and 65
pæt lond all geéodon.

And py gearé gefôr Céolnóp ærcebiscop.

871. Hér cuóm sé here tó Réadingum on Westseaxe and pæs
ymb iii niht ridon ii eorlas úp. Pá gemétte hie Æpelwulf aldorman
on Englafelda and him pær wip geféahht and sige nam. Pæs ymb iii 70
niht Æperéd cyning and Ælfréd his brópur pær micle fierd tó Réad-
ingum gelæddon and wip pone here gefuhton, and pær wæs micel wæl
geslægen on gehwæpre hond and Æpelwulf aldormon wearp ofslægen
and pá Deniscan áhton wælstówe geweld. And pæs ymb iii niht

75 geféaht Æperéd cyning and Ælfréd his brópur wip alne pone here on Æscsedúne, and hie wærun on twæm gefylcum; on óprum wæs Bachsecg and Halfdene pá hápnan cyningas and on óprum wæron pá eorlas. and pá geféaht sé cyning Æperéd wip pára cyninga getruman — and páer wearp sé cyning Bagsecg ofslægen — and Ælfréd his brópur wip
80 pára eorla getruman — and páer wearp Sidroc eorl ofslægen sé alda and Sidroc eorl sé gioncga and Ósbearn eorl and Fræna eorl and Hareld eorl; and pá hergas begen gefliemde — and fela púsenda ofslægenra — and onféohtende wæren op niht. And pæs ymb xiiii niht geféaht Æperéd cyning and Ælfréd his bróður wip pone here sæt
85 Basengum, and páer pá Deniscan sige námon. And pæs ymb ii mónap geféaht Æperéd cyning and Ælfréd his brópur wip pone here sæt Meretúne — and hie wærun on tuæm gefylcium — and hie bútu gefliemdon and longe on dæg sige áhton; and páer wearp micel wælsliht on gehwæpere hond and pá Deniscan áhton wælstówe gewald; and
90 páer wearp Héahmund biscop ofslægen and fela góðra monna. And sæfter pissum geféohhte cuóm micel sumorlida. And pæs ofer éastron gefór Æperéd cyning — and hé ricsode v geár; and his líc líp sæt Wínburnan.

Pá féng Ælfréd Æpelwulfing his brópur tó Wesseaxna rice; and
95 pæs ymb áne mónap geféaht Ælfréd cyning wip alne pone here lýtle werede sæt Wiltúne and hine longe on dæg gefliemde, and pá Deniscan áhton wælstówe gewald.

And pæs geáres wurdon viiii folcgeféohht gefohten wip pone here on py cyneríce besúpan Temese — and bútan pá m pe him Ælfréd
100 pæs cyninges brópur and ánlípig aldormon and cyninges pegnas oftrade onridon, pe mon ná nerímd. And pæs geáres wærun ofslægene viiii eorlas and án cyning. And py geáre námon Westseaxe frip wip pone here.

872. Hér fôr sé here tó Lundenbyrig from Réadingum and páer
105 wintersetl nam; and pá námon Mierce frip wip pone here.

873. Hér fôr sé here on Norphymbre and hé nam wintersetl on Lindesse sæt Turecesfege, and pá námon Mierce frip wip pone here.

874. Hér fôr sé here from Lindesse tó Hreopedúne and páer wintersetl nam. and pone cyning Burgræd ofer sá ádræfdon ymb
110 xxii winter pæspe hé rice hæfde and pæt lond all geéodon; and hé fôr tó Róme and páer gesæt and his líc líp on Sca Marian ciricean on Angelcynnes scóle. And py ílcan geáre hie sealdon *Ceolwulfe* ánum unwísum cyninges pegne Miercna rice tó haldanne, and hé him ápas swór and gíslas salde, pæt hé him gearo wære swá hwelce dæge swá
115 hie hit habban wolden and hé gearo wære mid him selfum and on allum pá m pe him læstan woldon tó pæs heres pearfe.

875. Hér fôr sé here from Hreopedúne. and Healfdene fôr mid sumum pá m here on Norphymbre and nam wintersetl be Tínan páere éi. and sé here pæt lond geéode and oft hergade on Peohtas and on
120 Stræcled-Walas. And fôr Godrum and Óscytel and Anwynd pá iii

cýningas of Hreopedúne tó Grantebrycge mid micle here and sæton þær án geár. — And þý sumera fór Ælfréd cýning út on sæ mid sciphære and geféaht wip vii sciphlæstas and hiera án geféng and pá ópru geflémde.

876. Hér hiene bestæl sé here intó Werhám Wesseaxna fierde, 125 and wip pone here sé cýning friþ nam. *And him pá gíslas sealdon, þe on þám here weorðoste wæron* and him pá ápas swóron on þám hálgan béage — þe hie ár nánre péode noldon — þæt hie hrædlíce of his ríce fóren. and hie pá under þám hie nihtes bestælon — þære fierde sé gehorsoda here — intó Escanceaster. — And þý geáre Healf- 130 dene Norpanhymbra lond gedælde; and ergende wæron and hiera tilgende.

877. Hér cuóm sé here intó Escanceastre from Werhám, and sé sciphære sigelede west ymbútan; and pá mätte hie micel ýst on sæ; and þær forwearp cxx scipa æt Swanawíc. and sé cýning Ælfréd 135 æfter þám gehorsudan here mid fierde ráð op Exanceaster. and hie hindan ofridan nemeahte, ár hie on þám fæstene wæron; þær him mon tó nemeahte. and hie him þær foregíslas saldón — swá fela swá hé habban wolde — and micle ápas swóron and pá góðne friþ héoldon. and pá on hærfeste gefór sé here on Miercna lond and hit 140 gedældon sum and sum Céolwulfe saldón.

878. Hér hiene bestæl sé here on midne winter ofer tuelftan niht tó Cippanhamme and geridon Wesseaxna lond and gesæton micel þæs folces and ofer sé ádráfdon, and þæs ópres pone mæstan dæl hie geridon and him tó gecirdon búton þám cýninge Ælfréde — and hé 145 lýtle werede unfeþelíce æfter wudum fôr and on mórfæstenum. — And þæs flecan wintra wæs Inwæres brópur and Healfdenes on Westseaxum on Defenascíre mid xxiii scipum, and hiene mon þær ofslóg and decc monna mid him and xl monna his heres. — And þæs on éastron worhte Ælfréd cýning lýtle werede geweorc æt Æþelingaéigge and 150 *þær wæs gúpfana genumen, þe hie Hraefn hétón* and of þám geweorce was winnende wip pone here and Sumursætna sé dæl, sé þær níehst wæs. Þá on þære seofodan wiecan ofer éastron hé gerád tó Egbryhtesstáne beéastan Séalwyda; and him tó cóm þær ongén Sumorsæte alle and Wilsétan and Hámtúnscír — sé dæl, sé hiere behinon 155 sæ was — and his gefægene wærun. And hé fôr ymb áne niht of þám wícum tó Ígléa, and þæs ymb áne tó Eþandúne and þær geféaht wip alne pone here and hiene geflémde and him æfter ráð op þæt geweorc; and þær sæt xiiii niht. And pá salde sé here him foregíslas and micle ápas, þæt hie of his ríce uuoldon and him éac gehétón, þæt 160 hiera kyning fulwíhte onfón wolde; and hie þæt gelæston swá. And þæs ymb iii wiecan cóm sé cýning tó him Godrum prístiga sum þara monna, þe in þám here weorpuste wæron, æt Alre — and þæt is wip Æþelingaéigge — and his sé cýning þær onféng æt fulwíhte; and his crismlísing was æt Wepmór. And hé was xii niht mid þám cýninge. 165 and hé hine miclum and his geféran mid féo weorðude.

879. Hér fór sé here tó Cirenceastre of Cippanhamme and sæt
pær án gear. — And þý geære gegadrode *án* hlóp wicenga and gesæt
æt Fullanhamme be Temese. — And þý ilcan geære ápiestrode sio
170 sunne áne tíð dæges.

880. Hér fór sé here of Cirenceastre on Éastengle and gesæt
pæt lond and gedælde. And þý ilcan geære fór sé here ofer sæ, þe
ær on Fullanhomme sæt, on Fronclond tó Gend and sæt pær án gear.

881. Hér fór sé here ufor on Fronclond, and pá Francan him
175 wip gefuhton; and pær pá wearp sé here gehorsod æfter pá m gefeohte.

882. Hér fór sé here úp onlong Mæse feor on Fronclond and
pær sæt án gear. — And þý ilcan geære fór Ælfréd cyning mid scipum
út on sæ and gefeaht wip feower sciph læstas Deniscra monna and
pára scipa tú genam; and pá men ofslægene wæron, þe ðær on wæron;
180 and tuegen scipheras him on hond éodon — and pá wæron miclum
forslægene and forwundode, ær hie on hond éodon.

883. Hér fór sé here úp on Scald tó Cundop and pær sæt án gear.

884. Hér fór sé here úp on Sunnan tó Embénum and pær sæt
án gear.

185 885. Hér tódælde sé foresprecena here on tú — óper dæl éast,
óper dæl tó Hrófescastre — and ymbsæton ðá ceastre and worhton
óper fæsten ymb hie selfe; and hie péah pá ceastre áweredon, oppæt
Ælfréd cóm útan mid fierde. pá éode sé here tó hiera scipum and
forlet pæt geweorc; and hie wurdon pær behörsude and sóna þý ilcan
190 sumere ofer sæ gewiton.

And þý ilcan geære sende Ælfréd cyning sciphære *of Cent* on
Éastengle. sóna swá hie cómon on Stufe múpan, pá méttan hie xvi
scipu wicenga and wip ðá gefuhton; and pá scipo alle geráhton and
pá men ofslógon. pá hie pá hámweard wendon mid pære herehýpe,
195 pá méttan hie micelne sciphære wicenga and pá wip pá gefuhton þý
ilcan dæge; and pá Deniscan áhton sige.

Þý ilcan geære ær middum wintra forpférde Carl Francna cyning
— and hiene ofslóg án efor — and áne geære ær his bróður forpférde;
sé hæfde éac pæt westrice and hie wæron begen Hlopwíges suna; sé
200 hæfde éac pæt westrice and forpférde þý geære þe sio sunne ápiestrode.
sé wæs Karles sunu þe Æpelwulf Westseaxna cyning his dohtor hæfde
him tó cuéne. And þý ilcan geære gegadrode micel sciphære on Ald-
seaxum; and pær wearp micel gefeoht — tuá on geære — and pá
Seaxan hæfdun sige; and pær wæron Frisan mid. — Þý ilcan geære
205 féng Carl tó pá m westrice and tó allum pá m westrice behienan
Wendelsæ and begeóndan pisse sæ, swá hit his pridda fæder hæfde,
bútan Lidwicium. sé Carl was Hlopwíges sunu. sé Hlopwíg was
Carles brópur, sé wæs Iúpyttan fæder þe Æpelwulf cyning hæfde, and
hie wæron Hlopwíges suna; sé Hlopwíg was pæs aldan Carles sunu;
210 sé Carl was Pippenes sunu. — And þý ilcan geære forpférde sé góða
pápa Marínus; sé gefréode Ongelcynnes scóle be Ælfrédes béne West-
seaxna cyniges, and hé sende him micla gifa and pære róde dæl þe

Críst on prówude. — And þý ilcan geáre sé here on Éastenglum bræc wip Ælfréd cyning.

886. Hér fór sé here eft west, pe ár éast gelende, and pá úp on 215 Sígene and þær wintersetl námon *æt París þære byrig.* — Þý ilcan geáre gesette Ælfréd cyning Lundenburg. and him all Angelcyn tó cirde þæt búton Deniscra monna hæftnéde was. and hie pá befæste — pá burg — Æperéde aldormen tó haldonne.

887. Hér fór sé here úp purh pá brycge æt París and pá úp 220 andlang Sígene op Mæterne *and pá úp on Mæterne* op Caxiei. and pá sæton pára and innan Íonan, tú winter on pá m twám stedum.

And þý ilcan geáre forpférde Karl Francna cyning. and Earnulf his brópur sunu hine — vi wicum ár hé forpférde — berádde æt pá m ríce. and pá wearp þæt ríce tódæled on v and v kyningas tó 225 gehálgode — þæt wæs péah mid Earnulfes gepafunge — and hí cuædon, þæt hie þæt tó his honda healdan sceoldon; forþæm hira nán næs on fædrenhealfe tó geboren búton him ánum. Earnulf pá wunode on pá m londe beéastan Rín, and Rópulf pá féng tó pá m middelríce and Óða tó pá m westdæle and Beorngár and Wipa tó Longbeardna 230 londe and tó pá m londum on pá healde mantes and þæt héoldun mid micelre unsibbe and tú folcgeféoht gefuhton and þæt lond oft and gelóme forhergodon. and æghwæper óperne oftrædlíce út dráfdé. — And þý ilcan geáre pe sé here fór forp úp ofer pá brycge æt París, Æpelhelm aldormon lædde Wesseaxna ælmessan and Ælfrédes cyninges 235 tó Róme.

888. Hér lædde Beocca aldormon Wesseaxna ælmessan and Ælfrédes cyninges tó Róme. and Æpelswíp cuén — sio wæs Ælfrédes sweostor cyninges — forpférde and hire líc líp æt Pafian. — And þý ilcan geáre Æpelréd ercebiscop and Æpelwold aldormon forpférdon 240 on ánum mónpe.

889. On pissum geáre næs nán færeld tó Róme; búton tuegen hléapéras Ælfréd cyning sende mid gewritum.

890. Hér lædde Beornhelm abbod Westseaxna ælmessan tó Róme 245 and Ælfrédes cyninges.

And Godrum sé norþerna cyning forpférde; þæs fulluhtnama wæs Æpelstán; sé wæs Ælfrédes cyninges godsunu. and hé búde on Éastenglum and þæt lond árest gesæt.

And þý ilcan geáre fór sé here of Sígene tó Sant Laudan — þæt is betueoh Brettum and Francum — and Brettas him wip 250 gefuhton and hæfdon sige and hie bedrifon út on áne éa and monige ádrencton.

891. Hér fór sé here éast. And Earnulf cyning geféaht wið ðæm rádehere, ár pá scipu cuómon, mid Éastfrancum and Seaxum and Bágerum and hine geflíemde. — And príe Scottas cómon tó Ælfréde 255 cyninge on ánum báte bútan ælcum geróprum of Hibernia, ponon hí hí bestálon, forponpe hí woldon for godes lufan on elpíodignesse béon — hí neróhton hwær. sé bát wæs geworht of priddanhealfre

hýde, þe hí on fóron; and hí námon mid him, þæt hí hæfdun tó seofon
 260 nihtum mete. and pá cónon hie ymb vii niht tó londe on Cornwalum
 and fóron pá sóna to Ælfréde cyninge. þus hie wáron genemnde:
 Dubslane and Macbethu and Maelinmun. And Swifneh sé betsta
 láréow, þe on Scottum wæs, gefór. — And þý ilcan geáre ofer éastron
 ymbe gangdagas oppe ár ætéowde sé steorra, þe mon on bóclæden
 265 hæst cométa; *sume* men cwepað, on englisc þæt hit sie feaxéde steorra;
 forþæm þær stent lang léoma of — hwílum on áne healfe, hwílum on
 ælce healfe.

893. Hér on pysum geáre fór sé micla here, þe wé gefyrn ymbe
 spræcon, eft of þæm éastrice westweard tó Bunnan and þær wurdon
 270 gescipode swá þæt hie ásettan him on áne sif ofer mid horsum mid
 ealle; and pá cónon úp on Limene múpan mid CCL hunde scipa. sé
 múpa is on éasteweardre Cent set þæs miclan wuda éastende, þe wé
 Andred hátað; sé wudu is éastlang and westlang hundtwelftiges mīla
 lang oppe lengra and þrītiges mīla brád; séo éa, þe wé ár ymbe
 275 spræcon, lið út of þæm wealda. On pá éa hí tugon úp hiora scipu
 of pone weald, iiii mīla fram þæm múpan úteweardum, and þær
 ábræcon án geweorc; inne on þæm *fæstenne* sæton féawa cirlice men
 on and wæs samworht.

Þá sóna æfter þæm cóm Hæsten mid lxxx scipa úp on Temese
 280 múðan and worhte him geweorc æt Middeltúne, and sé óper here æt
 Apuldre.

894. On þýs geáre — þæt wæs ymb twelf mónað, þæspe hie on
 þæm éastrice geweorc geworht hæfdon — Norphymbre and Éastengle
 hæfdon Ælfréde cyninge ápas geseald, and Éastengle foregīsla vi,
 285 and þéh ofer pá tréowa, swá oft swá pá ópre hergas mid ealle herige
 út fóron, þonne fóron hie oppe mid oððe on heora healfe án. Þá ge-
 gaderade Ælfréd cyning his fierd and fōr þæt hé gewicode betwuh
 þæm twám hergum, þær þær hé nēhst rýmet hæfde for wudufæstenne
 ond for wæterfæstenne, swá þæt hé mehte ægperne geræcan, gif hie
 290 énigne feld sécan wolden. Þá fóron hie síppan æfter þæm wealda
 hlópum and flocrádum bí swá hwaperre efes, swá hit þonne fierdléas
 wæs; and him mon éac mid óprum floccum sóhte mæstra daga ælce
 oppe on niht, gé of þære fierde gé éac of þæm burgum. Hæfde sé
 cyning his fierd on tú tónumen, swá þæt hie wáron simle healfe æt
 295 hám, healfe úte, bútan þæm monnum þe pá burga healdan scolden.
 necōm sé here oftor eall úte of þæm setum þonne tuwwa: ópre sípe
 pá hie árest tó londe cónon, ár sío fierd gesamnod wære — ópre
 sípe pá hie of þæm setum faran woldon. Þá hie geféngon micle here-
 hýð and pá woldon ferian norpweardes ofer Temese in on Éastseaxe
 300 ongeán pá scipu. Þá forrád sío fierd hie foran and him wið geféaht
 æt Fearnhamme and pone here geflēmde and pá herehýpa áhreddon.
 and hie flugon ofer Temese búton ælcum forða, pá úp be Colne on
 áne iggað. Þá besæt sío fierd hie þær útan, pá hwíle þe hie þær

lengest mete hæfdon; ac hí hæfdon pá heora stemn gesettenne and hiora mete genotudne. and wæs sé cyng pá piderweardes on fære 305 mid þære scíre, þe mid him fierdedon. Pá hé pá wæs piderweardes, and sfo óperu fierd wæs hámweardes; and ðá Deniscan sæton þær behindan; forþæm hiora cyning wæs gewundod on þæm geféohte, þæt hí hine nemehton ferian.

Pá gegaderedon pá, þe in Norphymbrum búgeað and on Éast- 310 englum, sum hund scipa and fóron súð ymbútan and sum feowertig scipa norþ ymbútan, and ymbsæton án geweorc on Defnascíre bé þære norpsæ. and pápe súð ymbútan fóron, ymbsæton Exancester. Ðá sé cyng þæt hieerde, pá wende hé hine west wið Exanceastres mid ealre þære fierde búton swípe gewaldenum dæle éastweardes pæs folces. 315

Pá fóron forð, oppe hie cómon tó Lundenbyrg. and pá mid þæm burgwarum and þæm fultume, þe him westan côm, fóron éast tó Béamfléote. Wæs Hæsten pá þær cumen mid his herge, þe ár sæt Middel- túne sæt; and éac sé micla here wæs pá pártó cumen, þe ár on Limene múpan sæt sæt Apuldre. Hæfde Hæsten ár geworht þæt 320 geweorc sæt Béamfléote and wæs pá út áfaren on hergaþ; and wæs sé micla here sæt hám. Pá fóron hie tó and gefliemdun pone here and þæt geweorc ábræcon and genámon eal, þæt þær binnan wæs, gé on féo gé on wífum gé éac on bearnum and bróhton eall intó Lundenbyrig; and pá scipu eall oðpe tóbræcon oppe forbærndon oppe tó 325 Lundenbyrig bróhton oppe tó Hrófescceastre. And Hæstenes wíf and his suna twegen mon bróhte tó þæm cyninge. and hé hí him eft ágeaf, forþámpe hiora wæs óper his godsunu, óper Æðerédes ealdor- monnes; hæfdon hí hiora onfangen, ár Hæsten tó Béamfléote cóme. And hé him hæfde geseald gíslas and áðas; and sé cyng him éac wel 330 feoh sealde and éacswá, pá hé pone cniht ágef and þæt wíf. Ac sóna swá hie tó Béamfléote cómon and þæt geweorc geworct wæs, swá hergode hé on his rice pone fícan ende, þe Æperéd his cumpæder healdan sceolde; and eft ópre sípe hé wæs on hergað gelend on þæt fíce rice, pá pá mon his geweorc ábræc. 335

Pá sé cyning hine pá west wende mid þære fierde wið Exan- cestres, swá ic ár sæde, and sé here pá burg beseten hæfde, pá hé þær tó gefaren wæs, pá éodon hie tó hiora scipum.

Pá hé pá wið pone here þær mæst ábisgod wæs and pá hergas wæron pá gegaderode begen tó Sceóbyrig on Éastseaxum and þær 340 geweorc worhtun, fóron begen ætgædere úp be Temese; and him côm micel éaca tó ægper gé of Éastenglum gé of Norphymbrum. Fóron pá úp be Temese, oppæt hie gedydon sæt Sáferne, pá úp be Sáferne. Pá gegaderode Æperéd ealdorman and Æpelm ealdorman and Æpel- nóp ealdorman and pá cinges pegnas, þe pá sæt hám sæt þæm ge- 345 weorcum wæron, of ælcere byrig beéastan Pedredan gé bewestan Séalwuda gé beéastan gé éac benorpan Temese and bewestan Sáfern gé éac sum dæl pæs Norðwéalcynnes. Pá hie pá ealle gegaderode wæron, pá offóron hie pone here hindan sæt Buttingtúne on Sáferne stape

- and hine þær útan besæton on ælce healfe on ánum fæstenne. Þá hie ðá fela wucena sæton on twá healfe *þære ie* and sé cyng wæs west on Defnum wip pone sciphre, þá wæron hie mid metelfeste gewægde and hæfdon micne dæl þára horsa freten, and þá ópre wæron hungre ácwolen. þá éodon hie út to ðæm monnum, þe on éast-
- 355 healfe *þære ie* wícodon and him wip gefuhton. and þá crístan hæfdon sige. and þær wearð Ordhéh cyninges pegn ofslægen and éac monige ópre cyninges pegnas ofslægen. *And þára Deniscra þær wearp swípe mycel geslægen* and sé dæl, þe þær aweg cóm, wurdon on fléame generede. Þá hie on Éastseaxe cónon to hiora geweorce and to hiora
- 360 scipum, þá gegaderade sio láf eft of Éastenglum and of Norðhymbrum micelne here onforan winter and befæston hira wíf and hira scipu and hira feoh on Éastenglum and fóron ánstréces dæges and nihtes, þæt hie gedydon on ánre wéstre ceastre on Wírhéalum; séo is Léga-ceaster geháten. Þá nemehte séo fird hie nā hindan offaran, ár hie
- 365 wæron inne on þæm geweorce; besæton péah þæt geweorc útan sume twegen dagas and genámon céapes eall þæt þær búton wæs and þá men ofslógon, þe hie foran forrídian mehton bútan geweorce; and þæt corn eall forbærndon and mid hira horsum fretton on ælcere efenéhðe. And þæt wæs ymb twelf mónað, þæspe hie ár hider ofer sá cónon.
- 370 895. Ond þá sóna æfter þæm on ðýs gére fór sé here of Wírhéale in on Norðwéalas; forþæm hie ðær sittan nemehton. þæt wæs forðýpe hie wæron benumene ægðer gé þæs céapes gé þæs cornes, ðe hie gehergod hæfdon. Þá hie ðá eft út of Norðwéalum wendon mid þære herehýðe, þe hie ðær genumen hæfdon, þá fóron hie ofer Norðhymbra
- 375 lond and Éastengla, swáswá séo fird hie gerácan nemehte, oppæt hie cónon on Éastseaxna lond éasteward on án ígland, þæt is úte on þære sæ; þæt is Meresíg háten.
- And þá sé here eft hámward wende, þe Exanceaster beseten hæfde, þá hergodon hie úpon Súdseaxum néah Cisseceastre; and þá
- 380 burgware hie geflíemdon and hira monig hund ofslógon and hira scipu sumu genámon.
- Þá py ílcan gére onforan winter þá Deniscan, þe on Meresíge sæton, tugon hira scipu úp on Temese and þá úp on Lýgan; þæt wæs ymb twá gér, þæspe hie hider ofer sá cónon.
- 385 896. On py ílcan gére worhte sé foresprecena here geweorc be Lýgan xx mlla bufan Lundenbyrig. Þá þæs on sumera fóron micel dæl þára burgwara and éacswá ópres folces, þæt hie gedydon æt þára Deniscana geweorce and þær wurdon geflíemde and sume feower cyninges pegnas ofslægene. Þá þæs on hærfeste þá wícode sé cyng
- 390 on néaweste þære byrig, þá hwíle þe hie hira corn gerypon, þæt þá Deniscan him nemehton þæs ripes forwiernan. Þá sume dæge rád sé cyng úp bí þære eað and geháwade, hwær mon mehte þá éa forwyrcean, þæt hie nemehton þá scipu út brengan; and hie ðá swá dydon: worhton ðá tú geweorc on twá healfe þære éas. Þá hie ðá þæt geweorc

furpum ongunnen hæfdon and þær tó gewícod hæfdon, pá onget sé 395
 here, þæt hie nemehton pá scipu út brengan. Pá forléton hie hie and
 éodon ofer land, þæt hie gedydon æt Cwáðbryce be Sæfern, and þær
 gewerc worhton. Ðá ráð séo fird west æfter þæm herige. and pá
 men of Lundenbyrig gefetodon pá scipu. and pá ealle, þe hie áladan
 nemehton, tóbræcon and pá, þe þær stælwyrðe wæron, binnan Lunden- 400
 byrig gebróhton. and pá Deniscan hæfdon hira wíf befæst innan
 Éastengle, ár hie út of þæm geweorce fóron. Pá sæton hie pone
 winter æt Cwáðbryce. Þæt wæs ymb þreo gér þæs þe hie on Limene
 múðan cómon hider ofer sæ.

897. Ðá þæs on sumera on ðysum gére tófór sé here — sum on 405
 Éastengle, sum on Norðhymbre. And pápe feohléase wæron, him þær
 scipu begéton and súð ofer sæ fóron tó Sígene.

Næfde sé here — godes ponces — Angelcyn ealles forswiðe ge-
 brocod; ac hie wæron micle swípor gebrocede on þæm prim gearum
 mid céapes cwilde and monna, ealles swípost mid þæm þæt manige 410
 pára sélestena cynges péna, þe þær on londe wæron, forðferdon on
 þæm prim gearum. pára wæs sum Swiðulf biscop on Hrófescceastre
 and Céolmund ealdormon on Cent and Beorhtulf ealdormon on Éast-
 seaxum and Wulfred ealdormon on Hámtúnscre and Ealhheard biscop
 æt Doiceceastre and Éadulf cynges þegn on Súðseaxum and Beornulf 415
 wícgeféra on Winteceastre and Ecgulf cynges horsþegn and manige
 éac him, þéh ic ðá geðungnestan nemde.

Py ilcan geáre drehton pá hergas on Éastenglum and on Norð-
 hymbrum Westseaxna lond swiðe be þæm súðstæðe mid stælhergum,
 ealra swípust mid ðæm æscum, þe hie fela geára ár timbredon. Pá 420
 hét Ælfréd cyng timbran langscipu ongén ðá æscas; pá wæron fulnéah
 tú swá lange swá pá óðru; sume hæfdon lx ára, sume mǣ. pá wæron
 ægðer gé swiftran gé unwealtran gé éac híeran þonne pá óðru. náeron
 náwðer né on Fresisc gescæpene né on Denisc, búte swá him selfum
 ðúhte þæt hie nytwyrðoste béon meahten. Pá æt sumum cirre þæs 425
 ilcan geáres cómon þær sex scipu tó Wiht and þær mycel yfel gedydon
 ægðer gé on Defenum gé welhwær be ðæm sǣriman. Pá hét sé cyng
 faran mid nigonum tō pára níwena scipa; and forfóron him pone
 múðan foran on útermere. pá fóron hie mid prim scipum út ongén
 hie. and þreo stódon æt ufewardum þæm múðan on drýgum. wæron 430
 pá men úppe on londe of ágāne. pá geféngon hie pára þreora scipa
 tú æt ðæm múðan útewardum and pá men ofslógon; and þæt ān
 oðwand. on þæm wæron éac pá men ofslægene búton fífum. pá cómon
 forðý onwæg, ðe ðára óperra scipu ásæton; pá wurdon éac swiðe un-
 eðellice áseten. þreo ásæton on ðá healfe þæs deopes, ðe ðá Deniscan 435
 scipu áseten wæron, and pá óðru eall on ópre healfe, þæt hira nemehte
 nán tó óðrum. Ac ðá þæt wæter wæs æbbad fela furlanga from
 þæm scipum, pá éodon ðá Deniscan from þæm prim scipum tó þæm
 óðrum prim, þe on hira healfe beebbade wæron. and hie pá þær ge-
 fuhton. Þær wearð ofslægen Lucumon cynges geréfa and Wulfheard 440

Friesa and Æbbe Friesa and Æðelhere Friesa and Æðelferð cynges genéat and ealra monna — Fresiscra and Englisca — lxii and pára Deniscena cxx. pá cóm þám Deniscum scipum þéh ár flóð tó, ár pá Cristnan mehten hira út áscúfan. and hie forðý út oðréowon. Pá
 445 wáron hie tó þám gesárgode, þæt hie nemehton Súðseaxna lond útan berówan; ac hira þær tú sæ on lond wearp, and pá men mon lædde tó Winteceastre tó þám cynge; and hé hie ðær áhón hét; and pá men cónon on Éastengle, þe on þám ánum scipe wáron, swíðe forwundode. — Ðý ílcan sumera forwearð nólæs þonne xx scipa mid
 450 monnum mid ealle be þám súðriman. — Ðý ílcan gére forðferde Wulfric cynges horsðegn; sé wæs éac Wealhgeféra.

898. Hér on þysum gére gefór Æðelm Wiltúnscíre ealdormon nigon nihtum ár middum sumere; and hér forðferde Héahstán, sé wæs on Lundenne biscop.

455 901. Hér gefór Ælfréd Apulfing syx nihtum ár ealra háligna mæssan. Sé wæs cyning ofer eall Ongelcyn bútan ðám dæle, þe under Dena onwalde wæs; and hé héold þæt rice óprum healfum læs þe xxx wintra. And pá féng Éadweard his sunu tó rice.

X. BE GESCEADWISAN GEREFAN

herausgegeben und erläutert von Liebermann Angl. 9, 259; überliefert in der Cambridge hs. Corp. Christ. Coll. 383, s. 102.

Sé scádwis geréfa sceal ægðær witan gé hláfordes landriht gé folces gerihtu, beðámðe hit of ealddagum witan geræddan, and ælcra tilðan tíman, ðe tó túne belimpð; forðám on manegum landum tilð bið redre ðonne on óðrum — gé yrðe tíma hrædra gé mæda rædran
 5 gé winterdún éacswá gé gehwile óðer tilð.

Héde séðe scíre healde, þæt hé fríðige and forðige ælce, beðámðe hit sélest sý; and beðám hé éac mót, ðe hine weder wisað. Hé sceal snotorlice sméagean and georne ðurhsmúgan ealle ðá ðing, ðe hláforde magan tó ráde. Gyf hé wel áginnan wille, nemæig hé sléac béon né tó
 10 oferhýdig; ac hé mót ægðer witan gé læsse gé máre, gé betere gé mætre ðæs, ðe tó túne belimpð gé on túne gé on dune, gé on wuda gé on wætere, gé on felda gé on falde, gé inne gé úte. Forðám tó sóðe ic secge: oferhogie hé oððe forgýme ðá ðing tó begánne and tó bewitanne, ðe tó scipene oððe tó odene belimpað, sóna hit wyrð on
 15 berne, þæt tó ðám belimpað. —

Ac ic lære, þæt hé dó, swá ic ár cwæð: gýme ægðer gé ðæs sélran gé þæs sáemran, ðæt náðor nemisfare — gyf hé wealdan mæge — né corn né scéaf né flásc, né flotsmeru né cýse né cýslyb, né nán ðéra ðinga, ðe áfra tó note mæge. —

20 Swá sceal gód scýrman his hláfordes healdan — dó ymbe his ágen, swáswá hé wylle. Á swá hé gecneordra swá bið hé weorðra, gyf hé wið witan hafoð his wisan gemæne. Symle hé sceal his hýrmen scyrpan mid manunge tó hláfordes néode and him éac léanían, beðámðe hý earnían.

Nelæte hé næfre his hýrmen hyne oferwealdan, ac wille hé ælcne 25
mid hláfordes creadte and mid folcrihte. Sélre him his æfre of folgoðe
ðonne on, gyf hine magan wyldan, ðáðe hé sceolde wealdan. Nebið
hit hláforde ræd, þæt hé þæt ðafige. æfre hé mæig findan, on ðám
hé mæig nyt béon and ðá nytte dón, ðe him fylstan scylan; húru is
mæst néod, þæt hé áséce, hú hé yrde mæge fyrme geforðian, ðonne 30
ðæs tíma sý.

Me mæig in Maio and Junio and Julio on sumera fealgian,
myxendingan út dragan, lochyrdla tilian, sceáp scyran, bytlían, bótet-
tan, týnan, tymbrían, wudían, wéodían, faldían, fiscwer and mylne
macían. — on hærfeste ripan, in Agosto and Septembri and Octobri 35
máwan, wád spittan, fela tilða hám gæderían, ðacían, ðecgan and fald
weoxían, scipena behweorfan and hlosan éacswá, ær tó túne tó stið
winter cume, and éac yrðe georne forðian. — on wintra erian and in
miclum gefyrstum timber cléofan, orceard ræran and mænige inweorc
wyrcean, ðerhsan, wudu cléofan, hryðeran styllan, swýn stígían, on 40
odene cylne macían — ofn and áste and fela ðinga sceal tó túne —
gé éac henna hróst. — on længtene eregian and imþían, béana sáwan,
wíngæard settan, dícían, déorhege héawan and raðe æfterðám, gif hit
mót gewiderían, méderan settan, línséd sáwan, wádsæd éacswá, wyrtún
plantían, and fela ðinga — ic eal geteallan nemæig, þæt gód scírman 45
bycgan sceal.

Á hé mæig findan, hwæt hé mæig on byrig bétan; neðearf he
ná unnyt béon, ðonne hé ðær binnan bið: oððe hús góðían, rihtan and
weoxían and grép hégían, dícsceard bétan, hegas góðían, wéod wyrt-
walfan, betweox húsan bricgían, beoddían, bencían, horsan styllan, 50
flór feormían oððe synnes sum ðing, ðe tó nyte mæge. Hé sceal fela
tóla tó túne tilian and fela andlómena tó húsan habban: æcse, adsan,
bil, byrse, scafan, sage, cimbíren, tighóc, næfebor, mattuc, ippingíren,
scear, culter and éac gáðíren, síðe, sicol, wéodhóc, spade, scofle, wád-
spitel, bærwan, besman, býtel, race, geafle, hlædre, horscamb and 55
sceara, fýrtange, wæipundern and fela tówtóla: flexlínan, spinle, réol,
gearnwindan, stodlan, lorgas, presse, pihten, timpléan, wifte, wefle,
wulcamb, cip, amb, crancstæf, sceaðele, séamsticcan, scearra, nædle,
slic. And gif hé sméawyrhtan hæfð, ðám hé sceal tó tólan fylstan:
mylewerde, sútére, léodgotan and oðran wyrhtan — ælc weorc sylf 60
wísað, hwæt him tó gebyreð; nis ænigman, þæt átellan mæge ðá tól
ealle, ðe man habban sceal. Man sceal habban wængewædu, sulh-
gesidu, egeðgetigu and fela ðinga, ðe ic nú genæmnían necan, gé éac
mete, áwel and tó odene fligel and andlamena fela: hwer, léad, cytel,
hlædel, pannan, crocca, brandíren, dexas, stelmélas, cyfa, cyflas, cyrne, 65
cýsfæt, céodan, wilían, windlas, systras, syfa, sædléap, hriddel, héraýfe,
tæmespílan, fanna, trogas, æscena, hýfa, hunigbinna, béorbydene, bæð-
fæt, béodas, bútas, bleða, mélas, cuppan, seohhan, candelstafas, sealt-
fæt, sticfódder, piperhorn, cyste, mydercan, bearmtéage, hlydan, sca-

33 bôtetan nach Napier Mod. Lang. Notes IV 277 und Pogatscher EStud.
XXV 423 für hdschft. boteatan.

70 melas, stólas, læflas, léohtfæt, blácern, cyllan, sáþbox, camb, yrsebinne, fódðerhec, fýrgebeorh, meluhúðern, ælhyde, ofnrace, mexscofle.

Hit is earfoðe eall tó gesecganne, þæt sé beðencan sceal, ðe scíre healt; nesceolde hé nán ðing forgyman, ðe æfre tó note mehte: né forða músfellan né — þæt gít læsse is — tó hæpsan pinn. Fela
75 sceal tó holdan hámes geréfan and tó gemetfæstan manna hyrde. Ic gecende, beðámðe ic cúðe. Séðe bet cunne, gecýðe his máre.

XI. DIE NORTHUMBR. MATTHÄUSÜBERSETZUNG MIT DEN RUSHWORTH GLOSSEN.

The Gospel according to St. Matthew in Anglo-Saxon and Northumbrian versions ed. Kemble and Hardwick. Handschrift im Brit. Mus. zu London Cotton Mscr. Nero D 4. Die Rushworth Glossen in der Bodleiana zu Oxford Auct. D. II, 19.

II. miððy ecsod gecenned were haelend in ðær byrig

1. *Cum ergo natus esset Iesus in Bethlehem Iuda*

in dagum herodes cyninges heonu ða tungulcraeftga of eastdael
in diebus Herodis regis, ecce magi ab oriente

cwomun to hierusalem hia cwoedon vel cuoeðende huer is ðe
venerunt Hierosolymam 2. *dicentes: Ubi est qui*

accenned is cynig iudeana gesegon we forðon sterra vel tungul his
natus est rex Iudaeorum? vidimus enim stellam ejus

in eastdæl 7 we cuomon to worðianne hine geherde wiototlice
in oriente et venimus adorare eum. 3. *Audiens autem*

herodes ðe cynig gedroefed wæs 7 alle ða hierusolimisca vel ða
Herodes rex turbatus est et omnis Hierosolyma

burgwæras mið him 7 gesomnade alle ða aldormenn biscopa
cum illo. 4. *Et congregans omnes principes sa-*

vel mesapreasta 7 ða uðuutta ðæs folces georne gefraignade vel ge-
cerdotum et scribas populi sciscitabatur

ascade vel gefrasade from him huer crist accenned were soðlice
ab eis ubi Christus nasceretur 5. *At*

hia vel ða saegdon him suæ forðon awritten is
illi dixerunt In Bethleem Iudae; sic enim scriptum est

Rushworth Glossen. 1. þa soþlice akenned wæs hælend iudeana in dagum erodes þæs kyninges henu tungulkraeftgu eastan quomon to hierosolimam 2. cwepende hwær is sepe akenned is kining iudeana we gesegon soþlice steorra his in eastdæle 7 cuomon to gebiddenne to him 3. þæt þa gehærde soþlice herodes king wæs gedroefed in mode 7 ealle hierosolima mid hine. 4. and gesomnade ealle aldursacerdos 7 bokeras þæs folces ahsade from heom hwær krist wære akenned. 5. hię þa cwædon in bethlem iudeana swa soþlice awritten is

ðerh ðone witgo 7 ðu bethlem eorðu ûndærfe ðing lyttel
per prophetam: 6. Et tu Bethleem terra Iuda, nequaquam minima
 arð in aldormonnum iudæs from ðe forðon of cymes aldormon *vel latua*
es in principibus Iuda: ex te enim exiet dux

ðe rices folc min ða herodes deglice geceigde
qui regat populum meum Israhel. 7. Tunc Herodes clam vocatis
 tungulcræftiga georne *vel* innweardlice gelearnade from him tid
magis diligenter didicit ab eis tempus

stearres ðy ætdeawude him 7 sende ða ilca in bethleem cued
stellae quae apparuit eis. 8. Et mittens illos in Bethleem dixit:

gaes 7 gefraignes innueardlice of ðæm cnæht 7 miððy ge infindes
Ite et interrogate diligenter de puero et cum inveneritis

eft sæcgas me ðæt 7 ic cymo to worðianne hine ða ðe miððy
renuntiæ mihi ut et ego veniens adorem eum 9. Qui cum

geherdon ðone cyning geeadon 7 heno stearra ðy gesegon in
audissent regem abierunt; et ecce stella quam viderant in

eastdael foregeade hea wið ðæt miððy cuom gestôd ofer ðer *vel* hwer
oriante antecedeabat eos usque dum veniens staret supra ubi

wæs ðe cnæht gesegon wiotetlice stearra gefagen weron glædnisse
erat puer 10. Videntes autem stellam gavisi sunt gaudio

miclo suiðe 7 inn eadon hus gefundun ðone cnæht mið maria
magno valde. 11. Et intrantes domum invenerunt puerum cum Maria

moder his 7 niðer gefeallon geworðadun hine 7 untyndon striona
matre eius et procidentes adoraverunt eum et apertis thesauris

hiora gebrohton him ðinga *vel* geafa gold cursumbor 7 recels
suis obtulerunt ei munera aurum tus et murræ.

7 ondsuere onfeing in suefnum ðæt hia eft necerdon *vel* necerrde
12. Et responso accepto in somnis ne redirent

to herode ah ðerh oðer woeg eft gecerrdon in oedel *vel* in lond hiora
ad Herodem, per aliam viam reversi sunt in regionem suam

purh witgu cwæpende 7 þu eorðu 6. nænigþinga læsæst eart in aldurmonnum iuda of
 þe sopllice gæp latteuw sepe ræccet folc min israhæl 7. þa herodes dernunga acægde
 tungulkraeftgum 7 georne geliornade æt him þa tid þæs æteawde him steorra 8. 7
 sendende heom to bethlem cwæp gæp 7 ahsiað georne bi ðem cnæhte 7 þanne ge
 gmoetep hine sæcgas eft me þæt ic swilce cymende gebidde to him. 9. þa hie þa
 geherdon ðæs kyniges word eodun þonan 7 henu *vel* sihpe steorra þe hia ær ge-
 sægon in eastdæle foreeade hiæ oppætti he cumende gestod bufan ðær se cnæht wæs
 10. hie gesæende sopllice steorran gefegon gefea miccle swipe 11. 7 ingangende þæt
 hus gemoettun þone cnæht mid maria moder his 7 forpfallende gebedun to him 7
 ontynden heora goldhord brohton him lac gold recils 7 murræ þæt is smerennis.
 12. 7 andwyrde *vel* andsuari onfengon in slepe þæt hiæ ne cerdun to herode purh
 oper wege gewardun to heora londe.

ðaðe miððy eft gewoendon heonu engel drihtnes aetdeaude in
 13. *Qui cum recessissent, ecce angelus domini apparuit in*
 soefne ioseph cuoed aris 7 onfoh *vel* genim ðone cnæht 7 moder his
somnis Ioseph dicens: surge et accipe puerum et matrem eius
 7 fleh in ægypt 7 wæs ðu ðer wið ðon miððy ic ðe cuoedo *vel* saego
et fuge in Ægyptum et esto ibi usque dum dicam

ðe geworden wæs *vel* woen is forðon ðæt herodes soecas ðone cnæht
tibi. Futurum est enim ut Herodes quaerat puerum

to fordoanne *vel* to forlosanne hine ðe arās onfeng ðone cnæht
ad perdendum eum. 14. Qui consurgens accepit puerum

7 moder his in næht 7 eft gewoende in ægypt 7 wæs ðer
et matrem ejus nocte et recessit in Ægyptum. 15. Et erat ibi

wið to geliornisse herodes ðæt were gefylled ðæt gecueden wæs from
usque ad obitum Herodis ut adimpleretur quod dictum est a
 drihtne ðerh ðone witgo cuoedende from ægipt ic ceigde sona min
domino per prophetam dicentem: Ex Ægypto vocavi filium meum.

ða herodes gesægh forðon bisuicen *vel* bilyrtet wæs from
 16. *Tunc Herodes videns quoniam inlusus esset a*

dryum *vel* tungulcræftgum urað wæs suiðe 7 sende ofslog alle
magis iratus est valde et mittens occidit omnes

cnaeht ðaðe weron in ðær byrig 7 in allum gemæro hire of
pueros qui erant in Bethleem et in omnibus finibus eius a

moðmesta 7 bituih æfter tid ðæt gesohte *vel* gefragade from
bimatu et infra secundum tempus quod exquisierat a

dryum ða gefylled wæs ðæt gecuoeden wæs ðerh hieremias
magis 17. Tunc adimpletum est quod dictum est per Hieremiam

ðone witge cuoedende stefn in tuigga *vel* geheræd wæs woepende
prophetam dicentem: 18. Vox in Rama audita est, ploratus

7 hremende suiðe ðæt wif woep suna hire 7 nalde froefra forðon
et ululatus multus: Rachel plorans filios suos et noluit consolari quia

13. þa hie weron gewitene henu engel drihtnes æteawde in swefne Iosep cwepende
 aris 7 genim þone cneht 7 his moder 7 fleoh in ægypti 7 wæs þær oppæt ic sæcge
 ðe forþon ðe toward is soþlice þætte herodes soecap þone cneht to ofslæanne hine.
 14. he arisende genom þone cneht 7 his moder on niht 7 gewat in ægypti 15. 7
 wæs þær of dead herodes þætte gefylled wære þætte acweden wæs from drihtne
 purh witgu cwepende of ægypto ic acægde minum sunu 16. þa herodes geseah þæt
 he wæs awæged from þæm tungulkraeftgum he wæs swiðe eorre 7 sendende ofslog
 ealle þa cnehtas þaþe werun in bethlem 7 in allum heora gemoerum from twæm
 wintrum 7 beniupa æfter þære tide þe he ær asohte from þæm tungulkraeftgum
 17. þa wæs gefylled þætte cweden wæs purh hieremiam þone witgu cwepende
 18. stefn in heanisse gehered wæss wop 7 heaf micel rachel wepende hire bearn 7
 newalde beon afroefred forþon

ne sint deadade *vel* dead wæs soðlice herodes heono
non sunt 19. *Defuncto* *autem Herode ecce*

ædeawade engel drihtnes in soefnum iosephe in ægypt cuoeð
apparuit angelus domini in somnis Ioseph in Ægypto 20. *dicens:*

arris 7 onfoh ðone cnæht 7 moder his 7 faer *vel* gae in eorðo israheles
Surge et accipe puerum et matrem ejus et vade in terram Israel;

deade arun forðon ða ðe sohton sawel cnaehtes ðe arrâs
defuncti sunt enim qui quaerebant animam pueri. 21. *Qui surgens*

onfeng ðone cnæht 7 moder his 7 cuom in earðo israheles
accepit puerum et matrem eius et venit in terram Israel.

geherde soðlice forðon ðe cynig heroðes sunu rixade in iudea
 22. *Audiens autem quia Archelaus regnaret in Iudaea*

fore heroðes fæder his ondreard ðider fara *vel* to færenne 7 gelæred wæs
pro Herode patre suo, timuit illuc ire et admonitus

in soefnum gewoende ðona in dalum geliornesse 7 cuom
in somnis secessit in partes Galileae. 23. *Et veniens*

gebyde ðer in ceastra ðy is genemned ðæt sie gefylled ðæt
habitavit in civitate quae vocatur Nazareth, ut adimpleretur quod

gecuoeden wæs ðerh witga forðon ðe nazaresca geceiged bið
dictum est per prophetas: Quoniam Nazareus vocabitur.

III. in dagum wuototlice ðæm cuom bæstere *vel*

1. *In diebus autem illis venit Ioannes baptista*

fuluihtere bodade in woestern iudeæ 7 cueð hreonnisse
praedicans in deserto Iudaeae 2. *et dicens: Poenitentiam*

doas *vel* wyrças to genealacede forðon ric heofna ðes
agite; adpropinquavit enim regnum caelorum. 3. *Hic*

is forðon ðe gecuoeden wæs ðerh esaiaß ðone witgo cuoeðende
est enim qui dictus est per Esaiam prophetam dicentem:

stefn cliopende in woestern gearuas woeg drihtnes rehta doeð *vel* wyrças
Vox clamantis in deserto: Parate viam domini, rectas facite

þe hie ne sendun. 19. þa herodes wæs soþlice dead henu drihtnes engel æteade in slepe Iosep in ægypto. 20. cweþende aris 7 genim þone cneht 7 his moder 7 far to israheles eorpu forþon þe deaðe sindun soþlice þe þe sohtun ferh þas cnehtes 21. he arisende soþlice iosep genom þone cneht 7 his moder 7 cuom in israheles eorpu 22. 7 geherdun soþlice þætte archelaus ricsade in iudea for herodem his fæder ne durste þider gangan *vel* færan 7 gemyngad in slepe gecerde in galilea dæle. 23. 7 cumende 7 eardade in þære cæstre ðe hatte nazareþ þætte gefylled wære þæt acweden wæs þurh witgu þætte he bið nazarenisc nemned

III, 1. in þæm soþlice dagum cuom iohannes se bezera bodende in iudea woestenne 2. 7 cweþende dōeþ hreunnisse forþon þe neoliceþ soþlice heofuna rice 3. þis his soþlice sepe cweden wæs þurh esaiaß witgu cweþende stemn cegende in westinne gearwigað drihtnes wæg wircaþ rihte

stiga his ðe ilca soðlice iohannes hæfde gewede of
semitas ejus. 4. *Ipse autem Iohannes habebat vestimentum de*

herum ðæra camella 7 gyrdils fillena ymb sido his met *vel* fostrað
pilis camelorum et xonam pelliciam circa lumbos ejus; esca

his wæs 7 hunig udu ða gefoerde to him
autem ejus erat locustae et mel silvestre. 5. *Tunc exiebat ad eum*

ða burguaras 7 alle iudeas 7 all lōnd *vel* oedel ymb iordanen
Hierosolyma et omnis Iudaea et omnis regio circum Iordanen

7 weron gefulwad in iordanen from him geondeton synna hiora
 6. *et baptizabantur in Iordane ab eo confitentes peccata sua.*

gesæh soðlice monigæ cuomun to
 7. *Videns autem multos Pharisaeorum et Sadducaeorum venientes ad*

his fulwiht cuoed him cynn ætterna hua ædeuað iuh
suum baptismum dixit eis: Progenies viperarum quis demonstravit vobis

geflea from toweard wuraðo doeð gie huoeðre wæstm wyrðe
fugere a futura ira? 8. *Facite ergo fructum dignum*

to hreonisse 7 nællas ge cuoeda bituih iuih fader we habbas
poenitentiae. 9. *Et ne velitis dicere intra vos: Patrem habemus*

abraham ic saego forðon iuh forðon mæg god of stanum
Abraham; dico enim vobis quoniam potest deus de lapidibus

ðissum awæcca suna abrahames soðlice *vel* gee forðon acas to
istis suscitare filios Abraham 10. *Iam enim securis ad*

wyrtrumma treuna gesetet wæs *vel* is all *vel* eghwelc forðon treu
radicem arborum posita est. *Omnis ergo arbor*

ðy newyrcas wæstm gōd ofcorfen sie 7 in fyr bið gesended
quae non facit fructum bonum excidetur et in ignem mittetur.

vel sie gesended ic wuotetlice *vel* ecoð ic fulwa iuih in wætre in
 11. *Ego quidem baptixo vos in aqua in*

hreonisse ðe ðe soðlice æfter mec tocymende *vel* toword is strongra
poenitentiam; qui autem post me venturus est fortior

his stigas. 4. sylf þanne hæfde hrægl of olbendena herum 7 fellen gyrdels ymb his
 lendu his mete þanne wæs græshoppa 7 wuduhuniges. 5. þa eode ut to him hiero-
 solima 7 ealle iudea 7 eall þæt lond ymb iordane 6. werun depte in iordane from
 him ondettende heora synne 7. he þa gesæh þonne monige farisea 7 saducea cumende
 to his fullihte cwæp to him ge nedrana cynn hwa getahtæ eow þæt ge flugan from
 þæm towardan eorre 8. wyrceþ soþlice wyrpe westem hreunisse 9. 7 newellað
 cweþan between eow *vel* in innan eow fæder we habbaþ abraham soþ ic eow sæcge
 þæt mæg god of þissum stanum awæccan bearn abrahame 10. þenu is soþlice axe to
 wyrtruma treowes aseted his æghwile treow þara þe ne bereþ godne woestim bið
 acorfen 7 in fyre sended 11. ic eowic depu *vel* dyppe in wættre in hreunisse seþe
 þonne æfter me cymeð se is me strængra

ðon mec *vel* ðon ic is his *vel* ðæs nam ic wyrðe gsceoe beara
me est cuius non sum dignus calceamenta portare;

he iuih gfulwas in halig gast 7 fyres his *vel* ðæs
ipse vos baptizabit in sancto spiritu et igni. 12. *Cujus ventilabrum*
 in hond his 7 ðerhclaensade beretun his 7 somnas huæte his
in manu sua et permundavit aream suam et congregabit triticum suum
 in berêrn ða halmas wuotetlice forbernes fyres in undrysnende
in horreum, paleas autem comburet igni inextinguibili.

ða cuom haelend from in to ðæt
 13. *Tunc venit Iesus a Galilaea in Iordanen ad Inhannem ut*
 he were gefulwad from him soðlice foresoc *vel* forbead
baptizaretur ab eo. 14. *Iohannes autem prohibebat*

hine cuoð ic from ðe rehtra is gefulwia 7 ðu cuom *vel* cymes to me
eum dicens: Ego a te debeo baptizari et tu venis ad me.

geonduarde soðlice haelend cuoð him buta tua suæ forðon
 15. *Respondens autem Iesus dixit ei: Sine modo sic enim*
 gedæfnad is us pæt we gefylle alle soðfæsnisse ða forleort hine
deceat nos implere omnem justitiam. *Tunc dimisit eum.*

miððy wæs gefulwad ueototlice hraðe *vel* sona astag *vel* aras of
 16. *Baptizatus autem confestim ascendit, de*
 wætre 7 heonu untyned weron him heofnas 7 gesæh gast godes
aqua. Et ecce aperti sunt ei caeli et vidit spiritum dei

of dune stigende suelce culfre cymmende ofer him 7 heonu
descendentem sicut columbam venientem super se. 17. *Et ecce*
 stefn of heofnum cuoð ðis is sunu min leof in ðæm me
vox de caelis dicens: Hic est filius meus dilectus in quo mihi

woel gelicade.

complacui.

IV. ða haelend gelæded wæs in woestern from gaste ðætte

1. *tunc Iesus ductus est in desertum ab spiritu ut*

pæt ic næm wyrpe scoas to beranne se eowic depið *vel* dyppeþ in ðæm halgan gaste
 7 fyre 12. pæs windiuscoful in his honda 7 purhclensap his bereflor 7 gesomnap
 his hwæte in berern þa ceaf þone forberneþ fyre unaduescendlice 13. þa cuom
 from galilea in iordane to iohanne pætte he wære depið from him 14. iohannes
 þonne werede him cweþende ic sceal from þe beou *vel* wesa deped *vel* fullwihited 7
 ðu cymest to me 15. þa ondswarende se haelend cwæp to him lét þus nu forðon
 ðe þus we sculon gefyllan æghwilce soðfæstnisse þa forlet hine he. 16. þa gedeped
 se haelend hraþe ástág of þæm wætre 7 henu him weron ontynde heofunas 7 he
 gesæg godes gast niperstigendne swa culfre cumende ofer hine. 17. 7 henu stemn
 of heofune cweþende þis is min sune se leofa in ðæm me gelicade.

IV, 1. þa wæs haelend læded in woestenne from gaste pæt

he woere gecostad *vel* gecunned from diable 7 miððy gefæste
temptaretur a diabolo 2. et cum jejunasset

feuertig daga et feowertig næhta æfterðon gehyncgerde
quadraginta diebus et quadraginta noctibus postea esuriit

7 geneolacede ðe costere *vel* ðe cunnere cuoed him gif sunu godes
3. et accedens temptator dixit ei si filius dei

ðu arð cuoed ðæt stanas ðas hlafa *vel* to hlafum sie geworden
es dic ut lapides isti panes fiant.

ðe geonduarde cuoed awritten is ne in hlafe ane lifes monn ah
4. qui respondens dixit scriptum est non in pane solo vivit homo sed
in omni verbo quod procedit de ore dei 5. tunc

gefeng *vel* genôm hine diobul in halig ceastra 7 gesette hine
assumpsit eum diabolus in sanctam civitatem et statuit eum

ofer *vel* on hornsceaðe temples 7 cuoed him gif sunu godes arð
supra pinaculum templi 6. et dixit ei si filius dei es

ðu send ðeh ufa hidune awritten is forðon forðon englum his
mitte te deorsum scriptum est enim quia angelis suis

bebead of ðe 7 in hondum genimmes ðec ðyleæs *vel* eaðe mæg
mandavit de te et in manibus tollent te ne forte

ðu wiðspurne to *vel* wið stane fot ðinne cuoed him hælend
offendas ad lapidem pedem tuum 7. ait illi Iesus

eft so awritten is necosta ðu drihten god ðinne eft
rursum scriptum est non temptabis dominum deum tuum. 8. iterum

genom hine diobul in mor heh suiðe 7 geeaude him
assumpsit eum diabolus in montem excelsum valde et ostendit ei

alle rīcas middangeardes 7 wuldur hiora 7 cuoed him ðas
omnia regna mundi et gloriam eorum 9. et dixit ei haec

ðe aalle ic sellu gif ðu fallas *vel* slæhtas to worðenne *vel* to worðianne
tibi omnia dabo si cadens adoraveris

he wære costad from deofle 2. 7 þa he fæstę feowertig daga 7 feowertig næhta
 æfterþon hine hyngre 3. 7 geneleccende to him se costere cwæp to him. gif þu
 godes sunu siæ gecwæp þæt þas stanes hlafes beon *vel* gewærpe 4. se andswarande
 cwæp awriten is nalles in hlafe anum lifgaþ menn ah in æghwelcum worde þæmpe
 forþ gaep of godes muðe 5. þa genom hine þæt deoful in þa halgan cæstre 7 sette
 hine on heh stowe temples 6. 7 cwæp to him gif þu sie godes sunu send þu nifer
 forþon gewriten is þæt he his englum bebeodeþ be þe þætte he þe gehalden in
 allum weogas þine 7 hie hondum ahebbap þec pyles þu andspurne æt stane þinum
 fotum 7. cwæp Iesus to him æft awriten is soþlice necosta þu dryhtnes þines
 godes 8. æft genom hine þæt deoful on dune heh swiþe 7 æteawde him eallne
 rice middangeardes 7 wuldor þara 9. 7 cwæp to him þas ic þe eall selle gif þu
 fallende to me gebiddes

mec ða cuoed him hælæn gae *vel* geong ðu wiðerworde awritten
me 10. *tunc dixit ei Iesus vade Satanas scriptum*
 is ðrihten god ðinne geworða ðu 7 him anum gehere ðu *vel* ge-
est dominum deum tuum adorabis et illi soli servies
 embehte ðu ða forleort hine diowl 7 heonu englas togeneolocedon
 11. *tunc reliquit eum diabolus et ecce angeli accesserunt*
 7 geembehtadon him miððy soðlice geherde ðæt iohannes gesâld
et ministrabant ei 12. *cum autem audisset quod Iohannes traditus*
 were ðona gewoende in galileam 7 forleort *vel* miððy forleort
esset secessit in Galilaeam 13. *et relicta*
 caestra natzareðes cuom 7 gewunade *vel* gebyde
civitate Nazareth venit et habitavit in Capharnaum
 ðæt is sæ burug in gemærum zabulones 7 ðæt
maritima in finibus Zabulon et Nephtalim. 14. *ut*
 woere gefylled ðæt gecuoeden is ðerh esaias ðone witge eorðu
impleretur quod dictum est per Esaiam prophetam 15. *terra*
 zabulones 7 woeg sæs ofer iordanen geliornis cynna
Zabulon et Neptalim via maris trans Iordanen Galilaeae 16.
vel ðeada folc ðe sett in ðiostrum leht gesæh mihil 7
gentium populus qui sedebat in tenebris lumen vidit magnum et
 ðæm sittendum in lond 7 scuia deaðes leht ædeaued wæs him
sedentibus in regione et umbra mortis lux orta est eis
 of ðon *vel* ðona ongann hælend bodage 7 cuoedða hreownisse
 17. *exinde coepit Iesus praedicare et dicere paenitentiam*
 doas *vel* wyrças to geneolacede forðon ric heofna geeade
agite adpropinquavit enim regnum coelorum 18.
vel gefoerde soðlice æt sæ geliornisse gesæh tuoege broðera
ambulans autem juxta mare Galilaea vidit duos fratres
 ðone Simon ðe is geceiged *vel* genemned 7 broðer
Simonem qui vocatur Petrus et Andream fratrem

10. þa cwæp to him hælend ga on bæclinc þu wiperwearde forþon awriten is to dryhtne þinum gōde ðu *vel* to gebidde 7 him anum ðewige 11. þa hine forlet þæt deoful 7 henu englas cwoman 7 ðegnadun him. 12. þa he þa geherde þæt iohannes wæs afongen gewat in galilea 13. 7 forlet nazaret caestrae cwom 7 geeardade in cafarnaum sæ caestrae in gemaerum zabulones 7 nepthales 14. þætte gefylled wære þæt acwæden wæs þurh essaia þone witgu cweþende 15. zabulones eorðu 7 neptalimes eorpe sæs weg ofer iordane þara þeoda galilea 16. folc þætte sætt in piostre geseah micel leoht 7 þæm sittendum in þeode londe 7 deade scade *vel* scuia leht æteawde upp þæm 17. seoðþan ingann læran 7 cwepan doap hrewnisse forðon þe neolicet heofuna rice 18. he þa gangande bi galilea sæð gesæh twegen gebroþer simon þane þe is nemned petrus 7 andreas his broþer

his gesendon nett in sæ woeron forðon fisceras 7 cued
eius mittentes rete in mare erant enim piscatores 19. *et ait*

him cumas æfter mec 7 ic gedo iuih sie *vel* wosa fisceras monna
illis venite post me et faciam vos fieri piscatores hominum

20. *at illi continuo relictis retibus secuti sunt eum* 21. *et pro-*
 soð ða ilco sōna forleorton netta gefylgdon him 7 ge-

foerde ðona gesæh oðer tuoeges brōðer iacob zebedes sunu 7
vedens inde vidit alios duos fratres Iacobum Zebedaei et Iohannem

brōðer his in scip mið zebedeos fader hiora geboeton *vel* gestricedon
fratrem eius in nave cum Zebedaeo patre eorum *reficientes*

netta hiora 7 geceigde hea *vel* ða ilca hea *vel* ða ilca soðlice
retia sua et vocavit eos 22. *illi autem*

hraðe forleorton netta 7 fader gefylgdon hine 7 ymbeade
statim relictis retibus et patre secuti sunt eum 23. *et circumibat*

hælend alle galilea lærde in somnungum hiora 7 bodade
Iesus totam Galilaeam docens in synagogis eorum et praedicans

godspell rices 7 hælde all unhælo 7 all untrumnise
evangelium regni et sanans omnem languorem et omnem infirmitatem

in folce 7 geeade *vel* gesprang mersung his in alle syria
in populo 24. *et abiit opinio ejus in totam Syriam*

7 gebrohtun him alle ða yfle hæfdon mið monigfald unhælo 7
et obtulerunt ei omnes male habentes variis languoribus et

mið fiondgeldum *vel* mið costungum begetna *vel* fornumena 7 ða
tormentis comprehensos et qui

diobles hæfdon 7 bræcsêc 7 eorðcryplas 7 geboeta hea 7
daemonia habebant et lunaticos et paralyticos et curavit eos 25. *et*

gefylgdon hine ðreate moniga of galilea 7 of ðær byrig 7
secutae sunt eum turbae multae de Galilaea et Decapoli et de

7 of iudea 7 of bihionda iordanen.
Hierosolymis et de Iudaea et de trans Iordanen.

settende nett in sæ forþon þe hię werun fisceras 19. 7 þa cwæp to him cumap
 æfter me 7 ic gedom þæt git beoþan monna fisceres 20. 7 hie hræpe foletende
 þæt nett heora folgedun him 21. 7 he forþgangande þonan gesægh opre twegen
 gebroper iacob zebedeas sunu 7 iohannem his broper in scipe mid hiora fæder
 boetende heora nett 7 gecægde *vel* cliopade him 22. 7 hie þa sona forletun heora
 nett 7 fæder folgadun him 23. 7 hælend geondeade alle galilea lærende in heora
 synagogum *vel* somnungum 7 bodende godspelles rice 7 hælde æghwilce adle 7
 æghwilce untrymnisse in þæm folce 24. 7 eode his hlisa in alle syria 7 him brohtun
 alle yfel hæbende 7 missenlicum adlum 7 tintregum gefongnae 7 þa þe dioful hæfdun
 7 monsekæ 7 loman 7 he gehælde þa 25. 7 him fylgendun monige mængu of
 galilea 7 of decapoli 7 of Hierosolimis 7 of Iudea 7 of londe begeonda Iordane.

V. geseh wutotlice ðreatas gestag in mor 7 miððy gesætt

1. *videns autem turbas ascendit in montem et cum sedisset*

geneolecedon to him ðeignas his 7 untynde muð his
accesserunt ad eum discipuli ejus 2. *et aperiens os suum*

gelærde hea cuoeð eadge biðon ða ðorfendo of *vel* from gaste
docebat eos diens: 3. *beati pauperes spiritu*

forðon hiora is ric heofna eadge biðon ða milde
quoniam ipsorum est regnum caelorum 4. *beati mites:*

forðon ða agnegad eorðo eadge biðon ða ðe gemænas
quoniam ipsi possidebunt terram 5. *beati qui lugent:*

forðon ða gefroefred biðon eadge biðon ða ðe hyncgrað 7
quoniam ipsi consolabuntur. 6. *beati qui esuriunt et*

ðyrstas soðfæstnisse forðon ða ilco gefylled biðon *vel* geriorded
sitiunt justitiam quoniam ipsi saturabuntur

eadge biðon miltheorte forðon hiora *vel* ða miltheortnise
7. *beati misericordes: quoniam ipsi misericordiam*

him gefylges eadge biðon clæne of *vel* from hearte forðon
consequentur. 8. *beati mundo corde: quoniam*

ða god geseas eadge biðon sibsume *vel* friðgeorne forðon
ipsi deum videbunt 9. *beati pacifici quoniam*

ða suna godes geceigð biðon *vel* genemned eadge biðon ða ðe
ipsi filii dei vocabuntur 10. *beati qui*

oehtnisse hea geðolas fore soðfæstnisse forðon hiora is
persecutionem patiuntur propter justitiam quoniam ipsorum est

ric heofna eadge aron gie miððy yfle hia gecuoedas iuh
regnum caelorum. 11. *beati estis cum maledixerint vobis*

7 miððy oehtas iuh 7 cuoeðas eghwelc yfel wið
et persecuti vos fuerint, et dixerint omne malum adversum

iuh gesuicas *vel* wæges fore mec gefeað 7 wynnsumiað
vos mentienter propter me 12. *gaudete et exultate,*

V, 1. He ða geseende ða menigu astah on dune 7 ða he wæs gesett, eodun to his discipuli *vel* his pegnas. 2. 7 ontynde his muþ lærde hie cweþende. 3. eadig ða purfende in gaste forþon heora his heofuna rice. 4. ða milde forþon ðe hie gesittap eorðu. 5. ... de nu forþon ðe hie beoþ afrêðfrede. 6. pape hie hyngrip 7 ðyrstap soðfæstnisse forþon ðe hie fulle weorþap *vel* beon. 7. ða mildheortnisse forðon ðe hie mildheortnisse begetap. 8. ða clæne heortan ðe hie god gescawað *vel* geseoþ. 9. ða sibsume *vel* friðsume forþon ðe hie beoþ godes bearn genemde. 10. pape hiehtnisse prowiaþ fore soðfæstnisse forþon ðe heora is heofuna rice. 11. eadig ge beoþ þonne eowic wærgap mennisc 7 eower hehtende beoþan 7 cwæþan æghwilec yfel wið eow ligende for mec. 12. gefeaþ 7 geblissiað

forðon mearda iuere monigfalde is *vel* sint in heofnum suæ *vel*
quoniam merces vestra copiosa est in caelis sic

suelce forðon geoehton ða witgo ðaðe weron ær iuih gêe
enim persecuti sunt prophetas, qui fuerunt ante vos 13. *vos*

sint salt eorðes ðæt gif salt forworðes in ðon gesælted bið to
estis sal terræ quod si sal evanuerit in quo salietur? ad

nowiht *vel* to nænihte mæge ofer ðæt buta pæt gesended bið *vel* geworpen
nihilum valet ultra nisi ut mittatur

ût 7 getreden bið from monnum gie aron *vel* sint leht
foras et conculcetur ab hominibus 14. *vos estis lux*

middangeardes ne mæg burug *vel* ceastra gehyda *vel* gedeigla ofer
mundi non potest civitas abscondi supra

mor geseted ne ec bernas ðæccille *vel* lehtfæt 7 settas ða *vel* hia
montem posita. neque accendunt lucernam et ponunt eam

unðer mitte *vel* under sestre ah ofer lehtisern 7 lihteð allum
sub modio sed super candelabrum ut luceat omnibus

ðaðe in hus biðon *vel* sint suæ lehteð leht iuer fore
qui in domo sunt 16. *sic luceat lux vestra coram*

monnum ðæt hea geseað *vel* gesege iurra goda werca 7 wuldriað
hominibus ut videant vestra bona opera et glorificent

fader iurne ðe is in heofnum nællas gie woenæ forðon
patrem vestrum qui est in caelis 17. *nolite putare quoniam*

ic cuom to slitenne *vel* to undoenne æ oððe witgæ ne cuom ic
veni solvere legem aut prophetas. non veni

to slitenne ah to fylleenne soð is *vel* soðlice forðon ic cuedo
solvere sed ad implere 18. *amen quippe dico*

to iuh wið ða hwile liores heofon 7 eorðo foruord *vel* pricle
vobis donec transeat cælum et terra iota

an *vel* enne *vel* enne pricle *vel* stæfes heafod neforeade *vel* neforgæs
unum aut unus apex non praeteribit

forþon lean *vel* meard eowra is genihtsumað in heofunum forþon þe hia swa
 hoehtende sint witgena þara þe weron ær eow. 13. ge sindun eorðu salt gif pæt
 salt þonne awerdað in þæm þe hit bið salten to nohte mæg seoppan nympe pæt hit
 sie worpen ût 7 tredan from monnum. 14. ge sindun leoht middangeardes. ne
 mæg ceastra beon ahȳded on dun aseted 15. ne menn blæcern inbeornað 7
 settaþ hine under mytte ah on candeltreow pæt he gelihte allum þe in husæ
 sindun. 16. sua lihte liht eower fore monnum pætte hia geseon eower god weorc
 7 wuldrigæ fæder eowrum ðe in heofunum is. 17. ne wenap ge forþonthe ic
 cuome to breccanne æ *vel* lare eppa witga ne cuom ic to brecane ah to gefylleenne.
 18. soþ ic sæcge eow oppæt geleoreþ heofun 7 eorpe an i eppa an holstæfes ne
 gelioreþ

from ae wið ða hwile alle sie seðe of ðon *vel* forðon
a lege donec omnia fiant. 19. *qui ergo*

untynes *vel* toslittes enne of bebodum ðissum leasestum *vel* lytlum
solverit unum de mandatis istis minimis

7 laereð suæ menn lytel *vel* leasest he bið genemned in ric
et docuerit sic homines minimus vocabitur in regno

heafna seðe uutedlice doeð 7 læreð ðes micil bið geceigð in
cælorum qui autem fecerit et docuerit hic magnus vocabitur in

ric heafna ic cueðo forðon iuh ðy *vel* forðon buta
regno cælorum. 20. *dico enim vobis quia nisi*

monigfallice *vel* monigfaldge worðe soðfæstnise iuer forðor *vel* suiðor
abundaverit iustitia vestra plus quam

wuðuttana 7 ne ingaes ge in ric heafna
scribarum et pharisæorum non intrabitis in regnum cælorum

geherde ge forðon acueden is to ðæm haaldum ne ofslah ðu seðe
 21. *audistis quia dictum est antiquis non occides qui*

soðlice *vel* wutedlice ofslaeð deaðsynig bið to dome *vel* from dome
autem occiderit reus erit iudicio.

ic soðlice cueðo to iuh forðon eguelc seðe uraedes broðere
 22. *ego autem dico vobis quia omnis qui irascetur fratri*

his deaðsynig bið of dome seðe uutedlice cueðas broðre his
suo reus erit iudicio qui autem dixerit fratri suo

ðu unuis *vel* idle scyldig bið to boetanne seðe soðlice cueðas
racha reus erit consilio qui autem dixerit

ðu idle *vel* unwis scyldig bið to tinterge fyres gif ec gebrengeð
fatue reus erit gehennae ignis 23. *si ergo offeres*

ðing ðin to wigbed 7 ðer eftðencende ðu bist *vel* bedences eft
munus tuum ad altare et ibi recordatus fueris

forðon broðer ðin hæfeð hwothwoega wið ðec eftforlet
quia frater tuus habet aliquid adversum te 24. *relinque*

from ae ærpon all þus geweorpe. 19. sepe forpon toleseþ an of pisse beboda læsest
 7 swa læreþ men he biþ se læsesta nemned in heofuna rice sepe þonne wyrceþ 7
 swa læreþ se bið micel nemneþ in heofuna rice. 20. forpon ic sæcge eow nympe
 eower soðfæstnise genihtsumige mæ þonne bokere 7 farisea ne gaþ ge in heofuna
 rice 21. geherdun þætte cwæden wæs þæm iumonnum ne slag þu sepe þonne
 slæp scyldig he biþ dome *vel* he bið doma scyldig. 22. ic þonne sæcge eow þætte
 æghwilec para eorsap his broþer he biþ doma scyldig sepe þanne cwaep fæ his broþer
 idla he biþ gemote scyldig sepe þanne cwæpe dysig *vel* dole he bið scyldig helle
 fyres. 23. forpon gif þu bringa þin lac to weofud *vel* wibede 7 ðær gemyne bist
 þæt þin broþer hæbbe hwæthwugu wið ðe. 24. forlet

ðer ðing ðin to wigbed 7 gae *vel* gong ærest eft to boetanne
ibi munus tuum ad altare et vade prius reconciliare

broðre ðinum 7 ðonne cym ðu gebreng ðing ðin wæs ðu
fratri tuo et tunc veniens offeres munus tuum 25. esto

geðafsum wiðerbrace ðinum hraðe miððy bist in uoeg mið him
consentiens adversario tuo cito dum es in via cum eo

ðylæs gesellæ ðec ðe wiðerbraca *vel* ðe fyond to dome 7 ðe dæma
ne forte tradat te adversarius iudicio et iudex

gesellæs ðeh ðæm ðegne 7 in carcern ðu bist gesended soðlice
tradat te ministro et in carcerem mitteris 26. amen

ic cueðo ðe ne ofgæstu ðona wið ðu forgelde ðy lætmeste feorðung
dico tibi non exies inde donec reddas novissimum quadrantem

geherde ge forðon acueden is to ðæm aldum ne negesyngge ðu
27. audistis quia dictum est antiquis maechaberis

vel neseo ðu oðres mones wif. ic uutedlice cueðo to iuh
28. ego autem dico vobis

forðon eghuelc seðe gesis *vel* gesæh ðæt wif to wilnanne *vel* to nytanne
quoniam omnis qui viderit mulierem ad concupiscendam

soðlice gesynggade ða in hearta his ðæt gif
eam jam mæchatus est eam in corde suo. 29. quod si

ðah sie ego ðin suiðre ondsprnas ðe gener *vel* genim hine 7
oculus tuus dexter scandalizet te erue eum et

worp from ðe behoflic is forðon ðe ðætte dead sie enne liomana
projice abs te expedit enim tibi ut pereat unum membrorum

ðinra ðon all lichoma ðin gesendad bið in tintergo *vel* in cursung
tuorum quam totum corpus tuum mittatur in gehenna.

7 gif suiðra hond ðin ondsprnas ðeh cearf hea 7 worp
30. et si dextra manus tua scandalizet te abscide eam et projice

from ðe behofes forðon ðe ðætte deadege enne liomana ðinra
abs te expedit enim tibi ut pereat unum membrorum tuorum

pær pin lac beforan þæt weofud *vel* wibed 7 gae ærest gepinge wip ðinum broper 7
 þanne cumeþ þu agefes pin lac. 25. wæs *vel* beo ðu gemod *vel* þencende þinum þæm
 wipwealde hraþe þanne þu sie on wæge mid hine þy læs se wiðerwealde þec selle
 doeme 7 se doeme sellað ðe his ðægne 7 þu se in carcern sendeð. 26. soþ ic sæcga
 þe ne gæs þu ut þonan ærþon ðu agefe þone næhstu feorðan dæl. 27. ge geherdun
 þætte cwæden wæs þæm gūmonnum nelige dernunge. 28. ic þonne sæcge eow þæt
 æghwilec para þe gesihþ wif to gitsanne *vel* forlicgan hire *vel* þæs gewemmed is wip
 þæt in his heorte 29. gif þanne pin ege þæt swipre aswicað þe *vel* fælle þec ahloca
 hit 7 awerp from ðe forþon þe beþerfeð þæt to lore weorðe an þine lioma þonne
 all pin lichoma siæ sendeð in helle. 30. 7 gif seo swipre hond pin fælle *vel* æswicað
 ðec æceorf hiae 7 aweorp from þe forþon þe beðærfeþ þæt to lose wearpe *vel* lore
 beon an þine leoman

ðon all lichoma ðin gæð *vel* færeð in tintergo acueden
quam totum corpus tuum eat in gehenna 31. *dictum*

is uutetlice suāhua forletas wif his selle hir boc freodomes
est autem quicunque dimiserit uxorem suam det illi libellum repudii.

ic soðlice cueðo to iuh forðon eghuelec seðe forletes wif
 32. *ego autem dico vobis quia omnis qui dimiserit uxorem*

his buta unclænes lustas inting gedoeð *vel* wircas ða ilca
suam excepta fornicationis causa facit eam

gesyngege 7 seðe forleteno lædæs he synngieð eftsona herde ge
mæchari et qui dimissam duxerit adulterat 33. *iterum audistis*

forðon acueden is ðæm aldum ne ðerhsuere ðu to suiðe ðu forgeldes
quia dictum est antiquis non perjurabis reddens

soðlice drihtne gihata aðas ðine ic uutetlice cueðo.
autem domino vota jurementa tua 34. *ego autem dico*

iuh to nesuerige æfre ne ðerh heofon forðon hehseðil godes is.
vobis jurare omnino neque per cælum quia thronus dei est

ne ðerh earðo forðon fôtscoemel is fota his ne ðerh
 35. *neque per terram quia scabellum est pedum ejus. neque per*

hierusalem forðon burug is micles cyninges ne ðerh
Hierosolymam quia civitas est magni regis. 36. *neque per*

heafod ðin suere ðu forðon nemæhtu enne her huit geuirce
caput tuum juraveris quia non potes unum capillum album facere

vel blæc sie uutetlice *vel* cuðlice word iuer ise ise nese.
aut nigrum. 37. *sit autem sermo vester est est non*

nese pæt soðlice from ðæm wordum manigfallocru is *vel* bið from
non quod autem his abundantius est a

yfle is geherde ge forðon acueden is ego fore ego 7
malo est. 38. *audistis quia dictum est oculum pro oculo et*

tôð fore toðe ic soðlice cueðo to iuh newiðstonde
dentem pro dente 39. *ego autem dico vobis non resistere*

þonne eall þin lichoma gæp in helle. 31. gecwæden wæs þonne swahwaswa forletas his wif selle him beec þare āweornisse. 32. ic þonne sæcge eow *vel* iu pætte æghwilec þarafe forletes þis wif butan forlegennisse þinge *vel* inþinga he doeþ pæt hiu dernunge linge 7 sepe pæt forletne him lædeþ hefeþ unreht hæmeþ 33. eft ge-geherdon pætte cwæden wæs gūmonnum neswer þu man agef þonne drihtne þine hapas. 34. ic þonne cwepe to eow pæt ge nesellaþ hap *vel* swerge allunga *vel* eower nan ne þurh heofun forþonþe he is godes sepel. 35. ne þurh eorþe forþonþi hio is fotscamel *vel* tæppelbred his fota ne þurh hierusalem forþonþe hio is cæstra þæs micclan kyninges 36. ne þurh þin heafud hap selle *vel* swerigæ forþonþe þu nemæht ænne loc hwitne gewirce oppe blæcne. 37. sie þonne eower word is *vel* hit is is *vel* hit is nis *vel* nis hit nis *vel* nis hit pætte þonne þæm wordum genyhtsume is from yflæ is. 38. ge geherdun pætte cwæden wæs ege for ege tôð for tōp 39. ic þonne cwepe to eow pæt ge newiðstonde

mið yfle *vel* to yfle ah gif hwa ðec slaes in suiðra ceica ðin
malo sed si quis te percusserit in dextra maxilla tua

sel *vel* gef him 7 ðy oðera 7 ðæm seðe wil ðec mið to dome
praebe illi et alteram 40. et illi qui vult tecum iudicio

geflitta 7 cyrtel *vel* hrægl ðin to niomanne forlet 7 hrægl *vel*
contendere et tunicam tuam tollere remitte et

hæcla *vel* bratt 7 seðe *vel* suahua ðec genedes *vel* geðreatas
pallium 41. et quicumque te angariaberit

mile straedena geong mið him oðra tuege seðe giueð from ðe
mille passus vade cum illo alia duo. 42. qui petit a te

sel him 7 ðæm nedende *vel* ðæm ðreatende huerfa ðec neacerre
da ei et volenti mutuari a te ne avertaris

geherde ge forðon acueden is lufa ðone neste ðinne 7
43. audistis quia dictum est dilige proximum tuum et

mið *vel* from læðo hæfe ðu fiond ðinne ic soðlice cueðo to iuh
odio habebis inimicum tuum. 44. ego autem dico vobis

lufas ge fiondas iurre uel doeð *vel* doas ðæm ðaðe læðas *vel* læðedon
diligite inimicos vestros benefacite his qui oderunt

iuih 7 biddas fore oehtendum 7 teancuedendum iuih ðæt gie sæ
vos et orate pro persequentibus et calumniantibus vos. 45. ut sitis

sunna fadres iures seðe in heafnas his forðon sunna his arise doeð
filii patris vestri qui in caelis est quia solem suum oriri facit

ofer godo 7 yfle 7 sniueð *vel* hregnað ofer soðfæsta 7 unsodfæste
super bonos et malos et pluit super justos et injustos

gif forðon ge lufiað ða ilco ðaðe iuih lufyað huelc mearde
46. si enim diligatis eos qui vos diligunt quam mercedem

gie sciolun habba. ahne 7 bærsuinnigo ðis doas 7 gif
habebitis nonne et publicani hoc faciunt. 47. et si

gie hælo beadas *vel* wilcyma broðero iurre ane huæt forðor
salutaveritis fratres vestros tantum quid amplius

yflæ ah gif hwa ðec slæe on ðæt swiðran wonge *vel* ceke þin sel him ek þæt ofer
 40. 7 þæm þe wille wið þe dom geflitan 7 þinne tonica genioman forlet him *vel*
 swilce 7 hryft. 41. 7 swahwaswa ðe nede to lædenne *vel* to ferganne þusend
 stæppan þæt his an mil ga mid hinæ opre twege 42. all *vel* sepe bidde þe sele
 him 7 þæmðe wille on borg nioma æt þe nebeo ungeþwære 43. ge geherdan þætte
 cwæden wæs lufa þine þa nextan 7 hate þine fiond. 44. ic þonne cwæpe to eow
 lufigaþ eowre fiondas 7 dōeþ wæl þæm þe eowic hateþ *vel* fiegæ 7 gebiddaþ for
 hearmcuidele *vel* oihtende eowic 7 for ehtendum *vel* koelende eowic. 45. þæt ge
 sie bearn eowres fæder þe in heofonum is sepe his sunne dōeþ uppgangan ofer gode
 7 yfle 7 regneþ ofer soþfæste 7 unsopfæste. 46. forþon gif ge lufigaþ þaþe eow
 lufigaþ hwylce lean habbaþ ge ah gæfelgerðefe þæt nedoeþ 47. 7 gif ge halettap
 eowre broþer æfne hwæt doap

gie doas *vel* wyrças ahne esuice ðis doas wosas ge ðonne
facitio? *nonne ethnici hoc faciunt?* 48. *estote ergo*

iuh wisfæste suæ 7 fader iuer heofonlic wisfæst is
vos perfecti sicut et pater vester caelestis perfectus est.

ge marae ah hæðne pæt nedoap. 48. forþon beop ge gedoeƿe swa swilce eower
 fæder se heofunlica gedoeƿe is.

XII. WESTSÄCHSISCHE MATTHÄUSÜBERSETZUNG.

Corp. Christ. College, Cambridge No. CXL; vgl. Hardwick, The Gospel according to S. Matthew, Cambridge 1858.

II, 1. Eornustlice pá sé hælend ácenned wæs on Iudéiscere Bethleem on pæs cyninges dagum Héródes, pá cómon pá tungolwíteƿan fram éastdæle tó Hierusalem 2. and cwádon: Hwær ys sé Iúdéa cyning, pe ácenned ys? Sóðlice wé gesáwon hys steorran on éastdæle and wé cwómon ús him tó geádmédenne. 3. pá Héródes pæt 5 gehýrde, ðá wearð hé gedréfed and eal Hierosolimwaru mid him. 4. And pá gegaderode Héródes ealle ealdras pæra sácerda and folces writéras and áxode, hwær Críst ácenned wære. 5. Ðá sædon hí him: On Iúdéiscere Bethlem: witodlice pus ys áwriten purh pone wíteƿan: 6. and pú Bethleem Iúdéaland, witodlice neeart pú læst on Iúda 10 ealdrum; of ðe forð gæð sé heretoga, sépe recð mín folc Israhél. 7. Héródes pá clypode on sunderspræce ðá tungelwíteƿan and befrán hí georne, hwænne sé steorra him ætéowde. 8. And hé ásende hí tó Bethlem and ðus cwæð: farað and áxíað geornlice be pá m cilde and ponne gé hyt gemétað, cýðað eft mé, pæt ic cume and mé tó 15 him gebidde. 9. Ðá hí pæt gebod gehýrdon, pá férdon hí and sóplíce sé steorra, pe hí on éastdæle gesáwon, him beforan férdre, oð hé stóð ofer, pær pæt cild wæs. 10. Sóplíce pá ðá tungelwíteƿan pone steorran gesáwon, fægenodon swýðe myclum geféan; 11. and gangende intó pá m húse, hí gemétton pæt cild mid Marian hys méder and hí 20 áðenedon hí and hí tó him gebædon and hí untýndon hyra goldhordas and him lác bróhton, pæt wæs gold and récelas and myrre. 12. And hí áféngon andsware on swefnum, pæt hí eft tó Héróde nehwyrfdon, ac hí on óðerne weg on hyra ríce férdon. 13. Ðá hí pá férdon, pá ætywde drihtnes engel Iósépe on swefnum and pus cwæð: áris and nim 25 pæt cild and his módor and fléoh on Egyptaland and béo pær, oðpæt ic ðe secge. Tóweard ys pæt Héródes sécð pæt cild tó forspíllenne. 14. Hé árás pá and nam pæt cild and his módor on niht and férdre on Egyptum 13. and wæs pær oð Héródes forðsifð, pæt wære gefýlled, pæððe fram drihtne gecweden wæs purh ðone wíteƿan: „of Egyptum 30 ic mínne sunu geclypode. 16. Ðá wæs Héródes swýðe gebolgen, forpámpe hé bepæht wæs fram pá m tungelwíteƿum and hé ásende pá and ofslóh ealle pá cild pe on Bethleem wæron and on eallum hire gemærum fram twýwintrum cilde and binnan pá m æfter pære tíde, pe hé geáxode fram ðám tungolwíteƿum. 17. Ðá wæs gefýlled pæt 35

gecweden wæs purh Hieremiam pone witegan. 18. Stefn wæs on héhnyse gehýred, wóp and micel potoring, Rachel wéop hyre bearn and héo nolde béon gefréfred, forpámðe hí næron. 19. Sódlice pá Héródes wæs forðfaren, witodlice on swefne drihtnes engel ætywde
 40 lósépe on Egyptum 20. and pus cwæð: áris and nim þæt cild and his módor and far on Israhélaland; nú synd forðfarene þe ðæs cildes sáwle sóhton. 21. Hé áras ðá and onféng þæt cild and his módor and cóm on Israhélaland. 22. Ðá hé gehýrde, þæt Archelaus ríxode on Iúdeapéode for þæne Héródem, hé ondréd pyder tó farende and on
 45 swefnum gemynegod hé férde on Galiléisce dælas. 23. And hé cóm pá and eardode on þære ceastre ðe is genemned Nazareth, þæt wære gefylled þæt gecweden wæs purh ðone witegan, forpámðe hé Nazarénisc býð genemned.

III, 1. On páam dagum cóm Iohannes sé fulluhtére and bodude
 50 on páam wéstene Iudeæ 2. and cwæð: dóp dædbóte, sódlice genéalæceð heofona ríce. 3. Ðis ys sé, be pámpe gecweden ys purh Esaiaam ðone witegan: clypiendes stefn wæs on wéstene, gegearwíað drihtnes weg, dóp hys síðas rihte. 4. Sé Iohannes witodlice hæfde réaf of olfenda hárum and fellenne gyrdel embe hys lendenu, and his mete wæs
 55 gærstapan and wuduhunig. 5. Ðá férde tó him Hierosolimwaru and eal Iúdeapéod and eal þæt ríce wiðgeóndan Iordanen 6. and hí wæron gefullode on Iordane fram him and hí andettan hyra synna. 7. Sódlice pá hé geseh manega þæra sunderhálgena and þæra rihtwisendra tó his fulluhte cumende, hé cwæð tó him: lá, náeddrena cyn,
 60 hwá geswutelode éow tó fléonne fram ðán tóweardan yrre. 8. eornostlice dóp medemne wæstm þære dædbóte 9. and necwepað betwux éow: „wé habbað Abraham ús tó fæder.“ Sóplice ic secge éow, þæt god ys swá mihtig, þæt hé mæg of pysum stánum áweccean Abrahames bearn. 10. Eallunga ys séo æx tó ðæra treowa wurtrumum
 65 ásett; eornustlice ælc treow, þe góðne wæstm nebringð, býð forcorfen and on fýr áworpen. 11. Witodlice ic éow fullige on wætere tó dædbóte; sépe æfter mé tówerd ys, hé ys strengra ponne ic, ðæs gescý néom ic wyrðe tó berenne; hé éow fullað on hálgum gáste and on fýre. 12. Ðæs fann ys on his handa and hé áfeormað his pyrsceł-
 70 flóre and hé gegaderað his hwæte on his bern; pá ceafu hé forbærnð on unáðwáscendlícum fýre. 13. Ðá cóm sé hælend fram Galiléa tó Iordane tó Iohanne, þæt hé hine fullode. 14. Iohannes pá sódlice forbéad him and cwæð: „ic sceal fram pé béon gefullod and cymst ðú tó mé.“ 15. Ðá andswarode sé hælend him and cwæð: lát nú;
 75 pus unc gedafnað ealle rihtwísnesse gefyllan. Ðá forlét hé hine. 16. Sóplice pá sé hælend gefullod wæs, hrædlíce hé ástáh of ðám wætere and him wurdon þærrihte heofenas ontýnede and hé geseah godes gást niperstigende swáswá culfran and wunigende ofer hine 17. and sódlice pá cóm stefn of heofenum and pus cwæð: Hér is mín
 80 sé gecorena sunu, on páam mé gelicode.

IV, 1. Ðá wæs sé hælend gelæd fram gáste on wésten, þæt hé wære fram déofle costud. 2. and pá pá hé fæste feowurtig daga and feowurtig nihta, pá ongan hyne sýððan hingrian. 3. And pá genéalæhte

sé costnīnd and cwæð: Gyf þú godes sunu sý, cweð, þæt pás stánas
 tó hláfe gewurðon. 4. Ðá andswarode sé hælend: „Hit ys áwriten: 85
 neleofað sé man be hláfe ánum, ac be ælcon worde, þe of godes
 múðe gæð. 5. Ðá gebróhte sé déofol hine on pá hálgan ceastre and
 ásette hine ofer pæs temples héahnesse 6. and cwæð tó him: „Gyf
 þú godes sunu eart, ásend þé þonne nyðer: sóðlice hit ys áwriten, þæt
 hé his englum bebéad be ðé, þæt hig þé on hyra handum beron, 90
 þelæspe ðín fót æt stáne ætsporne. 7. Ðá cwæð sé hælend eft tó
 him: „Hit ys áwriten: necostna þú drihten þínne god.“ 8. Eft sé
 déofol hine genam and lédde hine on swiðe héahne munt and ætéowde
 him ealle middaneardes rīcu and hyra wuldor 9. and cwæð tó
 him: „Ealle pás ic sylle þé, gyf þú feallende tó mé geéadmétst.“ 95
 10. Ðá cwæð sé hælend tó him: „Gang þú, sceocca, onbæc! sóðlice hit
 ys áwriten ‘tó drihtne þinum gode þú ðé geéaðmetsð and him ánum
 þeowast’.“ 11. Ðá forlét sé déofol hine and englas genéalæhton and
 him pénodon. 12. Sóðlice pá sé hælend gehýrde, þæt Iohannes be-
 læwed wæs, pá férde hé tó Galileam 13. and forlætenre páre ceastre 100
 Nazareth, hé cóm and eardode on Capharnaum on páms sægemærum
 on endum Zabulon and Neptalim, 14. ðæt wære gefylled, þætðe ge-
 cweden wæs purh Esaiam þone wítegan. 16. ‘Ðéoda folc, ðe on
 pýstrum sæt, geseah mycel léoht and sittendum on earde déapes sceade
 is léoht ūpásprungen. 17. Sýððan ongan sé hælend bodían and cweðan: 105
 „dóð dædbóte, sóðlice heofona rīce genéalæcð.“ 18. Ðá sé hælend
 éode wið ðá Galiléiscan sæ, hē geseh twegen gebróðru, Symonem sē
 wæs genemned Petrus and Andream his brópor, sēdende hyra nett
 on pá sæ; sóðlice hī wæron fiscéras. 19. And hé sáde him: „Cumað
 æfter mé and ic dó, þæt gyt béoð manna fiscéras.“ 20. And hī pær- 110
 rihte forléton hyra net and him fyligdon. 21. And pá hé panon
 éode, hē geseh twegen oðre gebróðru, Jacobum Zebedei and
 Iohannem his brópur, on scype mid hyra fæder Zebedeo, remigende
 hyra nett, and hé clypode hī. 22. hī pá sóna forléton hyra nett and
 hyra fæder and him fylidon. 23. And pá beférde sé hælend ealle 115
 Galileam, lārende on hyra gesomnungum and hé wæs bodiende god-
 spel pæs rīces and hælende ælce ádle and ælce untrumnyse on páms
 folce. 24. And ðá férde hys hlīsa intó ealle Syriam and hī bróhton
 him ealle yfelhæbbende missenlicum ádlum and on tintregum gegripene
 and páðe déofolséocnyssa hæfdon and mónoðseoce and laman and hé 120
 pá gehælde. 25. and him fyligdon mycele menigu fram Galilea and
 fram Decapoli and fram Hierusalem and fram Iudea and fram be-
 geóndan Iordanen.

V, 1. Sóðlice pá sé hælend geseh pá menigu, hé ástáh on þone
 munt and pá hé sæt, pá genéalæhton his leorningcnihtas tó him. 125
 2. and hé ontýnde his múð and lærde hī and cwæð: 3. éadige synt
 pá gástlican pearfan, forpám hyra ys heofena rīce. 4. éadige synt pá
 líðan: forpámpe hī eorðan āgun. 5. éadige synt páðe nú wépað, for-
 pámppe hī béoð gefréfrede. 6. éadige synt páðe rihtwīsnesse hingrīað
 and pyrstað, forpámpe hī béoð gefyllede. 7. éadige synt pá mildheortan, 130
 forpámpe hī mildheortnyse begytað. 8. éadige synt pá clénheortan,

- forðámðe hí god geséoð. 9. éadige synt pá gesybsuman, forpámpe hí
 beoð godes bearn genemne. 10. éadige synt páðe éhtnysse poliað
 for rihtwísnyse, forpámpe hyra ys heofonan rice. 11. éadige synt gé,
 135 þonne hí wyríað éow and éhtað éow and secgeað ælc yfel ongén éow
 léogende, for mé. 12. geblíssað and gefægnað, forpámpe éower mēd
 ys mycel on heofonum: swá hí éhton pá wítegan, þe beforan éow
 wæron. 13. gé synt eorpan sealt: gyf þæt sealt áwyrð, onpámpe ...
 hit nemæg sýððan tó náhte, búton þæt hit sý útáworpen and sý fram
 140 mannum fortreden. 14. gé synt middaneardes léoht; nemæg seo ceaster
 béon behýd, þe býð úppan munt áset. 15. né hí neálað hyra léohtfæt
 and hit under cyfe settað, ac ofer candelstæf, þæt hit onlíhte eallum
 þe on pá m húse synt. 16. swá onlíhte éower léoht beforan mannum,
 þæt hí geséon éowre góðan weorc and wuldrian éowerne fæder þe on
 145 heofenum ys. 17. nelle gé wénan, þæt ic cóme tówurpan pá é oððe
 pá wítegan; necóm ic ná tówurpan, ac gefyllan. 18. sóðes on eornost
 ic secge éow: árpám gewíte heofon and eorpe, án í oððe án prica
 negewit fram þære æ, árpám ealle þing gewurpan. 19. eornostlice
 séðe tówyrpð án of pysum læstum bebodum and pá men swá lærð, sé
 150 bið læst genemned on heofonan rice. sóðlice sépe hit deð and lærð,
 sé býp mycel genemned on heofonan rice. 20. sóðlice ic secge éow:
 búton éower rihtwísnyss máre sý þonne þára writéra and sundorhál-
 gena, negá gé on heofonan rice. 21. gé gehýrdon, þæt gecweden wæs
 on ealdum tíðum: neofsleh þú; sépe ofslihð, sé býp dōme scyldig.
 155 22. ic secge éow sóðlice, ðæt ælc þe yrsað hys bréðer býð dōme
 scyldig; sóðlice sépe segð his bréðer 'þú áwordena', hé býð gepeahte
 scyldig; sépe segð 'þú stunta', sé býð scyldig helle fyres. 23. eor-
 nostlice gyf þú bringst þíne lác tó weofode and þú þær gepencgst,
 þæt ðín bróðor hæfð ænigþing ágén þé, 24. læt þær þíne lác beforan
 160 þám altare and gang ær and gesybsuma wið þínne bróðer and þonne
 cum þú sýððan and bring þíne lác. 25. beo þú onbúgende þínum
 wiðerwinnan hraðe, pá hwíle þe þú eart on wege mid him, þelæspe
 ðín wiðerwinna þé sylle þám déman and sé déma þé sylle þám þéne
 and þú sý on cwertern send. 26. sópes ic secge þé: negæst þú þanone,
 165 ær þú ágyld þone ýtemestan feorðlingc. 27. gé gehýrdon, þæt on
 ealdum cwydum gecweden wæs 'neunrihtþæme þú'. 28. sóðlice ic
 secge éow, þæt ælc þára þe wíf gesyhð and hyre gewylnað eallunga,
 þæt sé gesyngað on hys heortan. 29. gyf þín swýðre éage þé áswíce,
 áhola hit út and áworp hyt fram þé: sóðlice þé ys betere, þæt án
 170 þínra lima forwurpe, þonne eal þín lichama sí on helle ásend. 30. and
 gyf þín swýðre hand þé áswíce, áceorf hí of and áworp hí fram þé;
 witodlice þé ys betere, þæt án þínra lima forwurðe, þonne eal þín
 lichama fare tó helle. 31. sóðlice hit ys gecweden: swá hwylc swá
 his wíf forlæt, hé sylle hyre hyra hífgedáles bōc. 32. ic secge éow
 175 tó sóðum, þæt ælc, þe his wíf forlæt búton forlegennysse þingum, hé
 deð þæt heo unrihtþæmð; and sé unrihtþæmð, þe forlætene æfter him
 genimð. 33. eft gé gehýrdon, þæt gecweden wæs on ealdum cwydum
 'neforswere þú, sóðlice drihtne þú ágyltst þíne áðas. 34. ic secge éow
 sóplíce, þæt gé eallunga neswerion, né purh heofon, forpámpe heo

ys godes prymsetl; 35. né purh eorðan, forpámðe héo ys hys fót- 180
scamul; né purh Hierusalem, forpámpe héo ys máres cynincges cester.
36. né ðú neswere purh pín héafod, forpámpe pú nemiht ænne locc
gedôn hwitne oððe blácnæ. 37. sóðlice sí éower spræc 'hyt ys, hyt ys;
hyt nys, hyt nys'; sóðlice gyf pær máre býð, pæt bið of yfele. 38. gé
gehýrdon ge pæt gecweden wæs 'éage for éage' and 'tôð for téd'. 185
39. sóþlice ic secge éow: newinne gé ongén páðe éow yfel dóð; ac
gyf hwá pé sléa on pín swýðre wenge gegearwa him pæt óðer. 40. and
pámðe wylle on dôme wið pé flitan and niman píne tunecan, læt him
tó pínne wáfels. 41. and swáhwáswá pé genýt púsend stapa, gá mid
him óðre twá púsend. 42. syle pámðe pé bidde and pámðe æt pé 190
borgian, newyrn pú him. 43. gé gehýrdon pæt gecweden wæs 'lufa
pínne nextan and hata pínne féond. 44. sóðlice is secge éow: lufiað
éowre fynd and dóð wel pámpe éow yfel dóð, and gebiddað for éowre
éhtéras and tælendum éow. 45. pæt gé sín éowres fæder bearn, pe
on heofonum ys; sépe dóð pæt hys sunne up áspringð ofer ðá góðan 195
and ofer pá yfelan; and hé læt rínan ofer ðá rihtwisan and ofer pá
únrihtwisan. 46. gyf gé sóðlice pá lufiað, hwylce méde habbað gé; hū
nedóð mánfulle swá? 47. and gyf gé pæt án dóð pæt gé éowre ge-
bróðra wylcumiað, hwæt dó gé máre; hū nedóð hæpene swá? 48. Eor-
nustlice beoð fulfremede, swá éower heofonlīca fæder is fullfremed. 200

XIII. KENTISCHE GLOSSEN

zu den Sprüchen Salomonis nach der Londoner hs. (Brit. Mus.) Vespas. D 6; heraus-
gegeben von Zupitza, ZfdA 21, 18 (vgl. auch 22, 223).

I. *jacitur* is worpen. *pennatorum* gefiðeradra. *et moliuntur*
fraudes and bēreafiað. *sic rapiunt* swa reafiað. 5. *praedicat* bodað.
clamitat hi clepað. *et cupiunt* and gewilniað. *et odibunt* and hatiað.
en proferam efne nu ic forð brenge. 10. *quia vocavi* forðam ic geceide.
ego ridebo ic hlihe. *cum insonuerit* ðonne sweið. *ingruerit* on bricð.
exosam onscunede. 15. *et detraxerunt* and hio teldan. *et perfruetur*
and he brecoð. *timore sublato* atogenum ege. — II. *penes te* nih ðe.
gradientes farende. 20. *et omnem semitam bonam* and ealne godne
siðfet. *per vias tenebrosas* ðurh ðriostne weogas. *qui laetantur* ða
geblissiað. *in rebus pessimis* on werstum ðingum. *infames* unhlisie.
25. *quae mollit* sio hnescað. *pubertatis suae* hire meidhades. *calles*
siðfata. — III. *non deserant* ne forleton. *gutturi tuo* ðinre hraca.
30. *et ne innitaris* and negetrua ðu. *et recede* and gewit. *umbilico*
tuo pinum nafelan. *et inrigatio* and leccinc. *saturitate* of gesundful-
nesse. 35. *torcularia tua* pine winwringan. *et redundabunt* and genih-
sumiað. *ne abicias* ne awearp ðu. *nec deficias* ne ðu neatara. *cum*
corriperis ponne ðu bist ðread. 40. *et complacet* and gelicað. *affluit*
swelhð. *et non valent comparari* and nemagon bion wiðmetene. *qui*
tenuerit pe hefð. *stabilivit* gestaðelade. 45. *eruperunt* up abrycan.
rore of deauwe. *ne affluant* ne aflowan. *et non impinget* and ne
gtspernd. *ne pareas repentino terrore* neforta ðu of ferlican oðan.
50. *ne capiaris* ðet ðu nesio gripen. *prohibere* forbiðdon. *si vales* et

ipse benefac gif ðu meht and ðu self tela do. *ne dicas* ne sege ðu.
cras to morgen. 55. *ne moliaris* nepenðu. *ne contendas* neflit ðu.
frustra on ðæð. *ne aemuleris* ne ðu neonhere. *ne imiteris* ne ðu
 negeefenlec. 60. *omnis inlusor* el bismeriend. *sermocinatio ejus* his
 wordlunc. — IV. *tenellus myra*. *et acquire* and gestrion. *arripe*
 gegrip. 65. *glorificaberis* ðu bist gewuldrad. *augmenta* ēacan. *corona*
inclita myrlic cynehelm. *ne delecteris* negelustfulla ðu. *et desere* and
 forlet. 70. *et non rapitur* and nebið gegripen. *nisi supplantaverint*
 buton hi beswican. *comedunt* hi etað. *ausculta* hlest. 75. *ne re-*
cedant negewitan. *vita* lif. *quia ex ipso procedit* ðara forðam
 forð gewit. *remove* fram astere. *palpebrae tuae* ðinum brewum.
 80. *et stabiliuntur* and sin gestaðelade. *novit* wāt. *perverse* forhwer-
 fede. *faciet* he deð. — V. *ut custodias* pet ðu—. 85. *et conservent*
 and ge—. *nitidius* scinendre. *gladius biceps* twiice. *descendunt* niðer.
et penetrant and farað. 90. *vagi* woriende. *et investigabiles* and
 unasperiendlic. *et ne recedas* and negewit ðu. *ne des* nesele ðu. *et*
gemas and ðu gionmas. 95. *cur detestatus sum* for hwe onscunede ic.
et non adquevit and negeðafede. 100. *paene* fornion. *synagoge* werede.
de cisterna tua of ðinum seaðe. *diriguntur* sint gereachte. *et divide*
 and todel. 106. *solus* ane. *vena tua* ðin edra. *et laetare* and gebliissa.
adolescentiae tuae ðinre giogeðe. 110. *cerva carissima et gratissimus*
hinnulus eala ðu liofestæ hind and gecwemest hindcealf. *inebriant*
 ginddrencað. *et delectare* and gelustfulla. *quare seduceris* for hwi
 eart ðu beswicen. *et foveris* and ðu bist gestrangad. 115. *et con-*
siderat and he besceawað. *capunt* gegripað. *et constringitur* and he
 bið gewriðen. *et decipietur* and he bið beswicen. — VI. 120. *si spo-*
ponderis gif ðu behete. *defixisti* ðu æfesnadest. *inlaqueatus es* ðu
 eart gegrinad. *et captus* and geheft. *incidisti* hrure. 125. *discurre*
 irnn. *nec dormitent* ne hneppian. *eruere* si ðu ut alened. *dammula*
 hind. *aucupis* hireres. 130. *ad formicam* to emetn. *ducem* lateau.
nec praeceptorem ne bodiend. *parat* hio gerewað. *estate* on sumere.
 135. *paululum dormitabis* gehwede hneppast. *conseres* ðu on arets.
quasi viator swa wiferend. *et pauperies* and ermð. *quasi vir armatus*
 swa gewepned wer. 140. *impiger* nusleac. *homo apostata* afliged
 mon i. *retrogradiens*. *perverso* ðweran. *annuit* he beacnað. *terit* he
 trepeð. 145. *jungla* tionan. *extimplo* feringa. *et conteretur* and he
 bið forbret. *medicinam* lecedom. *et detestatur* and onscunoð. 150. *sub-*
limes up ahafene. *machinans* searwiende. *proferentem* forð brengende.
testem fallacem leasecgewitnesse. *eum* ðane. 155. *discordias* un-
 ðwernesse. *liga* gewrið. *et circumda gutturi tuo* and uton ymbsele
 ðinre hraca. *gradientur* hi faran. *et a blanda lingua extraneae* and
 fram swesere tungan utoncumenre. 161. *ne capiaris nutibus illius*
 ðeles ðu sio gegripen hiora ðnwaldum. *scorti* forlegese. *vix* uneaðe.
ut non ardeant ðet nehyrnan. 165. *plantae ejus* his fotwelme. *sic*
non erit swa nebið. *cum tetigerit* ðonne ethrinð. *deprehensus* an-
 funden. *adulter* unriththemere. 170. *inopiam* ermðe. *turpitudinem*
 fólnesse. *et non delebitur* and nebið adilegad. *quia non parcet*
 forðam nearað. *nec adquiescet cujusquam precibus* ne hio negepafod

eniges benum. 175. *dona plurima* manega giofa. — VII. *et reconde*
 and behêd. *quasi pupillam* swa ^{stion} *dulcia* werede. 180. *per can-*
cellus ðurh crepelas. *vecordem juvenem* gionne dysine. *transit* ferð.
 185. *in obscuro* on forsworcenan. *advesperascente die* geefenedan deige.
occurrit ongen arn. *garrula et vaga* hlud and widscriðel. *nec valens*
 nâ megende. 190. *consistere* wunian. *insidiatur* hio searwað. *ad-*
prehensumque deosculatur gegripen and hio cyst. *procaci vultu* ge-
 magnum andwlitan. *et blanditur* and hio sweslecð. 195. *victimās*
 onsegednesse. *debui* ic scolde. *reddidi* ic ageald. *et repperi* and ic
 gemete. *intexui* ic wef. 200. *tapetibus pictis* gemetum tepedum.
aspersi ic giondstreide. *veni cum. uberibus* of udrum. *et fruamur*
 and wuton brucon. 206. *donec inlucescat* oððet onliohte. *viā longissimā*
 ðam lengestan wige. *sacculum* seq. *tulit* he nam. 210. *lunae* monan.
 212. *blanditiis* swesendum. *et protraxit* and hio teah. *et quasi agnus*
lasciviens and swa plegende lamp. 215. *et ignorans* and nat. *quod*
trahatur pet togen. *donec transfigat* oððet afestnige. *jecur ejus* his
 lifere. *vel ut si avis festinet* oððe swa (gi)f efst fugel. 220. *de periculo*
 be frecednesse. *quia agitur* pet hit (i)s don. *ne abstrahatur* ne sio
 atogen. *neque decipiaris* ne þu nesio beswicen. *fortissimi quique* ge-
 hwilce stongeste. 225. (ab) *ea* hire. *penetrantes* farende. *in interiora*
 on ða inran. — VIII. *in ipsis foribus* on ðam forðtege. 230. *et*
animadvertite and ongiotað. *de rebus magnis* be mestum ðingum.
aperientur siont ondane. *ut praedicent* ðet hio bodian. *guttur meum* min
 hraca. 235. *detestabuntur* onsc(uni)að. *neque perversum* ne forhwerfed.
cunctis opibus pretiosissimis eallum dior(est)um (ðing)um. *omne desi-*
derabile all gewilnienlic. *comparari* bion wiðmeten. 240. *eruditis cogi-*
tationibus gelereddum geðancum. *et intersum* and ic betwih eam. *arro-*
gantiam upahafenesse. *os bilingue* twispecne muð. *et detestor* and ic
 onscunige. 245. *legum conditores* scepttenras. *decernunt* gescadað.
imperant bebiotað. *potentes* rica. *superbe* ofermode, prede. 250. *et*
lapide pretioso and diorwēorðum stane. *et genimina mea* and mine
 ciðas. *ut ditem* ðet ic geweologie. *et repleam* and ic gefelle. *possedit*
 ahte. 255. *initium* on fruman. *quicquam* enig ðinc. *antequam faceret*
 erðonðe he dede. *ordinata sum* ic eam geendebyrd. 260. *ex antiquis*
 of ealdum. *et antequam fieret* and erðanðe gewurde. *necdum erant*
abyssi ne ðaget weron grundas. *concepta* geeacnad. *necdum erum-*
perant ne ðaget up brecon. 265. *gravi mole* ahefegum hefe. *necdum*
constiterant ne ðaget asette weron. *ego parturiebar* ic wes geeacnad.
et cardines and heafrañ. *quando praeparabat* ða he gegearwade.
 270. *aderam* ic et wes. *gyro* emhferte. *quando vallabat* ða he ge-
 strangade. *aethera* rôderas. *librabat* weī. 275. *ne transirent* pet hi
 neoferferdan. *appendebat* wei. *cuncta componens* ealle geglengende.
et delectabar and ic wes gelusfullad. *ludens* plegende. 280. *ad fores*
meas et minum gatun. *et observat postes ostii mei* and begemð stuðe
 minre dure. *et nauriet* and he hlet. *laedet* dereð. — IX. *excidit* hio
 forcearf. 285. *immolavit victimas suas* hio offrede hiore ansegednesse.
miscuit hio gemende. *ad arcem et ad moenia* to burge and to wealle.
relinquite forletað. *derisorem* telend. 290. *qui arguit* seðe ðreað.

generat cund. *maculam* wam. *da sele.* 295. *occasionem* intigan.
et addetur and si geaht. *multiplicabuntur* bioð—. *inlusor* bismeriend.
portabis ðu byrst. 300. *et clamosa* and hlūd. *inlecebris* on for-^{s. 4p.}
spanegum. *omnino* eallunga. *sedet* hio sit. *super sellam* ofer setol.^{seam}
 306. *et pergentes* and ferende. *itinere suo* hio siðfate. *vecordi*^{hagan}
gedwolenum. *aquae furtivae* ðiofende weteru. 310. *et suavior* and
wensure. *et ignoravit* and hio nat. *et convivii ejus* and hiora
gebiorscipes. — X. *non proderunt* nefromiað. *non affliget* negeswend.
 315. *et subvertit* and he gehwerf. *egestatem* wedle. *operata est*
worhte. *manus remissa* aslacad hand. 320. *divitias* weolan. *parat*^{anet}
gegearwað. *qui stertit* seðe hret. *operit* oferwrihð. *et putrescet* and
forrotað. 325. *ceditur* bið swungen. *confidentur* getriculice. *qui*
depravat seðe gesweotelað. *qui annuit* seðe gebeacnað. *verberabitur*
bið swungen. 330. *vena edra.* *et aperit* and ontend. *invenietur* bið—.
qui indiget seð wedlat. *custodienti* to gehealdene. 335. *non deerit*
na wana bið. *nec sociabitur* ne geferlecð. *dabitur* bið sald. *acetum*
eced. 340. *non commovebitur* nebið atered. *parturiet* eacnað. *et*
peribit and forweorð. — XI. *statera* anmitta. *pondus* wiht. 345. *con-*
tumelia tiona. *diriget* gerecð. *supplantatio* biswic. *vastabit* berefat.
corrui hreosp. 350. *et capientur* and bioð gribene. *solicitorum*
ymbhedigra. *simulator* lecetere. *decipit* beswicð. 355. *liberabuntur*
biod halesede of. *in perditione* on forspillednesse. *tacebit* swigað.
fraudulenter facenlice. *archana* ^{and ðeodra} *dicenda* 360. *fidelis* getriowe. *celat*
bediolað. *commissum* gelt. *affligitur* bit geswenced. *cavet* warat.
 365. *securus* orsorh. *mulier gratiosa* gefol wif. *crudelis* welhriou.
propinquos abicit ^{is eallum} *magos* aweorð. *opus instabile* unstaðolfest weorc. ^{2u st}
 370. *seminanti* sawondum. *sectatio* efterfelgic. *circulus aureus*
 gelden trendel. *pulcra* feger. *praestolatio* anbidinc. 375. *dividunt*
todeleð. *propria* agene. *ditiores* weliegarn. *et fiunt* and bioð. *qui*
inebriat seðe drin—. 380. *inebriabitur* bit drucen. *frumenta* hwetes.
maledicatur bið wereged. *venditum* cypendra. *investigator* sperierend.
 385. *obprimetur* bið—. *corruiet* ahrioso. *virens folium* growende
 leaf. *possidebit* ah. 390. *serviet* ðiowað. — XII. 393. *non robo-*
rabitur nebið gestrangad. *et* — *non commovebitur* and — nebið atered.
 395. *putredo* forrotadnes. *res dignas* medeme ðinc. *qui gerit* seðe det.
verte acyrað. *doctrina sua* noscitur of his lare bit ancwawen.
 400. *excors* modleas. *patebit* openað. *novit* wāt. *jumentorum suorum*
 his netena. *qui operatur* seðe werð. 405. *munimentum* getremminc.
proficiet fremet. *effugiet* forflioh. *replebitur* bið—. 410. *et retribuetur*
 and bið golden. *dissimulat* forberet. *callidus* leti. *novit* wat. *menti-*
tur wegð. 415. *testis fraudulentus* facenful gewita. *qui promittit* se
 behet. *et pungitur* and bið witnod. *concinat* gepiod. 420. *qui*
ineunt ðe onginnad. *consilia* geðeaht. *acciderit* belipmð. *homo*
versutus leti mon. 425. *celat* bediolað. *tributis* trifetum, gafele.
et — *laetificabitur* and he bið—. *iter* siðfet. *decipiet* beswicð. 430.
fraudulentus facenful. *lucrum* gestrion. *devium* welise. — XIII. *in-*
consideratus unbesceawad. *operantium* werceandra. 435. *detestabitur*
onsecundo. *et confunditur* and he bið gescend. *est* he is. *reguntur* bioð

bleib
 270
 270

270
 270

270
 270

270
 270

2u st
 fast
 4u st
 4u st

4u st
 4u st

gereachte. 440. *substantia festinata* geonet sped. *minuetur* bið gewanad. *paulatim* litlum and litlum. *qui differtur* pe bið geeld. *affligit* geswend. 445. *desiderium veniens* cumede gewilnug. *aliqui rei* enigum ðince. *obligat* gewrið. *versabitur* drohtnat. *vorago* swelgend. 450. *astutus* letig. *agit* deð. *aperiet* ûntenð. *nuntius* boda. *et ignominia ei qui deserit* and netenes ðam seðe forlet. 455. *qui adquiescit* seðe geðafeð. *si complebitur* gif hio bið gefelled. *delectat* gelusfullað. *detestantur* onscuniað. 460. *qui fugiunt* ðe flioð. *et efficietur* and he bið geworden. *persequitur* felð. *et retribuentur* and bið golden. *et nepotes* and neofan. 465. *et custoditur* and bið gehealden. *in novalibus* on dengum. *et congregabuntur* and bioð gesamnode. *qui parcit* seðe areð. *instanter* anredlice. 470. *erudit* lerð. *insaturabilis* unaseðendlic. — XIV. (*domum*) *exstructam* timbrunga. *ab eo* fram ðam. 475. *infami via* on unhlisum wige. *plurimae segetes* manega ecyras. *dolosus testis* facynful cyðere. *facilius* eðre. 480. *includit* bepeçeð. *morabitur* wunað. *germinabunt* growað. *extrema* endas. *replebitur* bið—. 485. *astutus* letig. *operabitur* werð. *vir versutus* letig wer. *odiosus* hatol. 490. *qui despicit* seðe forsiohð. *errant* dwoliað. *praeparant* gegearwiað. *versipellis* ficol i. pretti. *in paucitate* on gehwednese. 495. *gubernatur* is begemed. *ossuum* bana. *qui calumniatur* seðe hespð. *exprobrat* hespð. *factori ejus* his wertan. 500. *cum* hine. *elevat* up ahefð. — XV. *responsio mollis* hnesce and-swore. *sermo durus* heard spec. *fatuorum* stunra. 505. *ebullit* wapolað. *contemplantur* besceawiað. *inmoderata* ungemetegad. *iridet* tirhð. *astutior fiet* werra bið. 510. *et conturbatio* and gedrefednes. *disseminabunt* tosawað. *dissimile* ungelic. *deserenti* forletendum. *qui corripit* ðe ðread. 515. *nec graditur* ne he negeð. *exhilarat* gegladað. *in maerore animi* on gnornunga modes. *deicitur* bið aworpen. *et pascitur* and bið fêd. 520. *imperitiâ* of ungleaunesse. *quasi jube convivium* swa singal gebiorscipe. *et insatiabiles* and unaseðenlic. *ad olera* to wertum. 525. *quam ad vitulum saginatum* ðonne to fetttum stiorce. *suscitatas* awehte. *sepes* haga. *absque offendiculo* buto otspernince. *et despicit* and forsioð. 530. *dissipantur* sin tostente. *confirmantur* sint—. *in sententia* on cwide. *optimus* selest. *super eruditum* ofer geleredne. 535. *pulcherrimus* fegerest. *qui sectatur* seðe felð. *fama bona* god hlisa. *impinguat* amest. 540. *commorabitur* wunað. *despiciat* forsioð. *qui adquiescit* seðe geðafeð. *possessor* agend. *et praecedat* and forð gewit. — XVI. 545. *ponderator* punderngeon. *omnis arrogans* elc upahafenes. *redimitur* is alesed. *et decunatur* and he bið aheld. 550. *cum placuerint* ponneliciað. *disponit* gedihnað. *pondus* pund. *divinatio* wilung. 555. *non errabit* nedwolað. *solum* cynesetl. *diligetur* bið—. *et placabit* and gegladað. 560. *imber serotinus* smelthagol. *eruditus* gelered. 565. *repperiet* gemet. *appellabitur* bit genemned. *majora* mare. *percipiet* onfehð. *et addet* and to geeceð. 570. *composita* geglengede. *Ossuum bana* compulit genet. *et ardescit* and birð. *perversus* for-hwerfed. 575. *lites* saca. *verbosus* werdi. *et separat* and toscereð. *lactat* secet. *attonitis* areahum. 580. *mordens* slitende. *perficit* ful-

hag n

me
wein improd. hanc
(2) berfied

3.27

(1) areccan to becomen
(2) areahit (expansio) part of arecan

w f + i

fremet. *dignitatis* werðnes. *repperietur* bit gemet. *animo suo* is mode. 585. *urbium* burga. *sed temperantur* ac hio bioð gemetgode. — XVII. *bucella sicca* drege bite. *victimis* onsegednessum. *obedit* hersumað. 590. *et optemperat* and hersumað. *exprobrat* hespð. *senum* eldra. *non decet* neglenget. 595. *composita* glengede. *labium mentiens* wegende welere. *gemma* gim. *gratissima* gecwemest. *praestolantis* anbidinges. 600. *celat* bediolað. *amicitias* freondscipas. *repetit* gehyðlect. *separat* toscereð. *foederatos* gesibbade. 605. *expedit* fremet. *ursae* byrene. *raptis fetibus* oðbrodenum hwelpum. *confidenti* getriowende. *et deserit* and forlet. 610. *et comprobatur* and bið afandan. *plaudet* hafet. *perversi cordis* ðwerre heortan. *qui vertit* seðe cyrð. *et incidet* and befeð. 615. *in ignominia* ~~sunt~~ on his netenesse. *sed nec laetabitur* ac ne blissað. *aetatem floridam* blowende elde. *inferre* on geledan. 620. *ne percutere* ne slean. *qui moderatur* seðe gemetegað. *doctus* gelered. *pretiosi diores*. *spiritus* gast. 625. *reputabitur* bið geteald. *si compresserit* gif he gewelt. — XVIII. *occasiones* intigan. *reprobabilis* afadodlic. 630. *quae versantur* ðe drohniað. *contempnit* forhegeð. *torrens redundans* eðienðe burne. *inmiscunt* on gemengað. 635. *rixis* of sacum. *bilinguis* twispecies. *interiora* inran. *et dissolutus* and toslacad. *dissipantis* tostencendes. 640. *fortissima* strengest. *currit* irnð. *validus* stran. *et dignum* and weorðne. *sustental inbecillitatem suam* uðerwreoðað his untrumnesse. 645. *ad irascendum* to iorsienne. *donum* gefe. *dilatata* tobret. *spatium* fêc. 650. *accusator sui* wrehten his selfes. *investigabit* smeað. *contradictiones* wiðercwidas. *comprimit* ofðrect. 655. *sors* hlet. *et dijudicat* and tosced. *qui adjuvatur* ðe is gefultumad. *vectes* scetelas. *cum obsecrationibus* mid halsungum. 660. *rigide* stiðlice. *vir amabilis* lufwendlic wer. — XIX. *torquens* ðreagende. *festinus* hred. *contra* on. 665. *ferret* welð. *animo suo* his mod. *addunt* to geęcað. *quos habuit* ðæ habbað. *separantur* bioð toscerede. 670. *et — non effugiet* and neaflihð. *colunt* weorðiað. *distribuentis* todelendes. 674. *hominis pauperis* earmne monnon. 676. *insuper* ðertoeacan. *procul* fior. *et — recesserunt* and ġewiton. *qui — sectatur* seðe feð. 681. *non decent* neriseð. 684. *dominari* wealdan. 685. *praetergredi* forgeman i. forbugon. *fremitus* gremetunġ. *herbam* werta. *hilaritas ejus* his glednes. *tecta perstillantia* driopende hrof. 690. *litigiosa* mulier sacful wif. *dantur* sint sealde. *proprie* senderlice. *uxor prudens* glea wif. *pigredo* sleup oððe sleacnes. 695. *soporem* mamor. *dissoluta* asclacad. *et esuriet* and hinrað. *mortificabitur* bið cwelmed. *feneratur* lenð. 701. *vicissitudinem suam* his gewricl. *ne desperes* negeðrwen ðu. *ad interfectionem ejus* to his cwale. *damnum* hêndo. 705. *cum rapuerit* ðonne he gegrip. *et apponet* and to geset. *in novissimis tuis* on ðinum endum. *homo indigens* beðearfende mon. *et commorabitur* and hio wunað. 710. *absque visitatione* buton niosunga. *pessimi* metestum. *nec applicat* ne he negepiod. *flagellato* geswungen. *si corripueris* gif ðu dreast. 715. *ignominiosus* ungewis. *et infelix* and ungeselig. *non cesses* neablin ðu. *deridet* teld. *et devorat* and forswelð. 720. *parata sunt* gerewe sint. *derisoribus*

telerum. *et mallei percutientes* and sleande slicc. — XX. 725. *tumultuosa* maðeli. *sicut rugitus* swa grimetung. *qui separat* se toscereð. *a contentionibus* fram flitum. 730. *arare* herian. *mendicabit* he wedlat. *vocantur* bioð—. 735. *post se* wiðeftan. *intuitu suo* on his begemene. *et saturare* and sio ðu—. *emptor* beccen. *cum recesserit* ðonne he gewit. 740. *et gloriabitur* and hit—. *et vas pretiosum* and diorrest fet. *fidejussor* borhhond. *exstitit* wunade. 745. *calculo* of griosne. *roborantur* and sint gestrangade. *tractanda* to smyagenne. 750. *ad quam festinatur* to ðamðe hit efts wes. *carebit* ðolað. *pondus* hefe. *devorare* forswelgan. *post vota* efter behate. 755. *et curvat* and gebegð. *eos* ða. *spiraculum* orð. *investigat* asperet. *roboratur* bið—. 762. *canities* harnes. *livor* lela. *abstergit* adreið. 765. *in secretioribus* on deohlum. — XXI. *divisiones* todal. *inclinabit* he—. *appendit* aweget. *et impingetur* and hio oðsperð. 770. *detrahent* telað. *perversa* via ðuerwig. *miserebitur* hi—. *multato pestilente* gewitnodum cwilde. 775. *excogitat* ðenð. *ut detrahat* pet he ut atio. *qui opturat* se fordett. *ad et. et non exaudietur* and nebið gehered. 780. *munus absconditum* behed lac. *indignationem maximam* mestan ebylhð. *pavor* ferht. *qui erraverit* seðe gedweleð. 785. *in coetu* on weorede. *commorabitur* wunað. *epulas* wiste. *pinguia* fetto. *non ditabitur* nebið geweolegad. 790. *quam cum muliere rixosa* ðonne mid secfullan wife. *thesaurus desiderabilis* gewilniendlic goldhord. *dissipabit* totencð. *fortium* strangere. 795. *robur* strengð. *et arrogans* and up ahafen. *occidunt* ofsleað. *et desiderat* and gegernð. *et non cessabit* and neablinð. 800. *quae offeruntur* ðe bioð brohte. *testis mendax* leas gewitnes. *victoriam* sige. *procaciter* geaplice. 805. *affirmat* afestnað. *corrigit* gerecð. *equus paratur* hors is gegearwad. — XXII. *operator* werhta. *callidus* letig. 810. *afflictus est* is geswenced. *damno* of henðe. *in via perversi* on ðwegorum wige. *proverbium* bicwide. *adolescens* iunges. 815. *cum senuerit* ðonne he ealdað. *imperat* bebiot. *mutuum* to borge. *fenerantis* lened. 820. *et consummabitur* and he bið fornumen. *promptus* arod. *dedit* he. *ejice* ut aweorpð. 825. *et exibat* and ut geð. *et supplantantur* and beoð beswicene. *occidendus* to ofslanne. *fovea profunda* diop seað. 830. *incidit* on ahriasð. *colligata est* is gegederad. *et fugabit* and bið affligð. *ut augeat* pet he geęce. *ditiori* weolegrum. 835. *et egebit* and he wedlað. *appone* to gesete. *redundabit* hio—. *tripliciter* ðriofeealdlice. 840. *firmitatem* trumnesse. *illis* ðam. *violentiam* strenðe. *non conteras* ne-forbrec ðu. *et configet* and ofsticod. 845. *viro furioso* hathort were. *ne discas* ðeles ðu liornie. *qui defigunt* ðe afestniað. *vades* borhhande. *pro debitis* for getum. 850. *unde restituas* hwonon ageltsðu. *causae est* ðinga his. *tollat* nime. *operimentum* oferbredels. *ne transgrediari terminos antiquos* ne oferstepe ðu ealde gemero. 855. *posuerunt* settan. *ante ignobiles* beforan eðelborenum. — XXIII. *cultrum* scęr. *ne desideres* ne gewilnadi. 860. *de of. ut diteris* pet ðu sio geweolugad. *modum* gemet. *ne erigas* ne ðu up ne-arer. *opes* werde. 866. *non comedas* ne-etðu. *arioli* dreas. *conjectoris* wiccan. 870. *quoniam estimat* forðamðe he wenð. *quod ignorat* pet he nat. *evomes*

in igna
pedin
the duob
desie

wh. 7. Thw

u gadi
Joca

ðu—. *pulchros sermones tuos* ðine fegeran specce. *nec adtingas* ne ðu
 ne-ethrin. 875. *intro eas* in ga. *propinquus* mygd. *ingrediat* in ga.
subtrahere ation. 880. *si percusseris* gif ðu slehst. *moriatur* he. *et*
liberabis and ðu alest. *renes* edran. 885. *non emuletur* ne-onherie.
praestolatio tua pin anbidinc. *comesationibus* oferetum. *qui conferunt*
 pa bregað. 891. *cymbala* hearpan. *qui consumentur* ðe bioð for-
 nume. *vestietur* bið—. *dormitatio* rest. 895. *eme* bege. *genuit*
 ceið. 901. *putens angustus* neare pyt. *incautos* unuuer. *suffusio*
 agotenes. 906. *his* ðam. *calicibus epotandis* drincendum calice. *fla-*
vescit glitenat. *splenduerit* scinð. 910. *color* blio. *blande* lufwed-
 lice. *ingreditur* hit—. *regulus* slawerm. *diffundet* togiot. 917. *sopitus*
 swefed. *repperiam* ic gemete. — XXIV. *dispositione* dehtnunge.
 920. *initur* bið ongunnen. *detractatur* is teled. 925. *si desperaveris*
 gif ðu georwenst. *lapsus* aslidenum. *qui ducuntur* pe sion ledde.
qui trahuntur pe sin togene. 930. *vires* megene. *non suppetunt*
 negehelpap. *servatorem* weard. *fallit* wegð. *quam* pane. 935. *in-*
sidieris searwp. *vastes* reafa. *cum detractoribus* mid telendum.
prepara gegearawa. 940. *et exerce* and bega. *ut aedifices* pet ðu
 getimbrige. *tactes* gel. *urtice* of netelan. *parum* litel. 945. *in-*
quam witodlice. *modicum* gehwede. *pauillum* lithwon. *con-*
seres ðu on asets. *quasi cursor* swa renel. 950. *et mendacitas* and
 perflignes. — XXV. *quas transtulerunt* ða rehton. *celare* bedeahlian.
investigare smegan. *rubiginem* hōm. 955. *quam ut humiliteris* ponne
 pet ðu sio geniderad. *ne proferas* ne-epðu. *emendare* gebetan. *ne*
non possis ðeles ðu nemeige. *cum dehonestaveris* ðonne ðu gearweorðas.
 960. *et ne reveles* and ne-onwrih ðu. *et non cesset* and he ne-ablinð.
malum eppel. *inauris aurea* gylden earspinl. *lenietur* bið geliðgod.
 965. *jaculum* gār. *dens putridus* forrotad toð. *et amittit* and forlet.
pallium wefels. *carmina* lioð. 970. *pruinās* gleda. *domatis* huses.
quam cum muliere litigosa ðanne mid flitgeornan wife. *et vena cor-*
rupta and gewemmed weteredre. *opprimitur* bið ofðreced. 975. *urbs*
patens open burh. *cohibere* geweldan. — XXVI. *indecent* ungerisenu.
quo hwider. *prolatum* forð broht. 980. *in quaerpiam* on enine. *et*
chamus and bridel. *pulchras tibiās* fegere scācan. *quomodo* swa.
nascatur si oncenned. 985. *temulenti* windruncynes. *terminat* endað.
silentium swigān. *qui iterat* ðe geedlecð. *leena* wildior. 990. *sicut*
vertitur swe forhwerfed bið. *in cardine suo* on hiore hyrran. *sub*
ascella sua under his ðxne. *sententias* cwidas. 995. *deprehensus* an-
 funden. *ludens* plegende. *susurrone subtracto* abrodenum gedwilde.
et conquiescunt and gerestað. *susurronis* desiges. *ad intima* to in-
 cundum. 1000. *quomodo si velis* swil gif ðu wille. *vas fictile* lemen fet.
labia tumentia ðindende weleras. *sociata* geferlehte. *quando summi-*
serit ðonne he underðiod. 1005. *qui operit* seðe werð. *qui volvit* seðe
 welt. (os) *lubricum* twisprece. — XXVII. *pariat* atewð. *laudet* herie.
 1010. *saxum* stan. *onerosa* byrðenmete. *gravior* hefegre. *concitati*
 asterede. *ferre* acuman. 1015. *calcabit* tret. *et variis odoribus* and
 misselicum sweccum. *et dulcoratur* and bið geweorðleht. *sustinuere*
 forðelgiað. *dispendia* leras. 1020. *qui spopondit* pe behet. *tecta*

it. hope
 in my
 z. e. e. e.

perstillantia driopende hrofas. *litigiosa* flitgeor. *comparantur* sint wiðmetene. *ventum* wind. 1025. *quasi qui teneat* swa seðe helt. *exacuitur* is scerped. *et exacuit* and scerpð. *qui servat* seðe helt. *quomodo resplendent* swa swa scinað. 1030. *prospicientium* be-healdenra. *insatiabiles* unaseðenlic. *conflatur* is blawen. *in conflatorio* on smiððan. *si contuderis* ðeh ðu percece. 1035. *quasi ptisanas* swa berecorn. *feriente* ðerccedum. *diligenter* georlice. *sed tribuitur* ac is seald. *prata* geheige. 1040. *collecta sunt* sint gegaderade. — XXVIII. *nemine* nenegum. *persequente* ehtende. *paratur* is gegearwod. *commessatores* wesan oppe eteras. *coacervat* geheapað. *et fenore liberali* and of frilicum gestrione. *fugerit* flio. *concidet* ahriosð. *deserit* forlet. 1050. *invidet* angað. *jactat* gelpð. *concitat* aweep. *indigebit* beðearf. *penuriam* erða. — XXIX. 1055. *non sequetur* nefelhd. *sumpserint* nimp. *perdet* forleose. *involvet* befelt. *in posterum* forð on. 1060. *obviaverunt* ongen coman. *correptio* ðreal. *et refrigerabit* and he argrð. *delicias* estas. *profetia* witedom. 1065. *delicatae* estelice. *a pueritia* fram cnihtade. *nutrit* fet. *proclivior* forðloten. *sublevabitur* bið upahafen. — XXX. 1070. *morante* wuniendum. *et novi* and ic cuðe. *si nosti* wastu ðe nasðu. *ignitus clipeus* feren targa. *ne addas* negeecðu. 1075. *et arguaris* and ðu sio ðread. *inveniarisque* and ðu sio gemet. *ne deneges* neforwern ðu. *victui meo* minre anlifene. *ne inliciar* ðeles ic sio forspanen. 1080. *ad negandum* to wiðsacenne. *et furer* and ic stele. *et perjurem* and ic swerige. *nec accuses* ne ðu newrej. *molaribus suis* of his cintoðum. 1085. *sanguisugae* lyces. *affer* offer ^{adferre} *bren* bryn. *insaturabilia* unaseðenlice. *sufficit* genoh is. *qui subsannat* seðe hyspð. 1090. *et qui despicit* and seðe forsiohð. *partum* eacnunga. *effodiant* up adelfað. *difficilia* earfoðu. *penitus* eallunga. 1095. *colubri* nedran. *in adolescentia* on giohðhade. *tergens* dregende. *odiosam* hâtol. *in matrimonium* on gesinscipe. 1100. *minima* lyssan. *sapientiora* wisran. *formicae* emetan. *quae parant* ða gearwiað. *lepusculi* haran. 1105. *invalida* unstran. *qui collocat* seðe gestaðelað. *cubile suum* his ðen. *et egreditur* and ut geð. *per turmas* ðurh heapas. 1110. *stellio* hryremus. *nititur* he geð. *in aedibus* on hofum. *gradiuntur* gað. *non incedit* nestepð. 1115. *aries* ram. *et qui apparuit* and seðe atæauð. *postquam elevatus est* seoððan he hup ahafen bið. *in sublime* up i. heah. *ad eliciendum* ut to ationne. 1120. *exprimit* ofðrecð. swetelað. *qui emulget* seðe melcð. *et elicit* and ut atiohð. *et producit* and forð gelet. *discordias* twirednesse. — XXXI. 1125. *dilecte mi* eala ðu min gecorena. *nullum secretum* enig deahle. *et mutant* and hio wendan. *siceram* bior. *maerentibus* grnômiendum. 1130. *doloris* sares. *et non recordentur* and nesint gemunene. *et causis* and ðinc. *qui pertranseunt* ðe gewitað. *decerne* toscad. 1135. *lanam* wullai. *institoris* cypa. *praedam* huðe. *domesticis suis* hiofe gehusan. *et cibaria* and andlifene. 1140. *et emit* and hi bohte. *ad fortia* to strennan. *fusum* spinle. *duplicibus* of twifealdum. *stragulam vestem* gebliod reaf. 1145. *byssum* of twine. *indumentum* reaf. *nobilis* eðelboren. *sindonem* scetan. *cingulum* ^{girdel} *gerdels*. 1150. *et ridebit* and hio hlihð. *tu supergressa es* ðu oferstoppe.

to Saier
quod
was i - u
unscow

ws

aus *hep
u. harte

S. fonge

zu erp
er + i - u
ws

sele
St. - Um
got. skau

Alcuini exhortatio ad Guidonem comitem.

vetat forbiet. *explicare* onwrión. *constans* anred. *intentione* on ða gerad. *valet* fremed. *percutit* slēhð. 1155. *appetit* geornð. *proditor* lēwend. *praedicator* bodiend. *non promittitur* nis behaten. *instantissime* geornlicost. 1160. *contendat* eftsf. *principalia* heafodlicet. *originalia* frimðlice. *pullulant* wfacsað. *ratum* gescad. 1165. *extirpatis* arubfdxm. *praecidere* bprekpfbn. *ex contemptu* of forhpgrngb. *per contumaciam* purh apxndfnnsf. *praesumptio* ðrksnfs. 1170. *pertinacia* bngknnb. *lascivia* wild. *enervatio* awordenes. *et jura* and gerihte. *pollicentur* sint behat—. *condonavit* forgef. *tolerare* forberan. 1175. *suggestiones* lare. *constat* wunað. *in quacumque causa* on eihwilcum ðinge. *sapores* stencas. *sonos* sweigas. *transitorias* gewitenlice. 1180. *volatilis* fugeles.

pater feder. *mater* modor. *frater* broðor. 1185. *soror* sweostor. *filius* suna. *filia* dohtor. *patruus* federa. *amita mea* min faðu. 1190. *matertera mea* min modriæ. *avunculus meus* min eam. *vitricus* steopfeder. *privignus* steopsunu. *filiaster* steopdohter. 1195. *vir* ciurl. *virgo* ides. *puella* meiden. *mamilla* titt. *papilla* forweard titt. *creverat* wifpx.

XIV. AUS ÆLFRICS HOMILIEN.

1. Pabst Gregorius und die Christianisierung Englands

nach Thorpe, *Analecta Saxonica*, 1868, s. 44 (= Cambridge, Univ. Libr. Gg 3. 28).

Grégórius sé hálga pápa, engliscre ðéode apostol, on ðisum andwerdan dæge æfter menigfealdum gedeorfum and hálgum gecnyrdnyssum godes ríce gesæliglice ástáh. Hé is rihtlice engliscre ðéode apostol, forðanðe hé purh his ræd and sande ús fram déofles biggen-
 5 gum ætbræd and tó godes gelcāfan gebigde. Manega hálige béc cýðað his drohtnunge and his hálige líf and éac ‘Historia Anglorum’, ðáðe Ælfréd cynning of ledene on englisc áwende. Séo bóc sprecð genóh swutelice be ðisum hálgan were. Nú wylle wé sumðing scortlice éow
 10 be him gereccan, forðanðe séo foresæde bóc nis éow eallum cúð, péahðe

Þes éadiga pápa Grégórius wæs of æðelborenre mægðe and éawfæstre ácenned: rómánisce witan wæron his mágas; his fæder hátte Gordiánus and Félix, sé éawfæsta pápa, wæs his fifta fæder. Hé wæs — swáswá wé cwædon — for worulde æðelboren, ac hé oferstáh his
 15 æðelborennysse mid hálgum déawum and mid gódum weorcum glengde. Grégórius is Grécisc nama, sé swéigð on ledenum gereorde „vigilantius“, þæt is on englisc „wacolle“. Hé wæs swiðe wacol on godes bebodum, ðáðá hé sylf herigendllice leofode, and hé wacolllice ymbe manegra ðéoda pearfe hogode and him lífes weig geswutelode.
 20 Hé wæs fram cildháde on bóclícum lárum getýd and hé on ðære lære swá gesæliglice ðeah, þæt on ealre Rómánabyrig næs nán his gelíca geðúht. Hé gecneordlæhte æfter wísra láréowa gebísnungum and næs

forgyttol, ac gefæstnode his lāre on fæsthafelum gemynde. Hé hlód
 ðá mid purstigum bréoste ðá flówendan lāre, ðe hé eft æfter fyrste
 mid hunigswéttre protan pæslíce bealcette. On geonglícum gearum, 25
 ðáðá his geogoð æfter gecynde woruldding lufian sceolde, þá ongann
 hé hine sylfne tó gode geðéodan and tó éðele pæs úpplícā līfes mid
 eallum gewilnungum orðīan. Witodlíce æfter his fæder forðsiðe hé
 árærde six munuclīf on Sicilialande and pæt seofode binnon Rómāna-
 burh getimbrode, on ðām hé sylf regollíce under abbodes hæsum 30
 drohtnode. Þá seofon mynstru hé gelende mid his ágenum and geniht-
 sumlíce tó dæghwomlícum bigleofan gegódode. Þone oferéacan his
 æhta hé áspende on godes pearfum and ealle his woruldlícan æðel-
 borennysse tó heofonlícum wuldre áwende. Hé éode ár his gecyrred-
 nysse geónd Rómānaburh mid pællenum gyrlum and seínendum gymmum 35
 and réadum golde gefrætewod; ac æfter his gecyrrednysse hé énode
 godes ðearfum, hé sylf ðearfa, mid wácum wáfelse befangen.

Swá fulfremedlíce hé drohtnode on anginne his gecyrrednysse,
 swá pæt hé mihte ðá gyú béon geteald on fulfremedra hálgena getele.
 Hé lufode forhæfednysse on mettum and on drence and wæccan on 40
 syndrigum gebedum; þær tó-éacan hé ðrówade singallíce untrumnyssa,
 and swá hé stiðlícōr mid andwerdum untrumnyssum ofsett wæs, swá
 hé geornfullícōr pæs écan līfes gewilnode.

Þá undergeat sé pápa, þe on ðām tíman pæt apostolíce setl
 gesæt, hú sé éadiga Grégórius on hálgum mægnum déonde wæs and 45
 hé ðá hine of ðære munuclícan drohtnunge genam and him tó ge-
 fylstan gesette, on diaconháde geendebyrdne. Ðá gelamp hit æt sumum
 sæle, swáswá gýt foroft déð, pæt Englisce cýpmenn bróhton heora
 ware tó Rómānabyrig, and Grégórius éode be ðære stræt tó ðām
 Engliscum mannum, heora ðing scéawigende. Þá geseah hé betwux 50
 ðām warum cýpecnihtas gesette, þá wæron hwites lichaman and
 fægere andwlitan menn and æðellíce gefexode. Grégórius ðá behéold
 þæra cnapena wlite and befrán, of hwilcere péode hí gebróhte wæron.
 Þá sáde him man, pæt hí of Englalande wæron and pæt ðære déode
 mennisc swá wlitig wære. Eft ðá Grégórius befrán, hwæðer pæs 55
 landes folc cristen wære ðé hæðen, him man sáde, pæt hí hæðene
 wæron. Grégórius ðá of innweardre heortan langsume siccetunge téah
 and cwæð: „Wálawá! pæt swá fægere híwes menn sindon ðām
 sweartan déofle underðéodde.“ Eft hé áxode, hú ðære déode nama
 wære, þe hí of cómon? Him wæs geandwyrð, pæt hí Angle genem- 60
 node wæron. Þá cwæð hé: „Rihtlíce hí sind Angle gehátene, forðanðe
 hí engla wlite habbað, and swilcum gedafenað, pæt hí on heofonum
 engla geféran béon.“ Gýt ðá Grégórius befrán, hú ðære scíre nama
 wære, þe ðá cnapan of álædde wæron, him man sáde, pæt ðá scírmen
 wæron Dære gehátene. Grégórius andwyrde: „Wel hí sind Dære ge- 65
 hátene, forðanðe hí sind fram graman generode and tó Crístes mild-
 heortnysse gecýgede.“ Gýt ðá hé befrán: „Hú is ðære léode cyning
 gehátē?“ him wæs geandswarod, pæt sé cyning Ælle gehátē wære.
 Hwæt ðá Grégórius gamenode mid his wordum tó ðām naman and
 cwæð: „Hit gedafenað, pæt Alleluia sý gesungen on ðām lande tó 70.

lofe þæs ælmihtigan scyppendes.“ Grégórius ðá sóna éode tó ðám pápan þæs apostolican setles and hine bæd, þæt hé Angelcynne sume láréowas ásende, ðe hí tó Críste gebígdon, and cwæð, þæt hé sylf gearo wære þæt weorc tó gefremmenne mid godes fultume, gif hit
 75 ðám pápan swá gelícode. Þá nemihte sé pápa þæt geðaffian, péahðe hé eall wolde; forðanðe ðá Rómániscan ceastergewaran noldon geðaffian, þæt swá getogen mann and swá geðungen láréow pá burh eallunge forléte and swá fyrten wræcsifð genáme.

Æfter ðisum gelamp þæt micel manncwealm becóm ofer ðære
 80 Rómániscan léode and ærest ðone pápan Pelágium gestód and búton yldinge ádydde. Witodlice æfter ðæs pápan geendunge swá micel cwealm wearð þæs folces, þæt gehwær stódon áwéste hús geónd pá burh búton búgigendum. Þá nemihte swáðeah seo Rómánaburh búton pápan wunían, ac eal folc ðone éadigan Grégórium tó ðære geðincðe
 85 ánmóðlice gecéas, péahðe hé mid eallum mægne wiðerigende wære. Grégórius ðá ásende ænne pistol tó ðám cásére Maurícium — sé wæs his gefædera — and hine hálsode and micclum bæd, þæt hé næfre ðám folce negeðafode, þæt hé mid þæs wurðmyntes wuldre geuferod wære; forðanðe hé ondréd, þæt hé ðurh ðone micclan hád on woruld-
 90 licum wuldre, þe hé ær áwearp, æt sumum sæle bepæht wurde. Ac ðæs cáséres héahgeréfa Germánuſ gelæhte ðone pistol æt Grégóries ærendracan and hine tótær; and siððan cýdde pá m cásére, þæt þæt folc Grégórium tó pápan gecoren hæfde. Maurícius ðá, sé cásére, þæs gode ðancode and hine gehádian hét. Hwæt ðá Grégórius fléames
 95 cépte and on dymhofon ætlútode; ac hine man gelæhte and téah tó Pétres cyrcan, þæt hé ðær tó pápan gehálgod wurde. Grégórius ðá ær his hádunge þæt Rómánisce folc for ðám on sigendum cwealme ðisum wordum tó beréowsunge tihte. „Míne gebróðra pá léofostan, ús gedafenað, þæt wé godes swingle, þe wé onær tówearde ondræðan
 100 sceoldon, þæt wé húru nú andwerde and áfandode ondræðan. Geopenige úre sárnys ús infær sóðre gecyrrednysse, and þæt wíte, ðe wé ðrówíað, tóbrece úre heortan heardnysse. Efne nú ðis folc is mid swurde þæs heofonlican graman ofslegen, and gehwilce ænlípige sind mid færlícum slihte áwéste. Né seo ádl ðám déaðe neforestæpð, ac gé geséoð þæt
 105 sé sylfa déað þære ádle yldinge forhradað. Sé geslagena bið mid déaðe gegripen, ærðanðe hé tó héofungum sóðre behréowsunge gecyrran mæge. Hogíað forðí, hwilc sé becume ætforan gesihðe þæs strécan déman, séðe nemæg þæt yfel bewépan, ðe hé gefremode. Gehwilce eorðbúgigende sind ætbróðene and heora hús standað áwéste. Fæderas
 110 and móðdru bestandað heora bearna líc and heora yrfenuman him sylfum tó forwyrd forestæppað. Uton eornostlice fléon tó héofunge sóðre dædbóte, pá hwile ðe wé móton, ærðanpe sé færlíca slege ús ástreccen. Uton gemunan swáhwætswá wé dwelígende ágylton! and uton mid wópe gewitnian þæt, þæt wé mánfullíce áðrugon. Uton for-
 115 hráðian godes ansýne on andetnysse, swáswá sé wítega ús manað. Uton áhebban úre heortan mid handum tó gode, þæs is, þæt wé sceolon ðá gecnyrdnysse úre béne mid geearnunge gódes weorces úp-áráran. Hé forgifð trúwan úre forhtunge, séðe purh his wítegan

clypað: „Nylle ic pæs synfullan deað, ac ic wille pæt hé gecyrrre and lybbe.“ Negeortrúwige nán man hine sylfne for his synna micelnysse: 120 witodlice ðá ealdan gyltas Niniuéiscere ðeode ðréora daga beréowsung áðflegode; and sé gecyrrreda sceaða on his deaðes cwyde ðæs écan lifes móde geearnode. Uton áwendan úre heortan! Hrædllice bið sé déma tó úrum bénum gebíged, gif wé fram úrum ðwýrnyssum béoð gerihlæhte. Uton standan mid gemáglícum wópum ongeán ðám on 125 sígendum swurde swá miccles dómes! Sóðlice gemágnys is pá m sóðan déman gecwéme, péahðe héo mannum undancwurðe sý, forðanðe sé árfæsta and sé mildheorta god wile pæt wé mid gemáglícum bénum his mildheortnysse ofgán, and hé nele swá micclum swá wé geearniað ús geyrsian. Be ðisum hé cwæð purh his witegan: „Clypa mé on 130 dæge ðínre gedréfednysse, and ic ðé áhredde, and ðú mærsast mé.“ God sylf is his gewita, pæt hé miltsian wile him tó clypigendum, séðe manað, pæt wé him tó clypian sceolon. Forðý, míne gebróðra pá léofostan, uton gecuman on ðám féorðan dæge pysre wucan on árnermerigen and mid éstfullum móde and téarum singon seofonfealde lae- 135 tánias, pæt sé stréca déma ús géarige, ponne hé gesihð, pæt wé sylfe úre gyltas wrecað!“

Eornostlice ðaðá micel menigu — ægðer gé préosthádes gé munuc- hádes menn and pæt læwede folc — æfter ðæs éadigan Grégories hæse on pone wódnese dæg tó pá m seofonfealdum létánium gecómon, tóðám 140 swiðe áwédde sé foresæda cwealm, pæt hundeahtatig manna, on ðære á nre tíde feallende, of life gewiton, ðá hwile þe pæt folc ðá létánias sungon. Ac sé hálga sacerð negeswác pæt folc tó manigenne, pæt hí ðære béne negeswicon, oðpæt godes miltsung pone réðan cwealm gestilde. 145

Hwæt ðá Grégórius, síððan hé pápanhád underféng, gemunde hwæt hé gefyrn Angelcynne gemynte and ðærrihte pæt luftýme weorc gefremode. Hé nátóðæshwón nemihte pone Rómániscan biscopstól eallunge forlétan, ac hé ásende óðre bydelas, geðungene godes ðeowan, tó ðysum íglande, and hé sylf micclum mid his bénum and tihtingum 150 fylste, pæt ðæra bydela bodung forðgenge and gode wæstm bære wurde. Þæra bydela naman sind þus gecígede: Augustínus, Mellítus, Laurentius, Pétrus, Íóhannes, Iustus. Þás láréowas ásende sé éadiga pápa Grégórius mid manegum óðrum munecum tó Angelcynne and hí ðisum wordum tó ðære fare tihte: „Nebéo gé áfyrhte ðurh geswince pæs lang- 155 suman færeldes oððe purh yfelra manna ymbespræce; ac mid ealre anrædnysse and wylme þære sóðan lufe pás ongunnenan ðing purh godes fultum gefremmað. And wite gé, pæt éower méð on ðám écum edléane swá miccle máre bið, swá micclum swá gé máre for godes willan swincað. Gehýrsumiað éadmóðlice on eallum ðingum Augustíne, 160 poneðe wé éow tó ealdre gesetton: hit fremað éowerum sawlum, swá hwætswá gé be his mynegunge gefyllað. Sé ælmihtiga god purh his gifte éow gescylde and geunne mé, pæt ic móte éoweres geswines wæstm on ðám écan éðele geséon, swá pæt ic béo gemét samod on blisse éoweres edléanes, ðeahðe ic mid éow swincan nemæge; forðonðe 165 ic wille swincan.“ Augustínus ðá mid his geférum — pæt sind ge-

rehte feowertig wera — férde be Grégóries hæse, oðpæt hí tó ðisum íglande gesundfullce becómon.

On ðám dagum ríxode Æpelbyrht cyning on Cantwarebyrig rí-
 170 líce, and his ríce wæs ástreht fram ðære micclan éa Humbre oð súð-
 sá. Augustínus hæfde genumen wealhstódas of Francena ríce, swáswá
 Grégórius him bebéad; and hé ðurh ðára wealhstóda múð pá m cyninge
 and his léode godes word bodade, hú sé mildheorta hælend mid his
 ágenre ðrówunge pysne scyldigan middaneard álýsde and geléaffullum
 175 mannum heofonanríces infær geopenode. Pá andwyrde sé cyning
 Æðelbriht Augustíne and cwæð, pæt hé fægere word and behát him
 cýdde, and cwæð, pæt hé nemihte swá hrædlice pone ealdan gewunan,
 ðe hé mid Angelcynne héold, forlétan; cwæð, pæt hé móste fréolíce ðá
 heofonlcan lare his léode bodfan and pæt hé him and his geféran
 180 bigleofan ðénfan wolde, and forgeaf him ðá wununge on Cantwarebyrig,
 séo wæs ealles his ríces héafodburh.

Ongann ðá Augustínus mid his munecum tó geefenlácenne pára
 apostola líf mid singalum gebedum and wæccan and fæstenum gode
 ðeowigende, and lífes word, pá mðe hí mihton, bodigende, ealle middan-
 185 eardlice ðing swáswá ælfremede forhogigende, ðá ping ána, pe hí tó
 bigleofan behófedon, underfónde, be ðá mðe hí tæhton sylfe lybbende,
 and for ðære sóðfæstnysse, ðe hí bodedon, gearowe wæron éhtnysse tó
 ðoligenne and deáðe sweltan, gif hí ðorfton.

Hwæt ðá gelyfdon forwel menige and on godes naman gefullode
 190 wurdon, wundrigende páre bilewitnysse heora unsceððigan lífes and
 swénysse heora heofonlcan lare. ðá ætnéxtan gelustfullode ðám
 cyninge Æðelbrihte heora cláne líf and heora wynsume behát, pá
 sóðlice wurdon mid manegum tácnun geséðde; and hé ðá gelyfende
 wearð gefullod and micclum ðá crístenan gearwurðode, and swáswá
 195 heofonlice ceastergewaran lufode: nolde swáðeah nænne tó crístendóme
 genéadfan; forðanðe hé ofáxode æt ðám láréowum his hæle, pæt Crístes
 ðeowdóm nesceal béon genéadad, ac sylfwilles. Ongunnon ðá dæg-
 hwomlice forwel menige efstan tó gehýrenne ðá hálgan bodunge and
 forléton heora hæðenscipe and hí sylfe geðéoddon Crístes gelaðunge,
 200 on hine gelyfende.

Betwux ðisum gewende Augustínus ofer sá tó ðám ercebíscepe
 Éthérium, and hé hine gehádode Angelcynne tó ercebíscepe, swáswá
 him Grégórius ár gewissode. Augustínus ðá gehádod cyrde tó his
 biscopstóle and ásende árendracan tó Róme and cýdde ðám éadigan
 205 Grégórie, pæt Angelcynn crístendóm underféng, and hé éac mid ge-
 writum fela ðinga befrán, hú him tó drohtnigenne wære betwux ðám
 níghworfenum folce. Hwæt ðá Grégórius micclum gode ðancode mid
 blíssigendum móde, pæt Angelcynne swá gelumpen wæs, swáswá hé
 sylf geornlice gewilnode, and sende eft ongeán árendracan tó ðám
 210 geléaffullan cyninge Æpelbrihte mid gewritum and menigfealdum lácum
 and óðre gewritu tó Augustíne mid andswarum ealra ðára ðinga, pe
 hé hine befrán, and hine éac ðisum wordum manode: „Bróðer mfn sé
 léofosta, ic wát, pæt sé ælmihtiga god fela wundra purh ðe páre
 ðéode, ðe hé gecéas, geswutelað; pæs ðú miht blíssigan and éac ðe

ondrædan. Þú miht blissigan gewisslice, þæt ðære ðeode sawla purh 215
ðá yttan wundra beoð getogene tó ðære incundan gife. Ondræd ðe
swáðeah, þæt ðín mód nebeo áhafen mid dystignysse on ðám tácnun
pe god ðurh ðe gefremað, and þú ðonon on ídelum wuldre befealle
wiðinnan, ponon ðe ðú wiðutan on wurðmynte áhafen bíst.“

Grégórius ásende éac Augustíne hálige lác on mæsseréafum and 220
on bócum and ðára apostola and martýra reliquias samod and be-
béad, þæt his æftergengan symle ðone pallium and ðone erceháð æt
ðám apostolican setle Rómániscra gelaðunge feccan sceoldon. Augu-
stínus gesette æfter ðisum biscopas of his geférum gehwilcun burgum
on Engla ðeode, and hí on godes geléafan ðeonde ðurhwunodon oð 225
ðisum dægðerlicum dæge.

Sé éadiga Grégórius gedihte manega hálige trahtbéc and mid
micelre gecnyrdnyse godes folc tó ðám écan life gewissode and fela
wundra on his life geworhte and wuldorfullice þæs pápan setles ge-
wéold ðrétotyne gear and six mónðas and tyn dagas and síððan on 230
ðisum dæge gewát tó ðám écan setle heofenanríces, on ðám hé leofað
mid gode ælmihtigum á on écnysse. Amen.

2. Leben des kónigs Oswald

nach Dr. H. Sweets *Anglosax. Reader** s. 98 (*Cott.-hs. des Brit. Museums Jul. 7*).

Æfterðanðe Augustínus tó Englalande becom, wæs sum æðele
cyning, Óswold geháten, on Norðhymbra lande, gelyfed swýpe on god.
Sé férde on his iugoðe fram his fréondum and mágum tó Scotlande
on sá and þær sóna wearð gefullod and his geféran samod pe mid
him sípedon. Betwux þám wearð ofslagen Éadwine his éam, Norð- 5
hymbra cyningc, on Críst gelyfed, fram Brytta cyninge, Ceadwalla
geciged, and twegen his æftergengan binnan twám gearum; and sé
Ceadwalla slóh and tó sceame túcode pá Norðhymbran léode æfter
heora hláfordes fylla, oðpæt Óswold sé éadiga his yfelnyse ádwæscete.
Óswold him com tó and him cénlice wið féaht mid lýtlum werode, ac 10
his geléafa hine getrymde, and Críst him gefylste tó his féonda slege.
Óswold pá árærde áne róde sóna gode tó wurðmynte, árpanpe hé tó
ðám gewinne come and clypode tó his geférum: „Uton feallan tó
ðære róde and pone ælmihtigan biddan, þæt hé ús áhredde wið pone
módigan féond pe ús áfyllan wile! God sylf wát geara, þæt wé winnað 15
rihtlice wið pysne réðan cyning tó áhredenne úre léode.“ Hí féollon
pá ealle mid Óswolde cyninge on gebedum; and sýppan on óðerne
mergen éodon tó þám geféohte and gewunnon þær sige, swáswá sé
eallwealdend héom úðe for Óswoldes geléafan; and álêdon heora fynd,
pone módigan Cedwallan mid his micclan werode, pe wénde þæt him 20
nemihthe nán werod wiðstandan.

Séo ylce ród síððan, ðe Óswold þær árærde, on wurðmynte þær
stód. And wurdon fela gehælde untrumra manna and éac swilce
nytena purh ðá ylcan róde, swáswá ús rehte Béda. Sum man féoll
on ise, þæt his earm tóbærst, and læg pá on hedde gebrocod forðearle, 25
oðpæt man him fette of ðære foresæðan róde sumne dæl þæs méoses

pe héo mid beweaxen wæs, and sé ádliga sóna on slápe wearð gehæled on ðære ylcan nihte purh Óswoldes geearnungum.

Séo stów is geháten „Heofonfeld“ on Englisc wið ðone langan
30 weall, pe pá Rómániscan worhtan, þær þær Óswold oferwann pone wælhreowan cynincg. And þær wearð síppan áræred swiðe mære cyrce gode tó wurðmynte, pe wunað â on écnysse.

Hwæt ðá Óswold ongann embe godes willan tó sméagenne, sóna swá hé rices gewéold, and wolde gebígan his léoda tó geléafan and
35 tó pá m lifigendan gode. Sende ðá tó Scotlande, þær sé geléafa wæs ðá, and bæd ðá háfodmenn, þæt hí his bénum getípodon and him sumne láréow sendon, pe his léoda mihte tó gode gewéman; and him wearð þæs getípod. Hí sendon pá sóna pá m gesáligan cyninge sumne árwurðne bisceop, Aidán geháten. Sé wæs mæres lifes man on munuc-
40 lícre drohtnunge and hé ealle woruldcara áwearp fram his heortan, nánnes pinges wilnigende bútan godes willan. Swáhwætswá him becóm of þæs cyninges gifum oððe ríca manna, þæt hé hraðe dælde pearfum and wædlum mid welwillendum móde.

Hwæt ðá Óswold cyning his cymes fægnode and hine árwurðlice
45 underféng his folce tó ðearfe, þæt heora geléafa wurde áwend eft tó gode fram pá m wipersæce pe hí tó gewende wæron. Hit gelamp pá swá, þæt sé geléaffulla cyning gerehte his witan on heora ágenum gereorde þæs bisceopes bodunge mid blípum móde and wæs his wealhstód; forþanþe hé wel cúpe Scyttysc, and sé bisceop Aidán nemihte
50 gebígan his spráce tó Norðhymbriscum gereorde swá hrape págít. Sé biscop pá férde bodigende geónd eall Norðhymbra land geléafan and fulluht and pá léode gebígde tó godes geléafan and him wel gebýsnode mid weorcum symle and sylf swá leofode, swáswá hé lærde oðre: hé lufode forhæfednysse and hálige rádinge and iunge men
55 téah georne mid láre, swá þæt ealle his geféran, pe him mid éodon, sceoldon sealmas leornían oððe sume rádinge, swáhwiderswá hí férdon, pá m folce bodigende. Seldon hé wolde rídan, ac síðode on his fótum and munuclíce leofode betwux ðám læwedan folce mid mycelre ge-
sceádwísnysse and sópum mægnum.

60 Pá wearð sé cynincg Óswold swiðe ælmesgeorn and éadmód on péawum and on eallum pingum cystig, and man árærde cyrcan on his ríce geónd eall and mynsterlice gesetnyssa mid micelre geornfulnysse.

Hit gelamp on sumne sæl, þæt hí sæton ætgædere — Óswold and Aidán — on pá m hálgan éasterdæge; pá bær man pá m cyninge cynelíce
65 pénunga on ánum sylfrenan disce; and sóna pá inn éode án þæs cyninges pegna, pe his ælmyssan bewiste, and sæde, þæt fela pearfan sætan geónd pá stræt gehwanon cumene tó þæs cyninges ælmyssan. Pá sende sé cyning sóna pá m pearfum pone sylfrenan disc mid sande mid ealle and hét tóceorfan pone disc and syllan pá m pearfum heora
70 ælcum his dæl, and man dyde ðá swá. Pá genam Aidánu sé æðela bisceop þæs cyninges swýpran hand mid swiðlícre blýsse and clypode mid geléafan, þus cwæðende him tó: „Neforrotige on brosnunge péos geblétsode swýðre hand.“ And him éac swá geéode, swáswá Aidánu him bæd, þæt his swiðre hand is gesundful oð pis.

Óswoldes cyneríce wearð gerýmed pá swýðe, swá þæt feower 75
 péoda hine underféngon tó hláforde, Peohtas and Bryttas, Scottas and
 Angle, swáswá sé ælmihtiga god hí geánlæhte tó ðám for Óswoldes
 geearnungum þe hine æfre wurðode. Hé fulworhte on Eferwic þæt
 ænlice mynster þe his mæg Éadwine ær begunnen hæfde; and hé
 swanc for heofonanríce mid singalum gebedum swíþor, þonne hé hogode, 80
 hú hé gehéolde on worulde pá hwílwendlícan gepincðu, þe hé hwón-
 líce lufode. Hé wolde æfter úhtsange oftost hine gebiddan and on
 cyrcan standan on syndrigum gebedum of sunnan úpgange mid swýð-
 lícere onbryrdnysse; and swáhwærswá hé wæs, hé wurðode æfre god
 úpáwendum handbredum wið þæs heofones wearð. 85

On pá m ýlcan tíman cóm éac sum bisceop fram Rómebyrig,
 Birinus geháten, tó Westseaxena kyninge, Cynegyls geháten; sé wæs
 ðágít hæðen and eall Westsexena land. Birinus wítodlíce gewende
 fram Róme be ðæs pápan ræde, þe ðá on Róme wæs, and behét þæt
 hé wolde godes willan gefremman and bodían pá m hæpenum þæs 90
 hælendes naman and pone sóðan geléafan on fyrlnum landum. Pá
 becóm hé tó Westseaxan, þe wæs ðágýt hæpen, and gebígde pone
 cynincg Kynegyls tó gode and ealle his léode tó geléafan mid him.
 Hit gelamp pá swá, þæt sé geléaffulla Óswold, Norðhymbra cyning,
 wæs cumen tó Cynegylse and hine tó fulluhte nam, fægen his ge- 95
 cyrrednysse. Pá geáfon pá cynegas, Cynegyls and Óswold, pá m hálgan
 Birine him tó bisceopstóle pá burh Dorcanceaster, and hé þærbinnan
 wunode godes lof árærende and gerihtlæcende þæt folc mid láre tó
 geléafan tó langum fyrste, oðþæt hé gesálig spode tó Críste; and his
 líc wearp bebyrged on ðære ýlcan byrig, oðþæt Hædde bisceop eft 100
 his bân ferode tó Wintanceastre and mid wurðmynte gelógode binnan
 Ealdanmynstre, þær man hine wurðað gýt.

Hwæt pá Óswold cyning his cynedóm gehéold hlíffullice for
 worulde and mid micclum geléafan, and on eallum dædum his drihten
 árwurðode, oð hé ofslagen wearð for his folces ware on pá m nigodan 105
 geáre þe hé ríces gewéold, pápá hé sylf wæs on ylde eahta and prittig
 geára. Hit gewearð swá be pá m þæt him wann on Penda, Myrcena
 cyning, þe æt his mæges slege ær, Éadwines cyninges, Ceadwallan
 fylste; and sé Penda necúðe be Críste nánpinge, and eall Myrcena
 folc wæs ungefullod págít. Hí cómon pá tó gefeohte tó Maserfelda 110
 begen and féngon tógædere, oðþæt þær féollon pá crístenan, and pá
 hæðenan genéalæhton tó pá m hálgan Óswolde. Pá geseah hé genéa-
 læcan his lífes geendunge and gebæd for his folc, þe þær feallende
 swealt, and betæhte heora sáwla and hine sylfne gode and þus clypode
 on his fylle: „God, gesmiltsa úrum sáwlum!“ Pá hét sé hæpena 115
 cynincg his hēafod of ásléan and his swíðran earm and settan hí tó
 myrcelse.

Pá æfter Óswoldes slege féng Óswíg his bróðor tó Norðhymbra
 rice and rād mid werode tó, þær his bróðor hēafod stód on stacan
 gefæstnod, and genam þæt hēafod and his swíðran hand and mid 120
 árwurðnysse ferode tó Lindisfarnéa cyrcan. Pá wearð gefylled, swá
 wé hérfore sædon, þæt his swíðre hand wunað hál mid pá m flæsce

bútan ælcere brosnunge, swá sé bisceop gecwæð. Sé earm wearð gelêd árwurðlice on scríne, of seolfre ásmipod, on Sancte Pétres mynstre
 125 binnan Bebbanbyrig be þære sá strande, and lið þær swá ansund, swá hé ofáslagen wæs. His brópor dohtor eft siððan on Myrcan wearð cwên and geáxode his bân and gebróhte hí tó Lindesige tó Bardanige mynstre, þe héo micclum lufode. Ac pá mynstermenn noldon for meniscum gedwyldre pone sanct underfón, ac man slóh án geteld ofer pá
 130 hálgan bân binnan þære lícreste. Hwæt pá god geswutelode, þæt hé hálig sanct wæs, swá þæt heofonlic léoht ofer þæt geteld ástreht stôð úp tó heofonum swilce héallic sunnbéam ofer ealle ðá niht; and pá léoda behéoldon geónd ealle pá scíre swíðe wundrigende. Þá wurdon pá mynstermenn micclum áfyrhte and bædon þæs on mergen, þæt hí
 135 móston pone sanct mid árwurðnyse underfón, ponepe hí ár forsócon. Þá ðwóh man pá hálgan bân and bær intó þære cyrcan árwurðlice on scríne and gelógodon hí úpp.

And þær wurdon gehælede purh his hálgan geearnunge fela mettrume men fram mislícum copum. Þæt wæter, þe man pá bân mid
 140 ápwóh binnan þære cyrcan, wearð ágoten swá on áne hyrnan; and seo eorðe síppan, þe þæt wæter underféng, wearð manegum tó bóte. Mid pá m dúste wurdon áfligde deofla fram mannum, pápe on wóðnyse ár wáron gedrehte. Éac swilce þær hé féol on pá m geféohhte ofslagen, men námon pá eorðan tó ádligum mannum and dydon on
 145 wætere wanhálum tó picgenne, and hí wurdon gehælede purh pone hálgan wer. Sum wegfarende man fére wið pone feld; pá wearð his hors gesicclod, and sóna þær féol wealwigende geónd ðá eorðan wóðum gelícost. Midpá mpe hit swá wealwode geónd pone widgillan feld, pá becóm hit embe lang, þær sé cyning Óswold on pá m geféohhte féoll,
 150 swáswá wé árfere sædan; and hit sóna áras, swá hit hrepode pá stówe, hál eallum limum, and sé hláford þæs fægnode. Sé ridda pá fére forð on his weg, pider hē gemynt hæfde. Pá wæs þær án mæden licgende on paralisyne lange gebrocod. Hé began pá tó gereccenne, hú him on ráde getímode, and mann ferode þæt mæden tó þære fore-
 155 sædan stówe. Héo wearð pá on slápe and sóna eft áwóc ansund eallum limum fram pá m egeslícen broce. Band pá hire héafod and blíðe hám fére, gangænde on fótum, swá héo gefyrn ár nedyde. Eft siððan fére sum ærendfæst ridda be ðære ylcan stówe and geband on ánum clápe of pá m hálgan dúste þære deorwurðan stówe and lædde
 160 forð mid him, þær hé fundode tó; pá gemétte hé gebéoras blíðe æt pá m huse. Hé áhéng pá þæt dúst on ænne héahne post and sæt mid pá m gebéorum blíssigende samod. Man worhte pá micel fýr tómidde ðam gebéorum, and pá spearcan wundon wið þæs hrófes swýðe, oðþæt þæt hús færlíce eall on fýre wearð, and pá gebéoras flugon áfyrhte
 165 aweg. Þæt hús wearð ðá forburnen búton pá m ánum poste þe þæt hálige dúst on áhangen wæs: sé post ána ætstóð ansund mid pá m dúste; and hí swýðe wundrodon þæs hálgan weres geearnunga, þæt þæt fýr nemihte pá moldan forbærnan. And manega men siððan gesóhton pone stede heora hæle feccende and heora fréonda ge-
 170 hwilcum.

Þá ásprang his hlísa geónd þá land wíde and éac swílee tó Írlande and éac súp tó Franclande, swáswá sum mæssepréost be ánum men sáde. Sé préost cwæð þæt án wer wære on Írlande gelæred, sé negýmde his láre, and hé líthwón hogode embe his sáwle pearfe oððe his scyppendes beboda, ac ádréah his líf on dýslícum weorcum, oðþæt 175 hé wearð geuntrumod and tó ende gebróht. Þá clypode hé pone préost þe hit cýdde eft þus and cwæð him tó sóna mid sárlícere stemne: „Nú ic sceall geendfian earmlicum déape and tó helle faran for fracodum dædum, nú wolde ic gebétan, gif ic ábídan móste and tó gode gecyrran and tó góðum þeawum and mín líf áwenden eall tó godes 180 willan; and ic wát þæt ic neóm wyrðe þæs fyrstes búton sum hálga mé pingie tó þám hælende Críste. Nú is ús gesæd, þæt sum hálig cyning is on éowrum earde, Óswold geháten. Nú gif þú ænigpingc hæfst of þæs hálgan reliquium, syle mé, ic þe bidde.“ Ðá sáde sé préost him: „Ic hæbbe of þám stocce, þe his héafod on stód, and gif 185 þú gelyfan wylt, þú wurpest hál sóna.“ Hwæt þá sé mæssepréost þæs mannes ofhréow and scóf on hálig wæter of þám hálgan treowe, sealde þám ádligan of tó súpenne, and hé sóna gewyrpte and sýððan leofode lange on worulde and gewende tó gode mid eallre heortan and mid hálgum weorcum; and swáhwiderswá hé cóm, hé cýdde þas 190 wundra. Forþý nesceall nán mann áwægan, þæt hé sylfwylles behæt þám ælmihtigan gode, þonne hé ádlig bið, þe læspe hé sylf losige, gif hé álhð gode þæt.

Nú cwæð sé hálga Bæda, þe ðás bók gedihte, þæt hit nán wundor nys, þæt sé hálga cyningc untrumnyse gehæle, nú hé on heofonum 195 leofað, forðanþe hé wolde gehelpan, pápá hé hér on lífe wæs, pearfum and wannhálum, and him bigwiste syllan. Nú hæfð hé pone wurðmynt on þære écan worulde mid þám ælmihtigan gode for his gódnysse. Eft sé hálga Cúðberht, pápá hé gít cnapa wæs, geseah, hú godes ænglas feredon Aidánes sáwle þæs hálgan biscoopes bliðe tó heofonum 200 tó þám écan wuldre, þe hé on worulde geearnode. Þæs hálgan Óswoldes bân wurdon eft gebróht æfter manegum gearum tó Myrcenalande into Gléawceastre; and god þær geswutelode oft feala wundra þurh pone hálgan wer. Sý þæs wuldor þám ælmihtigan gode, þe on écnysse ríxað á tó worulde. Amen. 205

3. De Falsis Diis.

Oxforders handschrift der Bodleiana Jun. 24, p. 365; vgl. auch Kemble, Salomon and Saturn s. 120; Müllenhoff ZfdA. 12, 407 und Napiers Wulfstán s. 104.

Éala gé gebróðra þá léofestan! þæt godcunde gewrit ús téhte pone bigeng ánes sópes godes, þisum wordum cwepende: Án drihten is and án geléafa and án fulluht, án god and fæder ealra þinga sépe is ofer ealle þing and þurh ealle þing and on ús eallum; of þám synd ealle þing and on þám synd ealle þing and þurh pone synd ealle þing. 5 SÍ him wuldor á tó worulde. Amen!

Sé ælmihtiga fæder gestrýnde ænne sunu of him sylfum bútan wífes gemánan and þurh pone sunu hé geworhte ealle gesceafta, ge-

segenlice and ungesegenlice. Sé sunu is eallswá eald swá sé fæder —
 10 forþanþe sé fæder wæs æfre bútan anginne — of him ácnenned eall-
 swá mihtig swá sé fæder. Sé hálga gást nis ná ácnenned; ac hé is
 þæs fæder and þæs suna willa and lufu of him bām gelice; and purh
 þone gást syndon ealle gesceafta geliffæste þe sé fæder gesceóp purh
 his sunu sépe is his wisdóm. Þeos hálige prynnys is án ælmihtig
 15 god æfre unbegunnen and ungeendod. Hí synd þreo on naman, fæder
 and sunu and hálig gást, and hí nesynd ná þreo godas, ac hí þreo
 syndon án ælmihtig god untódæledlic; forþamþe him þrym is án gecynd
 and án ræd and án weorc on eallum þingum; and séle ús is sóþlice
 tó gelyfenne on þás hálgan prynnesse and hí geandyttan, þonne ús sý
 20 tó sméagenne tó swípe embe þæt.

Þeos prynnys gesceóp þá scínendan englas and Ádám and Éfan
 eft sýppan tó mannum and sealde him anweald ofer eorðlice gesceafta
 and hí mihton wunfan symble bútan deape, gif hí þæt godes beþod
 néfre netóþræcon. Ðá wunode Ádám swá orsorh on blisse and him
 25 nán gesceaft sceapan nemihte, þá hwíle þe hé gehéold þæt heofonlice
 beþod; him nederode nán fýr, þeahþe hé mid fótum on stópe, né nán
 wæter nemihte þone mannan ádrencan, þeahþe hé on ýpum urne fær-
 lice, né nán wildéor nemihte né nán wyrmcynn nedorste derian þám
 menn mid his mupes slite; né hunger né þurst né hefigtýme cyle né
 30 nán swiðlic hæte né séocnessa nemihton Ádám geswencan on þám
 earde, þá hwíle þe hé þæt lýtle beþod mid gelæafan gehéold. Eft þá-
 þá hé ágylt hæfde and godes beþod tóþræc, þá forléas hé þá gesælpa
 and on geswincum leofode, swá þæt hine biton lýs bealdlice and fléan,
 þoneþe ær nedorste sé draca forþon reppan. Hé móste þá hine warnian
 35 wið wæter and wið fýr and behealdan wærlíce, þæt hé hearde neféolle,
 and mid ágenum geswince him átes tilian and þá gecyndelican gôð,
 þe him god on gesceóp, hé móste þá healdan mid mycelre gýmene,
 gif hé hí habban wolde, swáswá gít dóp þá gôðan, þe mid geswince
 healdap hí sylfe wið leahtras. Éac swylce seo sunne and sóþlice sé
 40 móna wurdon benæmede heora wynsuman beorhtnesse æfter Ádames
 gylte, ná be ágenum gewyrhtum; be seofanfealdum wæs seo sunne
 þá beorhtre, ærþan sé mann ágylte; and sé móna hæfde þere sunnan
 beorhtnesse, swáswá heo scínð nú.ús. Hí sceolon eft swáþeah æfter
 dómes dæge habban befullan heora beorhtnessa, beþamþe hí gescea-
 45 þene wæron; and sé móna neealdap æfter þám dæge, ac bið ansund
 scínende, swáswá seo sunne dēp nú. Menn magon éac geearnian mid
 micelre earfoðnesse, þæt hí wunfon mid gode on wynsumnesse æfre
 æfter dómes dæge á bútan deape, þápe nú gehýrsumiað his hæsum
 mid weorcum; and þápe god forséoð, beoþ besencte on helle on þám
 50 endeleásam cwyrlmingum.

Nú ráde wé on bócum, þæt man árærde hæþengyld on eallum
 þám fyrste ær Nóes flóde, oðþæt þá entas worhton þone wundorlican
 stýpel æfter Nóes flóde and him swá fæla gereorda god þær forgeaf,
 swá þára wyrhtena wæs. Þáþá hí tóferdon tó fyrlenum landum and
 55 mancynn þá wéox, þá wurdon hí beþæhte purh þone ealdan deofoll,
 þe Ádám ær beswâc, swá þæt hí worhton wóhlíce him godas and

pone scyppend forsægdon, þe hí gesceóp tó mannun. Hí námon pá tó wísdóme, þæt hí wurpodon him for godas pá sunnan and pone mónan for heora scfnendan beorhtnesse and him lác offrodon and forlætán heora scyppend. Sume men éac sádon be pá m scfnendum steorran, 60 þæt hí godas wáron, and wurpodon hí georne; sume hí gelyfdon on fyr for his færlicum bryne, sume éac on wæter and wurpodon hí for godas; sume on pá eorþan, forþonþe heo ealle ping áfét. Ac hí mihton tócnáwan, gif hí cúpon, þæt gesceád, þæt sé is ána god, þe hí ealle gesceóp ús mannun tó brice for his micclan gódnese. Pás gesceafta 65 dóp, swáswá him gedihte heora scyppend, and nemagon náht dón bútan drihtnes willan, forþonþe nán scyppend nis búton sé án sópa god, and wé hine wurpíað mid gewissum geleafon, cwepende mid múpe and mid módes incundnesse, þæt sé is ána god, þe ealle ping gesceóp. Gýt pá pá hápenan noldon béon gehealdene on swá féawum godum, ac 70 féngon tó wurpigenne mislice entas and men him tó godum, pápe mihtige wáron on woruldlicum gepingpum and egefulle on life, péahþe hí leofodon fúllice.

Án man wæs eardigende on pá m églante Créta, Saturnus geháten, swíðlic and wælréow, swá þæt hé ábát his sunan, pápá hí geborene 75 wáron, and unfæderlice macode heora flásc him tó mete; hé láfde swápéah éenne him tó life, péahþe hé ábite his gebróðra onær. Sé wæs Ióvis geháten, hetol and þwyrlic; hé áfligde his fæder of pá m foresædan églante and wolde hine ácwellan, gif hé him cóme tó. Sé Ióvis wæs swá swípe gál, þæt hé on his swustor gewífode; séo wæs 80 geháten Iúno, swípe héalíc gyden; heora gedohtra wáron geháten Minerva and Vénus. Pá forlæg sé fæder fúllice búta and manega his mágon mánfullice gewemde. Pás mánfullan men wáron pá mérestan godas, þe pá hépenan wurpodon and worhton him tó godum; ac sé sunu wæs swápéah swípor gewurpod, þonne sé fæder wære, on heora 85 fúlan biggænge. Ðes Ióvis is árwurðost eallra þæra goda, þe pá hápenan hæfdon on heora gedwilde and hé hátte þor betwux sumum péodum, pone pá Deniscan luffað swípost. His sunu hátte Mars; sé macode éfre saca and worhte and wáwan hé wolde éfre styrian. Ðisne wurpodon pá hápenan for héalícne god and swá oft swá hí 90 fyrdedon oððe tó geféohte woldon, þonne offrodon hí heora lác onær pisum gode. Hí gelyfdon, þæt hé mihte micclum him fultumían on pá m geféohte, forþamþe hé geféohht lufode. Sum man wæs geháten Mercúrius on life; sé wæs swípe fácenfull and swicol on dædum and lufode éac stala and léasbrédnesse. Pone macodon pá hápenan him 95 tó máran gode and æt wega gelætum him lác offrodon and tó héagum beorgum him bróhton onsægdnesse. Ðes god wæs árwurðe betwux eallum hápenum and hé Ópon geháten óðrum naman on Denisc. Nú secgað pá Deniscan on heora gedwilde, þæt sé Ióvis wære, þe hí þor hátaþ, Mercúrius sunu þe hí Ópon hátaþ; ac hí nabbap ná riht, for- 100 þamþe wé réadaþ on bócum gé on hápenum gé on cristenum, þæt sé hetola Ióvis tósópan wære Saturnes sunu and pá bec nemagon béon áwægde, þe pá ealdan hépænan be him áwriton puss; and éac on martíra prówungum wé gemétap swá áwriten. Sum man mid gódre

105 gebýsnunge gode tó gecwémednysse, swáswá ús cýpað bêc, and úres drihtnes geléafa ádwæscte þæt hæpennyld, forþanpe sé cristendóm cóm gehwér and pér.

Oft sædon pá hæpenan, þæt úre hælend Críst cōme æfter heora godum and hí yldran wæron, and cwédon þæt pá yldran godas ár-
 110 wurðran wæron and swípor tó wurðigenne þonne sépe siððan cōme. Ac pá dýsegean nyston, þæt úre drihten wæs æfre mid his heofenlican fæder on fulfremedre mihte, æfre ælmihtig god of pá m ælmihtigan fæder and cóm sýððan tó mannum, pápá hé sylf wolde, on sóðre menniscnesse mancynn tó álýsenne. And pá godas, þe pá hæpenan
 115 héoldon mid gedwilde, pá gesceóp úre hælend mid his heofonlican fæder, ac hé negesceóp hí ná tó gode, ac tó óþrum gesceaftum, forþámpe nán nis, þe sé an god negesceópe, péahþe hí sume wurdon áwende tó deóflum, and sume man wurpode wóhlice for godas. Nis nán óper god né nán óper scyppend búton séo hálige prynnyss þe is prymwealdend
 120 god, sépe ána gewylt ealra gesceafta and álcum menn forgylt eft be his weorcum on pyssere worulde geendunge and éac hwílon hér. Úre hælend cwæð swápéah be his hálgum pegnum: „ic cwæð, þæt gé synd godas and ealle sunan pæs héhstan.“ Swá mycelne wurðmynt forgeaf sé mildheorta drihten his hálgum pegenum, þæt hé hét hí godas; ac
 125 nán man næfð swápéah náne mihte purh hine sylfne búton of pá m ánum gode, þe ealle þing gesceóp. Ðám sí wuldor and lof á tó worulde. Amen.

XV. WULFSTAN

nach Napiers Wulfstan s. 156 (Oxforders hs. Bodl. Jun. 99).

Sermo Lupi ad Anglos quando Dani maxime persecuti sunt eos quod fuit anno millesimo XIII ab incarnatione domini nostri Jesu Christi.

Leofan men, gecnawað, þæt soð is: ðeos woruld is on ofste, and hit nealæcð pam ende, and ðy hit is on worulde a swa leng swa wyrse and swa hit sceal nyde ær Antecristes tocy me yfelian swyðe. Under-
 5 standað eac georne, þæt deofol pas peode nu fela geara dwelode to swyðe, and þæt lytle getrywða wæron mid mannum, peah hi wel spæcan, and unrihta to fela ricsode on lande; and næs a fela manna, þe hogade ymbe þa bote swa georne, swa man scolde, ac dæghwamlice man ihte yfel æfter oðrum and unriht rærde and unlaga manege ealles to wide gynd ealle pas ðeode; and we eac forðam habbað fela
 10 byrsta and bysmara gebiden, and gyf we ænige bote gebidan sculan, þonne mote we pæs to gode earnian bet, þonne we ær ðison dydon: forðam mid miclan earnungan we geearnodon þa yrmða, þe us on sittað, and mid swyðe miclan earnungan we þa bote motan æt gode geræcan, gyf hit sceal heonanforð godiende wurðan. La hwæt, we
 15 witan ful georne, þæt to myclan bryce sceal micel bôt nyde and to miclum bryne wæter unlytel, gif man þæt fyr sceal to ahte acwæncan. And mycel is nydpearf manna gehwylcum, þæt he godes lage gyme heonanforð georne and godes gerihta mid rihte gelæste. On hæpenum

peodum nedear man forhealdan lytel ne mycel, pæspe gelagod is to gedwolgoda weorðunge; and we forhealdað æghwær godes gerihta 20 ealles to gelome. And nedear man gewanian on hæðenum peodum inne ne ute ænig pæra pinga, þe gedwolgodan broht bið and to lacum betæht bið; and we habbað godes hūs inne and ute clæne berypte. and godes peowas syndan mæpe and munde gewelhwær be- dælde; and gedwolgoda penan nedear man misbeodan on ænige wisan 25 mid hæpenum leodum, swaswa man godes peowum nu deð to wide, pær cristene scoldan godes lage healdan and godes peowas griðian.

Ac soð is, pæt ic secge: pearf is pære bote, forðam godes gerihta wanedan nu lange innan pysse peode on æghwylcum ende, and folc- laga wyrseðan ealles to swyðe, and halignessa syndon to griðlease 30 wide, and godes hus syndon to clæne berypte ealdra gerihta and innan bestrypte ælcra gerysena, and godcunde hadas wæron nu lange swiðe forsawena and wydewan fornydde on unriht to ceorle and to mænige foryrmde and earme men beswicene and hreowlice besyrwde and ut of ðisan earde wide gesealde swyðe unforworhte fremdum to gewealde 35 and cradolcild gepeowode purh wælhreowe unlagas for lytelre pyfðe, and freoriht fornumene and ðrælriht generwde and ælmesriht gewanode, and — hrædest is to cwepenne — godes laga, laðe and lara forsewene; and ðæs we habbað ealle purh godes yrra bysmor gelome — gecnawe, seðe cunne! And se byrst wyrð gemæne, peah man swa newene, ealre 40 pisse peode, butan god gebeorge.

Forðam hit is on us eallum swutol and gesyne, pæt we ær pysan oftor bræcan, þonne we bettan, and ðy is pisse peode fela onsæge. ne- dohte hit nu lange inne ne ute, ac wæs here and hunger, bryne and blodgyte on gewelhwylcon ende oft and gelome; and us stalu and 45 cwalu, stric and steorfa, orfwealm and uncoðu, hol and hete and rypera reaflic derede swyðe pearle, and us ungylda swyðe gedrehton, and us unwedera foroft weoldan unwæstmā; forðam on þisan earde wæs, swa hit pincan mæg, nu fela geara unrihta fela and tealte ge- trywða æghwær mid mannū. nebearh nu foroft gesib gesibban þe 50 mā þe fremdan, ne fæder his bearne ne hwilum bearn his agenū fæder ne broðor oðrum; ne ure ænig his lif nefadode, swaswa he scolde, ne gehadode regollice ne læwede lahlice; ne ænig wið operne getrywlice nepohte swa rihte, swa he scolde, ac mæst ælc swicode and oðrum derede wordes and dæde. And huru unrihtlice mæst ælc 55 operne æftan heaweð mid scandlican onscytan — do mære, gyf he mæge! Forðam her syn on lande ungetrywða micle for gode and for worulde. And eac her syn on earde on mistlice wisan hlafordswican manege, and ealra mæst hlafordswice se bið on worulde, pæt man his hlafordes saule beswice, and ful mycel hlafordswice eac bið on worulde, 60 pæt man his hlaforð of life forræde oððon of lande lifiendne drife; and ægðer is geworden on þisan earde: Eadwerd man forrædde and syððan acwealde and æfterþam forbærnde, and Æpelred man dræfde ut of his earde. and godsibbas and godbearn to fela man forspilde wide gynd þas peode; and ealles to manege halige stowa wide forwurðan purh 65 pæt, þe man sume men ærþam gelogode, swa man na nescolde, gif

man on godes griðe mæðe witan wolde; and cristenes folces to fela man gesealde ut of pysan earde nu ealle hwile; and eal þæt is gode lað — gelyfe, seðe wille!

- 70 Eac we witan ful georne, hwær seo yrmð gewearð, þæt fæder gesealde bearn wið weorðe and bearn his modor and broðor operne fremdum to gewealde; and eal þæt syndon micle and egeslice dæda — understande, seðe wille! and gyt hit is mare and eac mænigfealdre, þæt dereð pysse peode. Mænige syndan forsworene and swyðe for-
75 logene, and wed synd tobrocene oft and gelome, and þæt is gesyne on pisse peode, þæt us godes yrre hetelice on sit — gecnawe, seðe cunne!

- And la hu mæg mare scamu purh godes yrre mannum gelimpan, ponne us deð gelome for agenum gewyrhtum? ðeah præla hwylc hlaforde æthleape and of cristendome to wicinge weorðe, and hit æfter-
80 pan eft geweorðe, þæt wæpngewrixl weorðe gemæne pegene and præle, gyf præl pæne pegen fullice afylle, liege ægyld ealre his mægðe; and gyf se pegen pæne præl, þe he ær ahte, fullice afylle, gylde pegen-
gylde. ful earhlice laga and scandlice nydgyld purh godes yrre us syn gemæne — understande, seðe cunne! And fela ungelimpa gelimpð
85 pysse peode oft and gelome. Nedohte hit nu lange inne ne ute, ac wæs here and hete on gewelhwilcum ende oft and gelome, and Engle nu lange eal sigeleas and to swyðe geyrgde purh godes yrre, and flotmen swa strange purh godes pafunge, þæt oft on gefeohte an feseð tyne and hwilum læs, hwilum mā eal for urum synnum. and oft tyne
90 oððe twelfe ælc æfter oðrum scendað and tawiað to bysmore pæs pegnes cwenan and hwilum his dohtor oððe nydmagan, þær he on locað, þe læt hine sylfne rancne and ricne and genoh godne, ær þæt gewurde. And oft præl pæne pegen, þe ær wæs his hlaforð, cnytt swyðe fæste and wyrð him to præle purh godes yrre. Wala pære yrmðe and
95 wala pære woruldscame, þe nu habbað Engle eal purh godes yrre! Oft twegen sæmen oððe pry hwilum drifað þa drafe cristenra manna fram sæ to sæ ut ðurh þas peode gewylede togædere ūs eallum to woruldscame, gyf we on eornost ænige cuðan oððon we woldan ariht understandan. Ac ealne pæne bysmor, þe we oft poliað, we gylðað
100 mid weorðscype þam, þe us scendað. We him gylðað singallice, and hy us hynað dæghwamlice; hy hergiað and heawað, bændað and bism-
riað, rypað and reafiað and to scipe lædað; and la hwæt is ænig oðer on eallum þam gelimpum butan godes yrre ofer þas peode swytol and gesyne?

- 105 Nis eac nan wundor, peah us mislimpe, forðam we witan ful georne, þæt nu fela geara men na nerohton foroft, hwæt hy worhtan wordes oððe dæde, ac wearð þes peodscype, swa hit pincan mæg, swyðe forsyngod purh mænigfealde synna and ðurh fela misdæda: ðurh morð-
dæda and ðurh mândæda, purh gitsunga and ðurh gifernessa, purh
110 stala and purh strudunga, purh mǣnsylena and ðurh hæpene unsida, purh swicdomas and ðurh searacræftas, purh lahbyrcas and ðurh æswicas, purh mægræsas and ðurh manslihtas, purh hadbyrcas and ðurh æwbrycas, purh sibblegeru and ðurh mistlice forligru. And eac syndan wide, swa we ær cwædan, purh aðbyrcas and ðurh wedbyrcas and

ðurh mistlice leasunga forloren and forlogen ma, þonne scolde, and 115
 freolsbricas and fæstenbricas wide geworhte oft and gelome. and eac
 her syn on earde godes wiðersacan and cyrichatan hetole and leod-
 hatan grimme ealles to manege and oferhogan wide godcundra riht-
 laga and cristenra peawa and hocorwyrde dysige æghwær on þeode
 oftost on þa ping, þe swiðost to godes lage gebyriað mid rihte. And 120
 þy is nu geworden wide and side to ful yfelan gewunan, þæt menn
 scamað for gōdan dædan swyðor, þonne for misdædan; forðam to oft
 man mid hocere gōde dæda hyrweð and godfyrhte lehtreð ealles to
 swyðe; and swyðost man tæleð and mid olle gegreteð ealles to gelome,
 þaðe riht lufiað and godes ege habbað be ænigum dæle. And ðurh 125
 þæt þe man swa deð, þæt man eal hyrweð, þæt man scolde herian,
 and to forð lapet, þæt man scolde lufian, þurh þæt man gebringeð
 ealles to manege on yfelan geðance and on undæde, swa þæt hy ne-
 scamað nā, peah hy syngian swyðe and wið god sylfne forwyrcean hi
 mid ealle; ac for idelan onscytan hy scamað, þæt hy betan heora mis- 130
 dæda, swaswa bec tæcan, gelice þam dwæsan, þe for heora prytan
 lewe nellað beorgan, ær hy na nemāgan, peah hy eall willan.

Ac la, on godes naman utan dōn, swa us neod is, beorgan us
 sylfum, swa we geornost magan, pelæs we ætgædere ealle forweorðan.
 and utan don, swa us pearf is, gebugan to rihte and be suman dæle 135
 unriht forlætan and betan swyðe georne, þæt we ær bræcan. and
 utan god lufian and godes lagum fyligean and gelæstan swyðe georne
 þæt, þæt we behetan, þa we fulluht underfengan, oððon þa, ðe æt
 fulluhte ure forespecan wæron. and utan word and weorc rihtlice
 fadian and ure ingeðanc clænsian georne and að and wedd wærlice 140
 healdan and sume getrywða habban us betweonan butan uncræftan.
 and utan gelome understandan þone miclan dom, þe we ealle to sculan,
 and beorhgan us georne wið þone weallendan bryne hellewites and
 geearnian us þa mærdā and ða myrhða, þe god hæfð gegearwod þam,
 ðe his willan on worulde gewyrcað. god ure helpe. amen. 145

XVI. LAUDHANDSCHRIFT DER CHRONIK.

Oxforders hs. Bodl. Laud 636 bei Plummer, Two of the Saxon Chronicles I 214.

1083. On pisū geare aras seo ungehwærnes on Glæstingabyrig
 betwyx pā abbode Pūrstane. and his munecan. Ærest hit cō of pæs
 abbotes unwisdome. þ he misbead his munecan on fela pingan. and
 Ða munecas hit mændon lufelice to hī. and beadon hine þ he sceolde
 healdan hi rihtlice. and lufian hi. and hi woldon hī beon holde and 5
 gehyrsume. Ac se abbot nolde pæs naht. ac dyde heō yfele. and be-
 heot heom wurs. Anes dæges þe abbot eode into capitulan. and spræc
 uppon pā munecas. and wolde hi mistukian. and sende æft' læwede
 mannū. and hi comon into capitulan on uppon pā munecas full gewep-
 nede. And pā wæron pā munecas swiðe āferede of heō. nyston hwet 10
 heō to donne wære. ac to scuton. sume urnon into cyrcean. and
 belucan pā duran into heō. and hi ferdon æft' heō into pā mynstre.

and woldon hig út dragan. þaða hig nedorsten nâ ut gân. Ac reowlic
 ping þær gelamp on dæg. þ þa Frencisce men bræcon pone chôr and
 15 torfedon towærd þā weofode þær ða munecas wæron. and sume of
 ðam cnihtan ferdon uppon pone úppflore. and scotedon adunweard
 mid ârewan toweard þā haligdome. swa þ on þære rode þe stod bufon
 þā weofode sticodon on mænige arewan. and þa wreccan munecas
 lagon onbuton þā weofode. and sume crupon under. and gyrne cleo-
 20 pedon to gode his miltse biddende. Ða þa hi nemihton nane miltse
 æt mannū begytan. Hwæt magon we secgean. buton þ hi scotedon
 swiðe. and þa oðre ða dura bræcon þær adune and eodon inn. and
 ofslogon sume þa munecas to deaðe. and mænige gewundodon þærinne.
 swa þ ðet blod cō of ðā weofode uppon þā gradan. and of ðam
 25 gradan on þa flore. preo þær wæron ofslagene to deaðe. and eahte-
 teone gewundade.

And on þæs ilcan geares forðferde Mahtild Will'mes cynges
 cwen. on pone dæg æft' ealra halgena mæssedæg.

And on þes ylcan geares æft' midewint' se cyng let beodan
 30 mycel gyld and hefelic ofer eall Englaland. þ wæs æt ælcere hyde
 twa and hundseofenti peanega.

1084. Her on ðisum geare forðferde Wulfuold abb' on Ceortes-
 ege. on þā dæge xiii k' Mai.

1085. On þisū geare menn cwydodon and tosoðan sædan. þ Cnut
 35 cyng of Denmearcan Swægnes sune cynges fundade hiderward. and
 wolde gewinnan pis land mid Rodbeardes eorles fultume of Flandran.
 forðanþe Cnut heafde Rodbeardes dohter. Ða Will'm Englalandes
 cyng þe þa wæs sittende on Normandige. forðig he ahte ægðer ge
 Englaland ge Normandige. pis geaxode. he ferde into Englalande
 40 mid swa mycclan here ridendra manna and gangendra of Francrice
 and of Brytlande. swa næfre ær pis land negesohhte. swa þ menn
 wundredon hu pis land mihte eall pone here afedan. Ac se cyng let
 toscyfton pone here geond eall pis land to his mannon. and hi fæddon
 pone here ælc be his landefne. and men heafdon mycel geswinc þæs
 45 geares. and se cyng lett awestan þ land abutan þa sæ. þet gif his
 feond comen úpp. þ hi næfdon na on hwam hi fengon swa rædlice.
 Ac þa se cyng geaxode to soðan þ his feond gelætte wæron. and ne-
 mihten na geforðian heora fare. þa lett he sum pone here faren to
 heora agene lande. and sum he heold on þisū lande ofer winter.

50 Ða to þā midewintre wæs se cyng on Gleaweceastre mid his
 witan. and heold þær his hired v dagas. and syððan þe arceb' and
 gehadode men hæfden sinoð preo dagas. Ðær wæs Maurici' gecoren
 to b' on Lundene. and Will'm to Norðfolce. and Rodbeard to Ceaster-
 scire. hi wæron ealle þæs cynges clerecas. After þisū hæfde se cyng
 55 mycel gepeaht. and swiðe deope spæce wið his witan ymbe pis land
 hu hit wære gesett. oððe mid hwylcon mannon. Sende þa ofer eall
 Englaland into ælcere scire his men. and lett agan ut hu fela hundred
 hyda wæron innon þære scire. oððe hwet se cyng him sylf hæfde
 landes and orfes innan þā lande. oððe hwilce gerihtæ he ahte to hab-
 60 banne to xii monpum of ðære scire. Eac he lett gewritan hu mycel

landes his arceb's hæfdon. and his leodb's. and his abb's. and his eorlas. and peah ic hit lengre telle. hwæt oððe hu mycel ælc mann hæfde þe landsittende wæs innan Englalande. on lande oððe on orfe. and hu mycel feos hit wære wurð. Swa swyðe nearwelice he hit lett ut aspyrian. þ̅ næs an ælpig hide. ne an gyrde landes. ne furðon. hit 65 is sceame to tellanne. ac hit nepuhte hī nan sceame to donne. an oxe. ne ān cū. ne ān swin. næs belyfon. þ̅ næs gesæt on his gewrite. and ealle þa gewrita wæron gebroht to him syððan.

1085. Her se cyng bær his corona and heold his hired on Win-ceastre to þā eastran. and swa he ferde þ̅ he wæs to þā pentecosten 70 æt Wæstminstre. and dubbade his sunu Henric to ridere þær. Syððan he ferde abutan swa þ̅ he com to lammæssan to Searebyrig. and þær hī comon to his witan. and ealle þa landsittende men. þe ahtes wæron ofer eall Engleland. wæron þæs mannes men þe hi wæron. And ealle hi bugon to hī. and weron his menn. and hī holdaðas sworon þ̅ hi 75 woldon ongean ealle oðre men hī holde beon. Ðanon he ferde into Wiht. forþig he wolde faran into Normandige. and swa dyde syððan. And peah he dyde ærest æfter his gewunan. begeat swiðe mycelne sceatt of his mannan þær he mihte ænige teale to habban oððe mid rihte oððe elles. Ferde þa syððan into Normandige. and Eadgar æpe- 80 ling Ædwardes mæg cynges beah þa frā hī. forþig he næfde na mycelne wurðscipe of hī. ac se ælmihtiga god hī gife wurðscipe on þam toweardan. And Cristina þæs ædelinges swuster beah into mynstre to Rumesege. and underfeng haligreft.

And þæs ilcan geares wæs swiðe hefelic gear. and swiðe swinc- 85 full and sorhfull gear innan Englelande on orfwealme. and cōrn and wæstmas wæron æt standene. and swa mycel ungelimp on wæderunge swa man naht æðelice gepencean nemæg. swa stōr þunring. and lægt wes. swa þ̅ hit acwealde manige men. and āa hit wyrsoðe mid mannan swiðor and swiðor. Gebete hit god elmihtiga. þonne his willa sy. 90

1086. Æfter ure drihtnes hælendes Cristes gebyrtide. an þusend. wintra and seofan and hundeahtatig wintra. on þā ān and twentigan geare þæs þe Will'm weolde and stihte Engleland swa hī god uðe. gewearð swiðe hefelic and swiðe woldberendlic gear on þissū lande. Swylc cōðe cō on mannum. þ̅ fullneah æfre þe oðer man wearð on þā 95 wyrrestan yfele. þet is on ðam drife. and þet swa stranglice. þ̅ mænige menn swulton on ðam yfele. Syððan cō þurh þa mycclan ungewiderunge þe comon swa we beforan tealdon. swyðe mycel hungor ofer eall Engleland. þ̅ manig hundred manna earmlice deaðe swulton þurh pone hungor. Eala hu earmlice and hu reowlic tid wæs ða. Ða ða 100 wreccæ men lægen fordrifene fullneah to deaðe. and syððan cō se scearþa hungor and adyde hi mid ealle.

Hwā nemæg earmian swylcere tide? oððe hwa is swa heardheort þ̅ nemæg wepan swylces ungelimpes? Ac swylce þing gewurðap for folces synna þ̅ hi nellað lufian god and rihtwisnesse. Swaswa hit 105 wæs þa on ðam dagū. þ̅ litel rihtwisnesse wæs on þissū lande mid ænige menn. buton mid munecan ane þær þær hi wæll ferdon. Se cyng and þa heafodmen lufedon swiðe and oferswiðe gitsunge. on

golde. and on seolfre. and nerohtan hu synlice hit wære begytan
 110 buton hit come to heð. Se cyng sealde his land swa deore to male
 swa heo deorost mihte. Ðonne cō sū oðer and beað mare ponfī þe
 oðer ær sealde. and se cyng hit lett pā menn þe him mare beað.
 Ðonne cō se pridda. and beað geat mare. and se cyng hit let pā men
 to handa þe hī eallra meast beað. and nerohte nā hu swiðe synlice
 115 þa gerefan hit begeatan of earme mannon. ne hu manige unlagā hi
 dydon. Ac swa man swyðor spæc embe rihte lage. swa mann dyde
 mare unlagā. hy arerdon unrihte tollas. and manige oðre unriht hi
 dydan. þe sindon earfeþe to areccenne.

Eac on ðam ilcan geare ætforan hærfeste forbarn þ halige mynster
 120 sçe Paule þe b'stol on Lundene. and mænige oðre mynstres. and þ
 mæste dæl and þ rotteste eall pære burh. Swylce eac on ðam ilcan
 timan forbarn fullneah ælc heafodport on eallon Englelande. Eala
 reowlic and wependlic tid wæs pæs geares. þe swa manig ungelimp
 wæs forð bringende.

Eac on þam ilcan geare toforan Assūptio sçe Marie for Will'm
 cyng of Normandige into France mid fyrde. and hergode uppan his
 agenne hlaford Philippe pā cyng. and sloh of his mannon mycelne
 dæl. and forbearnde þa burh Maðante. and ealle þa halige mynstres
 þe wæron innon pære burh. and twegen halige menn þe hyrsumedon
 130 gode on ancersetle wuniende. pær wæron forbearnde.

Ðissū pus gedone. se cyng Willelm cearde ongean to Normandige.
 Reowlic ping he dyde. and reowlicor hī gelāp. Hu reowlicor? him
 geyfelade. and þ him stranglice ēglade. Hwæt mæg ic teollan? Se
 scearpa deað þe neforlet ne rice menn ne heane. seo hine genā.

135 He swealt on Normandige on pone nextan dæg æft' natiuitas sçe
 Marie. and man bebyrgede hine on Capum æt sçe Stephanes mynstre.
 ærer he hit arærde. and syððan mænifealdlice gegodade.

Eala hu leas and hu unwrest is pysses middaneardes wela. Sepe
 wæs ærur rice cyng. and maniges landes hlaford. he næfde þa ealles
 140 landes buton seofon fotmæl. and sepe wæs hwilon gescrið mid golde.
 and mid gimmū. he læg þa oferwrogen mid moldan.

He læfde æfter hī preo sunan. Rodbeard hēt se yldesta. se wæs
 eorl on Normandige æft' him. se oðer hēt Willelm. þe bær æft' him
 on Engleland pone kinehelm. Se pridda hēt Heanric. pā se fæder
 145 becwæð gersuman unateallendlice.

Gif hwa gewilniged to gewitane hu gedon mann he wæs. oððe
 hwilcne wurðscipe he hæfde. oððe hu fela lande he wære hlaford.
 Ðonne wille we be hī awritan swaswa we hine ageaton. ðe hī on
 locodan. and oðre hwile on his hirede wunedon. Se cyng Willelm þe
 150 we embe specað wæs swiðe wis man. and swiðe rice. and wurðfulre
 and strengere þonne ænig his foregenga wære. He wæs milde pā
 godū mannū þe god lufedon. and ofer eall gemett stearc pā mannū þe
 wiðcwædon his willan. On ðā ilcan steode þe god him geuðe þ he
 moste Engleland gegān. he arerde mære mynster. and munecas pær
 155 gesætte. and hit wæll gegodade. On his dagan wæs þ mære mynster
 on Cantwarbyrig getymbrad. and eac swiðe manig oðer ofer eall

Englaland. Eac þis land wæs swiðe afylled mid munecan. and þa leofodan heora lif æft' s̅cs Benedict' regule. and se Xpendom wæs swile on his dæge þ̅ ælc man hwæt his hade to belumpe. folgade sepe wolde. Eac he wæs swyðe wurðful. priwa he bær his cynehelm ælce 160 geare. swa oft swa he wæs on Englelande. on eastron he hine bær on Winceastre. on pentecosten on Westmynstre. on midewintre on Gleaweceastre. And þænne wæron mid hī ealle þa rice men ofer eall Englaland. arcebiscopas. and leodb's. abbodas and eorlas. þegnas and cnihtas. Swilce he wæs eac swyðe stearc man and ræðe. swa þ̅ man 165 nedorste nan ping ongean his willan dōn. He hæfde eorlas on his bendū. þe dydan ongean his willan. Biscopas he sætte of heora biscoprice. and abbodas of heora abb'rice. and þægnas on cweartern. and ætnextan he nesparode his agenne broðor Odo hēt. he wæs swiðe rice b' on Normandige. on Baius wæs his b'stol. and wæs manna fyrmest 170 to eacan þā cyng. And he hæfde eorldō on Englelande. and þonne se cyng on Normandige. þonne wæs he mægast' on þisum lande. and hine he sætte on cweartern. Betwyx oðrū pingū nis na to forgytane þ̅ gode frið þe he macode on þisan lande. swa þ̅ ān man þe him sylf aht wære. mihte faran ofer his rice mid his bosum full goldes unge- 175 derad. and nan man nedorste slea oðerne man. næfde he næfre swa mycel yfel gedōn wið þone oðerne. 7 Gif hwilc carlman hælde wið wimman hire undānces. sona he forleas þa limu þe he mid pleagode.

He rixade ofer Englæland. and hit mid his geapscipe swa purh-smeade. þ̅ næs ān hid landes innan Englælande. þ̅ he nyste hwa heo 180 hæfde. oððe hwæs heo wurð wæs. and syððan on his gewrit gesætt. Brytland him wæs on gewealde. and he þærinne casteles gewrohte. and þet Manncynn mid ealle gewealde. swilce eac Scotland he hī underpædde. for his mycele strengþe. Normandige þ̅ land wæs his gecynde. and ofer þone eorldō þe Mans is gehaten he rixade. and gif 185 he moste pagyt twa gear libban. he hæfde Yrlande mid his werscipe gewunnon. and wiðutan ælcon wæpnon. Witodlice on his timan hæfdon men mycel geswinc. and swiðe manige teonan. castelas he lēt wyrcean. and earne men swiðe swencean. Se cyng wæs swa swiðe stearc. and benā of his underpeoddan man. manig marc goldes. and mā hundred 190 punda seolfres. Ðet he nā be wihte. and mid mycelan ūnrihte of his landleode. forlittere neode. he wæs on gitsunge befeallan. and grædinæsse he lufode mid ealle. he sætte mycel deorfrið. and he lægde laga þær-wið. þ̅ swahwaswa sloge heort oððe hinde. þ̅ hine man sceolde blendian. he forbead þa heortas swylce eac þa baras. swa swiðe he lufode þa 195 headeōr. swilce he wære heora fæder. eac he sætte be þā haran. þ̅ hi mosten freo faran. his rice men hit mændon. and þa earne men hit beceōrodan. ac he swa stið. þ̅ he nerohte heora eallra nið. ac hi moston mid ealle þes cynges wille folgian gif hi woldon libban. oððe land habban. land oððe eahta. oððe wel his sehta. Walawā þ̅ ænig 200 man sceolde modigan swa. hine sylf ūpp ahebban. and ofer ealle men tellan. Se ælmihtiga god cypæ his saule mildheortnisse. and do hī his synna forgifenesse.

Ðas ping we habbað be hī gewritene. ægðer ge gōde ge yfele.

205 þ þa godan men niman æft' þeora godnesse and forleon mid ealle
yfelnesse. and gan on ðone wæg. þe us lett to heofonanrice.

Fela þinga we magon writan þe on ðam ilcan geare gewordene
wæron. Swa hit wæs on Denmearcan. þ þa Dænescan þe wæs ærur
geteald eallra folca getreowast. wurdon awende to þære meste untriwðe.
210 and to þā mæsten swicdōme þe æfre mihte gewurðan. Hi gecuron and
ābugan to Cnute cyng. and hī aðas sworon. and syððan hine earhlíce
ofslogon innan anre cyrcean. Eac wearð on Ispanie þ þa hæðenan
men foran and hergodan uppon þā Xþenan mannan. and mycel abegdan
to heora anwealde. Ac se Xþena cyng Anphos wæs gehaten he sende
215 ofer eall into ælcan lande. and gyrnde fultumes. and hī cō to fultū of
ælcen lande þe Xþen wæs. and ferdon and ofslogon and awæg adrifan
eall þet hæðena folc. and gewunnon heora land ongean. þurh godes
fultum.

Eac on pisan ilcan lande on þā ilcan geare. forðferdon manega
220 rice men. Stigand b' of Ciceastre. and se abb' of sçe Augustine. and
se abb' of Baðon. and þe of Perscoran. and Ða heora eallra hlaforð
Willelm Englælandes cyng. þe we ær beforan embe spæcon. Æfter
his deaðe his sune. Will'm hæte eallswa þe fæder. feng to þā rice and
wearð gebletsod to cyng. frā Landfrance arceb' on Westmynstre.
225 preð dagum ær Michaelæ mæssedæg. and ealle þa men on Englalande
hī to abugon. and him aðas sworon. Ðisū þus gedone. se cyng ferde
to Winceastre. and sceawode þ madme hus. and þa gersuman þe his
fæder ær gegaderode. þa wæron unasecgendlice ænie men hu mycel
þær wæs gegaderod. on golde and on seolfre. and on faton. and on
230 pællan. and on gimman. and on manige odre deorwurðe þingon. þe
earfoðe sindon to ateallene. Se cyng dyde þa swa his fæder him be-
bead ær he dead wære. dælde þa gersuman for his fæder saule. to
ælcen mynstre þe wes innan Englelande to suman mynstre x marc
goldes. to suman vi and to ælcen cyrcean uppe land lx pæf. and into
235 ælcere scire man seonde hundred punda feos. to dælanne earme mannan
for his saule. And ær he forðferde he bead þ man sceolde unlesan
ealle þa menn þe on hæftnunge wæron under his anwealde. and se
cyng wæs on ðam midewintre on Lundene.

XVII. SERMO IN FESTIS SCE. MARIE VIRGINIS.

Londoner handschrift (Brit. Mus.) Vespas. D 14 fol. 151b.

Se godspellere Lucas sæigð on pyssen godspelle, þæt se hælend
com into sumen cæstele. and sum wif hine underfeng into hire huse.
Þære wæs to name Martha. Seo hæfde ane suster, þe wæs genæmd
Maria. Seo wæs sittende æt ures drihtenes foten and hlýste his
5 worden. Ac Martha beswanc and bestuddede þa lichamlice behefðen.
Seo stod and cwæp to þan hælende: „La drihten, nis þe na gemynde,
þæt min suster lætt me anen þenigen? sæge hire, þæt heo me fylste.“
Se hælend hire andswerede and cwæð: „Martha! Martha! þu eart bisig

and gedrefd on feale pingan. Ac anlypig ping is behefe. Maria hæfð gecoren þæt betste dæl, þæt hire næfre nebyð wiðtogan.“ 10

Sume ungelærede mænn wundrigeð, hwæt piss godspell belimpe to þære eadigen Marien Cristes moder and hwi man æt hire þenunge geræde piss godspell. Ac us pincð, þæt hit rihtlice to hire gebyreð, beoþanpe ure larðeawas us doð to understandene.

Des cæstel, þære ure drihten in com, betacneð rihtlice þæt synder- 15 lice unwæmme mæden Maria Cristes moder. For cæstel is geclypod sum heh stepel, þe byð mid wealle betrymed, swa þæt æigðer oðre bewereð wið unwinen gewinne. Ðyssen cæstele is rihtlice wiðmeten þæt synderlice mæden Marie Cristes moder. For heo wæs fæstlice betrymed mid mæigne unwæmmes mægeðhades on lichame and on geðanca 20 swaswa mid strangen cæstelwealle, swa þæt hire næfre nemihte genelæcen nan lichamlic galnysse ne forðen to hire geðanca nan ungelefed hæmeðe, and forþanpe mægeðhad stranglice mæg wiðstanden þære galnysse, þæt hit nebyð purh þæt oferswiðen — modignysse gelomen gewinð þa infare — forþan wæs eadmodnysse stepel on hire ... þe afer- 25 seð ealle modignysse fram þan mægeðhade and forþanpe eadmodnysse wiðstant modignysse, þæt heo nebyð purh þæt oferswiðen — galnysse gelomen gewinð þa infare — forþan wæs mægeðhades weall on hire, þe stranglice aferrseð ealle galnysse fram eadmodnyssen steple. and swa is mægeðhades weall and eadmodnysse stepel and æigðer mid oðren 30 gestrangod, þæt on hire mægeðhade næfre nemihte gefæstnigen modignysse ne on hire eadmodnysse nan besmitenysse. Ac æfre hire wæs on eadmede mægeðhad and clæne eadmodnysse. Genyme we us þæt godspell to gewittnysse hire mægeðhades and hire eadmodnysse. Ðapa se ængel hire cydde, þæt heo cænnen scolde godes sune, heo andswerede 35 and acsode: „Hwu sceal piss gewurðen? for ic necann naht of weres gemane.“ Gyf ænige mædene, þe hæfde gemynt wære to underfone, wære gesæd, þæt heo scolde sune geberen: nepuhte hit hire sellic, ne heo axigen nolde: „Hwu sceal hit gewurðen, þæt ic sune gebide?“ Ac eaðe þeos mihte axigen: „Hwu sceal piss gewurðen, þæt ic sune habbe?“ 40 For þeh heo Iosepe gehandfæst wære, þehhweðere he hæfde anrædllice on hire gemynte, þæt heo næfre weres gemænnysse nolde cunnen. Emb hire eadmodnysse we mugen eac secgen. Ðapa se ængel hire brohte gretinge fram heofonerice and gewiterede heo, hwu heo wæs þan hælende to moder gecoren and þehhweðere gehealdene mægeðhade 45 and gebletsod ofer ealle wifen, heo andswerede mid eadmodnysse: „Ic eam drihtenes penen.“ On oðre stowe heo cwæð: „Drihten, beseh to minre eadmodnysse and purh þæt me sculen ealle mægðen eadige tellen.“ Eale hwu heh mæden godes moder! hwæt mihte beon herre? Eala hwu eadmode moder godes pinen! Hwu mihte heo eadmodlucor 50 andswerigen? Sume næmmeð pone cæstel Magdalum, þe Maria wæs of Magdalenisc geclypod and þæt becumð wel to pyssere trahtnunge. For Magdalus is stepel geclypod and betacneð eadmodnysse. Here he nis beo name gecyðed, ac is gesæd sum cæstel and þæt nis na on idel gedon. For sum cæstel, þæt is sunderlic cæstel, þæt wæs þæt mæden 55 Maria. For þeh manege oðre habben mægeðhades weall and ead-

modnyssen stepel, swa þæt heo mædene beon and eac eadmode, þe hweðere nemugen heo gehealdene mægeðhade modres beon ne bearn geberen, swa þeos synderlice dyde, and forþan heo is rihtlice geclypod
60 sum cæstel, þæt is synderlic cæstel. For heo wæs synderlice moder and mæden, swa nan oðer nemihte ne næfre ma nemæig. and þe hit eall gelumpe, þæt ænig hæfde þa geðincðe þæt heo mihte mæden beon and eac cildes moder, þe hweðere nefullcumð næfre nan to þære mæðe, þæt heo pone ilca sune gebere oððe ægne his gelica. Forþan
65 rihtlice heo is synderlice se ilca cæstel, þær ure drihten in com. þæt geat, þær he inn com, þæt is hire geleafe. For þurh þæt, þæt heo þæs ængles worden gelefde, hit wearð fullfremod on hire þæt, þæt se ængl hire sæde. Ne for þæs hælendes infare næs se cæstel hire mægeðhades ne hire eadmodnyssen gewæmmed. For he is hælend and
70 na awerðend. þa awerde ping he gehæld and þa gehale he gefæstneð on strenðe. His weorc synden, swaswa his name sweigð. Sum wif hine underfeng on hire hus; þære wæs Martha to name. Seo hæfde ane suster, þe wæs geclypod Maria. Ðas twa gesustre — beoþanpe ure lardeawes us cyðeð — betacnigeð þa twa lif, þe mann lætt on riht-
75 wisnyse: Martha þæt geswyncfulle lif þe we one drohtnigeð, Maria þæt ece lif þe we to willnig ... Martha swanc and becarcade to geforðigene þan hælende and his peowen þa lichamlice behefðen. Maria fæstlice wunede abuten þan hælende and hlyste his worden. Seo studdede emb þa uterlice ping, þeos oðer þa inweardlice ping ge-
80 myndelice besceawode. Swaswa ure hlæfdige is synderlice þæs hælendes moder, swa byð eac synderlice on hire gehealdene þa weorc þære twegre lifen, þe þas twa gesustre betacnigeð. On nanre oðre næs Marthe studdinge on nanen time swa fullice geforðed toweard gode and toweard his leomen, swa on ures drihtenes moder. Ne Marien
85 besceawunge ne hire hlystunge to godes worden næs næfre on nanre oðre swa fullice geforðed, swa on ure drihtenes moder. Uten nu getrehtnigen Marthen weorc and syððen Marien sceawunge! and swa þæt we hit þæspe openlucor mugen understanden, trahtnigen we, hwæt oðre halgen wyrceð on Marthen wisen and hwæt þeos and hwæt oðre
90 halgen behealdeð and hercnigeð on Marie wisen and hwæt þeos! Oðre underfoð sumne cume leoflice for þæs hælendes lufe. ac þeos nænne oðerne cume bute pone hælend sylf na synderlice on oðren herbyрге bute on hire agene innoðe. Oðre bescredeð sumne hnacodne mid ateorigendlicen reafe; ac þeos gelichamede godes ungesewenlicne sune
95 mid clænen and unbesmitenen lichame, þe næfre on ecnyse neseareð ne neforroteð, ac on unwæmme purhwunð. Oðre fedeð sumne hungrige oððe þurstigne mid uterlicen mete oððe drænçe; ac þeos na feorlucor bute of hire agene breostes meolca fedde and fostrode pone, þe is god and mann, þa þa he wæs on mænniscen gecynde hungrig and þurstig.
100 And swaswa we hit mugen scortlice belucan, ealla þa six mildheortnyse weorcas, þe god geopeneð on domes dæige, lochwænne he cweðð: „Eall þæt, þæt ge dyden anen minre læsten, þæt ge dyden me sylfen“ — ealla þa ilca heo dyde synderlice and furðerlucor pone ænig oðer, na on ænigen oðren lytlen, ac on þan sylfen godes sunen. Swaswa leofne

gyst heo hine husede and innlice herebyregode. Ðonne he hnacod 105
wæs, heo hine bewreah mid lichame and mid reafe. Ðonne he wæs
hungrig and þurstig, heo hine estlice gefylde mid hire meolca. On
his cildlicen unfernysse heo hine baðede and beddede and smerede and
bær and frefrede and swaðede and roccode, swa þæt man mæg riht-
lice beo hire secgen: „Martha wæs bisig and cearig emb þa þenunge.“ 110
Ða þa he wæs genumen and on rode gefestned swaswa on cwarterne
gedon, þær heo com, swaswa hit awriten is: „Big þæs hælendes rode
stod Maria his moder.“ Onmang pyssen pingan heo wæs bisig and
gedrefd. Gedrefd heo wæs, papa heo fleah into Egypte for Herode
kinge, þe hire cild wolde fordon. Gedrefd heo wæs, papa heo under- 115
stod, þæt þæt iudeisce folc wiðsette hire sune to deaðe. Æt þan ænde
heo wæs inlice gedrefod and, swaswa Symeon hire hwilen ær gewite-
gode, his slege purheode hire sawle, papa heo geseh hire swylcne
sune nymen, binden and swingan and bespæten his ansene, cynehelmigen
hine mid þornen, earplættigen and on rode fæstnigen sweltan and 120
bebyrigen. Beo hire man mæg rihtlice secgen: „Martha! Martha! þu
eart bisig and gedrefed on feala pingan.“ Netweonige nane mæn, þæt
seo gedrefde moder nolde beon gescild wið þære gedrefednysse and
þæt hire sune, gyf him gewill wære, hire gehulpe mid þære godcunden
strængde, þe heo on him wyste. þe betacneð Marie Magdalene. Ðæt 125
betacneð, þæt Martha bemænde to þan hælende, þæt heo næfde fullum
of hire suster to þan lichamlicen geswynce. piss is Marthe dæl.

Ac hwa mæg swa wurðlice, swa hit gebyrede, gereccen, hwu
herigendlice is on þære eadigen Cristes moder Marien dæl, þæt, þæt se
hælend herede. Syððen hit is, swaswa we sæden, and betere, pone we 130
sæden, on þæs hælendes moder Marthan geswyncfulle wica, þe se hælend
naht neherode; ac þe hwæðere he hit na netælde. Hwylc wæs on hire
þæt dæl, þe Maria geceas, þe ure drihten herede and cwæð, þæt hit selest
wære and heo eac eadig; for hit næfre hire newurde benumen. Eala
hwu mycel swotnysse wæs mid þære eadige cwen, papa se halgegast 135
on hire becom and þæs hecsten mihte heo bescadewode, swa þæt heo
of þan ilcan halgen gaste wearð bearnacninde! Hwæt wanode hire
of godes wisdom, papa inne hire lutede eall godes wisdom and god
sylf on hire innoðe timbrede him sylfen mænnisc lichame! Se apostel
Paulus cwæð: „on Criste synd beclysede godes mihten and his wisdom 140
and ealle þa hordwittes and wisdomes“ and Crist on Marien and swa
is godes mihte and his wisdom and ealle þa hordwittes and wise-
domes on Marien. Ðeos sæt wel þan hælende æt foten and æt heafde
hlystinde his worden. Heo understod ealle þa word þære ænglen and
þære herdan and þære tungelwitegan and eac forðen þæs sylfen 145
hælendes and heold gemyndlice on hire heorte. Næfre ær ne æfter
nan oðer swa forðlice negesmæhte, hwu swote is ure drihten. Heo wæs
wel beo þæs witegan cwide purhdrænct mid þære welle godes huse
and of þan streamen his esten hire wæs wel gescænct. þæt næs nan
wunder; for innen hire wæs se rihte spryng þære lifes welle, þær of 150

- flowð eall seo fullfremednysse þære twegre lifen, þe we embe specað. Emb feala þing heo wæs swaswa Martha bisig and cearig. Anlypig þing hire wæs este and gemynde swaswa Marian. for an þing is be-hefllic. þa feala þing hire byð wiðtogene. þæt an hire is belæfd. forþan
- 155 we secgeð, þæt heo synderlice fullforðede Marthen geswyncfulle wica and synderlice heo gehealt þæt seleste Marien dæl. Ac hire is Marthe dæl benumen; for heo nis na læng bisig to fostrigen hire sune swaswa cilde. Nu him þenigeð ænglena werod swaswa hlaforde, nu necarcað heo to befeleon Herodes ehtnysse into Egypte mid hire cilde. for he is
- 160 gestogan into heofone and Herodes is beflogen his ansyne into helle þeostre. Nu nis heo namare gedrefd for þære Iudean ehtnysse toweard hire sune. for ealle þing him synd underðeodde. Nesculen namare þa Iudees hire sune swingan ne cwellen; for he is arisen of deaðe and neswelt næfre ma. Heonenforð næfð se deað nænne styde on him.
- 165 Ðuss hire is Marthen geswyncfulle lif eall ætbroigden and to hire freome hire is Marie dæl belæfd, þæt hire næfre nebyð benumen; for heo is upahafen ofer ænglene werod and eall hire wille hire is ge-forðed on godnysse. for heo gesihð hire sune eall ealswa he is, neb wið nebb, and wuneð on ecere blisse mid him. Ðiss is þæt seleste
- 170 dæl, þæt hit næfre nebyð wiðtogen. þæs dæles us geunne god þurh hire þingunge, þæt we beon dælnymende þurh his mildheortnysse.
-

POETISCHE DENKMÄLER.

A. GEISTLICHE DICHTUNG.

XVIII. CAEDMONS HYMNUS

nach dem um 737 geschriebenen Moore-Mscr. (Kk 5, 16 fol. 128^v) in Cambridge, Public Library, Bedas Hist. Eccles. enthaltend; photographisch reproduziert in den Facsimiles of Manuscripts and Inscriptions ed. by E. A. Bond and E. M. Thompson (Palaeograph. Society 1879) 140; oft gedruckt seit Wanleys Catal. s. 287.

Nu scylun hergan hefaenricaes uard,
metudæs maecti end his modgidanc,
uerc uuldurfadur; sue he uundra gihuaes,
eci dryctin, or astelidæ.
5 he aerist scop aelda barnū
heben til hrofe, haleg scepē.
tha middungeard moncynnæs uard,
eci dryctin, æfter tiadæ
firum foldu frea allmectig.
Primo cantavit Caedmon istud carmen.

XIX. BEDAS STERBEGESANG.

Handschrift des 9. Jahrhunderts in St. Gallen nr. 254 bei Hattemer, Denkmale des Mittelalters I, 3; vgl. Zupitza's A.E. Übungsbuch s. 3 und Sweet OET. s. 149.

Fore there neidfaerae naenig niuuiurthit
thoncsnotturra, than him tharf sie
to ymbhycggannae aer his hiniongae,
huaet his gastae godaes aeththa yflaes
5 aefter deothdaege doemid uueorthae.

XX. JUDITH.

Cottonhandschrift (in London, Brit. Mus.) Vitellius A XV, fol. 199a; vgl. Luick, PBBetr. XI 470 und T. Greg. Foster QF. 71.

. twéode gifena
in ðys ginnan grunde; héo ðár ðá gearwe funde
mundbyrd æt ðám mæran péodne, pá héo áhte mæste pearfe
hylde þæs héhstan déman, ðæt hé hie wið þæs héhstan brógan
5 gefriðode, frymða waldend; hyre ðæs fæder on roderum

- torhtmód tīðe gefremede, þe heo áhte trumne geléafan
 â tó ðám ælmihtgan. Gefrægen ic ðá Hólofernus
 winhátan wyrcean georne and eallum wundrum prymlic
 girwan úp swásendo: tó ðám hét sé gumena baldor
 10 ealle ðá yldestan ðegnas: hīe ðæt ofstum miclum
 ræfndon rondwiggende, cōmon tó ðám rīcan pēodne
 fēran folces ræswan. Ðæt wæs þý fēorðan dōgor
 pæsðe Iúðith hyne gléaw on geðonce,
 ides ælfscīnu, árest gesóhte.
- 15 X. Hīe ðá tó ðám symle sittan éodon,
 wlanca tó wingedrince, ealle his wéagesīðas,
 bealde byrnwiggende. Þær wæron bollan stéape
 boren æfter beñcum gelóme, swylce éac bunan and orcas
 fulle fletsittendum: hīe ðæt fæge pēgon
 20 rōfe rondwiggende, péah ðæs sé rīca newénde,
 egesful eorla dryhten. Ðá wearð Hólofernus,
 goldwine gumena, on gytesálum;
 hlóh and hlýdde, hlynede and dynede,
 ðæt mihten fīra bearn feorran gehýran,
 25 hū sé stiðmóða styrnde and gylede,
 módig and medugál; manode geneahhe
 bencsittende, ðæt hī gebærdon wel.
 Swá sé inwidda ofer ealne dæg
 dryhtguman sīne drencte mid wīne,
 30 swiðmód sinces brytta, oððæt hīe on swīman lāgon,
 oferdrencte his duguðe ealle, swylce hīe wæron déaðe geslegene,
 āgotene góða gehwylces. Swá hét sé gumena aldor
 fylgan fletsittendum, oððæt fīra bearnum
 néaláhte niht séo pýstre. Hét ðá níða geblonden
 35 pá éadigan mægð ofstum fetigan
 tó his bedreste béagum gehlæste,
 hringum gehrodene. Hīe hraðe fremedon,
 anbyhtscealcas, swá him heora ealdor bebéad,
 byrnwigena brego: bearhtne stópon
 40 tó ðám gysterne, þær hīe Iúðithðe
 fundon ferhðgléawe, and ðá fromlice
 lindwiggende lēdan ongunnon
 pá torhtan mægð tó træfe þám héan,
 þær sé rīca hyne reste on symbel
 45 nihtes inne, nergende láð
 Hólofernus. Þær wæs eallgylden
 fléohnet fæger ymbe pæs folctogan
 bed áhongen, ðæt sé bealofulla
 mihte wlitan purh, wigena baldor,
 50 on ághwylcne, þe ðær inne cōm

7 *hs.* ælmihtigan; *vgl.* *Luick PBB. XI 490.*
 dōgore *Luick ib. 491.* 47 *hs.* and ymbe.

12 dōgor oder dōgre *für hs.*

- hæleða bearna, and on hyne nánig
 monna cynnes, nymðe sé módiga hwæne
 nīðe rófra him þe néar hété
 rinca tó rúne gegangan. Hīe ðá on reste gebróhton
 55 snúde ðá snoteran idese; éodon ðá stercedferhðe
 hæleð heora hearran cýðan, ðæt wæs séo hálge meowle
 gebróht on his búrgetelde. Þá wearð sé bréma on móde
 blīðe burga ealdor, póhte ðá beorhtan idese
 mid wīðle and mid womme besmítan; newolde ðæt wuldres déma
 60 geðafian prymmes hyrde, ac hé him þæs ðinges gestýrde,
 dryhten dugeða waldend. Gewát ðá sé déofulcunda,
 gálferhð gumena ðréate
 bealofull his beddes néosan, þær hé sceolde his blæd forléosan
 ædre binnan áne nihte; hæfde ðá his ende gebidenne
 65 on eorðan unswæslícne, swylcne hé ár æfter worhte,
 pearlmód ðéoden gumena, þenden hé on ðysse worulde
 wunode under wolcna hrófe. Geféol ðá wīne swá druncen
 sé rica on his reste middan, swá hé nyste ræda nánne
 on gewitlocan; wiggend stópon
 70 út of ðám inne ofstum miclum,
 weras wínsade, þe ðone wærlogan,
 láðne léodhatan, læddon tó bedde
 néhstan síðe. Þá wæs nergendes
 péowen prymful pearle gemyndig,
 75 hū heo þone atolan éaðost mihte
 ealdre benæman, ár sé unsýfra
 womfull onwóce. Genam ðá wundenlocc
 scyppendes mægð scearpne méce,
 scúrum heardne and of sceáðe ábræd
 80 swiðran folme; ongan ðá swegles weard
 be naman nemnan, nergend ealra
 woruldbúendra and ðæt word ácwæð:
 „Ic ðé, frymða god, and frófre gæst,
 bearn alwaldan, biddan wylle
 85 miltse þínre mé pearffendre,
 ðrýnesse ðrym. Pearle mé núðá
 heorte ys onhæted and hige geómor,
 swýðe mid sorgum gedréfed; forgif mé, swegles ealdor,
 sigor and sóðne geléafan, ðæt ic mid þys sweorde móte
 90 gehéawan pysne morðres bryttan; geunne mé mínra gesynta,
 pearlmód péoden gumena: náhte ic þínre náfre
 miltse þon máran pearfe: gewrec nú, mihtig dryhten,
 torhtmód tíres brytta, ðæt mé ys þus torne on móde,
 háte on hreðre mínum.“ Hí ðá sé héhsta déma
 95 ædre mid elne onbryrde, swá hé déð ánra gehwylcne
 hér búendra, þe hyne him tó helpe séceð

- mid ræde and mid rihte geléafan. Ðá wearð hyre rúme on móde,
 háligre hyht geníwod; genam ðá þone hæðnan mannan
 fæste be feaxe sínum, téah hyne folmum wið hyre weard
 100 bysmerlice and þone bealofullan
 listum álóde, láðne mannan,
 swá heo ðæs unlædan éaðost mihte
 wel gewealdan. Slóh ðá wundenlocc
 þone féondsceaðan fágum méce
 105 heteponcolne, ðæt heo healfne forcearf
 þone swéoran him, ðæt hé on swíman læg,
 druncen and dolhwund. Næs ðá déad págyt,
 ealles orsáwle: slóh ðá eornoste
 ides ellenrôf ópre síðe
 110 þone hæðenan hund, ðæt him ðæt héafod wand
 forð on ðá flóre; læg sé fúla léap
 gésne beæftan, gæst ellor hwearf
 under neowelne næs and ðær genyðerad wæs,
 súsle gesæled sýððan æfre,
 115 wyrnum bewunden, wítum gebunden,
 hearde gehæfted in hellebryne
 æfter hinsíðe. Neðearf hé hopían nô,
 pýstrum forðylmed, ðæt hé ðonan móte
 of ðám wyrmsele, ac ðær wunían sceal
 120 áwa tó aldre bútan ende forð
 in ðám heolstran hām hyhtwynna léas.
 XI. Hæfde ðá gefohten foremærne blæd
 Iúðith æt gúðe, swá hyre god úðe,
 swegles ealdor, þe hyre sigores onléah.
 125 Ðá seo snotere mægð snúde gebróhte
 pæs herewæðan héafod swá blódig
 on ðám fætelse, þe hyre foregenga,
 bláchléor ides, hyra begea nest
 ðéawum geðungen pyder on lédde,
 130 and hit ðá swá heolfrig hyre on hond ágeaf,
 higeðoncolre hām tó berenne,
 Iúðith gingran sínre. Éodon ðá gegnum þanonne
 pá idesa bā ellenpriste,
 oððæt hie becómon collenferhðe
 135 éadhróðige mægð út of ðám herige,
 ðæt hie sweotollíce geséon mihten
 pære witegan byrig weallas blícan,
 Béthulíam. Hie ðá béahhrodene
 féðeláste forð ónettan,
 140 oð hie glædmóde gegân hæfdon
 tó ðám wealgate. Wiggend sæton,
 weras wæccende: wearde héoldon

- in ðám fæstenne, swá ðám folce ær
geómormódum Iúðíth bebeád,
145 searoðoncol mægð, pá heo on síð gewát,
ides ellenrôf. Wæs ðá eft cumen
léof tó léodum and ðá lungre hét
gléawhýdig wif gumena sumne
of ðære ginnan byrig hyre tógeánes gân
150 and hí ofostlice in forlétan
purh ðæs wealles geat, and ðæt word ácwæð
tó ðám sigefolce: „Ic éow secgan mæg
poncwyrðe ping, ðæt gé ne pyrfen leng
murnan on móde: éow ys metod blíðe,
155 cyninga wuldor; ðæt gecýðed wearð
geónd woruld wíde, ðæt éow ys wuldorblæd
torhtlic tóweard and tír gifeðe
pára læðða, þe gé lange drugon.“
Þá wurdon blíðe burhsittende,
160 sýððan hí gehýrdon, hú seo hálige spræc
ofer héanne weall. Here wæs on lustum:
wið þæs fæstengeates folc ónette,
weras wíf somod wornum and héapum,
ðréatum and ðrymmum þrungon and urnon
165 ongeán ðá peoðnes mægð þúsendmælum,
ealde gé geonge: æghwylcum wearð
men on ðære medobyrig mód árétet,
sýððan híe ongeáton, ðæt wæs Iúðíth cumen
eft tó éðle, and ðá ofostlice
170 híe mid éaðmédum in forlétan.
Þá seo gléawe hét golde gefrætewod
hyre ðínenne pancolmóde
þæs herewæðan héafod onwriðan
and hyt tó béhðe blódig ætywan
175 pámburhléodum, hú hyre æt beaduwe gespéow.
Spræc ðá seo æðele tó eallum pámb folce:
„Hér gé magon sweotole, sigerófe hæleð,
léoda ræsman, on ðæs láðestan
hæðenes heaðorinces héafod starian,
180 Hólofernus unlyfigendes,
þe ús monna máest morðra gefremede,
sárra sorga, and ðæt swýðor gýt
ýcan wolde; ac him neúðe god
lengran lífes, ðæt hé mid læððum ús
185 eglan móste: ic him ealdor oðþrong
purh godes fultum. Nú ic gumena gehwæne
pyssa burgléoda biddan wylle,

144 *hs.* Iudithe. 150 *hs.* forlétan. 158a *ergünxt Zupitza* pára læðða tó
léane und Grein on lást pára læðða. 165 *hs.* peoðnes. 179 *hs.* stariað.

- randwiggendra, ðæt gé recene éow
 fýsan tó geféohte; sýððan frymða god,
 190 árfæst cyning, éastan sende
 léohtne léoman, berað linde forð,
 bord for bréostum and byrnhomas,
 scíre helmas in sceaðena gemong,
 fyllan folctogan fágum sweordum,
 195 fæge frumgáras. Fýnd syndon éowre
 gedémed tó déaðe, and gé dôm ágon,
 tír æt tohtan, swá éow getácnod hafað
 mihtig dryhten purh míne hand.“
 Þá wearð snelra werod snúde gegearewod,
 200 cénra tó campe; stópon cynerófe
 secgas and gesiðas, báron sigepúfas,
 fóron tó geféohte forð on gerihte,
 hæleð under helmum of ðære háligan byrig
 on ðæt dægréd sylf; dynedan scildas,
 205 hlúde hlummon. Þæs sé hlanca gefeah
 wulf in walde and sé wanna hrefn,
 wælgífre fugel: westan begen,
 ðæt him ðá þéodguman þóhton tilfan
 fylle on fægum; ac him fléah on lást
 210 earn ætes georn, úrigfeðera,
 salowigpáda sang hildeléoð
 hyrnednebba. Stópon heaðorincas,
 beornas tó beadowe bordum beðeahte,
 hwealfum lindum, þaðe hwíle ær
 215 elðéodigra edwít poledon,
 hæðenra hosp; him ðæt hearde wearð
 æt ðám æscplegan eallum forgolden
 Assyríum, sýððan Ébréas
 under gúðfanum gegán hæfdon
 220 tó ðám fyrdrwícum. Híe ðá fromlíce
 léton forð fléogan flána scúras,
 hildenædran of hornbogan,
 strælas stedehearde; styrmdon hlúde
 grame gúðfreca, gáras sendon
 225 in heardra gemang; hæleð wáeron yrre,
 landbúende láðum cynne,
 stópon styrmóde, stercedferhðe
 wrehton unsófte ealdgeniðlan
 medowérige, mundum brugdon
 230 scealcas of sceaðum scírmæled swyrd
 ecgum gecoste, slógon eornoste
 Assiría óretmæcgas,

195 *hs.* eowere; *vgl. Luick PBB. XI 490.* 201 *hs.* þufas; *sige ergänzt von Ettmüller.* 211a *lies* haswigpáda?

- níðhycgende, nánne nesparedon
 þæs herefolces, héanne né rícne
 235 cwicera manna, þe hīe ofercuman mihton.
 XII. Swá ðá magoþegnas on ðá morgentid
 éhton elðéoda ealle þrage,
 oððæt ongeáton, ðáðe grame wáron,
 ðæs herefolces héafodweardas,
 240 ðæt him swyrdgeswing swíðlic éowdon
 weras Ébrisce. Hīe wordum ðæt
 þám yldestan ealdorþegnum
 cýðan éodon, wrehton cumbolwigan
 and him forhtlice færsþel bodedon,
 245 medowérigum morgencollan,
 atolne ecgþlegan. Þá ic áðre gefrægn
 slegefáge hæleð slápe tóþrédon
 and wið þæs bealofullan búrgeteldes
 weras ferhðe hwearfum þringan
 250 Hólofermus; hogedon áninga
 hyra hláforde hyldo bodian,
 árðonðe him sé egesa on ufan sáete,
 mægen Ébréa. Mynton ealle,
 ðæt sé beorna brego and séo beorhte mægð
 255 in ðám wlitigan træfe wáron ætsomne,
 lúðith séo æðele and sé gálmóða,
 egesfull and áfor; næs ðeah eorla nân,
 þe ðone wiggend áweccan dorste
 oððe gecunnian, hú ðone cumbolwigan
 260 wið ðá hálgan mægð hæfde geworden,
 metodes meowlan. Mægen néalæhte,
 folc Ébréa, fuhton pearle
 heardum heoruwápnnum, hæfte guldun
 hyra fyrngeflitu fágum swyrdum,
 265 ealde æfðoncan; Assyria wearð
 on ðám dægeweorce dóm geswiðrod,
 bælc forbíged. Beornas stódon
 ymbe hyra þéodnes træf pearle gebylde,
 sweorcendferhðe. Hí ðá somod ealle
 270 ongunnon cohþettan, cirman hlúde,
 and gristþitían gode orfeorme,
 mid tóðon torn poligende; þá wæs hyra tíres æt ende,
 éades and ellendáða. Hogedon þá eorlas
 áweccan hyra winedryhten: him wiht nespéow.
 275 Þá wearð síð and late sum tóðám arod
 pára beadorinca, ðæt hé in ðæt búrgeteld
 níðheard néðde, swá hyne nýd fordráf:
 funde ðá on bedde blácne licgan,

- his goldgifan gæstes gésne,
 280 lifes belidenne. Hé þá lungre geféoll
 fréorig tó foldan, ongan his feax teran
 hréoh on móde and his hrægl somod
 and ðæt word ácwæð tó ðám wiggendum,
 þe ðær unróte úte wáron:
 285 „Hér ys geswutelod úre sylfra forwyrd,
 286 tóweard getácnod, ðæt þære tíde ys
 mid niðum néah geðrunge, ðe wé sculon *nú* losian,
 289 somod æt sæcce forweorðan: hér líð sweorde gehéawen,
 290 behéafod healdend úre.“ Hí ðá hréowigmóde
 wurpon hyra wápen ofdúne, gewitan him wérigferhðe
 on fléam sceacan. Him mon féaht on lást,
 mægenéacen folc, oð sé mæsta dæl
 þæs heriges læg hilde gesæged
 295 on ðám sigewonge, sweordum gehéawen,
 wulfum tó willan, and éac wælgífrum
 fuglum tó frófre. Flugon ðáðe lyfdon
 láðra linde. Him on láste fór
 swéot Ébréa sigore geweorðod,
 300 dóme gedýrsod; him féng dryhten god
 fægre on fultum, fréa ælmihtig.
 Hí ðá fromlice fágum swyrdum
 hæleð higerófe herpað worhton
 purh láðra gemong, linde héowon,
 305 scildburh scáron; scéotend wáron
 gúðe gegremede, guman Ébrisce,
 þegnas on ðá tid: pearle gelyste
 gárgewinnes. Þær on gréot geféoll
 sé hýhsta dæl héafodgerimes
 310 Assiría ealdorduguðe,
 láðan cynnes: lýthwôn becôm
 cwicera tó cýððe. Cirdon cynerófe,
 wiggend on wiðertrod, wælsceol oninnan,
 réocende hræw; rûm wæs tó nimanne
 315 londbúendum on ðám láðestan,
 hyra ealdféondum unlyfigendum
 heolfrig herereáf, hyrsta scýne,
 bord and brád swyrd, brúne helmas,
 dýre mádmas. Hæfdon dômlíce
 320 on ðám folcstede fýnd oferwunnen,
 éðelweardas, ealdhettende
 swyrdum áswefede: hie on swaðe reston,
 paðe him tó life láðost wáron
 cwicera cynna. Ðá seo cnéoris eall,
 325 mægða mærost ánes mónðes fyrst

- wlanc wundenlocc wægon and læddon
 tó ðære beorhtan byrig Bēthulfam
 helmas and hypseax, hāre byrnan,
 gūðsceorp gumena golde gefrætewod
 330 mærra mādma, þonne mon ánig
 ásecgan mæge searoponcelra;
 eal ðæt ðá ðeodguman þrymme geéodon
 cōne under cumblum and compwige
 purh Iúðithe gléawe láre,
 335 mægð módigre. Hí tó méde hyre
 of ðám síðfate sylfre bróhton,
 eorlas æscrófe, Hólofernes
 sweord and swátigne helm, swylce éac síde byrnan,
 gerénode réadum golde, and eal ðæt sé rinca baldor
 340 swíðmód sínces áhte oððe sundoryrfes,
 béaga and beorhtra mādma, hí ðæt pære beorhtan idese
 ágeáfon gearoponcolre. Ealles ðæs Iúðith sægde
 wuldorweroda dryhtne, þe hyre weorðmynde geaf,
 mærdre on moldan rice, swylce éac méde on heofonum,
 345 sigorléan in swegles wuldre, pæsðe héo áhte sóðne geléafan
 á tó ðám ælmihtigan; huru æt þám ende netwéode
 pæs léanes, þe héo lange gyrnde. Pæs sý ðám léofan dryhtne
 wuldor tó wídan aldre, þe gesceóp wind and lyfte,
 roderas and rúme grundas, swylce éac réðe stréamas
 350 and swegles dréamas purh his sylfes miltse.

346 á fehlt in der hs.; ergänzt von Sweet.

XXI. DAS HEILIGE KREUZ.

A. Aus dem Vercellibuch

in der kapitelbibliothek zu Vercelli (photographischer lichtdruck besorgt von R. Wülker, Leipzig 1894) blatt 104b. Vgl. Grein Germ. X 425.

- Hwæt! ic swefna cyst secgan wylle,
 hwæt mé gemætte tó midre nihte,
 sýðþan reordberend reste wunedon.
 púhte mé, þæt ic gesáwe syllicre treow
 5 on lyft ládan léohte bewunden,
 béama beorhtost: eall þæt béacen wæs
 begoten mid golde; gimmas stódon
 fægere æt foldan scéatum, swylce þær fife wæron
 úppe on þám eaxlegespanne. Behéoldon þær englas dryhtnes
 10 fægere purh forðgesceaft; newæs ðær huru fracodes gealga,

2 hæst hs., þæt Bouterwek, hwæt Grein u. a. 2b lies niht? 8 statt fægere vermutet Bouterwek feowere; daran schliesst sich Grein in der übers. und Ebert, Sitzungsberichte der sächs. gel. gesellsch., philol.-hist. klasse 1884 s. 83 anm. 1. 9 u. 10 für þær Grein þæt. 9b hs. engel; hinter dryhtnes hat die hs. ealle, das Sievers PBB. XII 478 tilgt.

- ac hine þær behéoldon hálige gástas,
 men ofer moldan and eall þeos mære gesceaft.
 Syllíc wæs sé sigebéam, and ic synnum fâh,
 forwunded mid wommum. Geseah ic wuldres treow
- 15 wædum geweorðod wynnnum scinan,
 gegyred mid golde; gimmas hæfdon
 bewrigene weorðlice wealdendes treow:
 Hwæðre ic purh þæt gold ongytan meahste
 earmra ærgewin, þæt hit ærest ongan
- 20 swátan on þá swiðran healfe. Eall ic wæs mid sorgum gedréfed.
 Forht ic wæs for þære fægran gesyhðe. Geseah ic þæt fúse béacen
 wendan wædum and bléom: hwílum hit wæs mid wátan bestémed,
 besylwed mid swátes gange, hwílum mid since gegyrwed.
 Hwæðre ic þær licgende lange hwíle
- 25 behéold hréowcearig hælendes treow,
 oððæt ic gehýrde, þæt hit hléodróde.
 Ongan þá word sprecan wudu sélesta:
 „þæt wæs geára iú — ic þæt gýta geman —
 þæt ic wæs áhéawen holtes on ende,
- 30 ástyred of stefne mínum. Genáman mé ðær strange féondas,
 geworhton him þær tó wæfersýne, héton mé heora wergas hebban.
 Bæron mé ðær beornas on eaxlum, oððæt hie mé on beorg ásetton.
 Gefæstnodon mé þær féondas genóge. Geseah ic þá fréan mancynnes
 efstan elne mycle, þæt hé mé wolde on gestígan.
- 35 þær ic þá nedorste ofer dryhtnes word
 búgan oððe berstan. þá ic bifian geseah
 eorðan scéatas: ealle ic mihte
 féondas gefyllan; hwæðre ic fæste stód.
 Ongyrede hine þá geong hæleð — þæt wæs god ælmihtig —
- 40 strang and stíðmód; gestáh hé on gealgan héanne
 módig on manigra gesyhðe, þá hé wolde mancyn lýsan.
 Bifode ic, þá mé sé beorn ymbclypte: nedorste ic hwæðre búgan
 tó eorðan,
 feallan tó foldan scéatum: ac ic sceolde fæste standan.
 Ród wæs ic áræred; áhóf ic ríene cyning,
- 45 heofona hláford: hyldan mé nedorste.
 purhdrifan hí mé mid deorcan næglum: on mé syndon þá dolg gesíene,
 opene inwidhlemmas, nedorste ic hira ænigum sceððan.
 Bysmeredon hie unc bútu ætgædere; eall ic wæs mid blóde bestémed,
 begoten of þæs guman sídan, síððan hé hæfde his gást onsended.
- 50 Feala ic on þám beorge gebiden hæbbe
 wráðra wyrda: geseah ic weruda god
 pearle penían: pýstro hæfdon
 bewrigen mid wolcnum wealdendes hráw,

15a *hs* geweorðode; *vgl. Sievers PBB. X 518* 17b *mit Sievers ibid; hs.*
 wealdes. 18a *lies* goldbléo? 19 *Grein* fragt þær hit? 20 *hs.* surgum, *Thorpe*
 sargum, *Grein* sorgum. 23 beswyled *hs.*, besyled *Sweet.* 47 *hs.* nænigum.

- scírne scíman: sceadu forðéode
 55 wann under wolcnum. Wéop eal gesceaft,
 cwíðdon cyninges fyll: Críst wæs on róde.
 Hwæðere þær fúse feorran cwóman
 tó þám æðelinge: ic þæt eall behéold.
 Säre ic wæs mid *sorgum* gedréfed; hnág ic hwæðre þám seegum
 tó handa
- 60 éaðmód elne mycle. Genámon hie þær ælmihtigne god,
 áhófon hine of ðám heffian wíte; forléton mé pá hilderincas
 standan stéame bedrifenne: eall ic wæs mid strælum forwundod.
 Álédon hie ðær limwérigne, gestódon him æt his líces héafdom;
 behéoldon hie ðær heofenes dryhten, and hé hine ðær hwíle reste
 65 méðe æfter ðám miclan gewinne. Ongunnon him pá moldern wyrcan
 beornas on banan gesyhðe; curfon hie ðæt of beorhtan stáne,
 gesetton hie ðæron sigora wealdend. Ongunnon him pá sorhléod galan
 earme on pá æfentíde, pá hie woldon eft síðian
 méðe fram þám máran péodne: reste hé ðær mæte weorode.
 70 Hwæðere wé ðær gréotende góde hwíle
 stódon on staðole; *stefn* úp gewát
 hilderinca; hræw colóde,
 fæger feorgbold. Pá ús man fyllan ongan
 ealle tó eorðan: þæt wæs egeslíc wyrd!
- 75 Bedealf ús man on déopan séape; hwæðre mé þær dryhtnes þegnas,
 fréondas gefrúnan
 gyredon mé golde and seolfre.
 Nú ðú miht gehýran, hæleð mín sé léofa,
 þæt ic bealuwara weorc gebiden hæbbe
- 80 sárra sorga. Is nú sál cumen,
 þæt mé weorðiað wíde and síde
 menn ofer moldan and eall péos mære gesceaft
 gebiddap him tó pyssum béacne. On mé bearn godes
 prówode hwíle; forþan ic prymfæst nú
- 85 hlífge under heofenum and ic hálan mæg
 æghwylcne ánra, párape him bið egesa tó mé:
 iú ic wæs geworden wíta heardost,
 léodum láðost, ærþan ic him lífes weg
 rihtne gerýmde, reordberendum.
- 90 Hwæt! mé pá geweorðode wuldres ealdor
 ofer holmwudu, heofonríces weard,
 swylce swá hé his módor éac, Márian sylfe,
 ælmihtig god for ealle menn
 geweorðode ofer eall wífa cynn.
- 95 Nú ic pé háte, hæleð mín sé léofa,

59 *sorgum* fehlt im Vercellibuch, ergänzt nach dem Ruthwellkreuz. 65 moldern
 in der hs. aus moldærn korrigiert. 66b *Grein* on beorhtan stáne. 70b *hs.*
 reotende gode, ebenso *Grein*; *Sweet* gréotende; góde. 71 *hs.* syððan, *Sweet* stefn,
Grein syððan storm. 77 *lies* gegyredon? 91 *Grein* holtwudu?

- pæt ðú pás gesyhðe secge mannum:
 onwreoð wordum, pæt hit is wuldres béam,
 séðe ælmihtig god on prówode
 for mancynnes manegum synnum
 100 and Ádómes ealdgewyrhtum:
 deað hé pær byrigde — hwæðere eft dryhten áras
 mid his miclan mihte mannum tó helpe.
 Hé ðá on heofenas ástág, hider eft fundap
 on pysne middangeard mancynn sécan
 105 on dómdæge, dryhten sylfa,
 ælmihtig god and his englas mid,
 pæt hé þonne wile déman, sé áh dómes geweald,
 ána gehwylcum, swá hé him érrur hér
 on pyssum lænum life geearnap.
 110 Nemæg pær énnig unforht wesap
 for páw worde, þe sé wealdend cwyð:
 fríneð hé for pære mænige, hwær sé man síe,
 séðe for dryhtnes naman deaðes wolde
 biteres onbyrgan, swá hé ér on ðám béame dyde.
 115 Ac hie þonne forhtiað and féa pencap,
 hwæt hie tó Críste cweðan onginnen.
 Nepearf ðær þonne énnig unforht wesap,
 þe him ér in bréostum bereð beacna sélest.
 Ac ðurh ðá róde sceal ríce gesécan
 120 of eorðwege éghwylc sawl,
 séope mid wealdende wunian penceð.“
 Gebæd ic mé pá tó þán béame blíðe móde
 elne mycle, pær ic ána wæs
 mæte werede: wæs móðsefa
 125 áfýsed on forðwege; feala ealra gebád
 langunghwíla. Is mé nú lifes hyht,
 pæt ic pone sigebéam sécan móte,
 ána oftor þonne ealle men,
 well weorþan: mé is willa tó ðám
 130 mycel on móde, and mín mundbyrd is
 geriht tó pære róde. Náð ic rícra feala
 fréonda on foldan, ac hie forð heonon
 gewiton of worulde dréamum, sóhton him wuldres cyning,
 lifiaþ nú on heofenum mid héahfædere
 135 wuniaþ on wuldre, and ic wéne mé
 daga gehwylce, hwænne mé dryhtnes rôð,
 þe ic hér on eorðan ér scéawóde,
 on pysson lænan life gefetige
 and mé þonne gebringe, pær is blís mycel,
 140 dréam on heofonum: pær is dryhtnes folc
 geseted tó symle, pær is singal blís;

- and hé þonne ásette, þær ic sýppan mót
 wunian on wuldre, well mid þám hálgum
 dréames brúcan. Sí mé dryhten fréond,
 145 séðe hér on eorþan ær þrówóde
 on þám gealgtréowe for guman synnum!
 Hé ús onlýsde and ús líf forgeaf,
 heofonlícene hám. Hiht wæs geníwad
 mid blédum and mid blísse, þámpe þær bryne polodan.
 150 Sé sunu wæs sigorfæst on þám síðfate,
 mihtig and spédig, þá hé mid manigeo cóm
 gásta weorode on godes rice,
 anwealda ælmihtig englum tó blísse
 and eallum ðám hálgum, þámpe on heofonum ær
 155 wunedon on wuldre, þá heora wealdend cwóm
 ælmihtig god, þær his éðel wæs.

b. Die Runeninschrift des Kreuzes von Ruthwell.

Vgl. Vietor, *Die nordhumbr. Runensteine*, 1895, s. 2—12 und Sievers *Angl.* I 575.

1. Ʒeredæ hinæ god almechttiz þa he walde on galgu Ʒistiga
 modiz fore allæ men bug
2. ié riicnæ kyniſc
 heafunæs hlafard hælda ié nidorstæ
 bismærædu uſket men ba ætƷædre ié wæs miþ blodæ biſtemid
 biſgoten of
3. Crist wæs on rodi
 hweþræ per fuſæ fearran cwomu
 æppilæ til anum ié þæt al biheald
 ſare ié wæs miþ ſorgum Ʒidroefid hnag
4. miþ ſtrelum Ʒiwundad
 aleƷdun hiæ hinæ limwœrignæ Ʒiſtoddun him æt his liæſ heafdum
 bihealdun hiæ per heafun

c. Das Kreuz zu Brüssel.

Logeman und Zupitza in Herrigs Archiv 87, 462.

Ród is mſn nama; geo ic rſcene cyning
 bæſ byfigynde, blóde beſtémed.

XXII. KENTISCHE PARAPHRASE DES 51. PSALMS.

*Hs. des Brit. Museums (in London) Cotton. Vespas. D VI, bl. 70a. In xeile 16a
 habe ich hinter him ein mon stillschweigend getilgt.*

Dáuíð wæs hátæn dſormód hæleð
 Israéla brega, æðelæ and rſce
 cýninga cýnoſt, Críſte lífoſt.

- Wæs hé under biofenum hearpéra mærost,
 5 ðára wé an folcum gefrigen hæbben;
 sangére hé wæs sóðfæstest, swiðe geðancol,
 tó ðingienne píodum sínum
 wið pane mildostan manna sceppend.
 Wæs só dryhtnes ðiowa Dáuíd æt wíge,
 10 sóð sigecempa, searocýne mán,
 cásére creaftig, þonne cumbulgebrec
 on gewinndagum weorðan scoldan.
 Hwæðere him gefode, swá fuloft gedéð,
 ðætte godferhte gylt gefræmmað
 15 purh líchaman léne geðóhtas.
 Gelamp, ðæt him ánsende sáula neriend
 wítgan mid wordum, weorada dñs,
 and secgan hét, selfum gecýðan
 ymb his wômdéda waldendes doôm,
 20 ðæt sé fruma wære his feores sceldig,
 forðámpe hé Uriam hêt aldre benéman,
 fromne ferdrinc fére beserode
 and him Bézabé bróhte tó wífe
 for gítsunga, þe hé godes eorre
 25 purh his selfes weorc sóna anfunde.
 Him ðá ðingóde píoda aldor
 Dáuíd georne and tó dryhtne gebæd
 and his synna hord selfa onténde,
 gyltas georne gode andhette,
 30 weoruda dryhtne, and ðus wordum spæc:
 „Miltsa ðú mé, meahta walden,
 nú ðú wást . . . manna geðóhtas;
 helpðú, hælend mín, handgeweorces
 pínes ánes, ælmehtig gôð,
 35 efter þínre ðára miclan mildhior[t]nesse.
 Ond éac efter menio miltsa ðínra,
 dryhten weoruda, áðúlga mín unriht
 tó forgefenesse gáste mínum.
 Áðweah mé of sennum, sáule fram wammum,
 40 gásta sceppend, geltas geclánsa,
 þáðe ic ðn aldre æfre gefremede
 ðurh líchaman léðre geðóhtas.
 Forðan ic unriht mín eal ôncwáwe,
 and éac synna gehwær selfum æt éagan
 45 firendéda geðrec beforan standeð,
 scelda scínað; forgef mé, sceppen mín,
 lífes líohtfruma ðínre lufan blísse.
 Nú ic ánum ðé oft syngóde
 and yfela feola éac gefræmede
 50 gelta gramhegdig: ic ðé, gásta breogo,
 hélende Críst, helpe bidde,

- ðæt mé forgefene gástes wunde
 ân forðgesceaft fêran móte,
 þý ðine wordcwidás weorðan gefelde,
 55 ðæt ðú newilnast weora æniges deað.
 Ac ðú synfulle simle lærdes,
 ðæt hío cerrende Críste hêrdon
 and híom líf mid ðé langsum begéton;
 swilce ðú æt dóme, dryhten, oferswíðdest
 60 ealra synna cýnn sáula neriend.
 Ic on unrihtum, éacðan in synnum
 geéacnod wæs: ðú ðæt ána wást,
 mæhtig dryhten, hú mé módor gebær
 in scame and in sceldum: forgef me, sceppend mín,
 65 ðæt ic fram ðæm synnum selfa gecerre,
 þáðy mine ældran ær geworhtan
 and ic selfa éac sioððan beéode.
 Ac ðú selua, god, sóð ân lufast:
 þý ic ðé mid bénum biddan wille
 70 lífes and lísse, líhtes aldor,
 forðan ðú mé uncúðe éacðan derne
 þínre snetera hord selfa ôntéendes.
 Þú mé, meahhtig god, milde and blíðe
 ðurh ýsópon ealne áhlútra,
 75 þonne ic geclænsod Críste héro
 and éac ofer snáwe self scínende
 þínre sibbe lufan sóna geméte.
 Ontýn nú, elmehtig, éarna hléoðor,
 ðæt mín gehérnes hehtful weorðe
 80 on geféan blíðse forðweard tó ðé;
 ðanne blóð on wenne, waldend, simle
 þá gebrocenan bân, bilwit dñs,
 ðápe on hændum ær hwíle wæron.
 Áhwerf nú fram synnum, sáula neriend,
 85 and fram misdédum mínra gylta
 þíne ânsfóne, ælmeahhtig god,
 and ðurh miltsunga meahhta þínra
 ðú unriht mín eall ádfilga.
 Éc ðú, dryhten Críst, cléne hiortan
 90 in mé, mehtig god, módswiðne geðanc
 tó ðolienne ðínne willan
 and tó healdenne hálige dómas
 and ðú rihtne gást, rodera waldend,
 in ferðe mínum feste geníowa.
 95 Neáweorpdú mé, weoruda dryhten,
 fram ânsfóne ealra þínra miltsa,
 né ðane góðan fram mé gást háligne
 áferredne, fréa ælmeahhtig.
 þínre árna mé eal nebescerwe.

- 100 Sæle nú blīðse mé, bilewit dñs,
 pīnre hālo heht, helm alwihta,
 and mé, lifgende līhtes hiorde,
 gāste ðīne, god, selfa getreme,
 ðæt ic aldorlīce ā forð sioððan
 105 tó ðīnum willan weorðan móte.
 Simle ic ðīne weogas wānhogan lærde,
 ðæt hīe ārlēase eft gecerdan
 tó hiora selfra sāula hiorde,
 gōd, selfa tó ðe gāstes mundberd
 110 ðurh sibbe lufan séocan scoldan.
 Befréo mé an ferðe, fæder mancynnes,
 fram blōdgete and bealanīdum;
 god lifigende, gylta geclānsa,
 hēlo and helpend, hiofenrīces weard:
 115 ðanne tunge mīn trīowfest blīssað
 for ðīnes selfes sōðfestnesse.
 Ontýn nú, waldend god, weoloras mīne,
 swá mīn mūð sioððan mæhte ðīne
 and lof georne līodum tó blīðse
 120 sōð sigedryhten séccende wæs.
 Ic ðe onségednesse sōna bróhte,
 weoruda dryhtne, ðér ðú wolde swá,
 ðá ðú ðæt nelufedest, līfes bretta,
 ðæt ic ðe bernelác bre[n]gan móste
 125 déadra néata dryhtne tó willan.
 Ac ðe mīcle má, mehtig dryhten,
 lifiende Crīst, līcwerðe bīð
 sé gehnysta gāst, hiorde geclānsod
 and geēadmēded ingeþancum;
 130 ðá ðú ælmehtig æfre neáwest,
 Gedoo nú fræmsume frófre ðīne
 tó ðīnum góðan gāstes willan,
 ðætte Sīone dūn sigefest weorðe
 and weallas sīon wynfēste getremed
 135 Hierusolīmē, god lifiende!
 Swá pú, frēa meahtig, anfēhst sīpðan
 līofwende lāc līoda pīnre,
 hālend manna! hīo ðæt hālige cealf
 ðn wīgbed pīn willum ásettað,
 140 līhtes aldor; forgef mé, lifigende
 meotod māncynnes, mæhtig dñs,
 ðæt ðá sorhfullan sāule wunde,
 páðe ic on ælde oððe ðn giogeðe
 in flāschaman gefrēmed hæbbe,
 145 leahtra hegeléasra, mid lufan pīnra
 gāstæ forgeofene glīd[an] mōte.“
 Swá pingóde píode aldor

- Dáuid tó dryhtne, déda gemyndig,
 ðæt hine mēhtig god mannum tó frófre
 150 ðæs cynedómes Crist neriende
 waldende gōd weorðne munde;
 forðon hé gebétte balanða hord
 mid éaðméde ingeþance,
 ðáðe hé ðn ferðe gefrēmed hæfde,
 155 gāstes wunde. Forgef ūs, gōd mæahtig,
 ðæt wé synna hord simle oferwinnan
 and ūs geearnian áce dréamas
 an lifigendra landes wenne. Amen.

XXIII. DER KENTISCHE HYMNUS.

Hs. des Brit. Museums (London) Vespas. D VI, bl. 68b.

- Wuton wuldrian weorada dryhten,
 hālgan hlōðorcwidum hiofonrices weard,
 lufian lōfwendum lifes āgend,
 and him simle sio sigefest wuldor
 5 ūppe mid ænglum and on eorðan sibb
 gumena gehwilcum goodes willan.
 Wé ðe heriað hālgum stefnum
 and wé blætsiað bilewitne fēder
 and ðe pancfað, pīoda walden,
 10 ðīnes weorðlican wuldordréames,
 and ðāre miclan mægena gerēna,
 ðe ðū, god dryhten, gāstes mæhtum
 hafest on gewealdum hiofen and eorðan,
 ān ēce fēder, ælmehtig god!
 15 ðū eart cyninga cyningc cwicera gehwilces,
 ðū eart sigefest sunu and sōð hēlend
 ofer ealle gesceft angla and manna.
 ðū, dryhten god, on dréamum wunast
 on ðære ūpplican æðelan ceastre,
 20 frēa folca gehwæs, swā ðū æt fruman wære
 efenéadig bearn āgenum fæder.
 ðū eart heofenlic lioht and ðæt hālige lamb,
 ðe ðy mānsilde middangeardes
 for pīnre ārfestnesse ealle tōwurpe,
 25 fīond geflæmdest, folc generedes,
 blōde gebihtest bearn Israēla.
 ðā ðū áhófe ðurh ðæt hālige triow
 ðīnre ðrówunga ðríostre senna,
 ðæt ðū ðn hæahsetle heafena rīces
 30 sitest sigehrēmig on ðā swiðran hand

- ðinum gōdfæder gásta gemyndig.
 Mildsa nú mehtig manna cynne
 and of leahtrum álés ðíne ðá liofan gescēft
 and ús hále gedó, heleda sceppend,
 35 niða nergend, for ðínes naman áre.
 ðú eart sóðlice simle hálíg
 and ðú eart ána æce dryhten
 and ðú ána bíst eallra déma
 cwucra gé déadra, Críst nergend;
 40 forðan ðú on ðrymme ricsast and on ðrínese
 and on ánesse, ealles waldend,
 hiofena héahcyninc, háliges gástes
 fegere gefelled in fæder wuldre.

35a *lies* niða.39b *lies* Críst nergende *Holthausen Angl. Beibl. V 196.*

XXV. ORATIO POETICA

nach Lumby EETS 65 p. 36 (*Hs. in Cambridge Corp. Christ. Coll. 201*).

- Thænne gemiltsað pé, *mundum qui regit,*
 ðéoda prymcyningc *thronum sedens*
 á bútan ende,
 sáule wine.
 5 Geunne pé on lífe *auctor pacis*
 sibbe gesælda, *salus mundi,*
 metod sé mæra *magna virtute.*
 and sé sóðfæsta *summi filius*
 fó on fultum, *factor cosmi.*
 10 sé of ædelre wæs *virginis partu*
 clæne ácenned, *Christus in orbem,*
 metod purh Márian, *mundi redemptor.*
 And purh pæne hálgan gást *voca frequenter,*
 bide helpes hine, *clementem dominum.*
 15 sê onsênded wæs *summo de throno.*
 and pære clænan *clara voce*
 — — — — —
 pe gebyrdboda *bona voluntate,*
 pæt héo scolde cennan *Christum regem,*
 ealra cyninga cyningc, *casta vivendo,*
 20 and pú pá sóðfæstan *supplex roga,*
 fultumes fricolo *virginem almam.*
 and pær æfter tō *omnes sanctos*
 blifmód bidde, *beatos et justos,*
 pæt hí ealle pé *unica voce*
 25 pingian tó péodne, *thronum regentem*
 écum drihtne, *alta polorum*

21 *hs.* bidde fricolo.

pæt hé þíne sáule, *summus iudex*,
 onfó fréolíce, *factor æternus*.
 and hie gelæde *in lucem perennem*,
 30 þær éadige *animæ sanctæ*
 ríce restað *regnis cælorum*.

29 *hs. hé.*

XXV. DAS GRAB.

Handschrift in Oxford Bodl. 343 bl. 170a; vgl. Schröder Angl. V 289.

- Ðe wes bold gebyld, er þu iboren wære;
 Ðe wes molde imynt, er ðu of moder come.
 Ac hit nes no idiht ne þeo deopnes imeten,
 nes gyt iloced, hu long hit þe were.
 5 Nu me þe bringæð, þer ðu beon scealt;
 nu me sceæl þe meten and þa molde seoðða.
 Nebið no þin hus healice itinbred,
 hit bið unheh and lah, þonne þu list þerinne:
 ðe helewages beoð lage, sidwages unheze,
 10 þe rof bið ibyld þire broste ful neh.
 Swa ðu scealt on molde wunien ful calde.
 Dimme and deorcæ pet den fulæt on honde.
 Dureleas is pet hus and dearc hit is wiðinnen.
 Ðær þu bist feste bidytt and dæð hefð þa cæge.
 15 Ladlic is pet eorðhus and grim inne to wunien.
 Ðær þu scealt wunien and wurmes þe todeleð.
 Ðus ðu bist ilegd and ladæst þine fronden:
 nefst ðu nenne freond, þe þe wylle faren to,
 ðæt efre wule lokien, hu þe pet hus þe likie.
 20 ðæt æfre undon ðe wule ða dure.
 and þe æfter lihten:
 for sone þu bist ladlic and lad to iseonne.
 For sone bið þin hæfet faxes bireued,
 al bið ðes faxes feirnes forworden,
 25 næle hit nan mit fingres feire stracien.

B. ZAUBERSPRÜCHE.

XXVI. GEGEN VERZAUBERTES LAND.

Londoner handschrift (Brit. Mus.) Caligula A VII, blatt 171; unser text nach Grein-Wülkers Bibliothek I 312.

Hér ys séo bót, hú þú meahst þíne æceras bétan, gif hí nellap wel wexan
 oppe þær hwile ungedéfe þing on gedón bið on drý- oððe on lybláce.

Genim þonne on niht, ær hyt dagige, feower tyrf on feower healfa þæs landes
 and gemearca, hú hý ær stódon. Nim þonne ele and hunig and beorman and sélces

5 féos meolc, þe on þæm lande sý, and ælces treowcynnnes dæl, þe on þæm lande sý
gewexen, bítan heardan béaman and ælcere namcúpre wyrt e dæl bítan glappan ánon
and dó þonne háligwæter ðáeron and drype þonne þriwa on þone staðol pára turfa
and cwepe ðonne ðás word: *Crescite wexe et multiplicamini* and gemænigfealda *et*
10 *sint benedicti*. And *pater noster* swá oft swá þæt óðer. And bere síþpan ðá turf to
circean and mæssepreost ásinge feower mæssan ofer þán turf on and wende man þæt
gréne to ðán weofode and síþpan gebringe man þá turf, þær hí ær wáeron, ær sunnan
setlgange. And hæbbe him gæworht of cwicbeame feower Cristes mælo and áwrite
on ælcon ende: Matheus and Marcus, Lucas and Iohannes. Lege þæt Cristes mæl
15 on þone pyt neopeweardne, cweðe ðonne: *Cruz Matheus, cruz Marcus, cruz Lucas,*
cruz sanctus Iohannes. Nim ðonne þá turf and sete ðær ufon on and cwepe ðonne
nigon síþon þás word: *Crescite*, and swá oft *Pater noster*, and wende þe þonne
éastweard and onlút nigon síðon éadmódlíce and cweð þonne þás word:

Éastweard ic stande, árena ic mé bidde,
20 bidde ic þone mæran *domine*, bidde ðone miclan drihten,
bidde ic ðone háligan heofonríces weard;
eorðan ic bidde and úpheofon
and ðá sópan sancta Marian
and heofones meaht and héahreced,
25 þæt ic móte þis gealdor mid gife drihtnes
tóðum ontýnan purh trumne gepanc,
áweccan þás wæstmas ús to woruldnýtte,
gefyllan þás foldan mid fæste geléafan,
wlitigigan þás wanegturf, swá sé wítega cwæð,
30 þæt sé hæfde áre on eorþrice, sépe ælmyssan
dæalde dómlíce drihtnes pances.

Wende þe þonne III sunganges, ástrece þe þonne on andlang and árim þær letanias
and cweð þonne: *Sanctus, sanctus, sanctus* op ende. Sing þonne *Benedicite* ápenedon
earmon and *Magnificat* and *Pater noster* III and beþeod hit Criste and sancta
35 Márian and þære hálgan róde to lofe and to weorþinga and áre þám, þe þæt land
áge, and eallon þám, þe him underðeodde synt. ðonne þæt eall sie gedón, þonne
nime man uncúp sæd æt ælmesmannum and selle him twá swylc, swylce man æt
him nime, and gegaderie ealle his sulhgeteogo tógædere; borige þonne on þám béame
stór and finol and gehálgode sápan and gehálgod sealt. Nim þonne þæt sæd, sete
40 on þæs súles bodig, cweð þonne:

Erce, Erce, Erce, eorpan módor,
geunne þe sé alwalda, éce drihten,
æcera wexendra and wríðendra,
éacnífendra and elnífendra,
45 sceafta heries, scíre-wæstma
and þære bráðan berewæstma
and þære hwítan hwætewæstma
and ealra eorpan wæstma. Geunne him éce drihten
and his hálige, þe on heofonum synt,
50 þæt hys yrp sí gefripod wið ealra féonda gehwæne,
and heo sí geborgen wið ealra bealwa gehwylc,
þára lybláca geónd land sawen.
Nú ic bidde ðone waldend, séðe ðás woruld gesceóp,
þæt nesý nán to þæs cwidol wíf né to þæs cræftig man,
55 þæt áwendan nemæge word þus gecwedne.

Ponne man þá sulh forð drife and þá forman furh onscéote, cweð þonne:

Hál wes þú, folde, fíra módor,
béo þú grówende on godes fæpme,
fódre gefylled fírum tó nytte.

Nim þonne álcas cynnes melo and ábacæ man innewerdre handa brádnæ hláf and 60
gecned hine mid meolce and mid háligwætere and lecge under þá forman furh.

Cwepe þonne:

Ful æcer fódres fíra cinne,
beorht blówende, þú geblétsod weorp
þæs háligan noman, þe ðás heofon gesceóp 65
and ðás eorþan, þe wé on lifiaþ;
sé god, sé þás grundas geworhte, geunne ús grówende gife,
þæt ús corna gehwyle cume to nytte.

Cweð þonne III *Crescite in nomine patris, sint benedicti. Amen* and *Pater* 70
noster priwa.

XXVII. GEGEN HEXENSTICH.

Harl. Msc. (Brit. Mus.) nr. 585, bl. 175 = Grein-Wülker, Bibliothek I 317.

Wið færstice feferfuige and séo réade netele, ðe þurh ærn inwyxð, and weg-
bráde; wyll in buteran.

Hlúde wæran hý, lá hlúde, ðá hý ofer pone hlæw ridan;
wæran anmóde, ðá hý ofer land ridan.

5 Scyld ðú ðé, nú þú ðysne nið genesan móte:

út, lýtel spere, gif hérinne síe!
Stóð under linde under léohtum scylde,
þær ðá mihtigan wíf hyra mægen beræddon
and hý gyllende gáras sændan.

10 Ic him óðerne eft wille sændan

fléogende flán forane tógeánes:
út, lýtel spere, gif hit hérinne sý!
Sæt smið, slóh seax lýtel,

. íserna wund swíðe:

15 út, lýtel spere, gif hérinne sý!

Syx smiðas sætan, wælspera worhtan:
út, spere! næs in, spere!

Gif hérinne sý ísenes dæl,
hægtessan geweorc, hit sceal gemyltan!

20 Gif ðú wære on fell scoten oððe wære an flæsc scoten

oððe wære on blóð scoten oððe wære on bán scoten
oððe wære on lið scoten; náfre nesý ðín líf átæsed;
gif hit wære ésa gescot oððe hit wære ylfa gescot
oððe hit wære hægtessan gescot: nú ic wille ðín helpan.

25 pis ðé tó bóte ésa gescotes, ðis ðé tó bóte ylfa gescotes,

ðis ðé tó bóte hægtessan gescotes: ic ðín wille helpan.

Fléoh þær on fyrgen

hæfde hálvestu. Helpe ðín drihten!

Nim þonne þæt seax, ádo on wætan.

XXVIII. WITH YMBE.

Handschrift in Cambridge, Corp. Christ. Colleg. nr. 41, s. 202; vgl. Zupitza Angl. I 190.

Nim eorþan, oferweorþ mid þínre swiþran handa under þínum swiþran fét and cwet:

Fó ic under fót, funde ic hit.
Hwæt, eorðe mæg wið ealra wihta gehwilce
5 and wið andan and wið æminde
and wið þá micelan mannes tungan.

And wið on forweorþ ofer gréot, þonne hí swirman, and cweð:

Sitte gé, sigewif, sígað tó eorþan!
næfre gé wilde tó wudu fléogan!
10 Béo gé swá gemindige mínes gódes,
swá bið manna gehwile metes and éþeles.

C. HELDENSAGE UND HISTORISCHE DICHTUNG.

XXIX. WIDSITH!

aus der Exeterhandschrift fol. 84b—87a; vgl. Grein-Wülker, Bibliothek I 1.

Widsið maðolade, wordhord onléac
sépe monna mæst mærpá ofer eorþan,
folca geóndfærde: oft hé on flette gepáh
mynelíene máppum. Him from Myrgingum
5 æþelo onwócon. Hé mid Ealhilde,
fæltre freopuwebban, forman sipe
Hrédþcyniges hám gesóhte
éastan of Ongle, Eormanríces,
wrápes wærlogan. Ongon þá worn sprecan:
10 „Fela ic monna gefrægn mægþum wealdan;
sceal þéodna gehwylc þéawum lifgan,
eorl æfter óþrum éðle ráðan,
sépe his þéodenstól gepéon wile!
Þára wæs Hwála hwíle sélast
15 and Alexandreas ealra rícost
monna cynnes and hé mæst gepáh,
þárape ic ofer foldan gefrægen hæbbe.
Ætla wéold Húnum, Eormanríc Gotum.
Becca Báningum, Burgendum Gifica.
20 Cásere wéold Créacum and Cælic Finnum,
Hagena Holm-Rygum and Heoden Glommum.
Witta wéold Swæfum, Wada Hælsingum,
Meaca Myrgingum, Mearchealf Hundingum.
Þéodríc wéold Froncum, Þyle Rondingum,

2 monna *ergünzt von Grein*. 3 on *ergünzt von Grein*. 4 *hs. hine*. 5 *hs. æþele*.
11 *hs. þeoda; Leo þeodna*. 14 *hs. wala*. 21 *hs. Holmrycum*. 21b *hs. Henden*.

- 25 Breoca Brondingum, Billing Wernum.
 Óswine wéold Éowum and Ytum Gefwulf,
 Fin Folcwalding Frésna cynne.
 Sigehere .lengest Sá-Denum wéold,
 Hnæf Hócingum, Helm Wulfingum,
- 30 Wald Wóingum, Wód Pyringum,
 Sæferð Sycgum, Swéom Ongendpeow,
 Sceafthere Ymbrum, Sceafa Long-Beardum,
 Hún Hætwerum and Holen Wrosnum.
 Hringweald wæs hāten Herefarena cyning.
- 35 Offa wéold Ongle, Alewih Denum:
 sé wæs pára manna módgast ealra;
 nóhwæpre hó ofer Offan eorlscype fremede;
 ac Offa geslóg ærest monna
 cniht wesende cyneríca máest;
- 40 nánig efeneald him eorlscipe máran
 on órette: áne sweorde
 merce gemærde wið Myrgingum
 bí Fífeldore: héoldon forð síppan
 Engle and Swáfe, swá hit Offa geslóg.
- 45 Hrópwulf and Hróðgár héoldon lengest
 sibbe ætsomne suhtorfædran,
 síppan hý forwracon Wicinga cynn
 and Ingeldes ord forbigdan,
 forhéowan æt Heorote Heaðo-Beardna prym.
- 50 Swá ic geóndfærde fela fremdra londa
 geónd ginne grund; gódes and yfles
 þær ic cunnade cnósle bidæled,
 fréomægum feor, folgade wíde.
 Forþon ic mæg singan and secgan spell,
- 55 mænan fore mengo in meoduhealle,
 hú mé cynegóde cystum dohten.
 Ic wæs mid Húnum and mid Hréd-Gotum
 mid Swéom and mid Géatum and mid Súð-Denum.
 Mid Wenlum ic wæs and mid Wærnum and mid Wicingum.
- 60 Mid Gefpum ic wæs and mid Winedum and mid Gefflégum.
 Mid Englum ic wæs and mid Swáfum and mid Ænénum.
 Mid Seaxum ic wæs and Sycgum and mid Sweordwerum.
 Mid Hronum ic wæs and mid Deanum and mid Heapo-Réamum.
 Mid Pyringum ic wæs and mid Prówendum
- 65 and mid Burgendum, þær ic béag gepáh:
 mé þær Gúðhere forgeaf glædlícne máppum
 songes to léane; næs þæt sáne cyning!
 Mid Fronum ic wæs and mid Frýsum and mid Frumtingum.
 Mid Rúgum ic wæs and mid Glommum and mid Rúmwálmum.
- 70 Swylce ic wæs on Eotule mid Ælfwine:

- sé hæfde moncynnes míne gefráge
leohteste hond lofes tó wyrceenne,
heortan unhnéaweste hringa gedáles,
beorhtra béaga, bearn Éadwines.
- 75 Mid Sercingum ic wæs and mid Séringum,
Mid Créacum ic wæs and mid Finnum and mid Cásére,
sépe wínburga geweald áhte,
wiolena and *wilna* and *Wala ríces*.
Mid Scottum ic wæs and mid Peohtum and mid Scride-Finum;
80 mid Lidwícingum ic wæs and mid Léonum and mid Long-Beardum,
mid Hæðnum and mid Hælepum and mid Hundingum;
mid Israhélum ic wæs and mid Exsyringum,
mid Ebréum and mid Indéum and mid Égyptum;
mid Móidum ic wæs and mid Persum and mid Myrgingum
85 and Mofdingum and ongend Myrgingum
and mid Amothingum. Mid East-Pyringum ic wæs
and mid Éolum and mid Istum and Idumingum.
And ic wæs mid Eormanríce ealle práge,
ðær mé Gotena cyning góde dohte;
- 90 sé mé béag forgeaf, burgwarena fruma,
on þám siexhund wæs smætes goldes
gescyred sceatta scillingríme;
pone ic Éadgilse on áht sealde,
mínum hléodryhtne, pá ic tó hám bicwóm
95 léofum tó léane, þæspe hé mé lond forgeaf,
mínes fæder épel, fréa Myrginga,
and mé pá Ealhchild óperne forgeaf,
dryhtcwen dugupe, dohtor Éadwines.
Hyre lof lengde geónd londa fela,
100 ponne ic be songe secgan sceolde,
hwær ic under swegle sélast wisse
goldhrodene cwén gíefe bryttfan.
Ðonne wit Scilling scíran reorde
for uncrum sigedryhtne song áhófan,
105 hlúde bí hearpan hléopor swínsade,
ponne monige men módum wlonce
wordum sprécan, pápe wel cúpan,
þæt hí náfre song séllan nehýrdon.
Ðonan ic ealne geóndhwearf épel Gotena;
110 sóhte ic á *gesípa* pá sélestan:
þæt wæs innweorud Earmarríces.
Heðcan sóhte ic and Beadecan and Herelingas,
Emercan sóhte ic and Frídlan ond Éast-Gotan,
fróðne and góðne fæder Unwénes.
- 115 Seccan sóhte ic and Beccan, Seafolan and Þéodríc,

78 *hs.* *wiolane.* 81 *Grein vermutet Hæreþum.* 101 *hs.* *swegl.* 103 *hs.*
donne. 110 *hs.* *sípa.*

- Heaporíc and Sifecan Hlīpe and Incgenpeow.
 Éadwine sóhte ic and Elsan, Ægelmund and Húngár
 and pá wloncan gedryht Wip-Myrginga.
 Wulfhere sóhte ic and Wyrnhere: fuloft þær wíg neálæg,
 120 þonne Hráða here heardum sweordum
 ymb Wíslawudu wergan sceoldon
 ealdne épelstól Ætlan léodum.
 Ráðhere sóhte ic and Rondhere, Rúmstán and Gíslhere,
 Wipergield and Freoperíc, Wudgan and Háman:
 125 newáran þæt gesípa pá sáemestan,
 péahpe ic hý ánhst nemnan sceolde.
 Fuloft of þám héape hwínende fléag
 giellende gár on grome péode:
 wræccan þær wéoldan wundnan golde,
 130 werum and wífum, Wudga and Háma.
 Swá ic þæt symle onfond on þære féringe,
 þæt sé bíp léofast londbúendum,
 sépe him god syleð gumena ríce
 tó gehealdenne, penden hé hér leofað.“ —
 135 Swá scrípende gesceapum hweorfað
 gléomen gumena geónd grunda fela,
 pearfe secgað, þoncword sprecap,
 simle súð oppe norð sumne gemétað
 gydda gléawne, geofum unhnéawne,
 140 sépe fore dugupe wile dóm áráran,
 eorlscipe æfnan, oppæt eal scæceð,
 léoht and lif somod: lof sé gewyrceð,
 hafað under heofonum héahfæstne dóm.

XXX. DER ÜBERFALL VON FINNSBURUH.

Nach einer verschollenen handschrift gedruckt bei Hickes, Ling. Sept. Thesaurus I 192; darnach unser text, zu dem die fussnoten die abweichungen von Hickes verzeichnen. Vgl. auch Möller, das ae. volksepos s. 151.

- hornas byrnað næfre.“
 Hléopróde ðá heapogeong cyning:
 „Ne ðis nedagað éastan né hér draca nefléogeð
 né hér ðisse healle hornas nebyrnað;
 5 ac hér forþ berað
 Fugelas singað,
 gylleð grághama, gúðwudu hlynnæð,
 scyld scefte oncwýð. Nú scýneð pes móna
 waðol under wolcnum, nú árisað wéadæða,
 10 ðe ðisne folces nýð fremman willað.
 Ac onwacnigeað nú, wígend míne!
 hebbað éowre línða, hícgeap on ellen,

2 hearogeong *H.* 7 lies gyleð und hlyneð? 12 habbað eowre landa *H.*
 12 b hie geap *H.*

- winnað on orde, wesað on móde!“
- 15 Ðá áras mænig goldhladen ðegn, gyrde hine his swurde;
 Ðá tó dura éodon drihtlice cempa;
 Sigeferð and Eaha hyra sword getugon
 and æt óprum durum Ordláf and Gúpláf,
 and Hengest sylf hwearf him on láste.
- 20 Ðágýt Gárulf Gúðere styrode,
 ðæt hé swá frólic feorh forman sipe
 tó ðære healle durum hyrsta neþære,
 nú hyt nýpa heard ányman wolde;
 ac hé frægn ofer eal undearnunga
- 25 déormód hælep, hwá Ðá duru héolde:
 „Sigeferð is mín nama, cweð he, ic éom Secgena léod,
 wreccea wide cúð. Fæla ic wéana gebád,
 heardra hilda! ðé is gýt hér witod,
 swæper ðú sylf tó mé sécean wylle.“
- 30 Ðá wæs on healle wælslihta gehlyn:
 sceolde celod bord cenum on handa,
 bānhelm berstan; buruhðelu dynede,
 oð æt ðære gúðe Gárulf gecrang
 ealra árest eorðbúendra,
- 35 Gúðláfes sunu, ymbe hyne góðra fæla,
 hwearflícra hræw. Hræfn wandróde
 sweart and sealobrún; swurdléoma stóð,
 swylce eal Finnsburuh fýrenu wære.
 Negefrægn ic náfre wurplicor æt wera hilde
- 40 sixtig sigebeorna sél gebærann,
 né néfre swánas swétne medo sél forgyldan,
 ðonne Hnæfe guldán his hægstealdas.
 Hig fuhton fif dagas, swá hyra nán neféol
 drihtgesíða, ac hig Ðá duru héoldon.
- 45 Ðá gewát him wund hæleð onwæg gangan,
 sæde, þæt his byrne ábrocen wære
 heresceorpum hrór — and éac wæs him helm ðyrl.
 Ðá hine sóna frægn folces hyrde,
 hú Ðá wígend hyra wunda genæson
- 50 oððe hwæper ðára hyssa

14 winnað *H.* 23 neþære *H.* 27 wrecen *H.*, weuna *H.* 28 heordra *H.*
 31 sceolde celæs borð genumon handa *H.* 36 hwearfleccra hrær *H.* 41 swa noc
 hwitne medo *H.*

XXXI. DIE WALDERE-FRAGMENTE.

Hs. in Kopenhagen autotypiert bei Holthausen, die ae. Waldere-Bruchstücke, Göteborg 1899.

A. hyrde hyne georne:
 „Huru Wélandes worc negeswiceð
 monna énigum, ðáraðe Mimming can

- heardne gehealdan. Oft æt hilde gedréas
 5 swátfág and sweordwund secg æfter óðrum.
 6 Ætlan ordwiga! nelæt ðín ellen núgýt,
 gedréosan dryhtscipe. Nú is sé dæg cumen,
 9 ðæt ðú scealt áninga óðer twega
 10 líf forléosan oððe langne dôm
 ágan mid eldum, Ælfheres sunu!
 Nalles ic ðé, wine mín, wordum cide,
 ðý ic ðé gesáwe æt ðám sweordplegan
 ðurh edwitscype æniges monnes
 15 wíg forbúgan oððe on weal fléon,
 líce beorgan, ðeahpe láðra fela
 ðinne byrnhomon billum héowun;
 ac ðú symle furðor féohtan sóhtest
 mæles ofer mearce; ðý ic ðé metod ondréd,
 20 ðæt ðú tó fyrenlíce féohtan sóhtest
 æt ðám ætstealle, óðres monnes
 wígrædenne. Weorða ðé selfne
 góðum dædum, ðenden ðín god recce!
 Nemurn ðú for ði méce: ðé wearð máðma cyst
 25 gifeðe tó géoce: mid ðý ðú Gúðhere scealt
 béot forbígan, ðæsðe hé ðás beaduwe ongan
 mid unryhte ærest sécan;
 forsóc hé ðám swurde and ðám syncfatum,
 béaga mænigo: nú sceal bega léas
 30 hworfan from ðisse hilde, hláfurd sécan
 ealdne & oððe hér ær swefan,
 gif hé ðá

- B. méce bæteran
 búton ðám ánum, ðe ic éac hafa
 on stánfate stille gehíded.
 Ic wát, ðæt *hit* ðóhte ðeodríc Widian
 5 selfum onsendon and éac sinc micel
 máðma mid ði méce, monig óðres mid him
 golde gegirwed — iúléan genam —
 pæsðe hine of nearwum Níðhades mæg,
 Wélandes bearn, Widia út forlét:
 10 ðurh fifela geweald forð ónette.
 Waldere maðelode, wiga ellenróf —
 hæfde him on handa hildefrófre,
 gúðbilla gripe — gyddode wordum:
 „Hwæt! ðú huru wéndest, wine Burgenda,
 15 ðæt mé Hagenan hand hilde getwámde,

A 4 *hs.* hearne (*vgl. Byrhtn. 167. 236*). 5 *hs.* sec. 7 *hs.* gedreosan todæge.
 10 *hs.* lange. 17 *hs.* billu. 19 *hs.* mæl. 25 *hs.* gifeðe to eoce. 29b *hs.* beaga.
 B 4 *hs.* ic. 7 *hs.* gegyrwan. 10 *hs.* gefeald. 12 *hs.* hildefrore.
 15b *hs.* hilde gefremede and getwámde.

- fēðewigges. Feta, gyf ðú dyrre,
æt ðus heaðuwérgan háre byrnan!
Standeð mé hér on eaxelum Ælfheres lāf
gód and géapneb golde geweorðod,
20 ealles unscende æðelinges réaf
tó habbanne, þonne hand wereð
feorhhord féondum: hé bið fáh wið mé,
þonne unsmāgas eft ongyrnað
mécum gemétan, swá gé mé dydon.
25 Ðeah mæg sige syllan, séðe symle býð
reccend rædfest ryhta gehwilces:
séðe him tó ðám hālgan helpe gelfeð,
tó gode gloce, hé þær gearo findeð,
gif ðá earnunga ær geðenceð.
30 þonne móten wlance welan britnfan,
æhtum wealdan! ðæt is

18 hs. standað. 21 hs. had. 24 hs. gemetað. 26 hs. recon and.
30 hs. mtoten.

XXXII. WADE.

Cambridger hs. vgl. Acad. 1896 I 137. 157 und Athenaeum 1896 nr. 3564.

Humiliatus est primus parens noster qui, cum dominus totius mundi efficeretur, ante peccatum et omnibus quae in mundo erint dominaretur, post peccatum vero a vili vermiculo scil. a pulice sive pediculo se minime potuit defendere. Qui similis fuit deo ante peccatum, post peccatum factus est dissimilis, quia hac duce rosa nunquam vertitur in saluuncam. Adam autem de homine factus est quasi non-homo; nec tantum Adam, sed omnes fere fiunt quasi non-homines, ita quod dicere possunt cum Wade: summe sende ylves and summe sende nadderes, summe sende nikeres, the biden patez¹⁾ wunien; nister man nenne bute Ildebrand onne.

¹⁾ Für biden patez vermutet Liddell a. a. o. 137 bi ðen watere.

XXXIII. ÆTHELSTĀNS SIEG BEI BRŪNANBURH.

Aus der Sachsenchronik a. 937; unser text ist hergestellt auf grund der handschriftlichen excerpte in Zupitzas Übungsbuch und in Wülkers Klein. angls. Dicht. s. 82.

- Hér Æðelstān cyning, eorla drihten,
beorna béahgifa and his bróðor éac
Éadmund æðeling ealdorlangne tīr
geslōgon æt sæcce sweorda ecgum
5 ymbe Brūnanburh: bordweal clufon,
héowon heaðolinda hamora lāfum
eaforan Éadweardes, swá him geæðele wæs
fram cnéomágum, ðæt hí æt campe oft

- wið lādra gehwæne land ealgódon,
 10 hord and hámas. Hettend crungon,
 Scotta léode and scipflotan
 fæge féollon: feld dennóde
 secga swáte, síppan sunne úpp
 on morgentíd, mære tungol,
 15 glád ofer grundas, godes candel beorht,
 éces drihtnes, oð seo æðele gesceaft
 sáh tó setle. Ðær læg secg monig
 gárum ágéted, guma norðerna
 ofer scyld sceoten, swylce Scyttisc éac
 20 wérig wíges sæd. Wesseaxe forð
 andlangne dæg éoredcystum
 on lást legdon lādum ðeodum,
 héowon hereflýman hindan ðearle
 mécum mylenscearpum. Myrce newyrndon
 25 heardes handplegan hæleða nánum,
 ðáraðe mid Anlāfe ofer éargebland
 on lides bósmes land gesóhton
 fæge tó gefeohte. Fífe lágon
 on ðám campstede cyningas geonge
 30 sweordum áswefede, swylce seofone éac
 eorlas Anlāfes, unrím herges,
 flotena and Scotta. Ðær geflýmmed wearð
 Norðmanna brego, néade gebæded
 tó lides stefne lýtle weorode
 35 — créad cneor onflot —, cyning út gewát
 on fealone flód, feorh generede,
 swylce ðær éac sé fróda mid fléame cóm
 on his cyððe norð Constantínus,
 hár hilderinc; hréman neðorfte
 40 méca gemánan: hé wæs his mága sceard,
 fréonda gefylled on folcstede,
 beslægen æt sæcce and his sunu forlét
 on wælstówe wundum forgrunden,
 geongne æt gúðe. Gylpan neðorfte
 45 beorn blandenfeax billgeslihtes,
 eald inwitta, né Anláf ðý má
 mid heora hereláfum; hlihhan neðorfton,
 ðæt hí beadoweorca beteran wurdon
 on campstede cumbolgehnástes,
 50 gármittinge, gumena gemótes,
 wæpngewrixles, ðæs hí on wælfelda
 wið Éadweardes eaforan plegodon.
 Gewiton him pá Norðmen nægledcnearrum,
 dréorig dareða láf on Dinges mere
 55 ofer déop wæter Dyflín sécan
 and eft Íraland æwisemóde.

- Swylce ðá gebróðor begen ætsomne,
 cyning and æðeling, cýððe sóhton,
 Wesseaxna land, wíges hrémge.
 60 Léton him behindan hrá bryttian
 salowigpádan, ðone sweartan hræfn
 hyrnednebban and ðone hasopádan
 earn æftan hwít æses brúcan,
 gráðigne gúðhafoc and ðæt gráge déor,
 65 wulf on wealda. Newearð wæl máre
 on ðýs íglande æfre gýta
 folces gefylled beforan ðyssum
 sweordes ecgum, ðæsðe ús secgað béc,
 ealde úðwitan, síppan éastan hider
 70 Engle and Seaxe úpp becómon
 ofer bráde brimu, Brytene sóhton,
 wlance wígsmiðas Wealas ofercómon,
 eorlas árhwate eard begeáton.

XXXIV. BYRHTNOTHS TOD.

Die Londoner handschrift Otto A XII 3 fol. 57a—62b, in der dieses fragment gestanden hat, ist beim brand der Cottoniana 1731 zerstört; unser fragment war vorher abgedruckt von Th. Hearnius, Johannis Glastoniensis Chronica s. 570—575; dieser druck (H) vertritt für uns die handschrift.

- brocen wurde;
 hét pá hyssa hwæne hors forlétan,
 feor áfýsan and forð gangan,
 hiegan tó handum and tó hige gódum.
 5 pá þæt Offan mæg ærest onfunde,
 þæt sé eorl nolde yrhðo gepolian.
 Hé lét him pá of handon léofne fléogan
 hafoc wið þæs holtes and tó þære hilde stóp;
 be þám man mihte oncnáwan, þæt sé cniht nolde
 10 wácian æt þám wíge, pá hé tó wápnnum féng;
 éac him wolde Éadric his ealdre gelæstan,
 fréan tó geféohte; ongan pá forð beran
 gár tó gúpe: hé hæfde gód gepanc,
 pá hwíle þe hé mid handum healdan mihte
 15 bord and brád swurd: béot hé gelæste,
 pá hé ætforan his fréan féohtan sceolde.
 Ðá þær Byrhtnóð ongan beornas trymian,
 rád and rædde, rincum tæhte,
 hú hí sceoldon standan and pone stede healdan,
 20 and bæd, þæt hyra randas rihte héoldon
 fæste mid folman and neforhtedon ná.
 Pá hé hæfde þæt folc fægere getrymmed,

4 thige H für to hige. 5 þ H statt pa. 7 leofre H. 10 w . . . ge H.
 20 randan H.

- hé lichte þá mid léodon, þær him léofost wæs,
 þær hé his heorðwerod holdost wiste.
 25 Þá stód on stæðe, stíðlice clypode
 wicinga ár, wordum mælde,
 sé on béot ábéad brimlǽpendra
 ærænde tó þám eorle, þær hé on ófre stód:
 „Mé sendon tó þé sámen snelle,
 30 hétan ðé secgan, þæt þú móst sendan raðe
 béagas wið gebeorge: and éow betere is,
 þæt gé ðisne gárræs mid gafole forgyldon,
 þonne wé swá hearde hilde dælon.
 Ne purfe wé ús spillan, gif gé spédaþ tó þám:
 35 wé willað wið þám golde grið fæstnian.
 Gyf þú þat gerædest, þe hér ricost eart,
 þæt þú þíne léoda lýsan wille,
 syllan sámannum on hyra sylfra dóm
 feoh wið fréode and niman frið æt ús:
 40 wé willaþ mid þám sceattum ús tó scype gangan,
 onflot fêran and éow fripes healdan.“
 Byrhtnóð mapelode, bord hafenóde,
 wand wácne æsc, wordum mælde
 yrre and anræd, ágeaf him andsware:
 45 „Gehýrst þú, sælida, hwæt þis folc segeð?
 hí willað éow tó gafole gáras syllan,
 ættrynne ord and ealde swurd,
 þá heregeatu, þe éow æt hilde nedéah.
 Brimmanna boda, ábéod eft ongeán,
 50 sege þínum léodum miccle lápre spell,
 þæt hér stynt unforcúð eorl mid his werode,
 þe wile geealgian épel pysne,
 Æpelrêdes eard, ealdres mínes
 folc and foldan: feallan sceolon
 55 hæpene æt hilde. Tó héanlic mé þinceð,
 þæt gé mid úrum sceattum tó scype gangon
 unbefohtene, nú gé þus feor hider
 on úrne eard in becómon.
 Nesceole gé swá sófte sinc gegangan:
 60 ús sceal ord and ecg ær geséman,
 grim gúðplega, ær wé gafol syllon.“
 Hét þá bord beran, beornas gangan,
 þæt hí on þám eásteðe ealle stódon.
 Nemihte þær for wætere werod tó þám óðrum:
 65 þær cóm flówende flód æfter ebban;
 lucon lagustréamas; tó lang hit him þúhte,
 hwænne hí tógædere gáras béron.
 Hí þær Pantan stréam mid prasse bestódon,

- Eastseaxena ord and sé æschere;
 70 nemihƿe hyra ænig óprum derian,
 búton hwá purh flánes flyht fyl genáme.
 Sé flód út gewát; pá flotan stódon gearowe,
 wícinga fela wíges georne.
 Hét pá hæleða hléo healdan pá bricge
 75 wigan wíghearne, sé wæs háten Wulfstán,
 cáfne mid his cynne: þæt wæs Céolan sunu,
 þe ðone forman man mid his francan ofscéat,
 þe þær baldlicost on pá bricge stóp.
 Þær stódon mid Wulfstáne wigan unforhte,
 80 Ælfere and Maccus, módige twegen;
 pá noldon æt pá m forða fléam gewyrcean,
 ac hí fæstlice wið ðá fynd weredon,
 pá hwíle þe hí wápnas wealdan móston.
 pá hí þæt ongeáton and georne gesáwon,
 85 þæt hí þær bricgweardas bitere fundon,
 ongunnon lytegian pá lǽde gystas,
 bædon, þæt hí úpgangan ágan móston,
 ofer pone ford faran, fépan lǽdan.
 Ðá sé eorl ongan for his ofer móde
 90 álýfan landes tó fela lǽpere ðéode;
 ongan callian pá ofer cald wæter
 Byrhtelmes bearn, beornas gehlyston:
 „Nú éow is gerýmed, gáð ricene tó ús,
 guman, tó gúpe: god ána wát,
 95 hwá þære wælstówe wealdan móte.“
 Wódon pá wælwulfas — for wætere nemurnon —
 wícinga werod west ofer Pantan,
 ofer scír wæter, scyldas wégon
 lidmen tó lande, linde bæron.
 100 Þær ongeán gramum gearowe stódon
 Byrhtnóð mid beornum. Hé mid bordum hét
 wyrcean pone wihagan and þæt werod healdan
 fæste wið féondum: pá wæs féohte néh,
 tír æt getohte; wæs séo tíd cumen,
 105 þæt þær fæge men feallan sceoldon.
 Þær wearð hréam áhafen, hremmas wundon,
 earn áses georn: wæs on eorpan cyrm.
 Hí léton pá of folman féolhearde speru,
 gegrundene gáras fléogan:
 110 bogan wáron bysige, bord ord onféng:
 biter wæs sé beadurás, beornas féollon
 on gehwæðere hand, hyssas lágon.
 Wund wearð Wulfmár, wælræste gecéas
 Byrhtnóðes mæg: hé mid billum wearð,

- 115 his swustersunu, swiðe forhéawen.
 Þær wearð wicingum wiperléan ágyfen:
 gehýrde ic, þæt Éadweard áne slóge
 swiðe mid his swurde, swenges newyrnde,
 þæt him æt fótum féoll fæge cempa;
 120 þæs him his ðeoden panc gesæde,
 þám búrpene, þá hé byre hæfde.
 Swá stemnetton stiðhugende
 hyssas æt hilde: hogodon georne,
 hwá þær mid orde ærost mihte
 125 on fægean men feorh gewinnan,
 wigan mid wæpnum: wæl féol on eorðan.
 Stódon stædefæste: stihte hí Byrhtnōð,
 bæd, þæt hyssa gehwylc hogode tó wíge,
 þe on Denon wolde dóm gefeohtan.
 130 Wód þá wíges heard, wæpen úp áhóf,
 bord tó gebeorge, and wið þæs beornes stóp:
 éode swá anræd eorl tó þám ceorle:
 ægper hyra óðrum yfeles hogode.
 Sende ðá sé sárinc súperne gár,
 135 þæt gewundod wearð wigena hláford.
 Hé scéaf þá mid ðám scylde, þæt sé sceaft tóbærst
 and þæt spere sprengde, þæt hit sprang ongeán;
 gegremod wearð sé gúðrinc: hé mid gære stang
 wlanca wicing, þe him þá wunde forgeaf.
 140 Fród wæs sé fyrdrinc: hé lét his francan wadan
 purh ðæs hysses hals — hand wísode —
 þæt hé on þám færsceaðan feorh geræhte.
 Ðá hé óperne ofstífce scéat,
 þæt seo byrne tóbærst: hé wæs on bréostum wund
 145 purh ðá hringlocan: him æt heortan stód
 ætterne ord; sé eorl wæs þe blípra,
 hlóh þá módi man, sæde metode panc
 ðæs dægweorces, þe him drihten forgeaf.
 Forlét þá drenga sum daroð of handa,
 150 fléogan of folman, þæt sé tó forð gewát
 purh ðone æpelan Æpelrédes pegen.
 Him be healde stód hyse unweaxen,
 cniht on gecampe, sé full cáflice
 bræd of þám beorne blóðigne gár,
 155 Wulfstanes bearn, Wulfmær sé geonga;
 forlét forheardne faran eft ongeán:
 ord in gewód, þæt sé on eorpan læg,
 þe his péoden ær pearle geræhte.
 Éode þá gesyrwed secg tó þám eorle:
 160 hé wolde þæs beornes béagas gefeccan,

- réaf and hringas and gerénod swurd.
 Ðá Byrhtnóð bræd bill of scéðe,
 brád and brúneccg, and on þá byrnan slóh:
 tó rape hine gelette lidmanna sum,
 165 þá hé þæs eorles earm ámyrde;
 féoll þá tó foldan fealohilte swurd:
 nemihte hé gehealdan heardne méce,
 wápnas wealdan. Ðágýt þæt word gecwæð
 hár hilderinc, hyssas bylde,
 170 bæd gangan forð góde geféran:
 nemihte þá on fótum leng fæste gestandan;
 — hé tó heofenum wlat —
 „*Ich gepancie þe, ðeoda waldend,*
ealra þæra wynna, þe ic on worulde gebád.
 175 Nú ic áh, milde metod, máste pearfe,
 þæt þú mínum gáste gódes geunne,
 þæt mín sáwul tó ðe síðian móte,
 on þín geweald, péoden engla,
 mid fripe ferian: ic éom frymðí tó þe,
 180 þæt hí helsceaðan hýnan nemóton.“
 Ðá hine héowon hæðene scealcas
 and begen þá beornas, þe him big stódon.
 Ælfnóð and Wulmár *bewegen* lágon:
 ðá onemn hyra fréan feorh gesealdon.
 185 Hí bugon þá fram beaduwe, þe þær béon noldon:
 þær wurdon Oddan bearn ærest on fléame,
 Godric fram gúpe, and þone góðan forlét,
 þe him mænigne oft méar gesealde:
 hé gehléop þone eoh, þe áhte his hláford,
 190 on þám gerædum, þe hit riht newæs,
 and his bróðru mid him begen ærndon,
 Godwine and Godwig, gúpe negýmdon,
 ac wendon fram þám wíge and þone wudu sóhton,
 flugon on þæt fæsten and hyra feore burgon
 195 and manna má þonne hit ænig mæð wære,
 gyf hí þá geearnunga ealle gemundon,
 þe hé him tó dugupe gedón hæfde.
 Swá him Offa on dæg ér ásæde
 on þám mepelstede, þá hé gemót hæfde,
 200 þæt þær módelíce manega spræcon,
 þe eft æt þære *pearfe* polian noldon.
 Ðá wearð áfeallen þæs folces ealdor,
 Æpelrédas eorl; ealle gesáwon
 heorðgenéatas, þæt hyra heorra læg.
 205 Ðá ðær wendon forð wlance pegenas,
 unearge men, efston georne:

171 ge stundan *H.* 173 gepance þe *H.* 183 begen *H.* 191 ærdon *H.*
 192 Godrine *H.* 201 pearfe *ergänzt von Grein.*

- hí woldon þá ealle óðer twega,
 líf forlætun oððe léofne gewrecan.
 Swá hí bylde forð bearn Ælfrices,
 210 wiga wintrum geong, wordum mælde:
 Ælfwine þá cwæð, hé on ellen spræc:
 „Gemunað þá mæla, þe wé oft æt meodo spræcon,
 þonne wé on bence béot áhófon
 hæleð on healle ymbe heard gewinn!
 215 Nú mæg cunnian, hwá céne sý.
 Ic wylle míne æpelo eallum gecýpan,
 þæt ic wæs on Myrcon miccles cynnes:
 wæs mín ealda fæder Ealhelm háten,
 wís ealdorman, woruldgesáelig.
 220 Nesceolon mé on þære péode pegenas ætwitan,
 þæt ic of ðisse fyrde féran wille
 eard gesécan, nú mín ealdor ligeð
 forhðawen æt hilde; mé is þæt hearma mæst!
 Hé wæs ægðer mín mæg and mín hláford.“
 225 Þá hé forð éode, fáððe gemunde,
 þæt hé mid orde áne geráhte
 flotán on þám folce, þæt sé on foldan læg
 forwegen mid his wæpne. Ongan þá winas manian,
 frýnd and geféran, þæt hí forð éodon.
 230 Offa gemælde — æscholt ásceóc:
 „Hwæt þú, Ælfwine, hafast ealle gemanode
 pegenas tó pearfe: nú úre péoden líð,
 eorl on eorðan, ús is eallum pearf,
 þæt úre æghwylc óperne bylde
 235 wigan tó wíge, þá hwíle þe hé wæpen mæge
 habban and healdan, heardne móce,
 gár and gód swurd. Ús Godríc hæfð,
 earh Oddan bearn, ealle beswicene:
 wénde þæs formoní man, þá hé on méare rád,
 240 on wlancan þám wíge, þæt wære hit úre hláford;
 forþan wearð hér on felda folc tótwæmed,
 scyldburh tóbrocen. Ábréoðe his angin,
 þæt hé hér swá manigne man áflýmde!“
 Léofsunu gemælde and his linde áhóf,
 245 bord tó gebeorge; hé þám beorne oncwæð:
 „Ic þæt geháte, þæt ic heonon nelle
 fléon fótes trym, ac wille furðor gán,
 wrecan on gewinne mínne winedrihten.
 Nepurfon mé embe Stúrmere stedefæste hælæð
 250 wordum ætwitan, nú mín wine gecranc,
 þæt ic hláfordléas hám síðe,
 wende fram wíge: ac mé sceal wæpen niman,

- ord and iren.“ Hé ful yrre wód,
féaht fæstlice, fléam hé forhogode.
- 255 Dunnere pá cwæð — daroð ácwēhte —
unorne ceorl: ofer eall clypode,
bæd, pæt beorna gehwylc Byrhtnoð wræce:
„Nemæg ná wandian sēpe wrecan penceð
fréan on folce né for feore murnan.“
- 260 Pá hī forð éodon, feores hī neróhton:
ongunnon pá hīrédmen heardlice féohtan,
grame gárberend, and god bædon,
pæt hī móston gewrecan hyra winedryhten
and on hyra féondum fyl gewyrcan.
- 265 Him sé gýsel ongan geornlice fylstan:
hé wæs on Norðhymbron heardes cynnes,
Ecgláfes bearn; him wæs Æscferð nama:
hé newandode ná æt páw wíglegan,
ac hé fýsde forð flán genehe;
- 270 hwílon hé on bord scéat, hwílon beorn tæsde:
æfre embe stunde hé sealde sume wunde,
pá hwíle ðe hé wápnas wealdan móste.
Ðágýt on orde stóð Éadweard sé langa
gearo and geornful; gylpwordum spræc,
- 275 pæt hé nolde fléogan fótmael landes
ofer bæc búgan, pá his betera leg.
Hé bræc pone bordweall and wið ðá beornas féaht,
oðpæt hé his sincgyfan on páw sámannum
wurðlice wrec, ær hé on wæle læge.
- 280 Swá dyde Æperíc, æpele geféra,
fús and forðgeorn, féaht eornoste
Sibyrhtes bróðor and swíðe mænig óper,
clufon cellod bord, cēne hī weredon:
bærst bordes lærig and séo byrne sang
- 285 gryreléoda sum. Pá æt gúðe slóh
Offa pone sáelidan, pæt hé on eorðan féoll
and ðær Gaddes mæg grund gesóhte.
Raðe wearð æt hilde Offa forhéawen;
hé hæfde ðeah geforþod, pæt hé his fréan gehét,
- 290 swá hé béotode ær wið his béahgifan,
pæt hī sceoldon begen, on burh rídan,
hále tó háme oððe on here crinegan,
on wælstówe wundum sweltan;
hé læg ðegenlice ðéodne gehende.
- 295 Ðá wearð borda gebræc: brimmen wódon
gúðe gegremode; gár oft purhwód
fáges feorhhús. Forð éode Wístán,
Púrstánes sunu, wið pás secgas féaht:

- 300 hé wæs on geþrange hyra þróra bana,
 ær him Wigelínes bearn on þám wæle læge.
 Þær wæs stið gemót: stódon fæste
 wigan on gewinne; wígend cruncon
 wundum wérige, wæl féol on eorþan.
 Óswold and Eadwold ealle hwíle,
 305 begen þá gebróþru beornas trymedon,
 hyra winemágas wordon bædon,
 þæt hí þær æt ðearfe polian sceoldon,
 unwáclíce wæpna néotan.
 Byrhtwold mapelode, bord hafenóde:
 310 sé wæs ealdgenéat; æsc ácwehte,
 hé ful baldlice beornas lærde:
 „Hige sceal þe heardra, heorte þe cénre,
 mód sceal þe máre, þe úre mægen lýtlað.
 Hér lifð úre ealdor eall forhéawen
 315 gôð on gréote: á mæg gnornian,
 séðe nú fram þís wíglegan wendan þenceð.
 Ic éom fród féores: fram ic newille,
 ac ic mé be healfe mínum hláforde,
 be swá léofan men licgan þence.“
 320 Swá hí Æpelgáres bearn ealle bylde,
 Godric tó gúpe; oft hé gár forlét,
 wælspere windan on þá wícingas:
 swá hé on þám folce fyrrest éode,
 héow and hýnde, oðþæt hé on hilde gecranc.
 325 Næs þæt ná sé Godric, þe ðá gúðe forbéah.

299 geþrang H. 324 oðþæt H. 325 gude H.

XXXV. FRAGMENT EINES LIEDES VON CNUT.

Historia Eliensis II 27 ed. Gale s. 505.

Merie sungen ðe muneches binnen Ely,
 ða Cnut ching reu ðerby;
 roweð, cnites, noer the land
 and here we ther muneches sæng.

D. LYRIK.

XXXVI. SÄNGERS TROST (DEORS KLAGE).

Exeterbuch fol. 100a = Grein-Wülker Biblioth. I 278.

Wélund him be wurman wræces cunnade,
 anhýdig eorl earfopa dréag;
 hæfde him tó gesippe sorge and longap,
 wintercealde wræce: wéan oft onfond,

- 5 sƿƿan hine Níðhad on néde legde,
 swoncre seonobende on syllan monn.
 Ðæs oferéode: pisses swá mæg!
 Beadohilde newæs hyre brópra déap
 on sefan swá sár swá hyre sylfre ping,
 10 þæt heo gearolíce ongieten hæfde,
 þæt heo éacen wæs: áfre nemeahte
 þriste gepencan, hú ymb þæt sceolde.
 Ðæs oferéode: pisses swá mæg!
 Wé þæt Mæðhilde monge gefrugnon:
 15 wurdon grundlæse Géates frige,
 þæt him seo sorglufu sláp ealne binóm.
 Ðæs oferéode: pisses swá mæg!
 Ðéodric áhte prítig wintra
 Máringa burg: þæt wæs monegum cūp.
 20 Ðæs oferéode: pisses swá mæg!
 Wé geáscóðan Eormanríces
 wylfenne gepóht: áhte wíde folc
 Gotena ríces; þæt wæs grim cyning.
 Sæt secg monig sorgum gebunden
 25 wéan on wénan, wýscte geneahhe,
 þæt þæs cyneríces ofercumen wære.
 Ðæs oferéode: pisses swá mæg!
 Siteð sorgcearig sælum bidæled,
 on sefan sweorceð: sylfum pinceð,
 30 þæt sý endeléas earfoða dæl.
 Mæg þonne gepencan, þæt geónd þás woruld
 wítig dryhten wendeð geneahhe
 eorle monegum, áre gescéawað,
 wíslícne blæd, sumum wéana dæl.
 35 þæt ic bī mé sylfum secgan wille,
 þæt ic hwíle wæs Heodeninga scop,
 dryhtne dýre: mé wæs Déor noma.
 Áhte ic fela wintra folgað tilne,
 holdne hláford, oppæt Heorrenda nú,
 40 léoðcræftig monn, londryht gepáh,
 þæt mé eorla hléo ær gesealde.
 Ðæs oferéode: pisses swá mæg!

XXXVII. WANDERER

Exeterbuch fol. 76b = Grein-Wülker Bibl. I 284.

Oft him ánhaga áre gebídeð,
 metudes miltse, péahpe hé móðcearig
 geónd laguláde longe sceolde

- hréran mid hondum hrímcealde sǣ,
 5 wadan wræclastas: Wyrð bið ful árǣd!
 Swá cwæð eardstapa earfeþa gemyndig,
 wrápra wælsleahta, winemæga hryre:
 „Oft ic sceolde ána úhtna gehwylce
 míne ceare cwípan! nis nú cwicra nân,
 10 þe ic him módsefan mínne durre
 sweotule ásecgan. Ic tó sóðe wát,
 þæt bið in eorle indryhten þeaw,
 þæt hé his ferðlocan fæste binde,
 healde his hordcofan, hycge swá hé wille;
 15 nemæg wérig mód Wyrde wiðstondan
 né sé hréo hyge helpe gefremman.
 Forðon dómgeorne dréorigne oft
 in hyra bréostcofan bindað fæste.
 Swá ic módsefan mínne sceolde
 20 oft earmcearig éðle biðæled
 fréomægum feor feterum sælan,
 slíppan geára iú goldwine mínne
 hrúse heolstre biwrah and ic héan þonan
 wóð wintercearig ofer wapena gebind,
 25 sóhte sele dréorig sinceþ bryttan,
 hwær ic feor oppe néah findan meahte,
 þonepe in meoduhealle miltse wisse
 oppe mec fréondléasne fréfran wolde,
 wenian mid wynnum! Wát sépe cunnað,
 30 hú slípen bið sorg tó geféran,
 þámpe him lýt hafað léofra geholena:
 warað hine wræclást — nales wunden gold,
 ferðloca fréorig — nalæs foldan bláð;
 gemon hé selessecgas and sincpege,
 35 hú hine on geoguðe his goldwine
 wenede tó wiste: wyn eal gedréas!
 Forpon wát sépe sceal his winedryhtnes
 léofes lárcewidum longe forpolian,
 ðonne sorg and sláep somod ætgædre
 40 earmne ánhogan oft gebindað:
 þinceð him on móde, þæt hé his mondryhten
 clyppe and cysse and on cnéo lecge
 honda and héafod, swá hé hwílum ær
 in geárdagum giefstólas bréac:
 45 ðonne onwæcneð eft wineléas guma,
 gesihð him biforan fealwe wégas,
 bapian brimfugas, bræðan fepra,
 hréosan hrím and snáw hagle gemenged.
 Þonne beoð þý hefigran heortan benne

- 50 sære æfter swæsne; sorg bið geníwad;
 ponne mága gemynd mód geóndhweorfeð,
 gréteð glíwstafum, georne geóndscéawað
 secga geseldan: swimmað oft onweg;
 fléotendra ferð nó þær fela bringeð
 55 cúðra cwidegiedda: cearo bið geníwad,
 pámpa sendan sceal swípe geneahhe
 ofer wapema gebind wérigne sefan.
 Forpon ic gepencan nemæg geónd pás woruld,
 forhwan móðsefa mín negesweorce,
 60 ponne ic eorla líf eal geóndþence,
 hú hí færlíce flet ofgeáfon,
 móðge magupegnas. Swá þes middangeard
 ealra dógra gehwám dréoseð and feallep:
 forpon nemæg wearpan wís wer, ær hé áge
 65 wintra dæl in woruldríce. Wita sceal gepyldig,
 nesceal nó tó hátheort né tó hrædwyrde
 né tó wác wiga né tó wanhýdig
 né tó forht né tó fægen né tó feohgífre
 né náfre gielpes tó georn, ær hé geare cunne.
 70 Beorn sceal gebídan, ponne hé béot spriced,
 oppæt collenferð cunne gearwe,
 hwider hrepra gehygd hweorfan wille.
 Ongietan sceal gléaw hæle, hú gæstlic bið,
 ponne ealle þisse worulde wela wéste stondeð,
 75 swá nú missenlice geónd þisne middangeard
 winde biwáune weallas stondap
 hríme bihrorene, hryðge pá ederas;
 wóriað pá wínsalo, waldend licgað
 dréame biðrorene; duguð eal gecrong
 80 wlonc bí wealle: sume wíg fornóm,
 ferede in forðwege; sumne fugel opbær
 ofer héanne holm; sumne sé hára wulf
 deaðe gedælde; sumne dréorighléor
 in eorðscræfe eorl gehýdde:
 85 ýpde swá þisne eardgeard ælda scyppend,
 oppæt burgwara breahmta léase
 eald enta geweorc ídlu stódon.
 Sé ponne þisne wealsteal wíse gepóhte
 and þis deorce líf deope geóndþenceð
 90 fród in ferðe, feor oft gemon
 wælsleahta worn and pás word ácwíð:
 „Hwær cwóm mearg? hwær cwóm mago? hwær cwóm máppumgyfa?
 hwær cwóm symbla gesetu? hwær sindon seledréamas?
 Éalá beorht bune! éalá byrnwiga!
 95 éalá þéodnes prym! hú seo prág gewát,

- genáp under nihthelm, swá héo nó wære;
 Stondeð nú on láste léofre dugupe
 weal wundrum héah wyrmlícum fáh:
 eorlas fornóman asca prýpe,
 100 wápen wælgífru, Wyrð seo mære;
 and pás stánhleopu stormas cnysað,
 hríð hréosende: hrúsan bindað
 wintres wóma, þonne won cymeð,
 nípeð nihtscúa: norpan onsendað
 105 hréo hæglfare hælepum on andan.
 Eall is earfoðlic eorpan rice,
 onwendeð wyrda gesceaft weoruld under heofonum:
 hér bið feoh læne, hér bið fréond læne,
 hér bið mon læne, hér bið mæg læne:
 110 eal pis eorpan gesteal ídel weorpeð!“
 Swá cwæð snottor on móde, gesæt him sundor æt rúne.
 Til bíp sepe his tréowe gehealdeð: nesceal næfre his torn tó rycene
 beorn of his bréostum ácypan, nempe hé ær pá bóte cunne
 eorl mid elne gefremman! Wel bið þámpe him áre séceð,
 115 frófre tó fæder on heofonum, þær ús eal seo fæstnung stondeð!

102 *hs.* hrúse.

XXXVIII. SEEFÄHRER.

Exeterbuch fol. 81b = Grein-Wülker Bibl. I 209.

- Mæg ic be mé sylfum sóðgied wrecan,
 sīpas secgan, hú ic geswincdagum
 earfoðhwíle oft prówáde,
 bitre bréostceare gebiden hæbbe,
 5 gecunnad in céole cearselda fela,
 atol ýpa gewealc; þær mec oft bigeat
 nearo nihtwaco æt nacan stefnan,
 þonne hé be clifum cnossað; calde geþrunge
 wáron míne fótas, forste gebunden
 10 caldum clommum; þær pá ceare seofedun
 hát ymb heortan; hungor innan slát
 merewérges mód. Ðæt sé mon newát,
 þe him on foldan fægrost limpeð,
 hú ic earmcearig íscealdne sæ
 15 winter wunade wræccan lástum
 winemægum bidroren,
 biþongen hrimgicelum: hægl scúrum fléag.
 Þær ic negehýrde bútan himman sæ,
 íscaldne wæg, hwílum ylfete song:
 20 dyde ic mé tó gomene ganetes hléopor

9 *hs.* fét, *vgl. Sievers Beitr. X 483.*

- and huilpan swég fore hleahtor werā,
 mæw singende fore medodrince.
 Stormas pær stāncifu beotan, pær him stearn oncwæð
 isigfepera: fuloft pæt earn bigeal
 25 *heaswigfepra*. Nænig hléomæga
 féasceaftig ferð *fréfran* meahte.
 Forpon him gelyfeð lýt, sépe áh lifes wyn,
 gebídeð in burgum bealospa hwón,
 wlonc and wíngál, hú ic wérig oft
 30 in brimlāde bídān sceolde!
 Náp nihtscúa, norpan sníwde,
 hrím hrúsan band; hægl féol on eorpan,
 corna caldast. Forpon cnysað nú
 heortan gepóhtas, pæt ic héan stréamas,
 35 sealtýpa gelác sylf cunnige;
 monað módes lust mæla gehwylce
 ferð tó féran, pæt ic feor heonan
 elpéodigra eard geséce.
 Forpon nis pæs módwlonc mon ofer eorpan
 40 né his gifena pæs gód né in geoguþe tó pæs hwæt
 né in his dædum tó pæs déor né him his dryhten tó pæs hold,
 pæt hé á his sáfóre sorge næbbe,
 tó hwon hine dryhten gedón wille.
 Nebíp him tó hearpan hyge né tó hringpege
 45 né tó wífe wyn né tó worulde hyht
 né ymbe ówiht elles nefne ymb ýða gewealc;
 ac á hafað longunge sépe on lagu fundað.
 Bearwas blóstmum nimað, byrig fægriað,
 wongas wlitigað, woruld ónetted:
 50 ealle pá gemoniað módes fúsne
 sefan tó síðe; pámppe swá pynced,
 on flódwegas feor gewítað.
 Swylce géac monað geómrān reorde,
 singeð sumeres weard, sorge béodeð
 55 bitter in bréosthord. Pæt sé beorn newát,
 séftéadig secg, hwæt pá sume dréogað,
 pe pá wræclástas wíðost leogað!
 Forpon nú mín hyge hweorfeð ofer hreperlocan,
 mín módsefa mid mereflóde
 60 ofer hwæles épel, hweorfeð wíde
 eorpan scéatas, cymeð eft tó mé
 gifre and grædig, gielleð ánfloga,
 hweteð on hwælweg hreper unwearnum
 ofer holma gelagu: forpon mé hátran sind
 65 dryhtnes dréamas þonne þis déade líf

25 *hs.* urigfepra. 26 *b* mit *Grein*; *hs.* feran. 28 *hs.* gebiden. 51 *hs.* penceð. 56 *hs.* eft eadig. 61 *Grein* ergünzt geond vor eorpan. 63 *hs.* wælweg.

- læne on londe: ic gelyfe nō,
 þæt him eorðwelan éce stondað.
 Simle préora sum pinga gehwylce
 ær his tīdege tō twéon weorpeð:
 70 ádl oppe ylðo oppe ecghete
 fægum fromweardum feorh oðpringeð.
 Forpon þæt eorla gehwám æftercwependra
 lof lifgendra, lástworda betst,
 þæt hé gewyrce, ær hé onweg scyle,
 75 fremman on foldan wið féonda níp
 déorum dáðum déofle tógeánes,
 þæt hine ælda bearn æfter hergen
 and his lof sýpan lifge mid englum
 áwa tō ealdre, écan lifes bláð
 80 dréam mid dugepum! Dagas sind gewitene,
 ealle onméðlan eorpan ríces;
 nearon nú cyningas né cáséras
 né goldgiefan, swylce iú wáron,
 þonne hí mæst mid him mærpá gefremedon
 85 and on dryhtlicestum dóme lifdon:
 gedroren is péos duguð eal, dréamas sind gewitene;
 wuniað pá wácran and pás woruld healdaþ,
 brúcað purh bisgo. Bláð is gehnæged;
 eorpan indryhto ealdað and séarað
 90 swá nú monna gehwylc geónd middangeard:
 ylðo him on fareð, onsýn blácað,
 gomelfeax gnornað, wát his iúwine,
 æpelinga bearn eorpan forgiefene.
 Nemæg him þonne sé fláschoma, þonne him þæt feorg losað,
 95 né swéte forswelgan né sár gefélan
 né hond onhréran né mid hyge pencan.
 Péahpe græf wille golde strégan,
 brópor his geborenum byrgan be déadum
 mápmum mislicum, þæt hí ne mid wille:
 100 nemæg þære sáwle, þe bíp synna ful,
 gold tō géoce for godes eg-san,
 þonne hé hit ær hýdeð, penden hé hér leofað.
 Micel bíp sé meotudes eg-sa, forpon hí séo molde oncyrræð,
 sé gestapelade stípe grundas,
 105 eorpan scéatas and úprodor.
 Dol bíp sépe him his dryhten neondrædep: cymeð him sé deað
 unpinged.
 Éadig bið sépe éapmód leofað: cymeð him séo ár of heofonum,
 meotod him þæt mód gestapelað, forpon hé in his meakte gelyfeð.
 Stíeran mód sceal strongum móde and þæt on stapelum healdan
 110 and gewis werum wísum clæne:

- seyle monna gehwylc mid gemete healdan
 wip léofne and wið lāpne bealo,
 þeahpe hé hine wille fýres fulne
 oppe on bæle forbærnedne
 115 his geworhtne wine. Wyrð biþ swīpre,
 meotud meahtriga þonne ænges monnes gehygd.
 Uton wé hycgan, hwær wé hām ágen,
 and þonne gepencan, hú wé pider cumen,
 and wé þonne éac tilien, þæt wé tó móten
 120 in þá écan éadignesse,
 þær is lif gelong in lufan dryhtnes,
 hyht is heofonum! Þæs sý þám hálgan þonc,
 þæt hé úsic geweorþade, wuldres ealdor,
 éce dryhten, in ealle tíð! Amen.

115 *hs.* swire. 117 *hs.* se.

XXXIX. KLAGE DER FRAU.

Aus dem Exeterbuch fol. 115a = Grein-Wülker, Bibliothek I 302.

- Ic pis giedd wrece bi mé ful geómorre,
 mínre sylfre sið; ic þæt secgan mæg,
 hwæt ic ymþa gebád, siþþan ic úp áwéox,
 níwes oppe ealdes, nó má þonne nú:
 5 á, ic wíte wonn mínra wræcsipa!
 Ærest mín hláford gewát heonan of léodum
 ofer ýpa gelác: hæfde ic úhtceare,
 hwær mín léodfruma londes wære.
 Ðá ic mé féran gewát, folgað sécan
 10 wineléas wræcca for mínre weapearfe.
 Ongunnon þæt þæs monnes mágas hycgan
 purh dyrne gepóht, þæt hý tódælden unc,
 þæt wit gewíðost in woruldríce
 lifdon láðlicost — and mec longáde.
 15 Hét mec hláford mín herheard niman:
 áhte ic léofra lýt on pissum londstede,
 holdra fréonda. Forþon is mín hyge geómor,
 ðá ic mé ful gemæcne monnan funde
 heardsæligne hygegeómorne,
 20 mód mípendne, morpor hycgende,
 blípe gebæro. Fuloft wit béotedan,
 þæt unc negedælde — nemne deað ána —
 ówiht elles; eft is þæt onhworfen:
 is nú, swá hit nó wære,
 25 fréondscipe uncer. Sceal ic feor gé néah

3 *hs.* weox; *vgl. Sievers Beitr. X 516.* 21 *lies* béotóðan?

- mīnes fela léofan fæhðu dréogan!
 Héht mec mon wunian on wuda bearwe
 under áctréo in þám eorðscræfe:
 eald is þes eorðsele, eal ic éom oflongad;
 30 sindon dena dimme, dúna úphéa,
 bitre burgtúnas brérum beweaxne,
 wíc wynta léas. Fuloft mec hér wrápe begeat
 fromsíp frýgan. Frýnd sind on eorþan
 léofe lifgende, leger weardíad,
 35 þonne ic on úhtan ána gonge
 under áctréo geónd pás eorðscrafu:
 þær ic sittan mót sumorlangne dæg,
 þær ic wépan mæg míne wræcsipas,
 earfopa fela. Forþon ic áfre nemæg
 40 þære módceare mínre gerestan
 né ealles þæs longapes, þe mec on pissum life begeat.
 Á scyle geong mon wesian geómormód,
 heard heortan gepóht, swylce habban sceal
 blípe gebæro, éacþon bréostceare,
 45 sinsorgna gedréag: sý æt him sylfum gelong
 eal his worulde wyn, sý fulwíde fáh
 feorres folclondes, þæt mín fréond siteð
 under stánhlípe storme behrímed,
 wine wérigmód wætre beflówen
 50 on dréorsele! Dréogeð sé mín wine
 micle módceare: hé gemon tó oft
 wynlicran wíc. Wá bið þámpe sceal
 of langópe léofes ábídan!

33 *hs.* frean *vgl. Sievers Beitr. X 479.* 37 *hs.* sittam.

XL. BOTSCHAFT DES GEMAHLS

aus dem Exeterbuch fol. 123a = Trautmann Angl. XVI 209.

- Nú ic onsundran pé secgan wille,
hwanon þis tréo cyme. Ic túdre áwéox
 in Mécealde *mereflóde néah;*
ðanon ic oftost sceal ellor londes
 settan *síðas,* sealte stréamas
cunnian on céole, cyninges hése.
 5 Fuloft ic on bátes *bósme wunode,*
gefór ofer faroð, frýnd gesóhte
 þær mec mondryhten mín *onsende*
 ofer héah hofu. Éom nú hér cumen
 on céolpele and nú cunnan scealt,

7 *onsende ergänzt Grein.* 8 *ofer héah hafu vermutet Sievers Beitr. X 516.*
 8b *Grein sceal oder ist cunnian sceal zu lesen?*

- hú þú ymb módlufan mínes frígan
 10 on hyge hycge. Ic gehátan dear,
 þæt þú þær tírfæste tréowe findest.
 Hwæt! þec þonne biddan hét sé pisne béam ágróf,
 þæt þú sinchroden sylf gemunde
 on gewitlocan wordbéotunga,
 15 þe git on árdagum oft gespræcon,
 þenden git móston on meoduburgum
 eard weardigan, án lond búgan,
 fréondscype fremman; hine fæhþo ádráf
 of sigepéode. Héht nú sylfa þé
 20 lustum læran, þæt þú lagu dréde,
 síþpan þú gehýrde on hlipes óran
 galan geómorne géac on bearwe.
 Nelæt þú þec síþpan sípes getwæfan,
 láde gelettan lifgendne monn!
 25 Ongin mere sécan, mæwes épel!
 onsite sánacan, þæt þú súð heonan
 ofer mereláde monnan findest,
 þær sé péoden is þín on wénun!
 Nemæg him worulde willa *gelimpan*
 30 mára on gemyndum, þæsþe hé mé sægde,
 þonne inc geunne alwaldend god,
þæt git ætsomne síþpan mótan
 secgum and gesþpum *sinc gedélan*,
 næglede béagas: hé genóh hafað
 35 *fættan goldes feohgestréona*
and mid elpéode épel healdeð,
fægre foldan and him fela þeowiað
wloncra hælepa, þeahþe hér mín winedryhten
 nýde gebæded nacan út áprong
 40 and on ýpa geong *ána* sceolde
 faran on flotweg forðsipes georn,
 mengan merestréamas. Nú sé mon hafað
 wéan oferwunnen: nis him wilna gád
 né méara né máðma né meododréama,
 45 ænges ofer eorpan eorlgestréona,
 péodnes dohtor, gif hé þín beneah
 ofer eald gebéot incer twega.
 Gecyre ic ætsomne S. R. geador,

9b *hs.* fréan, vgl. *Sievers Beitr.* X 479. 20 *hs.* læram. 29 *In der hs.*
keine lücke, ergänzt von Grein. 32 *hs.* lücke von etwa 5 buchstaben; þæt war
wol abgekürzt; ergänzt von Ettmüller und Grein. 33 *Grein* sinc brytnian.
 35—36 lücke von etwa 20 buchstaben; *Grein* feohgestreona; fættan statt *hs.* fædan
mit Ettmüller und Grein. 36 and und healdeð mit *Grein*; *hs.* healde ohne eine
 lücke. 37—38 lücke von etwa 20 buchstaben (and war wol abgekürzt); wloncra
Ettmüller, Grein. 38 lücke von etwa 14 buchstaben; dryhten füllt also die lücke
 nicht aus. 40 lücke von etwa 3—4 buchstaben; ána mit *Ettmüller und Grein.*

- EA. W. and D, ápe benemnan.
 50 þæt hé pá wære and pá winetréowe
 be him lifgendum læstan wolde,
 þe git on ærdagum oft gespræconn.

XLI. RUINE

aus dem Exeterbuch; vgl. Grein-Wülker Bibliothek I 296, Grein Germ. X 422
 und Schipper Germ. XLX 336.

- Wrætlic is þæs wealstán: wyrde gebræcon,
 burgstede burston — broснаð enta geweorc.
 Hrófas sind gehrorene, hréorge torras,
 hringgeat berofen, hrím on líme,
 5 scearde scúrbeorge scorene gedrorene
 ældo undereotone — eorðgráp hafað
 waldendwyrhtan forweorone geleorene,
 heard gripe hrúsan, op hund cnéowa
 werpéoda gewitan. Oft þæs wág gebád
 10 rághár and réadfáh ríce æfter óprum,
 ofstonden under stormum: stéap géap gedréas;
 wunað gíet sé *wealstán* *wæpnum* gehéawen;
 félon
 grimme gegrunden
 15 scán héo
 orponc ársceaft
 lámringum béag;
 mód mo ne swíftne gebrægd
 Hwætréd in hringas, hygeróf gebond
 weallwalan wírum wundrum tógædre.
 20 Beorht wáron burgræced, burnsele monige,
 héah horngestréon, hereswég micel,
 meodoheall monig mondréama full,
 oppæt þæt onwende Wýrd séo swípe.
 Crungon walo wíde, cwóman wóldagas:
 25 swylt eall fornóm secgróf wera.
 Wurdon hyra wígsteal wéstenstapolas,
 brosnade burgsteall. Bétend crungon,
 hergas tó hrúsan. Forpon pás hofu dréorgiað
 and þæs téaforgeapa tigelum sceádeð
 30 hróstbéages hróf. Hryre wong gecrong
 gebrocen tó beorgum, þær iú beorn monig
 glædmód and goldbeorht, gléoman gefrætweð
 wlone and wíngál wíghyrstum scán:
 seah on sínc, on sylfor, on searogimmas,
 35 on éad, on æht, on eorcanstán,
 on pás beorhtan burg bráðan ríces.
 Stánhofu stóðan, stréam háte wearp

- wīdan wylme: weal eall befēng
 beorhtan bōsme. þær þā bapu wæron
 40 hāt on hrepre. þæt wæs hýðelíc.
 Léton þonne géotan
 ofer hárne stán, hāte stréamas,
 ungesewene yldum oppæt,
 Hringmere hāten;
 45 þær þā bapu wæron; þonne is
 re — þæt is cynelíc þing —
 hūse

XLII. REIMLIED

*aus dem Exeterbuch bl. 94; unser text schliesst sich fast durchgängig an Greins
 Bibliothek III^a 156 (Germ. X 306) und an Sievers Beitr. XI 345 an.*

- Mé lifes onláh, sé pis léoht onwrah
 and þæt torhte getáh tillíce onwrah.
 Glæd wæs ic glíwum glenged híwum,
 blíssa blíwum, blóstma híwum.
 5 Secgas mec ségon — symbel neálégon —
 feohgiefe gefégon; frætwe wégon
 wicg ofer wongum wréðnan gongum
 lísse mid longum leoma gehongum.
 þā wæs wæstmum áweaht worold onspreht
 10 under roderum áreaht, rádmægne oferþeaht.
 Giestas gengdon, gerscipe mengdon,
 lísse lengdon, lustum glengdon.
 Scrifenscrád glád purh gescád in brád,
 wæs on lagustréame lád, þær mé leopu nebiglád.
 15 Hæfde ic héanne hād: newæs mé in healle gād,
 þæt þær róf weorod rād. Oft þær rinc gebād,
 þæt hé in sele ságe sincgewáge
 pegnum gepáge. penden wæs ic wáge:
 horsce mec heredon, hilde generedon,
 20 fægre feredon, féondon biweredon.
 Swá mec hyhtgiefu héold, hygedryht beféold,
 stapoláhtum stéold, stepegongum wéold,
 swylce eorpe ól: áhte ic ealdorstól,
 galdorwordum gól; gomel sibbe nêofôll,
 25 ac wæs géfest géar, gellende snér
 wuniende wær wilbec bescær.
 Scealcas wæron scearpe, scyl wæs hearpe:
 hlúde hlynede, hléopor dynede,
 sweglráð swínsade, swipe nemínsade;
 30 burgsele bífade, beorht hlífade.

2 geteoh. 4 bleoum. 6 feorhgiefe. frætweð. wægum. 7 wic. wennan,
 8 getongum. 9 world. 10 ræd. 16 weord. 18 gepyhte. mægen. 21 hyge
 dryht befeold. 22 steald. 26 wuniendo. 30 beofode.

- Ellen éacnade, éad *weacnade*,
 fréaum flóðade, frémum góðade,
 mōð mægnade, mýne fægnade,
 tréow telgade, tīr welgade,
 35 blæd blissade, *bléo glissade*,
 gold gearwade, gim hwearfade,
 sinc searwade, sib nearwade.
 From ic wæs in frætwum, fréolíc in geatwum;
 wæs mín dréam dryhtlíc, drohtað hyhtlíc:
 40 foldan ic freopode, folcum ic leopode;
 lif wæs mín longe léodum in gemonge
 ttrum getonge, teala gehonge. —
 Nú mín hreper is hréoh, héofsípum scéoh,
 nýdbysgum néah: gewíteð nihtes in fléah,
 45 sé ær in dæge wæs dýre. Scrípeð nú déop féore
 brondhord geblówen, bréostum in forgrówen
 flyhtum tóflówen. Fláh is geblówen
 miclum in gemynde; módes gecynde
 gréteð ungrynde grorn *oferpynde*,
 50 bealofús byrneð, bittre tóyrneð.
 Wérig winneð, wídsið onginneð,
 sār nesinnið, sorgum cinnið,
 blæd his blinnið, blisse linnæð,
 listum linneð, lustum netinneð.
 55 Dréamas swá hér gedréosað, dryhtscype gehréosað,
 lif hér men forléosað, leahtras oft gecéosað.
 Tréow prág is tó trág, séo untrume genág
 stéapum *stæðole* mispáh ond eal stund geknág.
 Swá nú woruld wendeþ, wyrde sendeþ
 60 and hetes hendeð, hælep *gescendeð*.
 Wercyn gewíteð, wælgār slíteð,
 fláh mäh flíteþ, flán mán hwíteð,
 borgsorg bíteð, bald ald þwíteþ,
 wræc fæc wíteð, wráp æð smíteþ,
 65 *syngryn* sídeð searofearo glídeþ,
 grorn torn græfeþ, græft *ræft hæfeð*,
 searo hwít sólaþ, sumurhát cólað,
 foldwela fealleð, féondscipe wealleð,
 eorðmægen ealdaþ, ellen *cealdað*.
 70 Mé þæt wyrd gewæf and gewyrht forgeaf,
 þæt ic grófe græf and þæt grimme scræf
 fléon flæsce nemæg, þonne flánhred dæg
 nýdgrápum nimeþ, þonne séo neaht becymeð,
 séo mé ððles ofönn and mec hér eardes öncönn.

21 beacnade. 32 *hs.* froðade. fromum. 33 mine. 43 heowsiðum. 45 feor.
 49 efenpynde. 53 linnað. 58 eatole. genag. 59 world. 60 henteð hæleþe scyndeð.
 61 wencyn. 62 mon. 63 burgsorg. 64 wrípað. 65 singrynd sidað. sæcra. 66 grom.
 hafað. 69 colað. 70 gehwyr. 71 græf. 72 flean. 73 neah. 74 önfönn. heardes.

- 75 þonne lichoma ligedð, limu wurm *þigep*
 and him wynne gewigedð and þá wist gepýgedð,
 oppæt béop þá bân *gebrosnad on ân*
 and æt nýhstan nân nefne sé néða tán
 balawun hér gehroren. Nebþp sé hlísa ádroren.
- 80 Ær þæt éadig gepenceðð, hé hine pé oftor swenceðð,
 byrgeð him þá bitran synne, hogap tó þære betran wynne.
 gemon meorþa lisse, *þær* sindon miltsa blisse
 hyhtlice in heofona rice. Uton nû hálgum gelíce
 scyldum biscerede scyndan generede
- 85 wommum biwerede, wuldre geherede,
 þær moncyn mót for meotude rôt
 sóðne god geséon and ââ in sibbe geféon.

75 b lima. fritep. 76 wenne. 79 a gehlotene. 82 a morþa. her. 84 biscyrede.
 85 generede. 87 gefean.

E. DIDAKTIK UND RÄTSEL.

XLIII. RUNENLIED

nach Hickes' Thesaurus (1705) I 135; die Londoner hs. Otho BX ist 1731 verbrannt.

- Féoh býp frófur fira gehwylcum;
 sceal ðeah manna gehwylc miclun hyt dælan,
 gif hé wile for drihtne dómes hléotan.
 Úr býp anmód and oferhýrned,
- 5 felafrécne déor, féohtep mid hornum
 mære mórstapa: ðæt is módig wuht.
 Ðorn býp ðearle scearp, ðegna gehwylcum
 anfeng ys yfyl, ungemetun répe
 manna gehwylcun, ðe him mid resteð.
- 10 Ós býp ordfruma ælcra spræce,
 wisdómes wrapu and witenas frófur
 and eorla gehwám éadnys and tóhiht.
 Rád býp on recyde rinca gehwylcum
 séfte and swíþhwæt ðámðe sittep on ufan
- 15 meare mægenheardum ofer mílþapas.
 Cén býp cwicera gehwám cúp on fýre
 blác and beorhtlíc, byrneþ oftust,
 ðær hí æpelingas inne restap.
 Gyfu gumena býp gleng and herenys,
- 20 wrapu and wyrpseýpe, and wræcna gehwám
 ár and ætwist, ðe býp ópra léas.
 Wynne brúcep, ðe can wéana lýt,
 sáres and sorge, and him sylfa hæþ
 blæd and blýsse and éac byrga geniht.

14 *lies* siteþ? 22 *vgl. Sievers Angl. XIII 4.*

- 25 Hægl bȳp hwítust corna; hwyrft hit of heofones lyfte,
wealcap hit windes scúra, weorpeþ hit tó wætere sýððan.
Nýd bȳp nearu on bréostan, weorpeþ hī ðeah oft nīpa bearnum
tó helpe and tó hæle gehwæpre, gif hī his hlystaþ æror.
Ís bȳp oferceald, ungemetum slidor,
30 glísnaþ glæshlúttur gimum gelicust,
flór forste geworukt fæger ansýne.
Gér bȳp gumena hiht, ðonne god læteþ,
hálig heofones cyning, hrúsan syllan
beorhte bléda beornum and ðearfum.
35 Eoh bȳp útan unsmépe treow,
heard hrúsan fæst, hyrde fýres,
wyrtrumun underwreþyd wynan on éple.
Peorþ bȳp symble plega and hlehter
wlancum on middum, ðár wigan sittap
40 on béorsele blípe ætsomne.
Eolhxsecc ard hæfþ oftust on fenne,
wexeð on wature, wundap grimme,
blóde bréneð beorna gehwylcne,
ðe him ænigne onfeng gedéð.
45 Sigel sémannum symble bȳp on hihte,
ðonne hī hine ferīap ofer fīsces bep,
op hī brimhengest bringeþ tó lande.
Tír bȳp tácsa sum, healdeð trýwa wel
wīp æpelingas, á bȳp on færylde
50 ofer nihta genipu, næfre swiceþ.
Beorc bȳp bléda léas, bereþ efne swáðeah
tánas bútan túdder, bȳp on telgum wlitig,
hēah on helme hysted fægere,
geloden léafum lyfte getenge.
55 Eh bȳp for eorlum æpelinga wyn,
hors hófum wlanc, ðær him hælep ymbe
welege on wicgum wríxlap spræce,
and bȳp unstyllum æfre frófur.
Man bȳp on myrgpe his mágan léof:
60 sceal péah ánra gehwylc óðrum swícan,
forðám dryhten wyle dóme síne
pæt earne flæsc eorpan betæcan.
Lagu bȳp léodum langsum gepúht,
gif hī sculun népan on nacan tealtum
65 and hī sáýpa swýpe brégap
and sé brimhengest bríðles negýmeþ.
Ing wæs érest mid ÉastDenum
gesewen secgun, op hé síððan eft
ofer wæg gewát; wæn æfter ran:

27 lies nīppa *Beitr.* XII 462. 31 geworult *H.* 32 ðon *H.* 39 *ergünat*
von *Grein.* 46 ðonn *H.* 53 peah *H.* hysted *H.* 56 ymb *H.*; vgl. *Sievers*
Beitr. X 519. 60 odrum *H.* 64 neþun *H.* 66 gym *H.* 68 est *H.*

- 70 ðus heardingas ðone hæle nemdun.
 Æpel bȳp oferléof æghwylcum men,
 gif hé mót ðær rihtes and gerysena on
 brúcan on blóde bléaðum oftast.
 Dæg bȳp drihtnes sond, déore mannum,
 75 mære metodes léoht, myrgp and tóhiht
 éadgum and earmum, eallum bríce.
 Ác bȳp on eorpan elda bearnum
 flæscas fódor, férep gelóme
 ofer ganotes bæp: gársecg fandap,
 80 hwæper ác hæbbe æpele tréowe.
 Æsc bȳp oferhéah, eldum dýre,
 stȳp on stapule, stede rihte hylt,
 ðeah him féohtan on fíras monige.
 Ýr bȳp æpelinga and eorla gehwæs
 85 wyn and wyrpmynd, bȳp on wicge fæger,
 fæstlic on færelde fyrdgeatewa sum.
 Ior bȳp éafisc and ðeah á brúcep
 fódres on foldan, hafap fægerne eard
 wætre beworpen, ðær hé wynnum leofap.
 90 Ear bȳp egle eorla gehwylcun
 ðonne fæstlice flæsc onginneþ,
 hráw cólian, hrúsan céosan
 blác tó gebeddán; bléda gedréosanþ,
 wynna gewítap, wéra geswícap.

72 rihtes *H.* 73 bleadum *H.* 84 *Sievers Beitr. X 519.* 86 fyrdgeatewa *H.*
 87 eafisc *H.* 88 faldan *H.* 91 ðonn *H.*

XLIV. AUS DEN EXETER-RÄTSELN.

vgl. Grein-Wülker, Bibliothek III 183 ff.

- I. Léodum is mīnum, swylce him mon lác gife;
 willað hȳ hine ápecgan, gif hé on préat cymeð.
 Ungelíc is ús.
 Wulf is on fege, ic on óperre;
 5 fæst is pæt égland, fenne biworpen;
 sindon wælréowe weras pær on íge.
 willað hȳ hine ápecgan, gif hé on préat cymeð.
 Ungelíce is ús.
 Wulfes ic mīnes wídlástum wénum dogode:
 10 ponne hit wæs rénig weder and ic réotugu sæt,
 ponne mec sé beaducáfa bógum bilegde:
 wæs mé wyn tó pon, wæs mé hwæpre éac láð.

Litteratur zum 1. rätsel: Dietrich ZfdA. XI 458; Rieger ZfdPh. I 215; Trautmann Angl. VI 158 und Anz. x. Angl. VII 210; Holthaus Angl.-Anz. VII 120; Nuck und Hacketier Angl. X 390. 564; Bradley, Acad. 1888, I 198; Gollancz, Athenäum 22. Febr. 1896; Holthausen Litt.-Bl. X 448, Angl. XV 188; Büllbring Litt.-Bl. XII 157; Herzfeld, Die Rätsel des Exeterbuches 1890 s. 64 und Archiv 106, 390.

Wulf mīn Wulf, wēna mé þīne
 séoce gedydon, þīne seldcymas
 15 murnende mód — nales metelīste.
 Gehýrest þú, Éadwacer, uncerne earne hwelp
 bireð Wulf tó wuda.
 þæt mon éape tóslíteð, þætte næfre gesomnad wæs,
 uncer giedd geador.

XV. Ic wæs wápenwiga: nú mec wlonc peceð
 geong hagostealdmon golde and sylfore
 wóum wirbogum. Hwílum weras cyssað,
 hwílum ic tó hilde hléopre bonne
 5 wilgehlépan; hwílum wycg byrep
 mec ofer mearce; hwílum merehengest
 fereð ofer flódas frætwum beorhtne;
 hwílum mægða sum mínne gefylleð
 bósm béaghroden; hwílum ic bordum sceal.
 10 heard héafodléas behlyped licgan;
 hwílum hongige hyrstum frætwed
 wlitig on wáge, þær weras drincað;
 fréolic fyrdsceorp hwílum folcwigan
 wigge wegað; þonne ic winde sceal
 15 sincfág swelgan of sumes bósmes;
 hwílum ic gereordum rincas laðige
 wlonce tó wíne; hwílum wrápum sceal
 stefne mínre forstolen hreddan,
 flýman féondsceapan. Frige, hwæt ic hátte!

XXXVI. Mec sé wæta wong wundrum fréorig
 of his innápe ærist cende.
 Newát ic mec beworhtne wulle flýsum
 hærum purh héahcræft hygeponcum mīn.
 5 Wundene mé nebéoð wefle, né ic wearp hafu
 né purh préata gepræcu præd mé nehlimmeð
 né æt mé hrútende hrisil scrīpeð
 né mec óhwonan sceal ámas cnyssan.
 Wyrmas mec neáwæfan wyrda cræftum,
 10 pápe geolo godwebb geatwum frætwað.
 Wile mon mec hwæpre sepéah wíde ofer eorpan
 hátan for hælepum hyhtlíc gewáde.
 Saga sóðcwíðum searoþoncum gléaw
 wordum wísfæst, hwæt þis gewádu sý!

XLV. DAS LEIDENER RÄTSEL.

Handschrift der Leidener Universitätsbibliothek Voss. 106 = Sweet OET s. 150.

Mec se ueta uong uundrum freorig
 ob his innaðae acrest caendae
 niuuaat ic mec biuorthæ uullan fliusum,

- herum ðerh hehcraeft higidoncum *min*.
 5 Uundnae me nibiað ueflæ, ni ic uarp hefæ
 ni ðerih ðreatun giðraec ðret me himmith,
 ne me hrutendum hrisil scelfaeth
 ni mec ouuana aam sceal cnyssa.
 Uyrmas mec ni auefun uyrði craeftum,
 10 ða ði goelu godueþ geatum fraetuath.
 Uil mec hudrae suaeth uidæ ofaer eorðu
 hatan mith heliðum hyhtlic giuæde.
 Ni anoegun ic me aerigfaerae egsan brogum,
 ðeh ði nimaen flanas fracadlicae ob cocrum.

XLVI. DENKSPRÜCHE

nach der Cotton-handschrift (London, Brit. Mus.) Tiberius B 1.

- Cyning sceal rice healdan.
 Ceastra beoð feorran gesýne,
 orðanc enta geweorc, pápe on pysse eorðan sindon,
 wrætlíc weallstana geweorc.
 Wind byð on lyfte swiftust.
 punar byð prágum hlúðast.
 prymmas syndan Crístes mycclæ.
 5 Wyrd byð swiðost. Winter byð cealdost,
 lencten hrímigost, hé byð lengest ceald,
 sumor sunwlitegost, swegel byð hátost,
 hærfest hréðadegost, hæleðum bringeð
 geáres wæstmas, pápe him god sendeð.
 10 Sóð bið swicolost, sinc byð déorost,
 gold gumena gehwám, and gomol snoterost
 fyrngeárum fród, sépe ær feala gebídeð.
 Wéa bið wundrum clibbor.
 Wolcnu scríðað.
 Geongne æpeling sceolan góde gesiðas
 15 byldan tó beaduwe and tó béahgife.
 Ellen sceal on eorle, ecg sceal wið hellme
 hilde gebídan. Hafuc sceal on glófe
 wilde gewunian, wulf sceal on bearowe,
 earn ánhaga, eofor sceal on holte
 20 tóðmægenes trum. Til sceal on éðle
 dómes wyrcean. Daroð sceal on handa,
 gâr golde fáh. Gim sceal on hringe
 standan stéap and géap. Stréam sceal on ýðum
 mencgan mereflóde. Mæst sceal on céole
 25 segelgyrd seomían. Sweord sceal on bearme,
 drihtlíc ísern. Draca sceal on hlæwe

- fród frætsum wlauc. Fisc sceal on wætere
 cynren cennan. Cyning sceal on healle
 béagas dælan. Bera sceal on hæðe
 30 eald and egesfull. Eā ofdūne sceal
 flódgræg féran. Fyrd sceal ætsomne,
 tīrfæstra getrum. Tréow sceal on eorle,
 wīsdóm on were. Wudu sceal on foldan
 blædum blówan. Beorh sceal on eorpan
 35 gréne standan. God sceal on heofenum,
 dæda démend. Duru sceal on healle,
 rūm recedes mūd. Rand sceal on scylde,
 fæst fingra gebeorh. Fugel úppe sceal
 lācan on lyfte. Leax sceal on wæle
 40 mid sceote scrīðan. Scúr sceal on heofenum,
 winde geblanden in þás woruld cuman.
 Þéof sceal gangan þýstrum wederum.
 Þýrs sceal on fenne gewunian
 ána innan lande. Ides sceal dyrne cræfte,
 fæmne hire fréond gesécean,
 gif héo nelle on folce gepéon,
 45 þæt hī man béagum gebicge.
 Brim sceal sealte weallan,
 lyfthelm and laguflód ymb ealra landa gehwylc
 flówan firgenstréamas. Feoh sceal on eorðan
 týðran and týman. Tungol sceal on heofenum
 beorhte scínan, swá him bebéad meotud.
 50 Gōð sceal wið yfele, geogoð sceal wið ylðo,
 líf sceal wið déape, léoht sceal wið þýstrum,
 fyrð wið fyrde, féond wið óðrum,
 láð wið lápe ymb land sacan,
 synne stælan. Á sceal snotor hycgean
 55 ymb þýsse worulde gewinn, wearh hangian,
 fægere ongildan, þæt hé ær fácen dyde
 manna cynne. Meotod ána wát,
 hwyder séo sáwul sceal sýððan hweorfan
 and ealle þá gástas, þe for gode hweorfað,
 60 æfter deaðdæge dómes bidað
 on fæder fæðme. Is séo forðgesceaft
 dīgol and dyrne; drihten ána wát,
 nergende fæder: nānī eft cymeð
 hider under hrófas, þe þæt hér for sóð
 65 mannum secge, hwylc sý meotodes gesceaft,
 sigefolca gesetu, þær hé sylfa wunað.
-

GLOSSAR.

Vorbemerkungen: *ę* ist etymologisch *i*-umlaut aus *a*. — *ȝ* ist germ. *a* vor nasalen. — Die schwachen verba auf *ian* werden als solche nicht besonders gekennzeichnet, ebensowenig die schwachen masculina auf *-a*.

A.

á, *aa*, *áwa* stets, immer; (mit negation) je, jemals (got. *aiw*).
á- unbetontes verbalprefix (dafür betont *é-*).
abbod, spät *abbot* m. abt (lat. *abbāt-em*). — *ⁱrice* n. abtei. — *abbudisse* f. äbtissin.
ábútan, *ábúton* s. unter *búton*.
ac aber, sondern, doch; und (got. *ak*).
ác (pl. *éc*) f. eiche (ahd. *eih*); ein runenname. — *ⁱtréo* n. eiche.
acan prt. *óc* schmerzen (ne. *ache*).
acas = *æx*.
ácol erschreckt, furchtsam Beitr. X 494.
ácsian = *ácsian*.
ácumba m. werg, ne. *oakum* (zu *cqmb* kamm, ahd. *ákambi*).
ácwæncan s. *cwencan*.
ácweorna, *ácwern* m. eichhörnchen (ahd. *eihhorn*).
ád m. scheiterhaufen (ahd. *eit*).
adela m. kot, jauche.
adesa m. axt (ne. *adxe*).
ádl, nrdhbr. *ápol* f. krankheit. — *ádlig* krank; *ádliga* m. der kranke.
ádón s. unter *dón*. — *adsa* = *adesa*. — *adún*, *adúne* s. *dún*.
é, *éw* f. gesetz, ehe. — *ⁱbreca* m. ehebrecher, *ⁱbryce* m. ehebruch. — *ⁱfæst* fromm; *ⁱfæstness* f. frömmigkeit. — *ⁱláttiow* gesetzgeber.
ébéere offenbar.
é-bléce bleich.
æbs = *æps* *æsp(e)*.
é-byldð fn. beleidigung; zorn.
æc = *éac*. — *æce* = *éce*.
écen eichen (zu *ác*).
écelma m. frostbeule.

æcer m. acker (got. *akrs*, andd. *akkar*).
æcern n. eichel (ne. *acorn*, got. *akran*).
é-cnósle unberühmt, unedel.
æctian = *eahctian*.
écumbe = *ácumba*. — *ædili* = *æpele*. — *ædléan* s. *edléan*.
édre obl. *édran* f. merc. *éðr* stf. ader.
édre alsbald, sofort (as. *ædro*).
éfen nm. abend (ahd. *âband*). — *ⁱgereord* f., *ⁱgiefl* n. abendmahlzeit. — *ⁱglóma* m. abenddämmerung. — *ⁱléop* n. abendlied. — *ⁱtid* f. abendzeit. — *éfenung* f. abend, ne. *evening*.
æfest fn. neid, eifer (ahd. *ab-unst* zu *unnan*). — *æfestian* beneiden.
éfnan prt. *éfnde* ausführen.
éfre stets, immer; (mit negation) je, jemals.
æftan adv. hinten. — *æftemest* letzter.
æftentid = *éftentid*.
æfter nachher, später (got. *aftra*); präp. nach, längs. — *æfter(r)a* der spätere. — *æfter-fylgend*, *ⁱgengea* m. nachfolger. — *ⁱpon* adv. später. — *ⁱðanpe* conj. nachdem. — *ⁱweard*, *æfte-weard* adj. adv. später.
æf-þenca m. neid, zorn.
ég n. ei (as. ahd. *ei*). — *ⁱgimang* eiergemenge. — *égergelu* eiergelb.
égen = *ágen*.
éghwá (aus *á* + *gihwá*) subst. jeder. — *éghwyle*, *élc* adj. jeder. — *éghwæper*, *égger* jeder von beiden. — *éghwæðr* überall.
éghwænon von allen seiten her.
æglácea m. bösewicht, ungeheuer.
ægnan plur. spreu (ahd. *agana*).
égger = *éghwæper* s. *éghwá*.

æht f. besitz, habe (ahd. as. *ēht*; zu *ágan*).
æl- ganz, sehr. — *°grēne* sehr grün;
°mihhtig allmächtig. — s. noch *el-*.
æl m. aal (ahd. *āl*). — *°gé* Algäü. — *°hýd*
aalkasten.
él gen. *éle* f. schusterahle.
élan prt. *élde* (*in-*, *on-*) anzünden.
ælbitu = *ylfetu*.
élc = *éghwyle* unter *éghwá*.
élde = *ylde*. — *ældur* = *caldor*.
éled (gen. *éldes*) n. feuer (zu *élan*, andd.
ēld); zu *ál-geweorc*.
é-lenege widerlich, langweilig; zu *lang*.
ælf plur. *ylfe* m. elf, alp. — *°scýne*
wunderschön.
ælfitu = *ylfetu*.
ælfremede fremd, ausländisch.
ælfine Epin.-Gl. *alumnis*.
ælmesse f. almosen (aus altir. *almsan*). —
ælmes-full, *°georn* wohltätig. — *°mon*
bettler. — *°riht* n. almosen.
élpí, *ælpig* für älteres *énlépig*.
emil, *emel* m. raupe.
émerie schwf. asche (ahd. *eimuria*).
æmette gen. *æmettan* f. ameise (ahd.
ameizxa).
émtig leer, ne. *empty*.
ænd arch. = *and*.
é-mynde n. vergessenheit; zu *gemynd*.
éne einmal; einst (zu *án*).
æned, *ænid* f. ente (ahd. *anūt*).
énes, spät *ánes* einst, ne. *once*.
énetre einjährig (eigtl. *án-wintre*).
énefan elf.
énuig, *°man* irgend einer. — *°ping* etwas;
énepinga irgend.
én-ige einäugig (zu *éage*).
énlépig adj. einzeln (ahd. -*gilouffi*); s.
ánlipe.
énlic einzig, hervorragend.
énne acc. sing. masc. zu *án*.
æppel pl. *æppla(s)* m. apfel.
ér (auch *éror*) adv. früher (auch *onér*);
prap. c. dat. vor; conj. ehe. — *°dag*
m. früher tag; tag der vergangenheit
(Hel. *érdag*). — *°deap* m. früher tod.
— *°fæder* m. grossvater. — *°fore* adv.
vordem, zuvor. — *°lice* adv. früh. —
°mergen (*érnemergen*) m. früher morgen.
— *°ðande* bevor. — *°gewinn* frühere
drangsal.
éra m. striegel.
ærbe s. *yrfe*.
ærce-, *arcebisceop* m. erzbischof. — *ærce-*
dóm erzbistum; *°stól* sitz eines erzbischofs.
éren ehern (zu *ár*; andd. *érin*).
érende st. n. nachricht, botschaft (andd.
árundi). — *érend*-*fæst* iter faciens. —
°gewrit n. sendbrief. — *°wreca*, *°raca*
m. bote, apostel; engel.

érest (superl. zu *ér*) adj. adv. erst, zuerst,
frühest (*pá—érest* sobald als).
ærigfæra s. *earhfaru*.
é-ríst m. f. n. auferstehung (zu *á-risan*).
ærn (in zstzgen *°ern*) n. haus (got. *razn*,
an. *rann*); Erf. Gl. *ren*.
ærnan prt. *ærnde* laufen, eilen (got.
rannjan); zu *yrnan*. — *ge°* im eilen
erreichen.
éror, *érur*, *érra* kompar. zu *ér*.
ærpe s. *yrpe*.
æs n. nahrung, speise; aas (ahd. *ās*).
æsc m. esche; speer, ianze; schiff. —
°plega m. kampf. — *°here* m. lanzen-
heer, schiffsheer. — *°holt* n. speer. —
°mann wiking. — *°róf* speerberühmt.
— *°prote* f. ginster.
ésce obl. *éscean* f. frage (zu *áscean*).
æscen X 67?
æsp, *æspe* (*æpse*) stschw. f. espe.
é-sprýng f. m. quelle.
æstel m. lesezeichen, aus lat. *hastula*.
é-swic m. verführung, betrug.
æt, nrhd. *æd*, präp. c. dat. an, bei. — adv.
heran, hinzu.
æibregdan s. *brægdan*.
ætgedere adv. zusammen.
ét m. f. speise, frass; zu *étan*.
æt-gár m., *ætgedere* n. speer (ahd. *ax-gêr*).
æthrine stn. berührung.
ætnéxtan s. unter *néah*.
étren, *étrig* giftig (zu *átor*).
ætsteall m. anprall.
éttryn = *étren*.
ætweist f. unterhalt.
æpele, *æpel-lic*, *°boren* edel, vornehm. —
æpelboreness f. geburtsadel. — *æpelíng*
m. kronprinz, prinz, fürst. — *æpelo* f.
adel, edle abkunft.
ædelice s. *eáðe*.
épm, *éthm* m. atem (as. *ádom*).
é-prot n. ekel, verdross (zu *ápréotan*).
éw = *é*.
é-wéde unbekleidet (*wéð* kleid).
éwan verachten. — *éwisemód* beschämt
(zu got. *aiwiskī*).
éwnian heiraten; zu *é* ehe.
é-wylm m. quelle; zu *weallan*.
æx, *acas* f. axt.
æxfaru f. *apparatus*?
áfor herb, streng (ahd. *eivar*, *eibar*).
ágan haben, besitzen. — *ágen* (selten
ágen) eigen; n. eigentum. — *ágend*
(*°fræa*, *°friga*) m. besitzer.
áglæcea m. krieger, held (zu ahd. *eigi-*
leihhi phalanx).
ágnettan sich aneignen.
ágnian, *égnian* besitzen, zu eigen haben.
agu f. elster.
ah = *ac*. — *áhsian* = *áscean*.

āht, *āht*, *ānwīht*, *ānwīht* n. etwas.
āhte prt. zu *āgan*.
āhwēr, *āwēr* irgendwo.
āhuoſer, *āper*, *aufer* einer von beiden;
āper — *oppe* entweder — oder.
al s. *eall*; *alop* s. *ealu*; *ald* s. *eald* usw.
alan prt. *ól* nähren (got. *alan*).
aldot, *aldaht* Gl. *alviolum*, eimer.
álgeuorc n. feuermaterial.
álor, *áler*, *áler* m. erle, eller (as. *ēlira*).
 — *°holt* n. erlenwald.
altre, *altar(e)* m. altar (lat. *altare*).
ám m. weberspule.
amang s. *gemang*.
amb X 58?
ambeht n. dienst, auftrag, amt (ahd. *ambah*). — *°sealc*, *°pegn* m. beamter.
ambor, *ombor* m. f. n. eimer EST. 8, 154.
ambyre günstig (eig. *and-byre*?).
amel m. weihbecken (lat. *amula*).
amore schw. f. ammer.
ampre schw. f. sauerampfer.
an s. *on*. — *an* zu *unnan*.
án ein, irgend ein; jener. — *ána* allein.
anbid n. erwartung, das warten.
anbiht Jud. = *ambeht*.
ancléow m. fussenkel, knöchel (ahd. *an-chlāo*).
ancor, gen. *ancres*, m. anker (lat. *ancora*).
āncor-seil n. einsiedelei.
āncra, verkürzt *qncra* m. einsiedler (andd. *ēnkoro*).
and, arch. *ænd* und (Hel. *endi*).
anda, *anopa* m. eifer, neid, zorn, hass (ahd. *anto*, *anado*).
andbidian warten.
andefn f. verhältnis.
andetta m. geständnis.
andettan, *andhettan* gestehen, beichten (zu *hátan* vgl. ahd. *ant-heiz* gelübde).
 — *andetniss* f. geständnis, beichte.
and-fenge angenehm, passend; susceptor.
 — *°gūt* n. einsicht, verstand. — *°lang* (spät *ollung*) präp. c. gen. längs. — *°léan* n. gegenlohn. — *°leofen* f. lebensunterhalt. — *°lóman* pl. geräte. — *°rysne* entsetzlich. — *°saca* m. widersacher. — *°sæc* n. weigerung. — *°stréces* beständig, fortwährend. — *°swaru* st. f. antwort; *°swarian* antworten. — *°weard* adj. gegenwärtig. — *°weorc* n. baumaterial, stoff. — *°wlita* m. antlitz. — *°wyrde* n. antwort; *°wyrdan* antworten.
andian invidere.
áne spät für *æne*. — *ānet* n. einöde.
ānfæld einfältig, einfach; *°ness* f. einfalt.
anfeng m. wegnehmen, anfassen.
anfille n. amboss (ahd. *anafalz*).
án-floga m. der einsam fliegt (zu *fléogan*).

ánforlétan st. v. verlassen; *°létness* f. das verlassen.
ānga einzig, hervorragend.
anga m. stachel.
angan kent. für *andgan* = *andian*.
ange adv. (adj.) zu *enge*.
angel m. angel.
Angel Angeln. — *°cynning* englischer könig. — *°cynn*, *°péod* das englische volk.
angian für *andian*?
anginn n. anfang.
ang-ness, *°sumness* f. enge, bedrängnis.
 — *°sum* adj. schwierig.
án-haga m. einsamer.
án-hende einhändig.
an-hýdig starksinnig.
ánunga, *ánunga* adv. gänzlich, durchaus, plötzlich.
ánlécen (ge-) schw. (sich) vereinigen.
anlic ähnlich. — *°ness* f. ähnlichkeit.
anlifen = *and-leofen*.
ánlípe, *°líepig*, *°lípig* einzeln, einsam.
anmélla m. glanz, herrlichkeit.
anmitta, *andmitta* m. wage.
anmód beherzt, entschlossen (adv. *°lice*) (as. *anmōd*).
án-mód (adv. *°lice*) einmütig. — *°ness* f. einheit.
anoda = *onda*.
anræd (*°lice* adv.) entschlossen. — *°ness* beständigkeit.
ansæge adj. hereinbrechend.
anscýte f. verleumdung.
an-stréces adv. anhaltend, beständig. — *°sund* völlig, ganz. — *°sýn* f. anblick, angesicht. — *°weald* m. n. macht, herrschaft. — *°wealda* m. herrscher.
ánwīht = *āht*.
apa m. affe (an. *ape*).
apostol m. apostel; *°lic* apostolisch.
apulder f. apfelbaum (zu *æppel*).
ár f. gnade, schonung; gunst, ehre (andd. ahd. *ēra*). — *°fæst* fromm, barmherzig; *°fæstness* f. frömmigkeit, barmherzigkeit. — *°full* ehrwürdig. — *°huæt* ehrbegierig. — *°léas* (adv. *-lice*) *impious*, niederträchtig. — *°lic* gnädig. — *°wurpe* (adv. *°wurplíce*) ehrwürdig.
ár n. erz (got. *ais*).
ár f. besitz (zu *āgan*, got. *aíhan*).
ár m. bote; engel (got. *airus*, andd. *ēr*).
ár f. ruder, ne. *oar* (an. *ár*).
arc f. kasten, arche.
arceb abkürzung für *ærcebiscop*.
árian (ge°) schonen, verzeihen, ehren.
arod, *ard* (*°lice* adv.) schnell.
arw s. *earw*.
arwe f. pfeil, ne. *arrow*.
árwurpe (adv. *árwurplíce*) ehrwürdig. — *geárwurpeþian* verehren.

asce, *axe* schw. f. asche (ahd. *asca*).
ascian, *axian*, *ahsian* fragen, suchen
 (andd. *ěskōn*). — *o^o* erfahren.
assa m. esel; *asse* f. eselin (altir. *assan*).
ást trockenofen (ndl. *eest*).
áte, *dte* schw. f. hafer, ne. *oats*.
atol hässlich, schrecklich (adv. *°lice*).
áttor, *átor*, arch. *átr* n. gift (ahd. *eittar*).
áp m. eid, schwur (got. *aips*, andd. *ěđ*).
 — *°bryce* eidesbruch, meineid. — *°swaru*
 f. schwur.

ápěze f. eidechse.
áper = *áhwáper*.
ápum m. eidam (ahd. *eidum*).
auht, *áwih* s. *áht*. — *áwa* s. *á*. — *áwper*,
áper s. *áhwáper*. — *áweg* s. *weg*.
áwer s. *áhwér*.
awerd adj. s. *á-wyrđan*.
awol f. ahle, haken.
áwuht, *áwih* s. *áht*.
áxian s. *ascian*.

B.

bá fem. zu *begen*.
bacan prt. *bóc* (*ge-*, *á-*) backen.
bád f. erwartung.
bæc n. rücken. — *ofer^o*, *on^o*, *under^o* (*on*
bæcling) rückwärts, zurück. — *°bord*
 n. backbord.
bæcestre f. m. bäckerin, bäcker.
bædan (*ge^o*) prt. *bædde* nötigen, bedrängen.
bæddel, *bædling* m. hermaphrodit.
bæftan hinten, zurück (aus *be-æftan*).
bél n. scheiterhaufen (an. *bál*). — *°egsa*
 m. feuerschrecken. — *°fýr* n. feuer des
 scheiterhaufens.
bælc m. stolz, übermut.
bældo f. mut, kühnheit.
bém zu *begen*; *bændian* = *bendan*.
bér f. bahre (as. ahd. *bāra*).
bær bloss, baar, nackt (adv. *°lice*). — *°fót*
 baarfuss (ahd. *bar*, *barfuox*).
gebéran, prt. *gebérde* sich benehmen. —
gebére n. geschrei.
bæreflór f. tenne (zu *bere*).
bærlic gerste (aus mlat. *balaricum*).
bernan prt. *bærnde* brennen, anzünden.
 — *on^o* entflammen — *for^o* verbrennen.
bærning f. verbrennen. — *bærnet* m. n.
 verbrennung, brand.
gebéru n. pl. benehmen, gebärden.
bærs m. bersch.
bærwe = *bearwe*. — *bæso* = *basu*.
bæst bast; *bæsten* adj. aus bast.
bæstère, *bæxère* m. täufer (lat. *baptista*).
bétan prt. *bétte* zäumen (zu *bitan*).
bæp pl. *baðu* n. bad.
bald(or) s. *beald(or)*. — *balu* s. *bealo*.
bám zu *begen*.
bán pl. *bán* n. knochen, ne. *bone*. — *°cofa*,
°hús, *°loca* körper. — *°hëlm?* — *°rift*
 m. hose.
bana, *bona* m. mörder (as. *bano*).
bannan (*ge-*) prt. *béonn* aufbieten, be-
 fehlen.
bannoc m. kuchen.
bár m. eber, ne. *boar* (andd. ahd. *bêr*).
barda, *barpa* m. schnabelschiff (an. *barpe*).

básnian harren (zu *bidan*).
basu, *basu* purpurn.
bát m. boot, ne. *boat* (an. *beit*).
batt knüppel EST. XI 65.
báþian baden; zu *bæp*.
be, *bí* (*big*) prap. bei, an, auf, neben.
béacen n. zeichen, erscheinung. — *°stán*
 m. leuchtturm. — *béacnian* (*ge^o*) be-
 zeichnen.
beado gen. *beadwe* f. kampf. — *°cáf*
 kühn. — *°mægen* n. schlachtheer. —
°ræs m. angriff. — *°rinc* m. krieg. —
°searo n. rüstung. — *°wæpen* n. kampf-
 waffe. — *°weorc* n. krieg.
be-æftan vgl. *bæftan*.
béag (pl. *°as*) m. ring, spange; krone (as.
bōg, ahd. *boug*). — *°gifa* m. fürst, herr
 (as. *bāggēbo*). — *°hroden* ringgeschmückt.
bealcettan ausspeien, von sich geben; vgl.
 ne. *to belch*.
beald (adv. *°lice*) kühn, tapfer (got. *balps*).
bealdor m. fürst (an. *baldr*).
bealloc (pl. *°as*) m. *testiculus*.
bealo gen. *bealwes* böseartig Kreuz 79. —
 neutr. unglück, schlechtigkeit. — *°benn*
 f. todeswunde. — *°full* böseartig, nieder-
 trüchsig. — *°níp* frevel. — *°síp* m. tod.
 — *°spell* n. schreckensbotschaft.
béam, pl. *béamas*, m. baum, holz, balken;
 kreuz (ahd. *boum*). — strahl. — nrdh.
 trompete.
béan pl. *béane* f. bohne (ahd. *bōna*).
beara nrdhbr. = *beran*.
beard (pl. *°as*) m. bart (ahd. *bart*).
bearg, *bearuh* m. eber (ahd. *barug*).
bearhtm, *breahtm* m. n. lärm; zwinkern
 der augen.
bearm m. schoss, busen (got. *barms*).
bearn pl. *bearn* n. kind (got. *barn*). —
°éacniende schwanger. — *°myrpre* schw.
 f. kindesmörderin.
bearo gen. *bearwes* m. hain (an. *bǫrr*).
bears, *bærs* m. barsch.
bearwe schw. f. korb.
basu s. *basu*.

béatan prt. *béot* schlagen, stossen (an. *bauta*).
béaw m. bremse.
bebod s. *bod*. — *bebr* = *beofor*.
bécca m. hacke (zu gall.-lat. *becous*).
beccen kent. = *bycgend* zu *bycgan*.
béce m. bach (as. *bēti*, ahd. *bak*).
béce, arch. *bécæ* schw. f. buche = *bóc*.
gebéd n. gebet. — *bédeōian* bitten.
bedd n. bett (got. *baði*); pflanzenbeet. —
gebēdda m. gemahl, gemahlin. — *bed-
 clifa*, **cleofa* m. schlafzimmer. — **rest*
 f. bett. — *beddian* ein bett bereiten.
bég pl. *béger* n. beere (ndl. *bei*).
bégan s. *bígan*.
begen, *bægen* beide.
gebégian (*gebéagian*) krönen (zu *béag*).
bégan = *bígan*.
béhþ f. beugung, verehrung? Jud. 174.
bēlgan prt. *bealg* zornig werden; partic.
gebolgen zornig.
bēllan prt. *beall* bellen.
bēlle f. glocke.
bēlt n. *baltheus*, gürtel.
béme s. *býme*.
bén, *bén* f. bitte, gebet (an. *bón*). —
bena m. bittsteller. — *bénsian* bitten.
bēne f. bank. — **sittende* auf bänken
 sitzend.
bēnd pl. **as* m. band, fessel (got. *bandi*).
bēndan schw. fesseln.
bēnn f. todeswunde (got. *banja*); zu *bana*.
béon obl. *béon* (nrdhbr. *bie*), f. biene (ahd.
bīa). — **bréad* n. honigwabe. — **wyrt*
 f. bienensaug.
béod m. n. tisch (got. *biuds*); dazu *béod-
 dian* X 50 tischlern?
béodan (ge-, á-, be-) prt. *béad* bieten,
 anbieten, verkündigen, gebieten. — *for*^o
 verbieten. — *mis*^o schlechtes bieten.
beofor, *bebr* m. biber.
beoháta m. verheisser (zu *béot*).
beolone schw. f. bilsenkraut.
béon 3. singl. *béō* sein, werden.
béor m. bier. — *gebéor* m. trinkgenosse.
 — **byden* f. bierbütte. — **scipe* (ge-)
 m. gelage. — **sele* m. biersaal.
beorc, *berc* f. birke; m. ein runenname.
beorcan prt. *bearc* bellen.
beorg, *beorh* m. hügel, berg; grabhügel
 (ne. *barrow*). — **hlíp* m. bergabhang.
gebeorg n. schutz.
beorgan (ge) prt. *beark* bergen; helfen,
 retten.
beorht hell (ne. *bright*, got. *bairhts*);
 berühmt. — n. helle, glanz; **ness* f.
 desgl. — **odor* m. glanzhimmel.
beorma m. hefe (zu lat. *fermentum*). —
beormtéag f. hefekiste.
beorn (pl. **as*) m. mann, recke.

beornan = *byrnan*.
beorþ, *beorþor* n. *partus*, *fetus*.
béost, *býsting* m. biestmilch.
béot n. drohung, prahlerci, versprechen,
 gelübde (ahd. *bihetx* Beitr. VII 122). —
béotian (ge^o) geloben, gelübde tun. —
béotung f. versprechen.
béow gen. *béowes* m. n. gerste (an. *bygg*,
 as. *beu*).
béra m. bär (ahd. *bēro*); *beren* adj. bären.
béran (ge-) prt. *bær* tragen; sich begeben.
 — ge^o gebären. — *for*^o ertragen. —
oð^o, *tō*^o entführen.
bere m. gerste. — **corn* n. gerstenkorn.
 — **ern* (*berern*, *bern*) n. scheune. —
 **flór* f., **tūn* m. tenne. — *beren* adj.
 gersten (vgl. got. *bariaens*).
berian (á^o) prt. -ede entblößen, leeren
 (zu *bær*).
bérie schw. f. beere (got. *basi*).
bernelác brandopfer kent. (s. *bryne*).
bérstan (ge-) prt. *bærst* zerbrechen; ent-
 kommen. — *æt*^o entkommen. — *for*^o,
tō^o zerbersten.
bésma m. besen.
bēt, *bētera*, *bēst* zu *gód*, *wel*.
bétan, *bétan* (ge^o), prt. *bétte*, büssen,
 besser machen (got. *bōtjan*); zu *bót*.
béte schw. f. beete (lat. *bēta*).
betuh s. *tweoh*.
bepung f. bad.
bexère s. *bastère*.
bí (*big*), *be* präp. m. dat. an, in, bei;
 durch, infolge von, gemäss.
bibod s. *be-bod*.
bíce (obl. *bicean*) f. hündin (an. *biklja*).
bí-cwíde m. sprichwort.
bídan (ge-, á-) prt. *bád* warten, harren,
 aushalten.
biddan (ge-) prt. *bæd* bitten, fordern,
 beten.
bífian (3. singl. *beofap*) — *bífian* Beitr.
 XI 349 beben, zittern. — *beofung* f.
 das zittern.
big s. *bí*. — *bigleofa* s. *bíleofa*.
bígan, *bégan* (ge-) prt. *bégde* beugen;
 bekehren (zu *búgan*). — *for*-demütigen,
 strafen.
bí-geng m. verehrung, kultus.
bigwist = *bíwist*.
bíle m. schnabel.
bíleofa m. lebensunterhalt.
bílewit unschuldig, milde, gnädig. —
 **nyss* f. unschuld, einfalt.
bílipti = *bíliwít aequanimus*?
bíll n. schwert (Hel. *bíll*). — **gesliht* n.
 schlacht. — **swæp* n. wunde.
gebínd n. fessel (von eis).
bindan (ge-) prt. *bánd* binden.
binn f. krippe (gall.-lat. *benna*).

innan adv. innerhalb, während (aus *be* + *innan*).
birce, arch. *birceia* schw. f. = *beore* st. f.
bisc(e)op m. bischof. — **rice* n. bistum. —
**stól* m. bischofsstuhl. — **wyr* pflanzen-
 name.
bisen = *bysen*. — *bisig(o)* = *bysig(o)*.
bi-smor n. m. schmach, hohn. — **lice* adv.
 schmäählich. — *bismerian* schmähen.
bisne, *bisene* blind.
 (ge-) *bisnung* f. beispiel.
bispell, *bigspell* n. fabel, beispiel, spruch-
 wort.
bist zu *béon*.
bitan (ge-) prt. *bát* beissen (got. *beitan*).
 — **d* zerreißen. — *bite* m. biss. —
bitel pl. **as* m. käfer (zu *bitan*). —
büter, *bütter* bitter (adv. **lice*). — **ness*
 f. bitterkeit; zu *bitan* (as. *bittar*).
bitel, *bietel*, *býtél* m. hammer, beil.
bitter unter *bitan*. — *bíp* zu *béon*.
biwaune zu *wáwan*.
bi-wist f. nahrung, lebensunterhalt.
blác bleich, blass, blinkend. — **ern*
 leuchter. — **hléor* schönwangig. —
blácian bleich werden.
blæc schwarz. — neutr. tinte. — **ern* n.
 tintenfass?
blæcean prt. *blæcte* bleichen. — *blæceo* f.
 leiche farbe (zu *blác*).
blæd, pl. *bladu* n. blatt.
blæd m. hauch, atem. — ruhm, macht,
 reichtum. — **dagas* tage der macht?
 — *geblædfæst* mächtig, berühmt.
blæd, *bléd* f. blume, blüte, laub.
blæddre schw. f. blätter, blase.
blæge schw. f. bleie (ein fisch).
blæwen blau, bläulich; zu *bláu*.
blæs windhauch.
blæst m. flamme. — **bylg* m. blase-
 balg.
blæst m. das wehen (zu got. *blēsan*).
blétan (ge-) schw. blöken, mäckern.
gebland n. gemisch.
blandan (ge-) st. mischen; *blýndenfeax*
 grauhaarig.
blase, *blæse* schw. f. fackel.
blát bleich.
bláu blau (ahd. *blāo*); meist *blæwen*.
bláwan (ge-), prt. *bléow*, blasen; wehen.
bléat hilflos, armselig.
bléap blöde, schüchtern, feige.
blece aussatz.
bléd Kreuz 149 = *blæd* m. ruhm.
blédan prt. *blédde* bluten (zu *blód*).
bledsian = *bletsian*.
blédu, *bleodu* st. f. schüssel, schale.
blegen st. f. pocke, bläschen.
blendan (á-, ge-) prt. *blende* blenden.
bléo, *bléok* n. farbe, aussehen.

bletsian, *bloedsian* segnen. — *bletsung* f.
 segnen.
blécan (ge-), prt. *blác*, glänzen, schimmern.
blind blind; dunkel. — *geblindfellian*
 blenden (Esther).
blinnan (ge-, á-), prt. *blann*, nachlassen,
 . aufhören (got. *aflinnan*).
geblíod bunt; zu *bléo*.
blíss s. unter *blípe*.
blípe froh; freundlich. — *blíp-heort*, **mód*
 froh im herzen. — *blípe*, *blíss* f. freude.
 — *blípsian*, *blíssian* sich freuen; er-
 freuen.
blód n. blut (got. *blōp*). — **egesa* m. blut-
 schrecken. — **gyte* m. blutvergiessen.
 — **léas* blutlos. — **lét*, gen. **læswa*,
 f. aderlass. — **seax* fliete. — *blódig*
 blutig (as. *blōdag*).
bloestibælg = *blæstbylg*.
blóma m. metallklumpen.
blóstm, *blóstma* st. schw. m. blume, blüte.
blót m. n. opfer. — **mónap* m. november.
 — *blótan* prt. *bléot* opfern (got. *blōtan*).
blówan (ge-) prt. *bléow* blühen.
blýegan, *blýegan* schw. erschrecken.
blýsige, *blýse* schw. f. fackel.
ablýsian erröten (ahd. *blāgisōm*).
bóc, **tréo* buche, meist *béce*.
bóc pl. *béo* f. buch. — **læden* n. latein.
 — **lic* adj. buch-. — **stæf* m. buch-
 stabe. — *bócere* m. gelehrter.
gebócian verschreiben, vermaachen.
gebod (selten *bod*), *bebod* n. gebot. —
boda m. bote, apostel, engel. — *bodtan*
 (ge-) verkündigen. — *gebodscipe* m.
 gewalt, herrschaft.
bodan = *botm*. — *bóde* prt. zu *bógan*.
bodig n. leib, körper.
bodung f. predigt.
bóg, *bóh* m. schulter, bug; zweig, ast.
boga m. bogen.
bógan (3. sing. *bóp*) prahlen (aus **bóhojan*).
bolca m. schiffsgang.
bold, *boil*, *boðl* n. haus, gebäude.
bolgen part. zu *belgan*.
bolle m., *bolle* schw. f. gefäß, becher
 (an. *bolle*).
bolster m. n. kissen, polster (ahd. *bolstar*).
bolt m. bolzen.
gebónod poliert; part. zu *bónian* polieren.
bor Gl. bohrer.
bora m. träger (zu *bëran*).
borcian bellen (zu *beorcan*).
bord n. brett, tisch, schild (got. *baúrd*).
 — **hréopa* m. schildschmuck. — **réma*
 ruder (ahd. *riemo* aus lat. *rēmus*). —
**weall* m. schildmauer, schlichtreihe.
borda m. stickerei.
borg, *borh* m. sicherheit, das bürge. —
**bryce* m. bruch der bürgschaft. —

- ^osorg kummer wegen schulden. —
 borgan leihen, leihweise geben oder
 nehmen.
 borian bohren.
 borlice adv. sehr (ahd. bora-).
 bōsm m. busen.
 bōt f. besserung, busse, ersatz (as. bōta).
 bōtetan ausbessern, flicken.
 botl s. bold.
 botm m. boden, grund.
 box m. n. buchsbaum (lat. *buxum*); büchse,
 schachtel.
 brachwīl f. momentum.
 brád breit. — ^oniss f. breite.
 gebræc n. das zerbrechen.
 brédan (ge-) schw. st. braten.
 brédan (ge^o, tó^o) prt. brédde ausbreiten,
 sich ausbreiten. — brédo f. breite. —
 brédra compar. zu brád.
 brægen n. gehirn (= nd. *brengen*).
 brær, breer m. dornstrauch.
 bræs n. erz.
 brép m. duft, geruch; wind.
 bréw gen. bréwes m. augenlid.
 brand m. feuer; schwert; ærugo? — ^oiren
 brenneisen. — ^orád Gl. andeda.
 brant steil, hoch.
 brastlān prasseln.
 bratt m. rock (aus altir. *bratt*).
 bréad n. bitten, stückchen; nrðhbr. brot.
 breahm m. lärm (as. *brahtum*).
 gebræc n. das zerbrechen.
 bræcan (ge-) prt. bræc brechen; á-, for-,
 tó-brecan er-, zerbrechen (got. *brikan*).
 brectm = breahm.
 bréd n. brett, tafel.
 brédan st. = bregdan.
 brédan (brédan) prt. brédde brüten (ahd.
 bruoten).
 ábrédwian töten.
 bréfian (ge-) aufzeichnen, abfassen.
 brég merc. = westsächs. bréw.
 brégan (á-) schw. erschrecken (zu bróga).
 brégd ränke, tücke?
 brégdan (ge-, á-) prt. brægd schwingen,
 ziehen, schütteln; weben; verwandeln.
 — æt^o, á^o entziehen, entführen, weg-
 nehmen. — tó^o (mit dat.) abschütteln.
 brégo, breogo m. fürst.
 bréme, nrðhbr. bréme berühmt.
 brémel, brémbær m. brombeerstrauch.
 brénan Run. 43?
 brengan (as. *bręngjan*) = bringan.
 bręting m. schiff (zu brant).
 bréosa m. bremse.
 bréost n. brust (as. *brīost*). — ^obyden
 thorax Germ. 23, 393a. — ^ocearu f.
 kummer. — ^ocofa m., ^ohord, ^oloca m.
 herz. — ^onet n. panzer.
 bréotan prt. bréat brechen.
 bréopan (á^o) st. v. zu grunde richten, ver-
 nichten; verfallen.
 bréowan (ge-) prt. bréaw brauen.
 bréow-ern n. brauhaus.
 breer s. brær.
 brerd m. rand.
 bréper dat. zu bróðor. — brice = brýce.
 bridd, pl. briddas m. junges; eines vogels,
 ne. bird.
 brídel, brígdil, brídels m. zaum, zügel
 (zu brégdan).
 bríg = bríw.
 brim (pl. *brímu*) n. ocean. — ^oceald kalt
 wie die see. — ^ofugol m. seevogel. —
^ohengest m. schiff. — ^ohlæst f. meerlast
 = fische. — ^olād f. seeweg. — ^olípēd
 m. schiffer. — ^omann m. wiking.
 bringan (ge-) prt. bróhte bringen.
 bríw Ep.-Gl. bríg m. brei.
 broc n. schädigung, krankheit; gebrocod
 krank.
 bróc m. giessbach.
 bróc pl. bréc f. hose (ahd. *bruoh*).
 broce m. dachs (altir. *broce*).
 gebrocian schädigen, schmähen.
 bróðig brütend (Byrhtf. 76); zu brédan.
 bróga m. schrecken.
 brogdettan zittern; brogdian schwingen.
 bróhte s. bringan.
 bróm m. ginster, reisig (ahd. *brāma*).
 brora?
 brord m. stachel, spitze.
 brosnian (ge-) zerfallen, zerbröckeln. —
 gebrosnodlic hinfällig. — brosnung f.
 zerfall.
 brop n. brühe (ahd. *brod*).
 brópor m. bruder. — gebrópor, gebrópru
 plur. gebrüder. — ^ogyld n. bruder-
 rache?
 brú f. braue.
 brúcan prt. bréac geniessen; sich freuen.
 brún braun. — ^obasu dunkelbraun. —
^oecg mit brauner spitze.
 brycg f. brücke (as. *bruggja*); (Wulfst.
 303) pflaster. — ^obót f. reparatur des
 pflasters. — ^oweard m. brückenwart.
 — brycgian pflastern EStud. XI 511.
 bryce m. bruch (ahd. *bruch*).
 brýce m. brauch; adj. brauchbar.
 brycīl gebrechlich.
 brýd f. braut, junge frau (as. *brūd*). —
^oealo n. hochzeit. — ^oguma m. bräuti-
 gam.
 bryne m. brand. — ^ogild n. brand-
 opfer.
 brýne, ne. brine (ndl. *brijn*).
 onbryrdan schw. anstacheln (zu brord).
 brýsan (tó-) prt. brýsde zerbrechen.
 brýst = byrst.
 brytnian verteilen (zu bréotan).

brytta m. brecher, verteiler, spender (zu *bréotan*). — *bryttian*, *brytnian* schw. v. verteilen, verleihen. — *forbrettan* kent. zerbrechen?
bú neutr. zu *begen*.
búan, *búgan*, prt. *búde*, wohnen, bewohnen; bebauen.
búc m. eimer.
bucca bock.
búend m. bewohner.
bufan adv. präp. über.
búgan, prt. *béag*, sich wenden, sich beugen. — *be*^o umgeben. — *for*^o ausweichen. — *on*^o nachgeben.
búgiend m. bewohner.
bulluc m. kalb, rind (Scint.).
bune schw. f. kanne.
búr m. kammer (ahd. *bûr*). — *geteld* n. himmelbett? — *eniht*, *pegn* kämmerling. — *gebúr* m. bauer.
burg, *burh*, plur. *byrg* f. stadt. — *hlip* n. = *beorghlip*. — *léode*, *sittende*, *ware*, *waran* plur. m. bürger. — *reced* halle. — *rúne* f. hexe. — *stede*, *tún*, *weard* m. stadtmauer. — *pelu* f. burgdiele?
burna, *burne* schw. m. f. quelle, bach.
burnsele m. brunnensaal.
bút m. S. 46?
bútan, *búton*, später *búte* ausser, wenn (aus *be + útan*); adv. nur; präp. ohne, ausser. — *on*^o, *a*^o präp. c. dat. ringsherum.
butere f. butter. — *buterfléoge* schmetterling, ne. *butterfly*.
bú-tú neutr. zu *begen* (+ *tú* zu *twegen*).
bycgan (ge-) prt. *bohte* kaufen, zahlen; ne. *buy* (got. *bugjan*). — *be*^o verkaufen.
bydel m. bote; zu *béodan* (ahd. *butil*).
byden f. tonne, kufe (ahd. *butin*).
býen adj. bebaut (partiz. zu *búan*).
byldan prt. *bylde* aufmuntern, anspornen (zu *beald*).
byldan bauen, ne. *to build*; = *bytlían*.
bylg m. balg, sack (got. *balgs*).
býme schw. f. trompete (vgl. *béam*).

býn = *býen*.
byrce f. birke (= *beorc*).
gebyrd n. abstammung. — *boda* m. verkündiger der geburt.
byrdan sticken (zu *borda*).
byrde (ge^o) von edler geburt.
gebyr(d)tid geburtszeit.
byrdistræ, *byrdiege* schw. f. stickerin.
byre m. sohn, jüngling (got. *baúr*).
byre m. günstige, gute gelegenheit.
býre n. stall Angl. VIII 449 (ahd. *bûrē*).
byrele m. schenke.
byres, *byris* f. bohrer.
byrga m. bürge (ahd. *burgjo*).
byrgan (ge-) schw. essen, kosten.
byrgan (be-, ge-) schw. begraben. — *byrgels* m., *byrgen* (nn) f. begräbnis, grab.
byrgere m. totengräber.
gebyrian schw. sich ziemen.
byrig dat. zu *burg*.
byrnan prt. *børn* brennen. — *for*^o verbrennen.
byrne schw. f. panzer (got. *brunjo*). — *byrn-hqm* m., *hqma* m. desgl. — *wiga*, *wigend* m. kriegler in der brünne. — *sweord* n. brünnesschwert (besser flammendes schwert?).
byrnete ein fisch, lolligo.
byrs = *byres*.
byrst, arch. *bryst* f. borste.
byrst m. mangel, entbehrung.
byrpen (nn) f. bürde, last (ahd. *burdinna*). — *mdte* lastmässig.
býsen, *gebýsning* f. beispiel, vorbild (got. *bûsns* Beitr. VIII 535).
bysmer s. *bismer*.
býsnian (ge-) erläutern; jem. nachahmen; jem. ein vorbild geben (zu *býsen*).
býtel m. stössel, stampe (zu *béatan*).
bysig geschäftig, tätig (mndl. *besich*). — *bysigo* f. eifer, geschäftigkeit. — *á-bysgian* schw. v. beschäftigen.
bytlían bauen, engl. *to build* (zu *botl*).
bytt f. schlauch.
býwan schw. fegen, säubern (Orrm *béwen* aus ae. **béawian*; vgl. got. *baugjan*).

C.

cæddran fibrae (Byrthf. 151).
cæg, *cæge* st. schw. f. schlüssel, ne. *key*.
ácægde = *cigde* zu *cigan*.
cæppe schw. f. hut, lat. *cappa*.
cærsa (arch. *cressa*) kresse.
cæse = *cýse*.
cæstel = *castel*.
cáf (*lice* adv.) kühn, tapfer.
cafortun m. schlosshalle.

calan prt. *cól* frieren.
calc = *cealc*. — *cald* = *ceald*.
cálend m. monatsanfang (lat. *calendae*).
cálic m. kelch (lat. *calic-em*).
callian rufen (aus an. *kalla*).
calu kahl (ahd. *kalo*, aus lat. *calvus*).
calwer?
comb, *cqmb* m. kamm.
camél kamel (lat. *camelus*).

camp m. schlacht, kampf (lat. *campus*).
 — *˚ræden* f., *˚wig* n. desgl. — *˚stede* m.
 wahlstatt. — *campian* schw. kämpfen.
gecanc n. hohnlachen. — *cancettan* schw.
 verspotten.
cancer m. krebs (krankheit).
candel gen. *candelle* f. leuchte, licht (lat.
candela). — *˚staf* m., *˚sticca* m. *cande-*
labrum.
canon m. canon.
cantel strebepfeiler (Byrhtf. 144).
cantic m. *canticum*.
cápián sich neigen Germ. XXIII 393 b.
capitulum, *capitel-hús* kapitel.
carc-ern n. kerker, aus lat. *carcer*.
 (be)*carcian* besorgen; zu *cearu*.
carl-, *cearlifugol* m. männlicher vogel.
carlmann mann (aus an. *karlmaðr*?).
carr m. (nrđh.) fels.
cásere m. kaiser (got. *kaisar*). — *cáser-*
dóm m. kaisertum.
castel, *cæstel* m. n. dorf, schloss (lat. *ca-*
stellum). — *˚weall* m. burgmauer.
catte m. katze (aus mlat. *catta*).
cáwl m. kohl (lat. *caulis*); (nrđh. *ceawl*)
 korb.
céac m. becken (aus lat. *caucus*). — *˚bora*
 eimerjoch.
céace schw. f. kinnbacken (ndl. *kaak*).
ceaf plur. *ceafu* n. sprau (nđd. *kaf*).
ceáft m. kinnlade.
ceasfor, *cebr*, *cefr* m. käfer.
ceahhettan lachen.
cealc m. rechenstein; kreide (lat. *calo-em*).
ceald, *cald* kalt; zu *calan* (got. *kalds*). —
 n. kälte. — *cealdian* kalt werden.
cealf n. (m.) kalb (ahd. *kalb*).
ceallian Byrhtn. verschrieben für *callian*.
céap m. kauf, geschäft; vieh. — *˚man*
 m. kaufmann. — *˚stów* f. handelsplatz.
cearcoian (selten *craetan*) krachen.
cearde zu *cyrran*.
cearruce Ep.-Gl.?
cearu, *caru* st. f. sorge (got. *kara*). —
cearig adj. traurig. — *cearfull* traurig.
 — *˚seld* n. sorgenvolles heim.
céas, *céast* f. streit.
ceáster f. stadt (lat. *cāstra*). — *˚(ge-)ware*
 einwohner einer stadt.
cebis, *cefes*, *cyfes* kebsweib (ahd. *kēbisa*).
cégan = *cigan*.
celdre f. kessel.
cele, *ciele*, *cyle* m. kühle (zu *calan*).
cellođ gewölbt, lat. *celatus*?
celmertmon mietling nrđhbr.
cempa m. kriegler (zu *camp*).
cēm m. kien; name einer rune.
cēne, *cēni* klug; kühn (as. *kōni*). — Dazu
cēnlíce adv. — *cēnpu* f. kühnheit.
ceņep (pl. *˚as*) schnurrbart Beitr. VIII 529.

ceņnan (ge-, á-) schw. erzeugen, gebären.
céo, *cía* f. eine krähe.
céoce schw. f. wange, backe (zu got.
kuljan küssen).
ácéocian ersticken, to *choke*.
céode korb?
céol m. schiff. — *˚pel* n. schiffsdeck.
ceole schw. f. kehle (ahd. andd. *kēla*).
ceolor m. *gurgustium* (aus lat. *cellarium*).
ceorfan prt. *cearf* schneiden, zerschneiden.
 — *tó˚*, *for˚*, *á˚* zerschneiden, abhauen.
 — *af˚* abschneiden.
céorian (be˚) klagen, murren. — *céorung*
 f. klage.
ceorl m. mann, held; gatte (andd. *kērl*).
 — *ceorlian* heiraten.
ceorran prt. *cear* knarren.
céosan (ge-) prt. *céas* erwählen.
ceosel, *cisel*, *cisil* m. kiesel.
céowan prt. *céaw* kauen.
cépan prt. *cépte* halten, hüten Beitr. VIII
 538.
cerran = *cyrran*.
ceŕse, *cæŕse* [cressæ] schw. f. kresse.
cése = *cýse*.
cesol hüttchen; vogelmagen.
cest, *cist* f. kiste (lat. *cista*); sarg.
ceŕel = *cytel* m. kessel (lat. *catinus*).
céwan = *cigan*.
chór Gl. *sacrarium*, *sanctuarium*.
chyae Ep. Gl. = *ciae* Erf. Gl. unter *céo*.
cían kiemen Ep.-Gl.
cicel m. bissen.
cícen = *cýcen*.
cídan (ge-) prt. *cídde* schelten, tadeln.
cígan prt. *cígde*, *cíode* (ge˚) rufen, nennen,
 anrufen, schreien.
cild gen. *cildes* plur. *cild* und *cildru* n.
 kind. — *˚cláp* windel. — *˚hád* m.,
˚iugod, *˚yld* f. kindheit. — *˚líc* kindlich.
 — *˚trag* wiege.
cilforlamb n. junges schaf (engl. dial.
chilver, ahd. *kilburra*).
cimb-iren kimmeisen.
(tó)cínan prt. *tócán* zerspalten, zerbrechen.
cínu schw. f. spalt.
kínehelm s. *cyne-*.
cínn f. kinn. — *˚berg* f. kinnberge (ein
 teil des helmes). — *˚tóp* m. backenzahn.
cípe schw. f. zwiebel (lat. *caepa*).
cípp m. webebaum.
círíce, *cyr(í)ce* schw. f. kirche (ahd.
kírícha). — *círíc-hata* m. feind der
 kirche.
círlíse adj. bauern- (zu *ceorl*).
círm m. lärm (as. *karm*). — *círmán* prt.
círmde lärm.
círr = *cyrr*. — *círran* = *cyrran*.
cís wäherisch im essen. — abstr. *˚ness*.
ciserbéam kirschbaum.

clā m. keim, spross (ahd. *kā*, *kāmo*).
clā f. klaue.
clader klapper. — **sticca* m. klapperstock.
clāfre, *clābre* f. klee (nhd. *klee*).
clāman schw. bestreichen, zu *clām*.
clāne adj. adv. (adv. *clānīce*) rein (ahd. *kleini*). — *clān-ness* f. reinheit. —
clānsian (ge-) reinigen (kent. *clānsian*,
 Vesp. Ps. *clānsian*).
clāpan prt. *clāpde* kleiden.
clāfre = *clāfre*.
clām leim.
clamm, *clqmm* m. fessel, beengendes
 band.
clāne adv. = *clāne*. — *clānsian* =
clānsian.
clāte f. klette, ne. *clot* (vgl. auch *clāte*).
clāp (pl. **as*) m. (mhd. *kleit*) kleid; zeug,
 tuch. — *clāpian* kleiden.
clārou, *clā* s. *clā*.
clāne = *clāne*.
clēofa, *clēfa* m. gemach (lat. *clibanus*).
clēofan prt. *clēaf* spalten (ahd. *klioban*).
 — *tō* zerspalten.
cleopung f. schreiben zu *clīpian*.
clēwen = *clīwen*.
clerc, *cleroe* m. geistlicher.
clibbor gerne anklebend, kleberig.
clīdan st. kleben, anhängen.
clāte, *clāte* f. klette.
clif (pl. *cleofu*) n. klippe. — *clīfehite* voll
 von klippen.
clīfe f. klette; vgl. *clāte*.
clīfer pl. *clīfras* m. klane.
clīmban st. klettern.
clīpian (3. sg. *cleopap*) rufen, nennen.
clīpol, *clīpur* m. klöppel.
clāte, *clāte* f. klette.
clōccian glücksen (Byrrht. 76).
clāid (pl. **as*) m. fels; -ig felsig.
clugge f. glocke.
clūmian murmeln, murren.
clāstor, **loc* n. verschluss (as. *klistar*,
 lat. *clāstrum*).
clūt fetzen, flecken.
clīppan (präs. *clīpte*) (ge^o, be^o, gmb^o)
 umzäunen, umfassen.
clīpol = *clīpol*.
clīsan (be^o) einschliessen (zu *clāse* ver-
 schluss).
clīster (*winclīster*) traubendold.
clīwen n. knäuel.
enāpp (pl. **as*) m. berggipfel.
enapa (Scint. *enafa*), *enāpīng* m. knabe,
 jüdling.
enāwan (ge^o, ā^o, on^o, tō^o) prt. *enēow*
 kennen, erkennen.
enearr m. fahrzeug, nachen (an. *knorr*).
enēo (plur. *enēo* und *enēowu*) n. knie. —
**holen* mäusedorn. — **rift* m. kniehose?

enēo-mæg m. verwandter. — **rys* f., **sibb*
 f. geschlecht, nachkommenschaft Beitr.
 VIII 527.
gecneord (adv. -*lice*) eifrig. — **lāccan*
 lernen, studieren; nachlernen.
enīht nrđhbr. *enēht* m. jüdling, waffen-
 fähiger mann. — **hād*, **iugod* f. jugend.
enoll (pl. **as*) m. gipfel, spitze.
enōsl n. geschlecht, stamm.
enōstan gestoßen, getrieben werden?
 Seef. 8.
enuctan, *enocian* klopfen, zerstossen.
enyecean prt. *enycete* knüpfen.
enyll m. schall, zeichen mit der glocke.
(ge-)cnyrđnyss f. eifer (zu *gecneord*).
enysan prät. *enysede* und *enyste* stossen.
enytan (prät. *enytte*) schw. zusammen-
 binden.
cōc m. koch (lat. *coquus*).
cōec m. hahn.
cōccel m. unkraut.
cōcor m. köcher.
cōcēil, *cēcel* m. kleiner kuchen (ahd. *kuohho*).
ācōfrian sich erholen (ahd. *irkobarōn*, aus
 lat. *recuperare*).
cōfa m. gemach.
cōhettan husten, keuchen (engl. *to cough*).
cōl n. kohle. — **brād* senkblei. — **sēcart*
 (Verc.-Hom. 23b) kohlschwarz.
cōl kühl; **ness* f. kühle; *cōlian* erkalten.
collenferhþ aufgeregt; selbstbewusst.
cōlt m. junges pferd.
corn n. korn.
corpor, *cōtkr* n. herde, schaar.
cōsp m. fesselblock.
cōss pl. *cōssas* m. kuss.
gecost vorzüglich.
costian, *costnian* versuchen, erproben.
costniend m. versucher.
cost(n)ung f. versuchung.
cōt n. hütte. — **līf* n. dorf.
cōttue malwe.
cōpu schw. f. krankheit.
cōuel?
cradol pl. *cradelas* m. wiege. — **cōld* n.
 wiegenkind.
cræft m. kunst, fertigkeit, list; kraft;
 menge. — *cræftig* stark; voll geistiger
 fähigkeit. — *cræft(i)ga* m. künstler,
 baumeister.
crat pl. *cratu* n. wagen.
crastan fordern, verlangen.
cran m. kranich.
cranc-stēf webstock?
crāwan prt. *crāow* krähen.
crāwe schw. f. krähe.
crēda m. glaubensbekenntnis (lat. *credo*).
crēodan prt. *crēad* sich drängen = *crūdan*.
crēopan prt. *crēap* kriechen.
crēopung f. das kriechen.

cressa arch. = *cerse*.

crimman st. sich zusammenziehen?

crinc coturnus.

crincan, cringan prt. *crang* (ge^o) fallen (in der schlacht).

crismlösung f. firmung?

cristen christlich; m. christ. — *°dóm* m. christentum. — *crístnian* taufen.

crístna m. christ.

crocca, crohha m., *cróg* m., *crúce* f. krug.

cropp pl. *°as* m. büschel.

crúdan prt. *créad* drängen, sich drängen.

crúma m. krume.

crybb f. krippe.

cryce f. stab, krücke.

cryppan prt. *crypte* krümmen Herrigs Arch. 84, 326.

cú pl. *cý* f. kuh. — *°cealf* n. kalb.

*cult*er pflugschar (lat. *cult*er).

cul(u)fre taube (lat. *colubra* für *columba*).

cuma m. gast.

cuman (ge^o) prt. *cwóm* *cóm* kommen. — *be°* sich ereignen, zustossen; sich ziemen.

— *ge°* gelangen; zusammen kommen. —

forp° hervorkommen. — *ofer°* überwältigen. — *of°* abstammen.

cumb m. talschlucht, tal.

cumbol m. feldzeichen. — *°gebrec*, *°gehnást* n. feindlicher zusammenstoss. —

°wiga m. kriegler.

cumlíde gastfreundlich (zu *cuma*).

cumpæder m. pate (lat. *compater*).

cunelle kerbelskraut.

cunnian (ge-) erforschen, erfahren (got. *kunnan*).

cuppe schw. f. trinkschale, becher (lat. *cuppa*).

cúrs m. fluch. — *cúrsian* verfluchen (altir. *cúrsagaim*). — *cúrsung* f. fluch.

cursumbor weihrauch (mlat. *cozymbrum*).

cúscute f. taube.

cúp bekannt (adv. *-lice*); got. *kumps*.

cwacian sich schütteln, beben.

cwacung f. zittern.

cwalu f. mord, totschiag.

cwánian beweinen, wehklagen.

cwátern quaternione (roman. *quaternum*).

cwáwan kent. = *cnáwan*.

cwealm m. n. tod, seuche, untergang; qual (zu *cwélan*). — *°stów* f. todesstätte.

cweart-ern n. gefängnis.

cwēccan prt. *cweahte* schwingen, schütteln.

ácwēlan prt. *ácwæl* sterben.

cwēld abend (an. *kveld*). — *°rede* fledermaus.

cwēllan prt. *cwealde* töten (zu *ácwēlan*). — *ge°*, *á°* desgl.

gecwēman prt. *gecwēmd* gefallen, zu-frieden stellen. — *cwēme* (ge-) angenehm (ahd. *biquāmi*). — *cwēmedniss* (ge-) f. gefallen.

cwén, cwén f. frau, vornehme frau, königin (got. *qēns*).

ácwēncean prt. *ácwencte* (trans.) ersticken, auslöschen (zu *cwincan*).

cweorn gen. *°e* f. handmühle (got. *qairnus*).

cwēpan prt. *cwæp* sagen, reden (got. *qipan*).

— *á°* äussern; sich lossagen. — *be°* ver-mahnen. — *on°* erwidern.

cwic, cwicu, cucu lebendig. — *cwice,*

cwicwe schw. f. quecke. — *cwicbéam* lebensbaum. — *cwicwús* n. qual.

cwiddian sagen (zu *cwēdan*).

cwide m. rede; spruch. — *°gidd* n. lied.

ácwincan prt. *ácwanc* intr. ersticken.

cwine schw. f. weisbild (got. *qinō*).

cwiodu, cwudu n. harz.

cwiða m. mutterleib.

cwīpan prät. *cwīpde* klagen.

cwyld m. n. f. seuche, untergang, ver-nichtung. — *°bære* adj. perniciosus. —

cwylming f. qual (zu *cwealm*).

cwyldseten, cwyldtid abend (an. *kveld*); dazu *cwyldhreðe* fledermaus.

cwīsan prät. *cwīsde* zerschmettern.

cýcen pl. *cýcnu* n. küchlein (ndl. *kiekijn*).

cycene schw. f. küche (lat. *coquina*).

cýdde = *cýðde* prt. zu *cýðan*.

cýf f. gefäss, eimer.

cýfel m. kübel (ahd. *kubil*).

cýfes, ciefes f. kebsweib (ahd. *kebisa*).

cýgan = *cigan*. — *cyle* = *cele*.

cýlle, cýlli m. und *cýlle* f. schlauch, flasche; sack (lat. *culleus*).

cýln f. ofen (lat. *culina*).

cýme m. ankunft (as. *kumi*).

cýme, adv. *cýmlice* zierlich, lieblich Beitr. X 497; XI 557.

cýmen m. n. kümmel (lat. *cuminum*).

gecynd f. n. geschlecht, art, natur.

gecynde, gecyndelic angeboren, natürlich.

cyne-cynn n. königliches geschlecht. —

°dóm m. konigtum. — *°hēlm* m. diadem,

krone; *°hēlmian* krönen. — *°hláford*

m. königlicher herr. — *°lic* königlich.

— *°rice* n. königreich. — *°róf* sehr be-

rühmt. — *°stól* m. thron.

cýning, später *cýng kīng* m. könig (ahd. as. *kuning*).

cýnn n. geschlecht (got. *kuni*). — *°ryn* n. (= *ryne* lauf) geschlecht.

cýpan prt. *cýpte* verkaufen; *cýping* f. handel, geschäftsverkehr. — *cýpecniht*

junger kaufmann. — *cýplíc* käuflich. —

cýpman m. kaufmann.

cýre m. wahl, wille; zu *céosan*.

cýrfet m. kürbis (lat. *cucurbita*, ahd. *kurbiz*).

cýrice = *cirice*.

cýrlisc bäuerisch (zu *ceort*).

cýrm m. lärm (as. *karm*).

cyrne f. butterkerne, ne. *churn*.
cyrnel m. n. körnchen, kern (zu *corn*).
cyrre m. mal, zeit.
cyrren prt. *cyrde* sich wenden (mhd. *kërren*). — *be*^o drehen. — *for*^o abwenden.
 — *on*^o wenden. — *cyrrednis* (ge-) f. bekehrung. — *forcerring* f. bekehrung.
cyrtel m. rock (zu lat. *curtus*).
cyrtien zierlich, fein (lat. *curtus*).
cýse m. käse (lat. *cāseus*). — *cýslybb* lab. — *cýsfæt* behälter für käse.

cyspan prt. *cyspte* fesseln (zu *cosp*).
cyssan prt. *cyste* küssen (as. *kussjan*).
cyst f. ideal, das beste; tugend.
cyst kiste = *cest*.
cystig freigebig; vorzüglich.
cýta m. weihe, engl. *kite*.
cytel = *cetel* m. kessel (got. *katils*).
cýpp f. familie; heimat (zu *cúp*).
cýpan prt. *cýpde* jünger *cýdde* bekannt machen (got. *kunþjan*); zu *cúp*.
cýpness f. zeugnis.

D.

dá f. hindin, rehkuh.
dád f. tat (as. *dād*). — *°bót* f. busse. — *°hwæt* kühn. — *°lean* n. entgeld. — *°weore* m. heldentat.
gedæft sanft, mild. — *°dæftian* schw. ordnen.
dæg, nrdh. *dæg* m. tag; name einer rune. — *tóðæg*, *tóðæge* heute. — *°candel* f. sonne. — *°es-éage* schw. n. gänseblume, engl. *daisy*. — *°hwámlic* (adv. -e) täglich. — *°mél* sonnenuhr (Byrhtf.). — *°réd* n., *°rima* m. tagesanbruch. — *°rím* n. tage. — *°ðerlic* heutig. — *°weore* n. tagewerk. — *°wóma* m. tagesanbruch.
dæl, pl. *dalū*, n. tal.
dæl (pl. *°as*) m. teil (got. *dails*). — *°nymend* m. teilnehmer. — *dælan* prt. *dælde* teilen. — *be*^o berauben. — *tó*^o zerteilen.
dærstan pl. hefe.
gedafen passend (got. *gadaban*). — *ge-daf(e)nian* passen, sich schicken.
dagian tagen; *dagung* f. tagesanbruch.
dáh, *dág* m. teig.
gedál n. teilung, trennung.
dalc schnalle, fibula.
darop m. speer, wurfgeschoss.
daru gen. *dære* f. schaden, beschädigung.
déad tot (got. *daups*). — *°lic* sterblich. — *déadian* sterben.
déaf taub.
déag f. farbe. — *déagian* färben, ne. *dye*.
déag zu *dugan*. — *déagol* = *dígel*.
deall stolz, prunkend.
dearf nrdh. kühn.
dearnunga adv. heimlich; zu *dyrne*.
déap m. tod (got. *daupus*). — *°dæg* m. todestag. — *°drepu* f. todesstoss. — *°stede* m. wahlstatt.
déaw m. n. tau. — *°ig* tauig. — *déawig-féðere* mit tauigem gefieder.
gedéfe, *gedéflíc* passend, schicklich.
degn s. *pegn*.
dégol, *déglíce* s. *dígol*.
délfan prt. *dealf* graben. — *be*^o begraben.
déma, *déma* m. richter. — *déman* (ge-) prt. *démde* richten, urteilen, meinen

(zu *dóm*). — *démend* m. richter. — *fordéman* ächten.
demm m. schaden, schädigung.
dene, *denn* schw. f. (m. n.) tal.
denn, *dene* n. wildlager.
dengum kent. = *dyng*.
dennian Brūnanb. 12?
déofol mn. teufel (got. *diabáulus*). — *°craft* teuflische kunst. — *°gild* n. götzenbild. — *°cund*, *°lic* teuflisch. — *°séocniss* f. besessenheit.
déop, *°lic* (adv. -e) tief (got. *diups*). — n. *°ness* f. tiefe. — *°pancol* tiefsinnig.
déor n. tier, wild (got. *dius*). — *°fríð* wildschutz. — *°hege* m. wildpark.
déor, *°lic*, *°mód* tapfer, kühn.
deorc dunkel. — *°full* desgl. — *°nyss* dunkelheit.
déore adv. adj. zu *dyre*. — *déorling* lieblich. — *déor-wurpe*, *°wyrpe* teuer.
deorf, *gedeorf* n. mühsal.
dernunga s. *dearnunga*.
derian prt. *derode* schädigen, beschädigen; zu *daru*.
diacon, *déacon* m. diakon (Orrm *dæken*). — *°hád* m. würde, stellung als diakon.
díc m. f. teich, graben, kanal. — *°sceard* bruch eines grabens. — *dician* graben.
dígel, -ol (adv. *dígle*, *díogolíce*) heimlich. — *°ness* f. geheimnis.
gediht n. schriftstück.
díhtan (ge-) schw. ordnen, bestimmen.
díhtung f. anordnung.
díle, *díll* m. anethum.
dílegian (á-, ge-) vernichten. — *díligniss* f. vernichtung.
dímm dunkel. — *°hof* n. versteck.
dínges mere Brūnanb. 31?
díohla kent. Gl. *arcana*; *bedíolan* kent. Gl. *celare*: zu *dígol*.
disc pl. *dixas* m. schüssel (lat. *discus*).
discipul m. jünger.
dísl, *díxl* = *písl*. — *dix* = *disc*.
dóc m. unehelicher sohn (Zfd. 33, 238).
docga m. hund (Germ. XXIII 398a).

docce schw. f. *amper*.
doftan toben.
dogtan Rāts. I 9?
dōgor m. n. (s. *dæg* unter *dæg*) tag.
dohtor f. tochter. — *ge*^o pl. tōchter.
dol, *dol-līc* (adv. -e) toll.
dolg n. wunde. — *swaðu* f. narbe. —
swund verwundet.
dóm m. urteil, gutdünken, gebot; ruhm.
 — *dæg* (*dómesdæg*) m. jüngster tag.
 — *georn* ruhmbegehrig. — *līc* ruhm-
 voll. — *seil* n. richterstuhl.
dón (*ge*^o) prt. *dyde* tun; *ā*^o wegtun; ver-
 nichten. — *for*^o vernichten, verderben.
 — *ge*^o (Chron.) lagern. — *un*^o öffnen.
dep-amed f. moorhenne. — *fugel* taucher.
gidopta = *gepofta*.
dor n. thor.
dora hummel, drohne.
dose Gl. dunkelfarbig. — *doscian* (Verc.-
 Hom. 23b) dunkeln.
draca drache (aus lat. *draco*).
on-, *ā-*, *ofdradan* prt. -*dréd* (sich)
 fürchten.
dræfan (*ā-*, *ge-*) prt. *dræfde* verjagen.
dráf f. schaar.
dragan prt. *drōh* ziehen.
drām f. drohne, ne. *drone*.
gedræg n. gedränge, masse.
dræhtian austrocknen, durchsehen (ne.
 to *drain*; zu *dryge*).
drēam m. jubel, lärmende freude; melodie,
 musik. — *hæbbende* jubelnd.
dræcean (*ge-*) prt. *dreahte*, *drehte* quälen,
 ärgern. — *dreeeung* f. ärgern.
drēfan, *dræfan* (*ge*^o, *tō*^o) prt. *dræfde* trüben,
 verwirren, betrüben (got. *drōbjan*).
(ge-)dræfde m. betrübnis.
drēgan (*ā*^o, *on*^o) = *drýgan*.
drēnc pl. *as* m. trunk. — *flōd* m. sündflut.
dræncean schw. tranken (got. *dragkjan*). —
ā^o ertränken. — *ofer*^o zu viel zu trinken
 geben.
drēng m. kriegler (aus an. *drengr*).
drēogan prt. *drēaks* ausüben, mitmachen,
 erleben. — *ā-* erleiden.
drēopan prt. *drēap* triefen.
drēor m. blut (as. *drōr*). — *drēorig* blutig.
drēorig traurig (ahd. *trūrag*). — *hlēor*
 adj. traurig. — *drēorsēle* m. einsamer,
 verlassener saal.
drēorgian marsch werden.
drēosan (*ā-*, *ge-*) prt. *drēas* fallen; be-
 drohen beraubt.
drēp II b 87 vgl. German. III 1.
drēpan prt. *drēp* (*ge*^o) treffen, erschlagen,
 erschossen.
drif (*ge*^o) m. n. schüttelfrost?
drifan prt. *dráf* treiben, wegtreiben, ver-
 jagen; *ā-*, *be-*, *ge-*, *of-*, *ofā-*, *tō-*, *ūt-*,

ūtā- desgl. — *be-* umgeben. — *fordrifen*
 (durch krankheit, fieber) aufgerieben.
 — *purh-* hindurch schlagen.
drige, *dryge* trocken, ne. *dry* (dazu *drūgop*
 und *dræhtian*).
drinean (*ge-*) prt. *dranc* trinken (got.
drigkan).
drīting f. digestio.
drōf, *gedrōf* betrübt.
gedrōfenlīc wirr, verwirrt.
drohtap m., *drohtung* f. verhalten,
 lebensweise. — *drohtian* verkehren,
 mit jem. zusammenleben.
dropa m. tropfen (ahd. *troffo*); cholera.
drop-fág gesprenkelt.
drōs, *drōsna* bodensatz, hefe, satz.
drūgap m. trockenheit, dürre, ne. *drought*.
 — *drūgtian* (*ā*^o, *ge*^o) trocknen; vgl. *dryge*.
druncen (partiz. zu *drincan*) trunken, einer
 der getrunken hat; *druncenian* (*ge-*, *on-*)
 betrunken werden; ertrinken.
drūstian fallen, sinken; matt werden.
dry m. zauberer (vgl. gall. *druida*, altir.
drui). — *craft*, *lác* zauberei. — *dry-*
iege f. zauberin.
drygan prt. *drygde* trocknen; abwischen.
dryge = *drige*.
dryht f. volksschar, krieglerische mann-
 schaft. — *ewēn* f. vornehme frau. —
folc n. volk. — *guma* m. kriegler;
 brautführer. — *līc* herrlich. — *né* m.
 toter kriegler. — *scipe* m. wärde, tapfer-
 keit als fürst.
dryhten, *drīhten* m. herr, fürst, gott (ý?
 vgl. as. *drōhtin*).
gedryme froh (zu *drēam*).
gedrync n. trinkelgele.
dryppan tröpfeln.
dryre m. fall (zu *drēosan*).
dryrmian, *drysmian* dunkel werden?
dubbian zum ritter schlagen (Chro.).
dūce schw. f. ente, ne. *duck*.
dūfan prt. *dēaf* sinken, untertauchen.
dūfe f. taube (got. *dūbō*, ahd. *tūba*).
dugan präs. *dēak* tüchtig, stark sein.
dugunde stark, kräftig?
dugop f. schar der kriegstüchtigen leute;
 tüchtigkeit, mannhaftigkeit; ruhm, glück-
 seligkeit (vgl. ahd. *tugund*).
dumb stumm (got. *dumbe*).
dūn f. hügel, berg; *ofdūne*, *adūne* nieder,
 herab. — *adūnweard* niederwärts.
dunn dunkelfarbig (aus air. *donn*).
dur(h)eri valva Ep.-Gl.
durran prät.-präs. den mut haben, wagen.
duru gen. *dura* plur. *dyre* f. tür. — *lās*
 ohne tür.
dūst n. staub. — *scēawung* f. besuch des
 grabes.
dwācs thöricht; adv. *līce*.

dwāscan (ā-, ge-) schw. auslöschen, vernichten.
dwellan (prt. *dwealde*), später *dwelian* schw. (ā-, ge-) irre führen, bethören; irre gehen.
dweorg m. zwerg (ahd. *giwēre*).
dweorgedost(l)s polei.
gedwīld s. *dwīld*.
gedwīmor n. erscheinung, phantom.
dwīnan (ā-, for-, ge-) prt. *dwān* schwinden.
dwol, *°lic* thöricht, ketzerisch. — *dwola* (ge-) m. ketzerei. — *dwolsan* irren. — *dwolma* m. irtum. — *gedwolgod* abgott, götze.
dwylid (ge°) n. heresie.
ādýdan prt. *ādýdde* töten; zu *déad*.
dyde prt. zu *dōn*.

dýgol s. *dígol*.
dyhtig tapfer.
dym s. *dimm*.
dyne m. getöse, lärm.
dynnan, *dynian* schw. dröhnen.
dýnt m. schlag, verwundung.
dýpan, *dyppan* schw. eintauchen.
dýran prt. *dýrde* ehren, preisen.
dýre lieb, teuer (ahd. *tiuri*); s. *déore*.
dýrne, *dierne* heimlich, verborgen (zu me. mndl. *daren* verborgen sein, vgl. ahd. *tarni*). — *bedyrnan* schw. verheimlichen.
dýrsian preisen, rühmen.
dýrstig (ge-) kühn; *°niss* f. kühnheit.
dýsig, *dýslíc* thöricht; n. thorheit.
dyttan (be°) einsperren.

E.

éa f. fluss (ahd. as. *aha*). — *°fisc* m. flussfisch. — *°land* n. insel. — *°stap* n. ufer, gestade. — *°stréam* m. strom.
éac, *éc* auch (got. *auk*). — präposition: mit, neben (c. dat.). — *°pon*, *°swá* ausserdem, dazu.
éaca m. vermehrung. — *tóéacan* adv. ausserdem; präpos. ausser.
éacen hervorragend, gewaltig; schwanger (as. *ókam*). — *éacnian* sich mehren; schwanger sein. — *éacninde* schwanger.
éad n. glück; reichthum. — *°hrédig*, *éadig* glücklich, glückselig (got. *audags*). — *éadig-ness* glückseligkeit.
geéadmédan demütig erweisen, huldigen; vgl. *éape*.
éadnes = *éadigness*.
éadmód s. *éape*.
eafora m. nachkomme (as. *abaro*).
eafor n. kraft, stärke (as. *abal*).
éage obl. *éagan* n. auge (got. *augō*). — in comp. *éh*.
eahta acht (got. *ahtau*).
eaktere, *echteri* m. begutachter.
eaktian beachten, erwägen (ahd. *aktōn*).
éala interj. oh! ach!
eald compar. *ýldra* superl. *ýldest* alt; vornehm. — *°dagas* vorzeit. — *°fader* m. grossvater. — *°genéat* m. alter genosse. — *°genípla*, *°fōnd*, *°kettende* m. alter feind. — *°gewyrht* n. vergangene sünde. — *°wérig* adj. seit alter zeit müde. — *ealdian* altern; (vom mond) abnehmen.
ealdor m. fürst, herrscher. — *°dóm* m. herrschaft. — *°dugup* f. edle schar. — *°man* m. aldermann. — *°sacerd* m. hohepriester. — *°stól* fürstlicher thron. — *°pēgn* m. höherer offizier.

ealdor n. leben (ahd. *altar*); *on ealdre* jemals; *tó ealdre* stets. — *°lang* lebenslänglich, ewig.
ealgian (ge-) schützen (vgl. lat. *alcere*).
eall ganz, all (s. auch *æl*). — *ealles*, *mídealle* gänzlich, völlig. — *°gylden* ganz von gold. — *°míhtig* = *almíhtig*; — *°swá* ganz wie. — *°wealda*, *°wealdend* allbeherrscher. — *°wíhtu* n. plur. alle wesen.
eallunga adv. gänzlich, völlig.
ealne, *ealne-weg* s. *weg*.
ealo gen. *ealop* n. bier, ale (as. *alu*).
éam m. onkel mütterlicherseits (ahd. *heim*); vgl. *fædera*.
éar (nrdhbr. *æhher*) n. ähre (ahd. *ahir*).
éar name einer rune (erdboden? an. *aurr*).
earc mf. kiste, arche (lat. *arca*, got. *arka*).
eard m. erbland, heimat, wohnort, land. — *°geard* m. erde. — *°stapa* m. wanderer?
eardian (in-) wohnen, bewohnen. — *eardung* f. wohnung.
éare schw. n. ohr (got. *ausō*, andd. *ōra*). — *éar-plættian* ohrfeigen. — *°sorypel* m. kleiner finger. — *°spiml* ohrring. — *°wiega* m. ohrwurm, ne. *earwig*.
éarendel morgenstern, lichtglanz.
éar-gebland n. meeresgemisch.
earfor n. arbeit, mühsal (got. *arbaips*). — *°hwíl* f. tage der drangsals. — *°lic* (-*lice* adv.) mühselig, mit mühe; *°licness* f. mühe.
earfope adj. schwierig.
earg, *earh* (*°lic*) feige, gemein (ahd. *arg*).
earh n., *earwe* schw. f. pfeil (vgl. got. *arhaxna*). — *°faru* f. pfeilschauer.
earm, *°lic* (°e adv.) arm, unglücklich (got. *arms*). — *°cearig* trübselig.

earm m. arm. — *°béag* m. armband.
earmella m. ärmel.
earmian sich erbarmen, *misereri*.
earming, *yrming* m. armer, unglückseliger.
earn (plur. *°as*) m. adler, aar (vgl. got. *ara*). — *°géat* (-geup) geier.
earnian (ge-) verdienen, erwerben.
earnung (ge-) f. verdienst.
earplættian s. *éare*.
earu = *gearu*.
éast adv. nach osten. — *°dél* m. der osten. — *°ende* m. ostende. — *°healf* f. ostseite. — *°lang* adv. in der länge nach osten. — *°norþ* nordöstlich. — *°rice* ostreich, Ostanglien, Ostsachsen. — *°rihte* adv. stracks nach osten. — *°súþ* südöstlich. — *°súþlang* von osten nach süden. — *beéastsúðan* südöstlich.
éastan adv. nach osten gelegen. — *éaste-weard*, *éasterne* östlich.
éastron (*éasterdæg*, *éastertid*) ostern (ahd. *östarün*). — *éastermónap* m. april.
eatol s. *atol*.
éape, *°lice* adv. (adj.) zu *ýpe*. — *éaðmód*, *éaðmód* adj. (adv. -lice) demütig; *éap-móðness*, *°mëdo* f. demut, bezeugung von demut.
éauca interj. oh!
éauwæst = *éuwæst*.
eax f. achse.
eaxl f. achsel. — *°gespann* n. gespänge der achsel.
éþba ebbe. — *éþbian* (be-) ebben.
éblit arch. = *hefeld*.
éðn s. *efen*. — *éþur* s. *eofor*. — *éc* s. *éac*.
éce m. schmerz; zu *acan*.
éce adj. adv. ewig (got. *ajuk-*); *écness* f. ewigkeit.
éced m. n. essig, lat. *acētum*.
éeg f. schneide, schwert (andd. *eggja*). — *°hete* m. krieg. — *°plega* m. schlacht.
éegan prt. *egede* eggen. — *éegung* f. das eggen.
écsód nrðhbr. *ecce*, *ergo*.
ed- in zusammensetzungen = wieder, zurück. — *°cyrr* m. rückkehr. — *geed-læcan* wiederholen. — *°léan* neutr. belohnung, vergeltung. — *°niwe*, *°néowe* erneuert. — *°roc* das wiederkauen. — *°sceaf* wiedergeburt. — *°wenden* f. wechsel, änderung. — *°walle*, *°wella* strudel. — *°wiit* n., *°witscipe* m. tadel, schmach. — Vgl. noch *eodorcian*.
edisc n. weide. — *°henn* wachtel. — *°weard* flurschütz.
ëdor, *eodor* m. gehege.
ëfat, *ëb-hát* = *eofot*.
efðýni n. abhang; zu *dún*.

ëfen eben, gleichartig, gleich; *tó emnes*, *on efn*, *onemn*, *onem* zusammen; als präp. c. dat. neben. — *efne* adv. gerade, eben. — *°éadig* gleich glücklich. — *°eald* gleich alt. — *°éce* gleich ewig. — *°lange* (on) präp. längs. — *°néþp* f. nachbarschaft; *geefenlæcan* nachahmen. — *°wæge* adj. gleich schwer.
efes f. dachtraufe; rand.
efesian, *efsian* (ge) scheeren, schneiden.
efete schw. f. eidechse.
ëfne s. unter *ëfen*. — *ëfor* = *eofor*.
efstan (ge) schw. eilen; zu *ofost*.
ëft wiederum, nochmals (andd. *ëft*). — *°sóna* wieder. — *°wyrð* f. zweiter schicksalstag.
ég s. *ig*.
égan, *égan*, *onégan* erschrecken?
ége, *egesa* m. furcht, schrecken (got. *agis*); ehurfurcht. — *ége-*, *eges-full*, *°lic* schrecklich. — *°gríma* maske. — *egeléasness* f. furchtlosigkeit.
égland s. *igland*.
égeþe, arch. *egidae* f. egge (ahd. *egida*). — *égeþgetiga* vgl. *sulhgeteogu*.
ëgle f. spitzmaus.
egle lästig, schändlich (got. *aglus*). — *eglan* schw. belästigen.
eh, *eoh* m. ross; ein runenname.
ëhland, *°stréam* s. *ig*.
ëhtan prt. *ëhte* verfolgen (zu *óht*). — *ëhtère* m. verfolger. — *ëhtness* f. verfolgung.
ëþpyrl n. fenster (zu *éage*).
ëihwile, *ëihwile* s. *ëghwylc*.
ei für *ie* dativ zu *éa*.
el- in compos. ander (got. *aljís*). — *°cor* adv. anders. — *°lende* verbannt. — *°péod* f. fremdes volk. — *°péodig* fremdländisch; -ness f. verbannung.
ëlch = *eolh*.
ëlcian zögern = *yldecian*.
ele m. öl, lat. *oleum*.
ëlha Leid. Gl. = *éola*, *colh*.
ellen sambucus.
ëllen n. kraft, stärke, eifer (got. *aljan*). — *°déd* f. grosstat. — *°róf* berühmt. — *°priste* kühn. — *°wóðness* f. eifer.
ëlles sonst, ne. else (got. *aljís*). — *ëllor* anders wohin (zu *el-*).
ëlm n. ulme.
elmes s. *ælmesse*.
ëln, arch. *ëlin* f. unterarm, elle (ahd. *ëlina*); auch ein längenmass. — *°boga* (*ëlboga*) m. ellenbogen.
ëlnian sich kräftigen; zu *ellen*.
ëlpéod s. *el*. — *emn* s. *efn*.
embe s. *ymbe* präp. um.
ëmbren n. eimer EStud. VIII 154.
emer ammer.
ëmnlange, *töemnes*, *onemn* s. *efen*.

émód (= *é-mód*) von sinnen.
emstenn abwechselnd; s. *stenn*.
ende m. ende; ecke (got. *andeis*). —
byrdan (ge) bestimmen, anstellen, ein-
 setzen. — *byrdness* f. reihenfolge. —
(ge)endtan enden. — *léas* endlos. —
stæf m. ende. — (ge-)endung ende.
éndemes auf gleiche weise, zusammen.
endleofan aus *dénlifan* elf (got. *ainlif*).
ened, *enetre* s. *æ*.
enge adj. enge (ahd. *engi*, got. *aggwus*).
engel m. engel (lat. *angelus*). — *°cynn*
 n. engelgeschlecht.
ent pl. *°as* m. riese.
eoc s. *geoc*.
éode (ge^o) prät. zu *gán*. — *eodor* s. *edor*.
eofolsian lästern.
eofor m. eber. — *°spréot* jagdspieß. —
°pring Gloss. das sternbild Orion. —
°prote f. eberwurz.
eofot n. schuld, versündigung.
eoh f. eibe; runenname.
eoh m. ross.
éola, alt *élha*, schw. m. und *eolh* m. elch.
 — *eolh-secg*, pl. *°secgas* schilfart (*ilug-*
secg Gl. papyrus).
eolone schw. f. lat. *inula*.
éom ich bin: zu *wésan* und *béon*.
eore(n)an-, *eorelanstán* edelstein.
éortsc schilf (zu *eoh* + *rysce*).
éorod n. reiterei (*eoh* + *rád*). — *°cyst* f.
 vorzügliche reiterschar.
eorl (pl. *°as*) m. vornehmer, graf, fürst (as.
értl); dänischer jarl. — *°dóm* m. würde
 eines *eorl*. — *°scipe* m. adel, edle tat.
eornost m. ernst, eifer; -e, -lice adv. eifrig.
eorp dunkelfarbig (an. *jarpr*).
eorre adv. adj. neben *yrre* zornig. —
eorre zorn s. *yrre*. — *eorsian* zürnen.
eorpe schw. f. erde (got. *airpa*). — *eorp-*
 in kompos.: *°bú(g)ende* m. plur. menschen.
 — *°hrérness* f. erdbeben. — *°gráp* f.

erdfessel. — *°hús* erdhaus. — *°mægen*
 n. macht. — *°lic* irdisch. — *°rest* erd-
 bett. — *°rice* n. erde. — *°scræf* n. erd-
 höhle, bergschlucht. — *°sele* m. höhle.
 — *°ware* pl. menschen. — *°weg* m.
 erdenbahn. — *°wela* m. irdischer reichtum.
eoton m. riese (an. *jótunn*, andd. *étun*).
eoporcian, *ed-rocian* wiederkauen.
éow, *éowic* zu *gé*.
éowan s. *ýwan*; *éowde* prät. dazu.
éower posses. euer.
eowu f. weibl. schaf. — *eowde* nf. schaf-
 herde (got. *awêpi*). — *eowestre*, pl.
eowestras schafstall (got. *awistr*).
eppan kent. = *yppan*.
erbe s. *yrfe*.
érce s. *arce*; *ércehád* m. würde des erz-
 bischofs. — *°biscop* erzbischof.
érfe s. *yrfe*.
erian schw. pflügen (got. *arjan*).
ern s. *ærn*. — *erre* s. *yrre*. — *ésa* zu *ós*.
esne m. knecht (got. *asneis*).
esol, *eosol* m. esel (got. *asilus* aus lat.
asinus). — *°eweorn* f. mühlstein.
ést m. f. gunst; delikatesse (got. *ansts*).
 — *°full* demütig, ergeben. — *°mete* m.
 leckerbissen.
éste, *éstelic* fein, angenehm.
étan prt. *ét* essen (got. *itan*). — *under-*
étan part. zerfressen. — *étère* m. esser.
 — *étan* schw. abweiden lassen (got.
atjan).
ed- s. *ed-*.
épel m. n. erbland, heimat (as. *ōðil*); m.
 name einer rune. — *°land* heimat. —
°léas heimatlos. — *°riht* n. erbrecht.
 — *°staðol* m., *°stól* m. erbsitz. — *°turf*
 f. heimat. — *°weard* schirmer der
 heimat.
épfynde leicht zu finden.
éþian atmen (zu *óþian*, *oroð*).
éþr nrðhbr. = *édre* Beitr. IX 220.

F.

gefá obl. *gefán* m. feind (eigtl. *gífáha* zu *fáh*).
fácen n. betrug, schlaueit (ahd. *feihhan*).
 — *°full* verräterisch. — *°léas* ohne
 falsch. — *°lice* adv. betrügerisch.
fadian prt. *fadode* einrichten.
fæc n. zeitraum, zwischenzeit.
fæcele f. fackel (lat. *facula*).
fæcne betrügerisch, nichtswürdig.
fæder vater (ahd. *fater*, got. *fadar*). —
°æpelo pl. n. abstammung. — *fædera*
 m. onkel väterlicherseits (ahd. *fatureo*).
 — *gefædera* m. gevatte (ahd. *givatáro*
 nach lat. *compater*). — *fæderenhealf* f.
 väterliche seite.

gefædlíc passend.
fæge dem tode verfallen, nahe (ahd. *feigi*).
fægen (ge^o) froh, willig, gern. — *fægnian*
 sich freuen (vgl. got. *faginôn*).
fæger (-e adv.) schön, anmutig Beitr. X
 498 (got. *fagrs*). — *°niss* f. schönheit.
 — *fægrian* schön werden.
fæhan (arch.) malen (zu *fág* bunt).
fæhp, *fæhpo* f. feindschaft (ahd. *gífēhida*).
fæle lieb, traut. — *fælstian* säubern.
fæmne schw. f. jungfrau, junge frau.
fæn s. *fenn*.
fær n. schiff; fahrt, reise. — *°bena* schiffs-
 knecht? — *°fri* ohne reisegehalt.

fær m. plötzliche gefahr. — *°bryne* m. schreckliche feuersbrunst. — *°clamm* m. plötzliche bedrängnis. — *°cyle* m. schreckliche kälte. — *°lic* (adv. -e) plötzlich. — *°sceaþa* plötzlicher feind. — *°stice* m. hexenschuss. — *°spell* n. schreckensbotschaft. — *°wundor* n. schreckliches wunder.
færan (á°) schw. erschrecken.
færelð n. m. reise.
fast fest, standhaft, sicher. — *faeste*, *°lice* adv. tapfer, fest, sehr. — *faesthafol* fest haltend.
faestan schw. fesseln, binden; fasten (got. *fastan*). — *be°* befestigen, anvertrauen.
fasten f. veste, festung; fasten. — *°bryce* m. bruch der fasten. — *°dæg* m. fasttag. — *°geat* n. thor einer festung, stadtthor.
faestnian (á-, ge-) befestigen; *faestnung* f. sicherheit.
faet pl. *faetu* n. gefäss (as. *fat*).
fæted, *fætt* verziert, mit verzierung (got. *gaftējan* schmücken).
fæted, *fætt* feist, fett (ahd. *feizgiti*).
fætiels, arch. *fætisl* m. n. tasche, ranzen, eimer (zu ahd. *gifāzgi*).
faþm m. f. ausspannung der arme, umarmung; schutz (ahd. *fadam*).
faþman, *faþmian* schw. v. umfassen, umgeben.
fæg, *fáh* bunt (got. *fairhs*); *fágian* schillern.
fáh, *fá* feindlich, geächtet.
fahud, *fald* hürde, pferch, stall; *faldian* ställe bauen.
fám n. schaum. — *°ig* schäumend. — *fámigbósme* mit schäumendem busen. — *fámgian* schäumen.
fana m. tuch, fahne (got. *fana*, ahd. *fano*).
fandian (ge-, á-) erproben, erforschen. — *fandung* f. versuchung.
fangan partiz. zu *fón*.
fann futterschwinge (lat. *vannus*).
faran prt. *fór* fahren, ziehen. — *forð°* sterben. — *ge°* angreifen, erobern; sterben. — *of°* wegführen; überfallen.
farop m. strömung, meer.
faru st. f. reise; verfahren.
faðe schw. f. vaterschwester.
fæa adj. adv. wenig Beitr. IX 246. — *°scaeft* (-ig) armselig, hilflos.
feala = *fela*.
feald m. falte.
fealdan prt. *féold* falten. — *be°* einhüllen.
fealg egge. — *fealgian* eggen.
feallan prt. *féoll* fallen. — *ge°* trans. befallen. — *of°* verfallen.
feallendlic hinfällig.
fealo fahl, falb. — *°hille* mit gelbem schwertgriff. — *feahwian* fahl werden.

fearh plur. *féaras* m. schwein, eber.
fearn farnkraut.
feax n. haar. — (ge) *feaxæde* geschweift.
fæcan prt. *fétode* holen; — *ge°* erbeuten.
fëdan (á°) prt. *fëdde* (nrdh. *fëda*) ernähren (zu *fóda*, vgl. got. *fōdjan*). — *fëdels* m. nahrung.
fëfor m. n. fieber. — *°fúgie* tausendgüldenkraut.
fëgan prt. *fëgde* fügen (as. *fōggian*).
fëla n. (adv.) viel. — *°fréone* sehr wegen. — *°léof* sehr lieb. — *°módig* sehr kühn. — *°spræce* schwatzhaft.
fëlan prt. *fëlde* fühlen, empfinden (andd. *fōhjan*).
fëld gen. *fëlda* m. feld. — *°hús* n. zelt.
fëll n. haut, fell. — *fellen* adj. von fell.
fëlufor, -*fearth* ne. *fëldfare*.
feng m. griff, erfassen.
fëng prt. zu *fón*.
fenn n. m. sumpf, sumpfland (got. *fani*). — *°ýce* f. schildkröte.
fëo zu *feoh*.
fëogan prt. *fëode* lassen (got. *fijan*).
feoh gen. *fëos* n. vieh, habe, besitz (got. *faihu*); runenname. — *°gifre* habgierig. *°gifu* geldspende. — *°gehát* versprechung von tribut. — *°léas* besitzlos.
fëoht (ge°) n. kampf.
fëohtan prt. *fëaht* fechten. — *ge°* gewinnen, erobern. — *on°* weiterfechten.
fëohte schw. f. gefecht.
fëol, *fúl* f. feile. — *°heard* hart wie eine feile (ahd. *fihila*).
feola kent. = *fela*.
fëolan prt. *fealh* hineingehen, eindringen. — *æt°* beharren, haften. — *be°*, *geónd°* widmen, anvertrauen.
gefëon prt. *gefëah* sich freuen.
fëond pl. *fýnd* m. feind; teufel (got. *fjands*). — *°sceaða* m. räuber. — *°scipe* m. feindschaft.
feor, *feorr* adj., auch *°lic*, *°cund* fremd.
feorh (auch *feorg*) m. n. leben; zeit (got. *fairhus*). — *°bold*, *°hús* n. körper. — *°éacen* lebendig. — *°gebeorh* n. rettung. — *°hord* n. brust. — *°léan* n. blutrache.
feorlic s. *feor*.
feorm f. bewirtung, nahrung; nutzen.
feormian bewirten, beherbergen; fegen (schwert). — *á°* reinigen.
feorr adv. fern, entfernt (got. *fairra*). — *°lic*, *°cund* adj. fern.
feorran von fern her. — *°cumen* fremd, fremder.
fëorþa, *feowerþa* vierter (ahd. *fiordo*).
fëorþung m. pfennig, *fariþing*.
feower, *feower* vier; *°tyne* vierzehn; *°ig* vierzig.

geféra m. genosse, gefährte.
féran (urdh. *féra*) prt. *férde* fahren, gehen (as. *förjan*). — *be*^o durchziehen. — *forð*^o sterben. — *ofer*^o herüberziehen.
fêrlamm für *fêrlamm* gefährliche, schreckliche klemme?
ferht wacker (as. *ferakt*).
ferht kent. gl. = *fyrht*.
ferhp m. n. sinn, gemüt. — *gléaw* adj. verständig. — *loca* schw. m. brust.
ferian sw. bringen, (fort) schaffen.
fëring f. reise.
gefêrlécan vereinigen, verbünden.
fers n. m. vers (lat. *versus*, ahd. *fërs*).
ferac frisch (ahd. *frisco*).
gefêrscepe m. gesellschaft.
ferp = *ferhp*. — *fësan* = *fýsan*.
fêrwit = *fýrwit*. — *féster* s. *fôstor*.
festnian s. *fastnian*.
fëstrian (Scint. 222) = *fôstrian*.
fëttan = *feccan* Angl. VI 177.
fëtod, *gifetod* s. *feccan*.
fëtor, *feotor* f. fustfessel, fessel (as. *fëter*).
fëtorian (ge) fesseln.
fëpa fustvolk (ahd. *fëndeo*). — *fëpe* st. n. das gehen, der gang (as. *fäthi*). — *gest* m. fremder wanderer. — *lást* m. fustspur, schritt. — *wig* m. kampf zu fust.
fëper f. feder (ahd. *fëdera*). — *homa* m. federkleid.
gefexode unter *feax*. — *fiah* s. *fioh*.
ficol betrügerisch (zu *fäcen*).
fierd s. *fýrd*. — *fierr* s. *fýrr*.
fif fünf (got. *fimf*). — *fifta* fünfter (got. *fimfta*). — *fiftýne* fünfzehn.
fifealde schwf. schmetterling.
fifel n. seeungeheuer.
fifele, *fibulae* sw. f. *fibula*.
figan frigere Ep.-Gl.
fíl = *feol*.
fillen adj. aus fellen gemacht (zu *fëll*).
fín holzstoss, holzkammer (ahd. *witufina*).
finc m. fink.
findan prt. *fand* oder *funde* (ge^o, on^o) finden (got. *finpan*).
finger m. finger (got. *figgrs*).
finol, *finugl* fenchel (lat. *foeniculum*).
gefeon = *gefëon*.
firas plur. menschen; zu *feorh*.
fird = *fýrd*.
firen, *fyren*, *dæd* f. verbrechen, sünde, frevel, unthat (got. *fairina*). — *firenum*, *fyrrnum*, *fyrenlice* sehr.
firgen berg. — *gát* gemse. — *stréam* bergstrom; vgl. got. *fairguni* berg.
fisc pl. *fixas* m. fisch (got. *fisks*). — *wer* fischwehr. — *fiscian* fischen. — *fiscere* m. fischer (as. *fiskári*).
fisc(n)op, *fisc(n)ap* m. fischfang.

fitelfóta Angl. VIII 451 *petilus*.
fitt f. abschnitt zum vortragen (as. *fittea*).
flá sw. f., *flán* m. f. pfeil (an. *fléinn*).
flásc n. fleisch (ahd. *fleisc*). — *homa* körper. — *lic* adj. fleischlich.
fláh hinterlistig.
flásce, *fláze* f. flasche (mlat. *flasco*).
fléa, obl. *fléan*, m. floh.
fléah (Reiml.) flucht?
fléam m. flucht; *mid fléame* flüchtig.
gefleard n. possen. — *fleardian* possen treiben; (Scint.) *errare*.
fleax mn. flachs (ahd. *flaks*). — *line* seil.
fléo, *flío* n. albugo Beitr. IX 232.
fléogan prt. *fléah* fliegen (ahd. *flögan*).
fléoge sw. f. fliege (ahd. *flüga*). — *fléoh-nett* n. fliegenetz, vorhang, conopeum.
fléon, *fléogan* (gefleón, befleón) prt. *fléah* fléag fliehen, entfliehen (got. *pluhan*).
fléos = *flýs*.
fléot m. meer, bucht.
fléotan prt. *fléat* schwimmen.
fléti = *flýte*.
flétt n. fustboden der halle. — *sittende* auf der tenne sitzend.
flíce n. schinken, speck.
geflíeman s. *flýman*.
áfligan schw. verscheuchen, in die flucht schlagen (zu *fléon*).
fligel dreschflegel, ne. *flail*.
flint m. kieselstein.
flit streit. — *georn* streitsüchtig.
flitan prt. *flát* wetteifern, streiten (ahd. *flizzan*).
flitère zänker.
flóc Alfr.-Coll. flunder.
flocc m. schar. — *mdelum*, *radum* scharenweise. — *rad* f. reiterschar.
flód mfn. flut (got. *flódus* zu *flówan*). — *blác* bleich wie das meer. — *egesa* m. schrecken des meeres. — *græg* flutengrau. — *weard* f. schutz gegen die fluten.
flóde lacunar.
flóðian überfließen?
flogettan (Scint.) fluctuare.
flór gen. *flóra* f. flur, boden (ahd. *fluor*).
flot n. meer, fluss; *onflot* in die see. — *here* m. flotte. — *man* m. seemann. — *weg* m. ocean.
flota flotte, schiff; pirat (zu *fléotan*).
flotsmæru rahmbutter.
flówan prt. *fléow* fließen.
flugon prt. pl. zu *fléon* und *fléogan*.
flyht m. flug; flucht.
flýma m. flüchtling (zu *fléam*).
(ge)flýman, *(a)flíeman* sw. verjagen, vertreiben; in die flucht schlagen.
flýs n. vliess.
flýte rahm.

flýtme sw. f. flebotomum.
fnæd pl. *fnadu* n. franse, saum.
fnðtran, *fnðretian* ESt. XI 511 frendere.
fnðst m. atem, hauch.
fnðsan st. niesen; *fnora* m. das niesen.
fóða m. nahrung, dazu *fédan*.
fóddor, *fódor* n. futter (ahd. *fuotar*).
fola m. füllen (ahd. *folo*, got. *fula*).
folc n. kriegsvolk (as. ahd. *folk*). — *°ge-
 féoht* n. schlacht. — *°geréfa* m. ein be-
 amter. — *°gestealla* m. kriegsgenosse.
 — *°getæl* n. zahl des kriegsvolkes. —
°lagu f. staatsrecht. — *°land* land. —
°mægen n. heer. — *°riht* n. besitz,
 gemeinrecht. — *°stede* m. platz. —
°swéot n. schar. — *°toga* m. feldherr.
°wer mann. — *°wiga* m. krieg.
folde sw. f. erde (as. *folda*). — In zu-
 sammensetzung *fold*: — *°græg* erdgrau.
 — *°weg* m. erdweg, strasse. — *°wela*
 reichthum.
folgap m. amt, gefolgschaftsdienst. —
folgian folgen, verfolgen, bedienen.
folm f. hand (ahd. *folma*).
fón 3 sg. *fēhp* prt. *feng* fangen, empfangen,
 anfangen, ergreifen, den besitz antreten
 (got. *fāhan*). — *on°*, *under°* über-
 nehmen, auf sich nehmen, aufnehmen.
fór obl. *fore* f. reise.
for als präfix verstärkend = sehr. —
°heard, *°néah*, *°manig*, *°oft*, *°wel* s.
 unter *heard*, *néah*, *oft* u. s. w.
for, *fore* präpos. vor. — *forhwon* (p. 49,
 104) warum.
fordæmpe, *fordænpe*, *fordonðe* weil. —
forþi darum.
foran, *beforan*, *biforan*, *onforan* adv.
 vorher, früher; als präpos. vor. — *°hea-
 fod* n. stirn.
ford gen. *forda* m. furt (ahd. *furt*).
fore präp. c. dat. vor (zeitlich, räumlich),
 wegen; adv. früher.
foregenga m. vorgänger, dienerin.
foregisel m. vorläufige geisel?
foremdære sehr berühmt.
foresp(r)æc f. vorrede; gelübde. —
°sp(r)æca m. fürsprecher.
foreweall m. vormauer.
foreweard adj. vorder, früher.
forgytol vergesslich.
forhæfednys f. enthaltsamkeit.
forht, *°mód* furchtsam (got. *faurhts*).
forhtian (sich?) fürchten. — *ā°* in furcht
 geraten. — *forhtlic* adj. schrecklich. —
forhtniß, *forhtung* f. furcht.
forhwæga etwa, ungefähr.
forligere st. n. ehebruch.
forlogen (zu *léogan*) verlogen.
forma erster (as. *forma*, got. *fruma*).
fornæticli n. der fisch cyprinus Ep.-Gl.

forod adj. gebrochen.
fors-scéta m. wasserfall (an. *fors*).
forse (arch. *frose*) pl. *°as* m. frosch.
forst (arch. *frost*) m. frost.
forsworen (prt. zu *forswerian*) meineidig.
forþ adv. vorwärts, weg, voran, weiter.
 — *°bdære* auftretend? — *°bdæro* Gen.
 132 procreatio? — *°faran* abreisen. —
°fëran sterben. — *°fór* tod. — *°gegne*
 erfolgreich. — *°georn* kampfbereit. —
°gesceaft f. zukunft, ewige seligkeit.
 — *°here* m. front.
forþian fördern, ausführen; *fullforþian*
 desgl. — *geförþian* vollenden; fördern.
forþ-ryne m. lauf. — *°síp* tod. — *°weard*
 adj. ausdauernd, zukünftig, ewig. —
°weg m. abreise, reise.
forwel sehr.
forworden(d)lic adj. verderblich.
forwyrd m. f. n. untergang.
fóstr n. ernährung (an. *fóstr*). — *°bearn*
 pflegekind.
fóstur-, *fæstribearn* n. zögling. — *fóstrap*
 m. nahrung. — *fóstrian* ernähren.
fót pl. *fét* (nrdh. *fótas*) m. fuss (got. *fótus*).
 — *°lást* f. fußspur. — *°mél* n. fuss
 als längenmass. — *°sceamol* m. schemel.
 — *°stánas* plur. mosaik? — *°swæp* n.
 fußspur. — *°wel* m. fußsohle.
fópor n. fuder (ahd. *fuodar*).
fox m. fuchs (an. *fox*, got. *faiuhō*).
fracop, *fracup*, *fracod* (eigtl. partiz. zu
forcunnan) verachtet, nichtswürdig.
fræcne schrecklich?
fræfele, *fræfellic* verwegen.
gefræge berühmt (as. *gifrāgi*).
gefrægna nrdh. s. *frignan*.
fræhrade adv. sehr schnell.
frætwe plur. zierat, schmucksachen (as.
frataha). — *gefætewian* schmücken.
frætigengia abtrünniger.
fram präp. von (got. *fram*); adv. von
 dannen, weg. — *°síp* m. weggang. —
°weard bereit zum sterben.
fram, *from* (*fréom*?), *°lic* tüchtig, kühn.
frán prt. zu *frinan* = *frignan*.
franca m. speer (an. *frakke*).
gefrásian nrdh. fragen.
fréa obl. *fréan* herr, fürst (as. ahd. *frō*);
 vgl. *friga*.
fræca m. held.
frécan n. gefahr.
frécne, *frécentlic* adj. adv. kühn, gefährlich,
 verwegen.
frécness f. gefahr.
fréfran, *fréfrian* trösten (zu *frófor*).
fremde, *frēmpa* fremd, ausländisch.
frēmman, *gefremman* sw. vollführen.
fulfrēmed partiz.-adj. vollkommen. — *ful-
 frēmedness* f. vollkommenheit.

frēme, *fremu* st. schw. f. vorteil, gewinn.
frēmian schwv. nützen.
frēmsum (°lice adv.) nützlich, förderlich.
frēmsumnyss f. förderung, woltat.
frēmpe, *fremde* adj. fremd (got. *framaps*).
fréo f. weib (as. *frā*).
fréo frei, edel. — °*bearn* lieber sohn. — °*brōpor* lieber bruder. — °*dōm* m. freiheit, vorrecht. — °*lēt* freigelassen. — °*mæg* lieber verwandter. — °*nama* kosename.
fréod freundschaft.
fréogan prt. *fréode* unabhängig machen.
fréolēt m. freigelassener.
fréolic adj. (°e adv.) lieblich, stattlich.
fréols m. n. freiheit (got. *freihals*); feiertag. — *fréolsbryce* m. bruch des feiertages. — *fréolsian* feiern, feiertag halten.
freomu = *freme*, *fremu*.
fréond pl. *frjnd* m. freund (got. *frjōnds*). — °*lēas* adj. freundelos. — °*lic* freundschaftlich. — °*rāden* f., °*scipe* m. freundschaft.
fréorig adj. kalt.
fréorih n. recht der freien.
fréosan prt. *fréas* frieren. — *oferfrozen* part. völlig gefroren.
freopo = *fripu*; *freopopéau* m. friedliche sitte. — °*uđer* f. bündnis. — °*webba* m. friedensfürst.
frētan prt. *frēt* verzehren, fressen; zu *ētan* (got. *fraitan*). — *frēttan* sw. abweiden lassen (got. *fraatjan*).
frī, *frīlic* s. *fréo*.
frīand, *frīond* = *fréond*.
friccea m. herold (zum flg. wort).
frīgan (ptc. *gefriġen*) = *frīgnan*.
frīclan schw. angehen, nachsuchen: zu *frīgan*.
frīga herr = *fréa* (got. *frauja*).
frīgdæg m. freitag.
frīgnan (nrđh. *frægna*, *frægna*), prt. *frægn* und *frán*, fragen, erforschen (got. *fraihnan*). — *be*° befragen.
frīgu f. liebe.
frīhtrian auguria facere (zu *frīgnan*). — *frīhtrung* f. zauberei.
frīlic liberalis.
frīnan = *frīgnan*. — *frist* = *fyrst*.
frīp m. n., *frēopo* f. friede (got. *frīpus*).
frīpian (ge) frieden machen.
frīpian schützen.
frōd verständig, alt (got. *frōps*).
āfroefra nrđh. = *frēfran*.
frōfor obl. *frōfre* f. trost (as. *frōbra*).
frogga, *frosc*, *forse* m. frosch.
frōm adv. weg. — Präp. von.
frōmian nützen.
frōmlice adv. kühn, schnell.
frōmweard adj. todbereit.

frosc, *frost* arch. = *forse*, *forst*.
fruma m. anfang.
frum- in zsetzg. 'erster' (vgl. *forma*). — *frumbearn* n. erstgeborenes. — °*cenmed* erstgeboren. — °*cynn* n. abstammung. — °*gār*, °*gāra* m. anführer. — °*sceaft* f. schöpfung, anfang.
frymdig verlangend, bittbegierig?
frymp f. m. anfang; plur. schöpfung.
fugol m. vogel (got. *fugls*). — *fugles-béan* wicke. — °*dæg* st. m. tag, an dem nur geflügel gegessen werden darf. — °*tréo* n. hühnerstange.
fuglere m. vogelfänger. — *fugel(n)od* m. vogelfang.
fūht feucht.
fūl, °*lic* (adv. °*lice*) faul, unrein (got. *fūls*). — *fūletreo* n. alneum.
fūlian faulen, faul werden (ahd. *fūlen*).
full n. becher (as. *ful*).
full voll, völlig, ganz; satt (got. *fulls*). Adv. sehr (auch *fulllice*). — °*fremed* (adv. -lice) vollkommen. — °*fremedniss* f. vollkommenheit. — °*hār* ganz grau. — °*lēst* hülfe. — *befullan* adv. voll.
fulle f. immergrün.
fullian erfüllen.
gefullian, *fulwigan* taufen. — *fulluht*, *fulwiht* m. f. n. taufe (zu *wiht*). — °*nama* m. taufname. — *fulluhtere* m. täufer. — vgl. *fulwitan*.
fultum m. hülfe, unterstützung (vgl. Anglia III 151). — *fultumian* (ge°) sw. unterstützen.
(ge)fulwitan taufen s. *gefullian*. — *full-wiht*, *fulluht* st. n. m. taufe. — *fulwihtere* m. täufer. — *fulwihthād* m. taufgelübde. — *fulwihtnama* m. taufname.
funde prt. = *fand* zu *findan*.
fundian streben, eilen (as. *fundōn*).
furh (pl. *fyrh*) f. furche (ahd. *furh*). — °*long*, *furlang* ein mass.
furhwudu föhrenwald Corp.-Gl.
furpon = *furpum* adv. eben, grade.
furpor adv. fürder, weiter (as. *furður*).
furporlucor vollkommener.
furdum zuerst; doch.
fús eilend (zu *fundian*). — °*lic* fahrtbereit.
gefylce n. abteilung, schar: zu *folc*.
fylgan, *fyligan* = *folgian*.
fyll, *fiell* m. fall.
(ge)fyllan, *fiellan* (ā°) prt. *fylde* fällen, erschlagen (zu *feallan*).
fyllan (ge°) prt. *fylde* füllen; erfüllen (got. *fuljan*); zu *full*.
fyllo f. fülle; sattheit: zu *full*.
fylst f. hülfe. — *gefylsta* m. helfer, beistand. — *fylstan* (ge-) sw. helfen (as. *fullistjan*).

fýlp f. unreinheit, ne. *filth* (zu *fúl*).

fýnd s. *féond*.

fýr n. feuer (ahd. *fuir*). — *°ponne* schw. f. herd. — *°tange* schw. f. feuerzange.

— *fýren* kent. *féren* feurig.

fýrd, *fíerd* f. kriegszug, fahrt (ahd. *farf*);

heer. — *°getrum* n. schlachtordnung. —

°léas ohne verteidigung. — *°léop* n.

marschlied. — *°rine* m. kriegs-.

°sceorp n. rüstung. — *°weorod* n. kriegs-

schar. — *°wic* f. n. lager.

fýrdian prt. *fýrdode* zu fælde ziehen.

fýrenlust m. böse lust; s. *fíren*.

fýrgen = *firgen*.

fýrhtan = *forhttan*.

fýrhtio, *fýrhtu* (= got. *faúrhteiz*), *fýrht-*
ness furcht; zu *forht*.

fýrhp s. *ferhp*.

fýrlen adj. fern, weit (zu *feor*).

fýrm = *feorm*.

fýrmest superl. zu *forma*.

fýren, *fýrnum* s. *fíren*.

fýrn, *gefýrn* adv. vormal, vor zeiten;
im vorigen jahr (as. *furn*). — *°dæg*

m. vergangenheit. — *°geár* n. früheres
jahr.

fýrngeftit n. frühere streitigkeit.

fýrr, *fierr* adv. kompar. zu *feorr*.

fýrra adj. komp. zu *feorr*.

áfýrran, *áfíerran* sw. v. entfernen, ver-
treiben (zu *feorr*).

fýrs m. ginsten.

fýrsn f. ferse (got. *fairxna*).

fýrst adj. adv. erster, zuerst (ahd. *furist*).

fýrst, *first*, *°mearc* m. n. zeitraum.

gefýrst n. frost (zu *forst*).

fýrþling, *féorþling* m. quadrans.

fýrþrian fördern (zu *furðor*).

fýrwiit, *°geornness* neugier (as. *firiwit*). —

°georn neugierig.

fýsan sw. sich rüsten, eilen; entsenden
(zu *fús*).

fýsan (ge-), *fésan* sw. in die flucht
schlagen (aschwed. *föysa* treiben).

fýst f. faust (ahd. *fúst*). — *fýstlian* (Scint.)
schlagen.

fýperfete vierfüßig Beitr. VI 394. 576.

fýperling = *fýrþling*.

G.

gabulrand zirkel; zu *geafof*.

gád, *géd* mangel, bedürfnis (got. *gaidw*).

gáá, *°íren* n. stachelstock.

gegada m. genosse.

gáðrian (ge-) sammeln, ver-, einsammeln.

gabul s. *gafof*.

géd s. *gád*.

gæðeling m. angehöriger (got. *gadiliggs*).

ætægðere, *tógæðere* zusammen.

gæðertang (Scint.) continuus.

forégægan schw. übertreten. — *forégæd-*
ness f. übertretung.

gáðlan (á°) schw. zögern; hindern.

gáðsa m. stolz; zu *gál*.

gærs = *græs*. — *°hoppa*, *°stapa* m. heu-
schrecke.

gæðsne entseelt; bedürftig, verlassen von.

gást s. *gást*; *gæst* s. *gyst*.

gaffetung f. hohn, spott.

gafof, *gabul* n. tribut, zins (got. *gabaur*).

— *°gilda* m. tributpflichtiger. — *°geréfa*

zöllner.

gafoftrind zirkel.

gafofuc (pl. *°as*) m. speer.

gál froh, stolz (ahd. *geil*). — n., *°ness* f.,
°scipe m. stolz. — *°ferhp*, *°mód* über-

mütig.

galan prt. *gól* singen (got. *galan*).

galluc gallapfel.

gamen n. jubel, gesellige freude, ne. *game*
(as. *gaman*); *gamenian* sich freuen,
spielen.

gamol, *°feax*, *°ferhp* bejahrt, greis.

gán (c-) prt. éode gehen. — *á°* weg-

gehen, vergehen. — *be°* obliegen, aus-

üben. — *fore°* vorhergehen. — *ford°*

weggehen. — *ge°* erobern; sich er-

eignen. — *of°* erlangen. — *ofer°* vor-

übergehen. — *ón°* ziehen. — *purh°*

durchdringen, durchbohren.

gang m. schritt, lauf, verlauf; strom, lauf
eines flusses; abtritt. — *°dagas* plur.

die drei prozessionstage vor himmel-

fahrt. — *°ern*, *°sell* abtritt ESt. VIII

62. — *begang* m. geschäft.

gangan = *gán*.

gánian gähnen.

ganot pl. *ganetas* wasserhuhn.

gár pl. *gáras* m. speer (ahd. *gér*). —

°berend m. kriegs- — *°béam* m. speer-

schaft. — *°faru* f. kriegszug. — *°gewinn*

n. kampf. — *°héap* m. kriegsschar. —

°mitting f. schlacht. — *°ræs* m. speer-

kampf. — *°wudu* m. speerschaft. —

°léac n. knoblauch.

gára m. spitze, zipfel (ahd. *gêro*).

gársecg m. ocean = *secg* (Zacher IV 92).

gást m. geist. — *°lic*, *°lec* geistlich.

gát pl. *gét* f. ziege.

gatu = *geatu* pl. zu *geat*.

gé und. — *gé* — *gé* sowol — als auch.

gêa, *gé* ja.

géac m. kuckuck (ahd. *gouh*). — *°es-sûre*
f. sauerklee.

geador, *on-* zusammen, beisammen.
geafol f. gabel. — ^o*rand* zirkel.
geáglas kiefeln (= nnd. *gägel* zahnfleisch).
gealdor n., ^o*word* n. gesang; zauberspruch
 (zu *galan*). — *gealdriege* f. zauberin.
gealga m., *gealg-tréo* n. kreuz (ahd. as.
galgo; vgl. ne. *gallows*).
gealgmód traurig.
gealla m. galle (ahd. *galla*).
geamrung merc. = *geómrung*.
geánlécen widerstreben.
ongeán entgegen.
geápscipe m. klugheit.
geap hoch, steil. — ^o*lice* adv. schlau. —
^o*neb* Wald. B.?
geár n. (selten m.) jahr; frühling (got.
jēr). — ^o*dagas* vergangenheit. — ^o*lic*
 jährlich. — *geára* vormals, ne. *yore*.
gearcian zurüsten, bereiten (zu *gearo*).
geard m. haus, gehöft; plur. pallast.
geare (^o*lice*), *gearwe* adv. zu *gearo*.
gearwinde f. garnwinde.
gearo bereit; adv. ^o*lice*, *gearwe*.
gearopncol klug.
gearwe f. schaaifarbe.
gearwian (ge-) bereiten, zurüsten; bereit
 sein?
geat (pl. ^o*u*) n. tor. — ^o*weard* m. torwart.
geatolic stattlich, prächtig (ahd. *gizal*).
geatwe f. plur. rüstung = *getá**.
gee s. *gea*.
gefe angenehm? — *gefol* = *gifol*.
gegnum entgegen, vorwärts.
gegunga, *gémunga* stracks, geradezu.
gellan = *gillan*.
gelp s. *gilp*. — *geman* s. *gyman*.
gémerian (Scint.) jammern; zu *geómor*.
gén, *géna* noch jetzt, noch, nochmals.
gengan gehen; sprengen.
geniht s. unter *nyht*.
geó, *giú* früher, ehemals (got. *ju*). — ^o*mon*
 mensch der vorzeit.
geoc n. joch. — ^o*boga* m. desgl.
géoc f. hülfe. — *géocend* m. helfer.
geócor furchtbar, schrecklich.
geofon n. ocean (as. *gēban*).
geól, *geohhol* weihnachten (an. *jól*).
geogop f. jugend (ahd. *jugund*); junge
 mannschaft. — ^o*hád* jugendzeit.
geolo pl. *geolwe* gelb (as. *gēlo*). — *geoloca*
geolca m. eidotter.
geolstor m. n. eiter, gift.
geómor traurig, betrübt (ahd. *jāmar*). —
^o*lic*, ^o*mód* desgl. — *geómrung* f. jammer,
 trauer. — *geómrían* trauern.
geónd präp. durch, über, durch — hin.
begeóndan jenseits präp. adv.
geong subst. = *gang*.
geong, ^o*lic* jung (got. *juggs*, as. *jung*).
geonga nrdhbr. = *gangan*.

geongra m. jünger. — *geongor-dóm*,
^o*scipe* m. jüngerschaft.
geormanláb malwe.
georn (adv. -e, ^o*lice*) eifrig, begierig (*for-*
georne adv. sehr gerne). — ^o*full* eifrig
 (^o*lice* adv.) — ^o*ness* f. eifer.
geornian begehren.
geornung f. bereitwilligkeit.
geotan prt. *geat* giessen (got. *giutan*). —
^o*a* vergiessen. — ^{be}^o, ^{ofer}^o übergiessen.
 — ^{tó}^o ausgiessen.
gegeorwian s. *gyrwan*.
geostra gestern = *gystrandæg*.
gér s. *geár*. — *gerd* s. *gyrd*. — *geren*,
giren = *grin*. — *gerscipe*?
gersuma m. schutz (an. *görseme*).
gesca m. schluchzen.
gese, *geswa* ja.
gésne s. *gásne*.
ágétan schw. verletzen Beitr. X 313.
gicel m. eiszapfen.
gidd, *giedd* n. spruch, lied.
giáddian, *gieddian* singen, sagen.
giefu = *gifu*. — *giellan* = *gyllan*. —
giemen = *gymen*.
gién, *giét* s. *gén*, *gét*.
gif, *gib* conj. wenn; ob.
gifan, *giefan* prt. *geaf* geben. — ^o*a* hin-
 geben; verlassen. — *for*^o vergeben. —
^{of}^o verlassen, im stich lassen.
forgifeness f. vergebung.
gifepe verliehen (as. *gibūhig*).
gifl n. nahrung.
gifol freigebig.
gifre gefräßig, gierig. — *giferness* f. gier.
gift n. f. mitgift, gabe; pl. hochzeit.
gifu, *giefu* f. gabe. — *gif-stól* m. thron.
gig = *giw*.
gigant m. riese (lat. *gigant-em*).
gikpa m. gicht.
gild n. zahlung; steuer, abgabe, opfer.
gildan prt. *geald* zahlen, entrichten, ver-
 gelten. — ^o*a* desgl. — *for*^o vergelten.
gillan prt. *geall* rauschen, tönen, gellen.
 — ^{bi}^o besingen?
gilp m. prahlerei (as. *gēlp*). — ^o*lic* prah-
 lerisch. — ^o*plega* m. rühmlicher kampf.
 — ^o*sceaða* m. prahlerischer feind. —
^o*word* n. prunkrede, prahlerei.
gilpan prt. *gealp* prahlen; sich rühmen.
gilpen adj. prahlerisch.
gimm, ^o*stán* m. edelstein (ahd. *gimma* aus
 lat. *gemma*). — ^o*cynn* n. art von edel-
 steinen.
gind s. *geónd*.
gingra m. jünger (ahd. *jungiro*).
gingre schw. f. dienerin.
gintán gähnen (3. sg. *geonap*).
ginne geräumig, weit.
ginnfæst hochherzig.

on-, *be-ginnan* prt. *°gann* beginnen (got. *duginnan*).

girwan s. *gyrwan*.

gegtscan verschliessen.

gísel (pl. *gíslas*) m. geisel (ahd. *gísal*).

gístran, *°dæg* gestern.

gít ihr beide.

gít, *gét*, *giét*, *gýt* adv. noch, noch immer.

— *gíta* = *gít*.

á-gítan prt. *á-geat* wegnehmen; wahrnehmen. — *be°* erhalten, erlangen, treffen. — *for°* vergessen (*forgiot* vergesslich). — *on°* wahrnehmen, vernennen. — *under°* bemerken, verstehen.

gítsére m. habgieriger. — *gítsian* beghehen. — *gítsung* f. gier, habgier.

gúi s. *geó*.

giuli m. januar, februar (an. *ýler*, got. *jiuleis*); zu *geól*.

giu, *giúw* (Leid. Gl. *gíg*) greif.

giucian nrdr. bitten, fordern.

gladian (ge-) erfreuen, sich freuen.

glád (gléd Beitr. X 501), *°lice* (adv. *°lice*) froh. — *°man* froh. — *°mód* frohen sinnes (as. *gladmód*). — *°ness* f. freude.

glám m. glanz, pracht.

glas n. glas. — *°hlútor* klar wie glas.

glappe schwf. klette?

gléam jubel.

gléau klug, weise (got. *glagwus*). — *°hydig*, *°mód* desgl. — *°niss* f. klugheit.

gléd f. glühende kohle (zu *glówan*, ahd. *gluot*).

forgléndran schw. verschlingen.

gleng m. f. schmuck. — (ge) *glengan* prt. (ge) *glengde* zieren, schmücken.

gléo n. gesellige unterhaltung, heitere stimmung, musik. — *°mann* m. spielmann.

gleoma Ruine 34?

glida m. geier.

glídan prt. *glád* gleiten. — *glídor* glatt.

glisnían, *glissían*, *glitenían* schimmern.

glír = *gléo*. — *°stafas* plur. freude.

glúrtian scherzen.

gléd Ep.-Gl. folterwerkzeug.

glóf f. handschuh, ne. *glove*.

glówan prt. *gléow* glühen.

gnagan prt. *gnóg* nagen.

gnatt pl. *gnattas* m. schnake.

gnéap karg.

gnídan prt. *gnád* reiben.

gnorn traurig, betrübt. — n. trauer.

gnornían jammern, klagen. — *gnornung* f. klage.

gnýrran st. knarren, knirschen.

god m. gott; n. heidnische gottheit. — *°bearn* n. pate. — *°cund*, *°cundlic* göttlich. — *°cundniss* f. göttlichkeit. — *°fader* m. pate. — *°fyrki* gottesfürchtig.

°sibb m. gevatter. — *°spell* n. evangelium. — *°spellére* evangelist. — *°sunu* m. pate. — *°webb* n. purpur. — *°webben* purpurn.

gód gut, wacker. — n. habe, gut; woltat. — *°déd* f. woltat. — *°lic* wacker. — *°niss* f. gutheit, güte. — *gódían* mit gütern versehen; wieder gut werden.

göld n. gold (ahd. as. *gold*). — *°beorht* goldhell. — *°gífa* m. fürst. — *°hladen* goldgeschmückt. — *°hord* m. n. schatz.

— *°sele* m. goldhalle. — *°smíp* m. goldschmied. — *°wine* m. fürst.

góma m. gaumen (ahd. *guomo*).

gomen = *gamen*.

gor mist.

gors ginster.

gós pl. *gés* f. gans. — *°fugol* m. desgl.

gráde schw. f. treppe, stufe; grad.

grádan schw. schreiben.

grádig (adv. *°lice*) gierig (as. *grádag*). —

°ness f. gier, habgier.

gráf pl. *grafu* n. grab.

gráfe schw. f. dickicht (zu *gráf*).

grág grau (zu ahd. *grāo*). — *°gós* wilde gans. — *°ham* graugekleidet.

gras n. gras. — *°hoppa*, *°stapa* heuschrecke. — *°wang* m. wiese.

grétan st. weinen (got. *grētan*).

gráf m. *hain*, ne. *grove* (Urk.).

grafan (á-) prt. *gróf* graben, einritzen.

gram, *°hygdig* zornig, feindlich.

grama m. zorn, ärger.

grandorléas makellos.

gránían weinen. — *gránung* f. das weinen.

gráp f. griff. — *gráptian* erfassen, befühlen; *ge°* (Byrhtf.) aufsuchen.

gréat gross.

grēmman prät. *grēmede* (ge-) erzürnen, ärgern. — *grēmetung* zorn.

gréne, *gróni* grün.

grēnnían (Scint.) die zähne fletschen.

gréot n. sand, kies, ufer (as. *griot*).

gréotan prt. *gréat* weinen, trauern.

grép, *gráp* abzugsgraben (Est. IX 506).

grétan (ge-) prt. *grétte* grüssen, anreden; jem. nahen (as. *grótjan*). — *grétung* f. gruss.

gríma maske. — *grím-hélm* m. helm mit visier.

grimettan, *grimettían* knirschen, grunzen. — *grimetung* das grunzen.

grimm, *°lic* wild, grimmig, erregt.

grimsian wüten.

grín f. n. schlinge.

gegrind n. zerschlagen.

grindan (ge-) prt. *grand* zermahlen, zerreiben.

grindel m. ringel, knebel.

gegrinían in der schlinge fangen (zu *grín*).

griosn kent. Gl. *calculus*.
grípan (ge-) prt. *gráp* greifen (got. *greipan*). — *grípe* m. angriff.
gristbitán mit den zähnen knirschen. —
bitung f. das zähneknirschen.
gríp n. friede, schutz. — *léas* schutzlos.
 — *grípan* friede schliessen; schützen.
gróf f. grube.
grone f. schnurrbart.
grøn-uisc m.?
gróp = *groep*, *grép*.
grorn trauer.
begrornian trauern (as. *grornôn*).
grost knorpel.
grót grütze.
gróvan prt. *gréow* wachsen.
grund m. grund (got. *grundus*); boden;
 land. — *léas* unergründlich.
grunian (Scint.) wiederkauen.
grút f. feines mehl, schrotmehl.
grípe schw. f. kloake ESt. IX 503.
gryre m. schreck (as. *gruri*). — *léop* n.
 schreckenslied.
grýto f. grösse; zu *gréat*.
gú = *geo*.
guma m. mann (got. *guma*). — *gum-cynn*
 n. menschheit. — *gum-plód* f. volk.
gúp f. kampf. — *°cyst* f. kriegsschar. —
°fana m. fahne (ahd. *gund-fano*). —
°frec kampfkühn. — *°hafoc* m. schlacht-
 adler. — *°fremmend*, *°rinc* krieges-
 — *°plega* m. schlacht. — *°sceorp* n. rüstung.
 — *°préat* m. kriegsschar. — *°weard* m.
 herzog. — *°wudu* m. speer.

gyccan, *gieccian* schw. jucken (ahd. *jucken*).
 — *gycce* f., *gycca* m. jucken.
gycer plur. juchert.
gyden f. göttin (ahd. *gutin*).
gydíg besessen, ne. *giddy* (zu *god*).
gyld s. *gild*; *gyllan* s. *gillan*; *gylp* s.
gylp.
gylden golden (ahd. *guldin*).
gyile s. *giuli*.
gyllan prt. *gylede* lärmern, schreien.
gylt (pl. *°as*) m. schuld, sünde. — *gyllan*
 (á-, ge-) schw. sündigen.
gyman schw. beachten, beobachten, hüten
 (got. *gaumjan*). — *for°* vernachlässigen,
 übertreten.
gyman, *giemen* (nn) f. obhut, sorgfalt.
gyme-léas sorglos; *°léast* f. sorglosigkeit.
gynd s. *geónd*.
gyrd f. rute, stab. — *°wite* n. züchtigung
 der rute.
gyrdan prt. *gyrde* gürten (zu got. *gairdan*).
gyrdel, *gyrdels*, arch. *gyrdsl* m. gürtel.
gyrela, *gerela* (ge°) m. anzug, kleidung.
gyrn m. n. leid, unglück.
gyrnan schw. begehren. — *gyrne* = *georne*.
 — *gyrning* f. verlangen.
gyrwan (ge-) prt. *gyrede* bereiten, zurecht-
 machen, rüsten, bekleiden. — *on°* ent-
 kleiden.
gyst m. gast (got. *gasts*). — *°ern* n. gast-
 gemach.
gýt s. *gít*.
gyte m. guss. — *°sél* n. weinseligkeit.
gyú s. *geó*.

H.

habban prt. *hæfde* haben, besitzen. —
ymb° umgeben. — *for°* sich enthalten.
haca m. haken (an. *hake*).
hacéan hacken.
hacele sw. f. kleid, mantel (got. *hakuls*).
hacod pl. *hacodas* m. hecht.
hád m. rang, stand (got. *haidus*); als
 suffix '-heit'. — *°bryce* m. bruch des
 ordensgelübdes. — *gehádian* in einen
 stand aufnähmen, bes. zum priester
 weihen. — *gehádod* geistlich.
hádor heiter (ahd. *heitar*).
hádung f. weihe, ordination.
hæf pl. *hafu* n. meer. — *°ern* concha.
forhæfedness f. enthaltsamkeit.
hæferblæte f. schnepfe.
hæfern m. cancer, concha (eigtl. meer-
 haus; vgl. *hæf*).
hæftan, *gehæftan* sw. fesseln.
hæft n. heft, schwertgriff.
(ge)hæft (as. *hafi*) gefesselt.
hæftling m. gefangener.

hæftnian, *gehæftnian* gefangen nehmen.
hæftnung f. gefangenschaft.
hæft-nýd, *-néd* f. drangsal, gefangenschaft.
hægel, *hagol* m. hagel; ein runenname.
 — *°faru* st. f. hagelschauer.
hægsteald m. jüngling (as. *hagastald*).
hægtesse schwf., arch. *hægtis* stf. hexe
 (ahd. *hagaxussa*).
hægporn, *haguporn* m. hagedorn.
hælan, *gehælan* prt. *hælde* heilen, gesund
 machen (zu *hál*).
hælda = *hyldan*.
hæle obl. *hælep* m. held, krieges (as. *helið*).
hælend m. heiland (andd. *heliand*).
hælo, *hælu*, *hælp* f. gesundheit, heil.
hælsere m. wahrsager. — *hælstan* prophe-
 zeien.
hæman prt. *hæmde* coire cum femina.
hæmed, *hæmep* n. geschlechtlicher ver-
 kehr, coitus; ehe.
gehæpp, *°lic* passend.
hæpse schwf. haspe.

hær n. haar, ne. *hair* (ahd. *hâr*). — *°sife* n. haarsieb.
hære sw. f. härenes gewand, grobes tuch.
hærfest m. herbst, ne. *harvest* (ahd. *herbist*).
hæring (pl. *°as*) m. häring (ahd. *hâring*).
hærn, arch. *hren* f. woge (an. *hrœnn*).
hæs f. geheiss, befehl; zu *hátan*.
hæsel, *hæsil* m. hasel. — *°hnutu* f. haselnuss.
hæswalwe s. *sæ-swealwe*.
hétan prt. *hétte* heiss machen (zu *hát*). — *on-* erhitzen, entflammen.
hétto, *héttu* indecl. f. hitze; zu *hát*.
hætt m. hut (an. *hottir*).
hæp m. feld (vgl. got. *haipi*); haidekraut.
hæpen heidnisch. — st. schw. m. heide, bes. Däne. — *°gyld* n. götzendienst; götze. — *°here* m. Dänenheer. — *°scipe* m. heidentum.
hæwen, *hæwi(n)* adj. blau.
hafað zu *habban*.
hafenian heben, halten.
hafetian klatschen.
hafoc pl. *-as* = *heafoc*.
hafola = *heafola*.
hafu plur. zu *hæf*.
haga m. hecke. — *haguporn* = *hægporn*.
hagusteald, *°mon* m. jüngling (ahd. *hagustalt*).
hagol kent. = *hægel*.
hál, seiten *gehál* gesund, wolbehalten (got. *hails*). — *°wende* heilsam. — *°west* gesundheit.
hálettan begrüßen.
háleg, *hálig* heilig (ahd. *heilag*). — *°water* n. weihwasser. — *°dóm* m. heiligtum; sakrament. — *°mónap* m. september. — *°ness* f. heiligtum. — *°reft*, *°rift* f. schleier. — *hálgá* heiliger. — (ge)*hálgian* heiligen.
hálsian sw. bitten, beschwören.
hálsung f. bitte, beschwörung.
ham kleid; in zstzgn. *°hōma*.
hám m. wohnung, wohnort. — *æt hám* zu hause; *hám* nach hause.
hāma mutterleib?
hamm f. kniekehle.
hamor m. hammer (ahd. *hamar*).
hāmweard, *hāmweardes* adv. heimwärts.
hana m. hahn (got. *hana*, ahd. *hano*). — *han-créd* n. das krähen des hahnes.
hand, *hōnd* gen. *honda* f. hand; seite (got. *handus*); *on h. gán* kapitulieren; *tó his handa* in seinem auftrage. — *ymbe°* adv. alsbald. — *°bred* st. n. flache hand. — (ge)*handfæstan* sw. verloben. — *°full* handvoll. — *°geweore* n. schöpfung, geschöpf, werk. — *°léan* n.

lohn. — *°mægen* stärke der hand. — *°wyrn* handwurm.
handlian handeln, behandeln.
gehang behang.
hangra m. hügelwald (Urk.).
hangian hangen.
hār grau, greis, alt (ahd. *hêr*). — *°ness* f. graue farbe.
hara m. hase (ahd. *haso*).
haso dunkelfarbig, graubraun. — *°pád* grau-rockig. — *haswigfēpra* dnnkl gefiedert.
hāt heiss. — n. hitze.
behāt (= *béot*), *gehāt* n. gelübde.
hátan prt. *hét*, *hét* heissen, nennen, genannt werden; befehlen (got. *haitan*). — *be°*, *ge°* versprechen, geloben; drohen.
háttheori jähzornig. — *°ness* f. jähzorn.
hátian hassen (ahd. *hazzên*). — *hatol* odiosus.
gehátland n. das gelobte land.
hátwende heiss.
hárwian sehen, schauen.
hēa s. *heáh*.
héadéor = *héahdéor* n. hochwild.
heáf m. f. n. wehklage.
behéafðian sw. enthaupten.
heafoc, *hebuc* m. habicht (ahd. *habuh*).
heáfod n. haupt (vgl. got. *haufip*); *æt heáfðum* zu häupten. — *°burh* f. hauptstadt. — *°gerim* m. kopfzahl. — *°gyll* m. hauptsünde. — *°hebbá* (Byrhtf.) sw. m., *°man* m. anführer. — *°ponne* schwf. schädel. — *°port* m. hauptstadt. — *°ward* m. anführer.
heafola m. haupt.
heah hoch (got. *hauhs*). — *°cýning* m. hoher könig. — *°déor* n. hochwild. — *°dtacon* m. archidiaconus. — *°engel* m. erzengel. — *°fader* m. erzvater, patriarch. — *°fæst* hoch und fest? — *°læce* m. arzt. — *°geréfa* ein beamter, kommissar. — *°gesceaft* f. edles geschöpf. — *°ness* f. höhe. — *°ræced* palast. — *°rodor* m. hoher himmel. — *°seld*, *°setl* n. hoher thron. — *°pungen* adj. vornehm.
healdan (ge°) prät. *héold* halten, hüten, regieren. — *be°* beobachten. — *for°* unterlassen, übersehen.
healf halb (got. *halbs*). — f. seite (got. *halba*). — *°clungen* halb erfroren. — *°hár* adj. halbgrau. — *°hlōw* (Byrhtf.) halbvokal.
healh gen. *héales* m. bucht, winkel.
héalic adj. hoch.
heall obl. *healle* f. halle (as. *halla*).
healm m. halm.
heals m. hals (got. *hals*). — *°beorg* f. halsberge. — *°gold* halskette. — *°leðer* zügel.

healsed, -od n., -eta m. *caputium*.
healstan kuchen.
healt lahm (got. *halts*).
hæamol Ep.-Gl. frugi.
hæan, *hæanlic* niedrig.
hæaness = *hæahness* st. f. höhe.
hæanne acc. m. sg. zu *hæah*.
hæap m. haufe. — *gehæapian* häufen.
hæarenian s. *heronian*.
heard hart, stark, kühn (got. *hardus*). —
°hara (*heardra*) m. harder, meeresche.
 — *°heort* hartnäckig, hartherzig. —
°mód kühn. — *°ness* f. härte. — *°sælig*
 unglücklich?
hearg, *heark* m. hain. — *°eard* m. hain-
 wohnung.
hearm böswillig. — m. beleidigung, böswilligkeit. — *°cwidol* boshaft. — *°loca*
 m. schreckensgefängnis. — *°scearu* st.
 f. schmerzliche strafe, züchtigung.
hearma m. wiesel.
hearme schw. f. harfe (ahd. *harpfa*).
hearra, *heorra*, *herra* m. herr (as. *hërro*).
hearst rost.
heaswig s. *haso*.
heado-lind f. kampfschild. — *°rinc* m.
 kriegler. — *°wylm*, *°wel* m. kriegsglut.
hæawan (ge^o, for^o), prt. *hæow* hauen (ahd.
houwan).
hebern (arch.) = *hæfern*.
hebban prt. *hóf* heben, erheben. — *á*,
úpp^o, *úppá^o* in die höhe heben.
hécen, *hécin* n. junge ziege (nhd. *hæken*).
hédan prt. *hédde* acht haben, ne. *heed*.
hefe m. last. — *°lic* schwer.
behéfe, *behéfelic* adj. geziemend, passend.
hefeld, arch. *heblid* — *heblit* m. faden.
hefelic, *hefig* schwer, gewichtig; hart. —
hefignyss f. schwere. — *hefigtýme* ge-
 wichtig.
bihéð f. bedürfnis.
hege pl. *hegas* m. hecke.
hégian machen?
héhnyss f. höhe; s. *hæah*.
hēht prt. zu *hátan*.
hēla m. ferse (aus **hæhila* zu *hóh*).
hēlan prt. *hæl* verbergen (got. *hílan*).
hēlewág m. querwand (Herrig 88, 67).
hell f. hölle (got. *halja*). — *°dor* n. höllen-
 thor. — *helle-bryne* m. höllenfeuer. —
°clamm m. höllenfessel. — *°grund* m.
 höllengrund. — *°héaf* m. höllenkla-
 ge. *°loca* m. höllengefängnis. — *sceaða* m.
 teufel. — *°tréga* m. höllenqual. —
°péostu n. pl. finsternis der hölle. —
°wite n. höllenstrafe. — *°ware*, *°waran*
 plur. m. höllensbewohner.
hēlm m. helm, krone; laub.
hēlma m. steuerruder.
hēlo = *hēlo*.

hēlp f. hülfe (as. *hēlpa*).
hēlpian(ge) prt. *healp* helfen (got. *hīlpian*).
hēlustr (arch.) = *heolstor*.
hēmeðe m. n. hemd (ahd. *hēmidi*).
hēndan festhalten?
gehēnde nahe, benachbart; zu *hand*.
hengeclif n. hängeklippe.
hēnn f., *°fugol* m. henne, huhn (ahd.
henna).
hēntan(ge) sw. an sich, zu sich nehmen.
henu interj. = *heono*.
hēofan, *hēofian* prt. *hēofde* klagen (got.
hīufan).
heofon, arch. *hebun* m., spät *heofon* st. f.,
heofone sw. f. himmel (as. *hēðan*). —
°béacen n. himmelszeichen. — *°candel*
 f. himmelsleuchte. — *°col* n. himmels-
 kohle. — *°fugol* m. vogel des himmels.
 — *°lic* adj. himmlisch. — *°rice* (*heofo-*
narice) n. himmelreich. — *°stól* m.
 himmelsthron. — *°timber* n. bau des
 himmels. — *°torht* adj. sehr hell. —
°ware, *°waran* m. pl. himmelsbewohner.
hēofon, *hēofung* f., *hēofsið* m. wehklage.
heolfor, arch. *healbr* n. blut der wunde. —
heolfrig blutig.
heolor, arch. *helur* wage.
heolstor pl. *heolstras* m. versteck, schlupf-
 winkel, bergende hülle. — *°sceadu* f.
 bergender schatten.
hēom, *him* dat. zu *hē*.
heonon, *hionan* von hier weg (as. *hīnan*);
beheonan, *behionan* diesseits. — *heonon-*
forð fortan. — *heononweard* adv. von
 hier weg.
heonu nrhd. ecce, siehe da.
heord f. herde (got. *hairða*). — *heord* f.,
°ræden f. obhut.
heordan pl. heede, werg.
heorot, *heort* pl. *heortas* m. hirsch (ahd.
hiruz, *hirx*). — *herutbég* (arch.) n. ein
 pflanzenname.
heorr m. f. und *heorra* m. thürangel.
heorra s. *hearra*.
heorte obl. *heortan* f. herz (got. *hairtō*).
heorð, arch. *herth* — *herd* m. herd. — *°sweðpe*
 f. brautführerin. — *°weorod* ingesinde.
heoruwæpen n. waffe (got. *hairsus*).
hēow f. = *hīw*. — *gehēowian* schmücken.
 — *gehēowung* f. aussehen.
hēr hier (got. *hēr*). — *°fore* vordem. —
°inne drinnen.
hēran kent. angl. = *hýran*.
hērenian horchen (zu *hýran*).
hēre m. heer, menge (got. *harjis*). —
°béacen feldzeichen. — *°byrg* herberge.
 — *°byrgian* beherbergen. — *°flyma*
 flüchtling. — *°hýp*, *°húp* f. kriegsbeute.
 — *°pæp* m. heerstrasse. — *°loga* herzog
 (ahd. *herizogo*). — *°réaf*, *°sceorp* n.

kampfkleid, rüstung. — ^o*swæg* jubel des heeres. — ^o*wápa* krieg. — ^o*wic* f. n. lager. — ^o*wosa* krieg.

herde = *hirde*.

hereness f. preis, lob.

hergian sw. mit krieg überziehen; desgl. *ofer-*, *for-hergian*.

hergoþ m., *hergung* f. verheerung, plünderung.

herh-eard s. *hearg*.

herian sw. preisen (got. *haxjan*).

heriendlíce adv. preisenswert.

herpaþ = *herepaþ* m. heerstrasse.

herut arch. = *heorot*.

herwan = *hyrwan*.

hespan kent. = *hyspan*.

hete m. hass, feindschaft (got. *hatis*). —

^o*lic* adj., ^o*lice* adv. feindlich. — ^o*spræc* f. feindselige sprache. — ^o*poncol* feindlich gesinnt.

hetol adj. böswillig, feindselig.

hettend m. feind.

híd f. hufe landes, ne. *híde*; zu *hiw-*.

híder, *híeder*, *hyder* adv. hierhin. — ^o*cyme* m. ankunft. — ^o*weard* nach hierher.

hieran, *gehierness* s. *hýran*, *gehýrness*.

híghig interj. Älfr.-Coll.

híg, *hég* n. heu (got. *hawi*).

hígan pl. knechte des hauses, ingesinde; klosterinsassen, mönche.

hige = *hyge*.

hí-gedryht hausgefolge; vgl. *híred*.

hígian prt. *hígode* eilen.

higora m., *higre* f. häher.

higre f. sklavin? (zu *hígan*?).

hild f. kampf (ahd. *híltea*).

hilde-léop n. kampf-, schlachtlied. —

^o*néddre* sw. f. waffe, speer, ger. — ^o*rinc* m. krieg.

hind f. hindin (ahd. *hinta*). — ^o*berie* himbeere. — ^o*cealf* n. junge hindin.

hindan adv. von hinten.

hingrian s. *hyngran*. — *hinon* s. *heonan*.

hinsíp m. tod.

hirde, *hyrde* m. hirte (got. *hairdeis*). — ^o*lic* *pastoralis*.

híred n. hausgenossenschaft, klostergemeinschaft; hofstaat, gefolge (ahd. *hîrât*).

híre m. falkner? zu *higora*?

hiu, *hiow* aussehen. — ^o*beorht* glänzend.

hiwa m. diener.

hiwisc n., *hiwscipe* m. familie; hufe land.

hladan prt. *hlód* laden, schöpfen.

hlædel, *hleder* m. schöpfeimer.

hlædder f. leiter (ahd. *leitara*).

hlæfdige sw. f. herrin (zu *hláf*, *hláford*).

hlæne mager.

hlæst m. last.

gehlæstan schw. beladen, schmücken.

hléw mn. grabhügel (got. *hlaiw*).

hláf plur. *hláfas* m. brot (got. *hlaifs*). — ^o*rece* ofenkrücke.

hláford (akent. *hlábard*) m. herr. — ^o*dóm* m. herrschaft. — ^o*swica* m. hochverräter. — ^o*swice* m. hochverrat.

hlanc stolz, schlank.

hláw = *hléw*.

hleahor m. gelächter. — ^o*smip* m. lacher.

hléapan prt. *hléop* laufen, springen (got.

hlaupan). — ^o*æl*^o entlaufen. — *ge*^o einholen. — *hléapere* m. expressbote.

hléapewince kibitz, ne. *lapwing*.

hléo, *hleow* n. schutz, schirm. — ^o*drihten* m. fürst.

hléor n. backe, wange (an. *hlýr*).

hlemm pl. *-as* m. wunde.

hléotan prt. *hléat* losen.

hléodor gehör; lied. — ^o*cwide* spruch.

hléodrian sich verlaublichen.

gehléow sonnig.

hlíb pl. ^o*hlíbas* lunula.

hlíd n. deckel.

hlídan, prt. *hlád*, decken.

hlífian sw. ragen.

hlíman st. erklingen, tönen.

hlínian (3. sg. *hlíonap*) sich lehnen, sitzen, liegen. — *wíð*^o sich anstemmen gegen.

hlísa, *hlísa* sw. m. gerücht, ruhm.

hlísfu(líc) berühmt; adv. *-fullice*.

hlíp pl. *hlípu* n. abhang (vgl. ahd. *lita*).

hlósan X 37?

hlot n. los.

hlóp f. schaar.

hlówan prt. *hléow* brüllen.

hlúd laut; adv. *hlúde*.

hlúttor lauter, rein (got. *hlútrs*).

áhlútrian reinigen.

hlýðan sw. laut sein, lärm.

hlyde, *hlíde* f. deckel.

hlyhhan, *hliekhan* prt. *hlóh* lachen (got. *hlakjan*).

gehlynn n. lärm.

hlymnan, prt. *hlymede*, lärm, rauschen.

hlyst(n)an sw. hören, lauschen.

behlyped Räts. 15?

hlystung st. f. das zuhören.

hlýt m. los (got. *hlauts*).

hnacod spät für *nacod*.

hnægan prt. *hnæge* (*ge*^o) neigen.

gehnæst m. das stossen.

hnappian schlummern.

hnæaw geizig.

hnæcca m. nacken.

hnæfola, *hnæfol* m. stirn.

hnesc weich, zart (got. *hnasqus*).

hnigan prät. *hnág* (*ge-*) sich neigen.

hnitan prt. *hnát* stossen.

hnitu pl. *hnite* f. nuss.

hnoll m. scheitel.

hnor das niesen Leid. Gl.
gehnyst zerknirscht, s. 110 z. 128.
hnutu plur. *hnyte* f. nuss. — *hnutbæm*
 m. nussbaum.
hóc m. haken.
hócor m. spott. — *⁰wyrde* adj. lästerhaft
 redend, spottstüchtig, schmähstüchtig.
hód m. hut.
hof n. hof, palast, tempel.
hofer m. höcker.
behófan nötig haben, bedürfen.
hóg vorgebirge = *hóh*.
hogian denken. — *for⁰*, *ofer⁰* verachten.
forhogodness f. verachtung.
hóh pl. *hós* m. ferse (an. *há*); vorgebirge.
hol n. loch; vgl. *holh*.
hól n. geschwätz, lästerung.
gehola m. gönner Herrig 86, 279.
hold treu, ergeben (got. *hulps*). — *⁰áp* m.
 eid der treue, lehnsleid.
hold n. fleisch, kadaver.
holegn stechpalme, walddistel, ne. *holly*.
holu pl. *holu* n. loch Beitr. IX, 231.
holm m. ocean. — *⁰wudu* schiff. — *⁰weall*
 m. meermauer.
holmig adj. meeres-.
holopanne f. pfanne Ep.-Gl.
holt m. n. holz, baum; gehölz, wald. —
⁰hona m. waldschneffe.
hólunga vergeblich.
hón (ge-, á-) prt. *hæng* hängen, erhängen,
 kreuzigen (got. *hākan*).
hop n.
hóp m. halsband (H.-Ród).
hopa, meist *tóhopa* hoffnung.
hopian hoffen.
hoppáda m. bruch (zu *hup*).
hoppian hüpfen.
hord n. schatz (got. *huxd*). — *⁰cofa* sw.
 m. brust. — *⁰ern* n. schatzkammer. —
⁰ward st. m. schatzmeister = könig-
 licher herr. — *⁰witt* XVII, 141?
horh, gen. *horwes*, m. n. schmutz Beitr.
 IX 232.
hóring m. hurer.
horn m. horn (got. *haurn*). — *⁰boga* m.
 bogen von horn oder gekrümmt wie
 hörner. — *⁰sceað*, *gestréon* zinne des
 hauses.
hors n. ross, pferd (an. *hross*). — *⁰camb*
 m. pferdekamm. — *⁰hwæl* m. wallross
 (an. *hrosshvæl*). — *⁰pegn* m. marschall,
 stallmeister.
horse (*lice* adv.) kühn, weise.
gehorsod, *gehorsud* adj. beritten.
hosp pl. *⁰as* m. hohn.
hrá = *hráw*.
hráca m. speichel, schleim (an. *hráke*).
hrace, *hracu* sw. f. rachen, kehle.
hrace = *hrace*.

hrácean räusporn.
hræd(lic) (*⁰lice* adv.) schnell; vgl. auch
hræpe.
hrædwyrde adj. zungenfertig, mitteilsam.
hræfn m. rabe (ahd. *hraban*).
hrægel (ahd. *hregil*) n. kleid, gewand.
hræmm = *hræfn*. — *hræpe* = *hræpe*.
hráw, *hrá(w)* n. leiche (got. *hráwa*).
forhradian zuvorkommen, vorwegnehmen.
hrágra m. reiher.
hramsa m. zwiebel, knoblauch. — *⁰cropp*
 m. dolde d. zwiebel.
hrán m. renntier (an. *hreinn*).
hran, *hrqn* m. walfisch, walross.
hræpe, *hræpe* adv. schnell; zu *hræd*.
hræac m. getreidehaufen.
hreaeca m. hinterhaupt Ep.-Gl.
hréam m. lärm, schreien.
hreaðamús f. fledermaus.
hreaaw roh, nicht gar gekocht.
hreddan prt. *hredde* (*á*) erretten.
hredmónap m. märz.
hregressi Erf.-Gl. *inguen*.
hréman, *hryman* sw. sich rühmen.
hrémig sich rühmend.
hremm = *hræfn*. — *hren* (arch.) = *hærn*.
hrenian (Scint.) duften.
hréod n. ried, schilf.
hréof, *hréofsig* aussätzig (ahd. *hriob*). —
hréofl f. aussatz.
hréoh betrübt.
hréorig Rui. 3b morsch.
hréosan prt. *hréas hruron* fallen. —
on⁰ einstürzen. — *behroren* bedeckt
 Wand. 77.
hréow f. reue. — *⁰cearig* voll sorge.
hréowan prt. *hréaw reuen* (got. *hriggwan*).
hréowigmód betrübt.
hréowlic (adv. -e) grausam, jammervoll.
hréowness, *behréowsung* f. reue.
hreppan prt. *hrepode* berühren.
hréran sw. bewegen, schütteln; desgl.
onhréran. Vgl. ahd. (*h*)*ruoren*.
hreremús f. fledermaus.
hrieman sw. rufen.
hrép ruhm.
hréper m. herz, gemüt. — *⁰gléaw* adj.
 verständig. — *⁰loca* herz.
hriddel, meist *hrídder* n. sieb.
hrim m. reif. — *⁰ceald* adj. eiskalt. —
⁰gicel m. eiszapfen.
hrinan prt. *hrán* (*æt*) anrühren.
hrindan prt. *hrand* stossen.
hring m. ring. — *⁰fág* gefleckt. — *⁰geat*
 m. ringthor. — *⁰loca* m. panzer. —
⁰pegu f. ringspende.
hringan (*ymb*) umringen.
hringe obl. *hringean* f. henkel, fibula.
hrisian schütteln.
hrisil m. weberschiff.

hrist zu *hréosan*.

hríp, *hríper* = *hrýper*.

hríp schneegestöber.

hróc krähe, ne. *rook* (an. *hrókr*).

gehroden (part. zu *hréopan*) geschmückt.

hróf m. dach; gaumen. — *°wyrhta* dach-decker.

hróst hühnerstange, ne. *roost*. — *hróst*. béag Rui. 32?

hrúse sw. f. erde, erdboden (: ahd. *rosa*).

hrút, *hrýte* eine farbenbezeichnung.

hrútan prt. *hréat* schnarchen.

hrycg m. rücken.

hrýman schw. lärmern (zu *hréam*). — *behrymed* umtost?

hryre m. fall; zu *hréosan*.

hrýscan schw. rauschen, ne. *rush*.

hrýte = *hrút*.

hrýper, *hríp*, *hríper*, spät auch *hruper* n. rind, hornvieh.

hrypig Wand. 77.

hú, spät *hwú* adv. wie.

húfe sw. f. tiara, mitra (ahd. *hūba*).

hwiþe (Seef. 21) ein vogel? = ndl. *wilp*?

hund pl. *hundas* m. hund (got. *hunds*).

hund n. hundert. — *°seofontig* 70; *°eahhtatig* 80 u. s. w.

húne schwf. andorn.

hungor m. hunger (ahd. *hungar*); sehnsucht. — *hungrig* hungrig.

hunig, *huneg* n. honig (ahd. *honag*). —

°æppel pastille. — *°binn* f. honigkorb. —

°súge hartriegel. — *°swéte* adj. honigsüss.

hunta m. jäger. — *huntian* jagen, *to hunt*. — *huntold*, *huntop* m. jagd.

hupbán hüftknochen. — *hupseax* n. schwert an der seite (zu *hype*).

húru jedenfalls, gewiss. — *°pinga* wenigstens.

hús n. haus (got. ahd. *hūs*).

húsel n. abendmahl (got. *hunsī*).

húsiān in das haus aufnehmen.

húp obl. *húde* f. beute (zu got. *hinþan*).

hwá wer. — *gehwá* jeder.

gehwéde klein; adv. wenig, etwas. — *gehwéðnyss* f. kleinigkeit.

hwæder adv. wohin, meist *hwider*.

hwæg, ne. *whey*, molken.

forhwæga wenigstens.

hwæl pl. *hwalas* m. walfisch; walross. — *°hunta* m. walfänger. — *°huntop* m. walfang.

hwanne = *hwanne*.

hwæter wo. — *gehwæter* überall.

hwæt (*°lice* adv.) scharf, rasch.

hwæt adverbial = fürwahr, ja, traun.

hwæte m. weizen (got. *hwaitēis*). — *°wæstm* weizensaat. — *hwæten* adj. aus weizen.

hwæthwegu pron. irgend etwas.

hwæper pron. wer von beiden.

gehwæper pron. jeder von beiden.

hwæp(e)re adv. jedoch, trotzdem.

hwamm pl. -as m. winkel.

hwan mit *for*^o weswegen; mit *tō*^o wozu.

hwanne, *hwonne* adv. wann.

hwanon adv. von wo, woher.

hwata m. wahrsager. — *hwatian* wahr-sagen (vgl. ahd. *firwāzzan*).

hwælf, arch. *hwalb* gewölbt.

hwearf Jud. haufe.

hwearfian sich verwandeln; schillern.

hwearflíc Finnsb. 36?

hwefige für *hefige*.

forhwæga = *forhwæga*.

hwelc s. *hwylc*.

hwelian (Scint.) *contabescere*.

hwēlp m. junger hund oder löwe.

hwēne adv. wenig, etwas (zu *hwōn*).

hwēol, *hweogl* n. rad. — *°rād* wagengleise.

hweorfan prt. *hwearf* (got. *hwaīrþan*), sich wenden, ziehen. — *be*^o besorgen. — *geōnd*^o schweifen.

hwēr pl. *hweoras* m. kessel (vgl. skr. *caru*). *gewēr* = *gehwēr*.

hwider, *hwæder* adv. wohin.

hwierfan s. *hwyrfan*.

hwil f. zeitraum; stunde (got. *weila*); acc.

hwile einst. — *hwīlum*, *hwīlon* einmal, zu zeiten, zuweilen; bald — bald. — *pāhwile* *pe* solange als, während.

hwīlwende zeitlich (*°wendlice* adv.).

hwīman prt. *hwān* zischen.

hwioða m. lufthauch.

hwit weiss (got. *heits*). — *°cwidu* weiss-harz. — *°fōt* weissfüssig. — *hwítehláf* m. weissbrot. — *hwítel* weisse decke. — *hwítan* weiss machen?

hwōn n. etwas, wenig; adv. ein wenig, desgl. *hwōnlíce*.

forhwon weswegen.

hwópan prt. *hwēop* drohen (got. *hōþan*).

hwylc, *hwīlc* welcher (got. *hwileiks*).

gehwylc, arch. *gihwēlc* jeder.

hwyrfan prt. *hwyrfde* wenden, übertragen; sich wenden (aus *hwaīrþan*); zu *hweorfan*.

hwū spät westsächs. = *hū*.

hyegan sw. denken (got. *hugjan*).

hýd f. haut, fell (ahd. *hūt*).

hýd = *híd*.

hýdan (*be*^o) prt. *hýdde* verbergen, ne. *hide*.

hýf bienenkorb, ne. *hive*.

gehygd f. n. andenken (got. *gahugds*).

hyge, *hige* m. sinn, gemüt (ahd. *hugi*). —

°dryht liebe schaar? — *°léas* sorglos. —

°léast f. gedankenlosigkeit. — *°sceaf*

f. sinn. — *°pancol* sorgsam, aufmerksam.

— *°róf* kühn.

hýhst superl. zu *héah*.

hyht m. hoffnung; freudigkeit. — ^o*full* hoffnungsvoll, freudig. — ^o*gifu* gabe der hoffnung? — ^o*líc* adj. lieblich, freudig. — ^o*wynn* f. erhoffte freude. — (ge)*hyhtan* hoffen.
hyldan prt. *hyldē* (*ón-*) neigen (zu *heald*).
hyldo indecl. f. huld, treuergebene gesinnung.
hyll pl. ^o*as* m. hügel.
hymblice schirling.
(ge)*hýnnan* sw. erniedrigen, höhnen.
hýngran, *hýngrian* hungern; zu *hungor* (got. *huggrjan*).
hýnniléac s. *ýnneléac*.
hýpe m. hüfte.
hýpel pl. *hýplas* m. haufe; zu ahd. *hūfo*.
hýran, *hieran* (ge-) hören; gehören; folgen, gehorchen (as. *hōrjan*, got. *hausjan*).
hýrentian horchen (zu *hýran*).

hyrdan ermutigen, anfeuern (zu *heard*).
hyrde s. *hirde*.
hýreman (*nn*) m. höriger, mietling.
hýrtian mieten, to *hire*.
onhyrtian aneifern.
hýrmann = *hýreman*.
hyrne sw. f. winkel; zu *horn*.
hýrnednebb adj. mit gehörntem schnabel.
gehýrness f. das hören.
hýrnet f. hornisse (ahd. *hurnux*).
(ge)*hýrsum* gehorsam (ahd. *gihōrsam*).
(ge)*hýrsumtían* gehorchen.
hýrst f., *gehýrst* n. rüstung.
hýrthir IV 6 = *hyrde*, ne. *hurdle*.
hyrwan prt. *hyrwo* schmähén.
hyse pl. *hyssas* m. jüngling.
hyspan, kent. *hespan* sw. verhöhnen, zu *hosp*.
hýp f. beute (zu got. *hinþan*). — hafen.
hýðelíc Rui. 42?

I.

ic ich.
ibeg = *ifig*.
idages selbigen tages.
idel eitel, müssig; *on idel* vergeblich.
idelhēnde mit leeren händen.
idelness f. eitelkeit, müssigkeit.
ides f. weib, frau, vornehme frau.
ie gen. dat. zu *éa*.
iēdo sw. f. alter: zu *eald*.
ierming = *earming* m. elender mensch.
ifig n. ephēu (aus *if-hig* = ahd. *ēbahouwi*). — ^o*teru* gummi.
ig f., ^o*land* n. insel (ahd. *ouwa*).
igap, *iggap*, *igott* m. kleine insel.
igel, *il* m. igel.
ihite vgl. *ýcan*.
ilca, *ýlca* pron. derselbe.
ile m. (plur. *illas*) fusssohle.
ilugsegg = *eolhsegg*.
imbe bienenschwarm (ahd. *imbi*).
impían pfpfen, impfen.
in prap. mit dat. acc. in, an, auf, zu; adv. drinnen, hinein.
inbryrdan sw. anstacheln.
inbryrdniss f. anstachelung, andacht.
inca m. zweifel, skrupel.
incund, *imancund* adj. inwendig.
incundnes f. innerlichkeit.
indryhto f. edler ruhm?
indryhten sehr edel, vortrefflich.
insfaru f. einfahrt, einzug.
insfar n. = *insfaru* f.
inflēde valde aquosus.
ingang m. eingang.
ingepanc, -*geþonc* m. mens.

inn n. *receptaculum*, haus, gemach. — ^o*higan* pl. hausgesinde.
innan, *innon* adv. u. prap. m. dat. innen. — ^o*bordes* daheim. — *on^o* innerhalb, in.
inne adv., prap. mit dat.
innefora m., *innelfe*, **innifli* pl. eingeweide.
innlice adv. inwendig.
binnan (aus *be-innan*) innerhalb.
innera interior.
inneweard inwendig.
ge-innian sw. anfüllen, aufnehmen.
inn-on, *in-on* hinein in.
innod m. *interiora*, uterus.
instæpes adv. sofort.
intinga m. anlass.
intó prap. hinein in; in.
inweard, *innanweard* adj. innerlich, innig. — adv. ^o*lice* desgl.
inweorc n. hausarbeit?
inweorud n. gefolge (zu *inn* n.) Wids. 111.
inwid, *inwit* n. bosheit. — ^o*hlem* boshafter schlag.
inwidda, *inwitta* m. gegner, widersacher.
jo, *geó*, *iú*. — *iow* s. *gé*.
ipping-iren n. X 53?
iren, *isern* n. eisen. — adj. eisern.
irenþend m. eiserne fessel.
iringes weg milchstrasse.
is n. eis. — ^o*ceald* eiskalt.
isigfēdera mit eisigem gefieder (Seef. 24).
isen, *isern* adj. eisern.
jú schon, einst. — ^o*léan* früherer lohn. — ^o*wine* früherer freund.
jugoð s. *geogod*. — *jung* s. *geong*.
iw, *éow*, *eoh* f. eibe.

L.

lá interj. o! ja! (vgl. *eála*, *wála*).
lác n. spiel, kampfspiel, beute, geschenk, opfer.
gelác n. spiel (der waffen, der wogen).
lácán prt. *leolc* springen, fliegen, flattern.
lácían heilen; zu *lécán*.
lacu f. (Urk. Gloss.) see; fluss (lat. *lacus*).
lád f., (ge-) *lád* n. weg, fahrt (zu *lípán*).
lád f. entschuldigung.
ládian (á) sich entschuldigen, sich reinigen.
ládíow, *ládéow* = *láltéow*.
lécán schw. heilen; zu *léce* m. arzt (got. *lēkeis*). — *lécédóm* m. arzenei.
lēcán (ge-) prt. *leahle* fassen, ergreifen.
léce m. arzt (got. *lēkeis*). — *°wyr* eine pflanze.
lédán (ge-) prt. *lédde* leiten, führen. — *á*° wegführen.
lédén (*lédénise*) lateinisch; n. latein. — *°gepéode* n. latein. — *°ware* pl. Römer.
lédán (be-, ge-) prt. *lédde* hinterlassen, stiften.
læfel, arch. *lebil* m. schüssel (lat. *labrum*).
læfer schilf.
gelæg (plur. *gelagu*) n. weite fläche.
lægt s. *lîget*.
læl f. striemen.
lémén von lehm; zu *lám*.
lén n. f. darlehen, das leihen. — *lénán* wegleihen.
lène leihweise gegeben, vorübergehend, vergänglich; zu *léon* (andd. *lēhni*).
læppa s. *lappa*.
lérán schw. lehren, belehren.
lère (ge-) leer, hungrig (ahd. *lāri*) EStud. VIII 474.
lærig m. schildrand.
lés gen. *léswe* f. wiese.
lés, *læssa* zu *lîtel*.
léstán (ge-) schw. leisten.
lésuían weiden; zu *lés*.
læt (late adv.) lästig, langsam; adv. spät.
gældt n. kreuzweg.
létán (ge-) prt. *lét* (*leort*) lassen; for- verlassen.
lætania litanei.
lætt f. balken, latte Gl.
læpp f. leid, kränkung (zu *láp*).
læwan (ge-, be-) schw. verraten (got. *lēwjan*).
læwede adj. m. laie.
lác n. opfer.
láf f. nachlass, erbe, erbstück; rest; witwe.
læstán (ge-) laben, waschen (ahd. *labôn*).
lág niedrig, ne. *low* (aus an. *lágr*).
lágian (ge-) festsetzen.

lagu f. gesetz, glaube. — *lah-bryce* m. gesetzesbruch. — *°lice* adv. gesetzlich.
lagu m. see, meer. — *°flód* m. meer. — *°lád* f., *°stréam* m. ocean.
lam lahm. — *lama* m. der lahme.
lám m. lehm.
lamb pl. *lambru* n. lamm (got. *lamb*).
land n. land. — *°ár* f. landbesitz. — *°büend* einwohner, bewohner eines landes. — *°fruma* fürst. — *°hæfen*, *°efn* f. landbesitz. — *°mann* einwohner. — *°gemðre* n. grenze. — *°riht* n. landbesitz. — *°scipe* m. gegend. — *°sittende* ansässig. — *°stede* m. stätte.
lane, *lanu* f. strasse, allee (ne. *lane*).
lang (-e adv.) lang. — *°fère*, *°sum* adj. langwährend. — *°mód* langmütig. — *°scip* n. langschiff.
gelang bereit, vorhanden.
langap m., *langung* f. sehnsucht, verlangen; zu *langian* verlangen. — *langunghwíl* f. zeit der sehnsucht.
lápian schlürfen.
lappa m. lappen.
lár f. lehre, unterweisung (ahd. *lêra*). — *°cwide* m. dass. — *°éow* m. lehrer. — *°éow-dóm* m. belehrung. — *°spell* n. belehrung, predigt.
lárðeaw = *lár-éow*.
lasor unkraut.
lást m. spur, fussspur; *on láste* hinter, nach (*leccan* nachsetzen). — *°word* nachwort.
lástian, *léstán* schw. andauern.
late, *latemest* zu *læt*.
latían (ge-) zögern (zu *læt*).
láltéow, nrðhbr. *látua*, m. führer.
láp, *°lic* leidig, verhasst, feindlich; n. leid, kränkung, unrecht. — st. schw. m. feind. — *°wende* feindlich.
lápétan hassen.
lápian (ge-) einladen (got. *lāpōn*). — (ge-) *lapung* f. einladung.
lápian hassen.
láverce, *láuvice* f. leroche (ahd. *lêrahha*).
léac n. lauch, zwiebel (ahd. *louh*). — *°tún* m. gemüsegarten.
léactroo m. *corymbus*.
léad n. lot, blei (ahd. *lôt*). — *léodgota* m. bleigießer?
léaf n. laub (got. *laubs*).
léaf, *léafness* f. erlaubnis.
geléafa m. glaube (ahd. *giloubo*).
geléaßfull gläubig. — *°ness* f. gläubigkeit.
léag obl. *léage* f. lauge.
léah gen. *léas* m. feld. — (gen. *léage*) f. hain.
leahtor pl. *leahtras* m. tadel, sünde. — *leahtrian* tadeln.

léan prt. *lôh* tadeln, schelten (ahd. *lahan*).
léan m. lohn, vergeltung (got. *laun*);
æfterléan m. belohnung.

geléanian lohnen.

léap (pl. *°as*) m. korb (an. *laupr*); rumpf.
léas los, ledig, falsch (got. *laus*). — n.
 falschheit. — *°brægdness* f. betrug. —
°spell n. lüge. — *léasung* f. dass.

léapor Gl. seife (an. *laupr*).

leax (pl. *°as*) m. lachs.

léc m. blick; zu *lócian*.

lec, *hlec* adj. leck.

leccan schw. befeuchten.

lēcgan (ge) prt. *legde* legen (got. *lagjan*).
 — *ā°* weglegen.

lecca m. sentina.

lëf, *gelëfed*, *ályfed* schwach, gebrechlich,
 gelähmt.

lëfan = *lëfan*.

lëg, *lig* m. lohe, flamme.

lëger n. das liegen; lager, bett; krankheit;
 grab. — *°stów* f. grabstätte.

forleges (ss) f. meretrix.

lëget = *lëget*. — *leht* nrdhbr. = *léoht*.

lëlopre pflanzenname.

lëmman prt. *lameda* lähmen, hindern.

lempehealt hinkend.

lëmpet f. schüssel.

lëncen m. frühling, fasten. — *°ádl* f.
 fieber.

lëndan (ge^o) schw. landen; mit land be-
 schenken.

lënden, *lendu* n. pl. lende. — *°bræde* desgl.
lëne = *lëne*.

lëngan (ge-) schw. verlängern; zu *lang*.

lëng, *lengra* kompar. zu *lang*.

lëngp f. länge.

lënt linse Germ. XXIII 390.

lëo obl. *lëon* m. löwe.

lëod m. fürst.

lëodan (ge-) prt. *lëad* wachsen.

lëode pl. leute. — *lëod-geard* m. heimat.
 — *°magen* n. volk. — *°hata* m. tyrann.

lëodgota s. *lëad*.

lëof, *°lic* lieb, angenehm. — *°wënde*
 freundlich.

leofode prät. zu *libban*.

lëogan (ge-) prt. *lëag* lügen; *forlogen* ver-
 logen. — *lëogëre* m. lügner.

leohi = *lëht*.

lëoht (*°lic* adj., -e adv.) hell, glänzend;
 n. licht. — *°fruma* m. schöpfer des
 liches. — *°fæt* n. lampe. — *°isern*
 kandelaber.

lëoma m. schein, glanz (as. *liomo*).

lëon prt. *láh* leihen (ahd. *lîhan*). — *ā°*
 wegleihen, hingeben.

forlëon für *forlëtan*?

lëoran prt. *lëorde* fortgehen.

gelëorness f. tod.

leornian (ge-) lernen (ahd. *lîrnên*). —
leornung f. studium. — *°cniht*, *leornëre*
 m. schüler, jünger.

forlëosan prt. *forlëas* verlieren (got. *fra-*
liusan).

lëosca s. *lëscā*.

lëop n. (*°song* m.) lied (vgl. got. *liup-*
âreis). — *°cræft* m. dichtkunst. —
°cræftig liederkundig.

leopian führen Beitr. XI 349.

leopu- in zsstz. = *lîp* (got. *lipus*).

lësan (ge-) prt. *læs* sammeln (got. *lisan*).

lëscā II 33 m. weichen (mndl. *liesche*).

lëttan (ge-) schw. hindern, aufhalten (got.
latjan).

lëper n. leder (ahd. *lëdar*). — *°wyrhta* m.
 lederarbeiter, gerber.

lëw schwachheit?

libban (3. sg. *leofap*) prt. *lifde*, *leofode*
 leben. — *ofer°* überleben.

gelic (-e adv.) gleich, ähnlich. — *gelica*
 m. der gleiche.

lic n. leib, körper (got. *leik*). — *°hama*
 m. leib. — *°hamlic* adj. leiblich. —
°rest f. grab. — *°tûn* m. kirchhof.

liccian schw. lecken (ahd. *lëckôn*).

licettan, *licettan* heucheln. — *licettëre*
 m. heuchler.

licgan (ge) prt. *læg* liegen. — *ā°* erliegen,
 untergehen. — *be°*, *ymb°* umgeben. —
tô° trennen. — *forlegen* ehebrecherisch.

— *forlicgan* ehebruch treiben.

lician (ge^o) gefallen. — *licwyrpe* adj. an-
 genehm.

lid n. schiff. — *°man*, *lida* m. schiffer,
 seefahrer.

lidrin arch. = *liperen*.

lif n. leben; *lîfes bëon* am leben sein. —
°fræa m. herr des lebens. — (ge)*lîffæst*
 lebendig.

lifan (ge-, be-) st. übrig bleiben.

lifer f. leber. — *°læppan* Gl. leber-
 lappen.

lifde prt. zu *libban*.

lig m., *°fýr* n. flamme. — *°ræsc* m.
 blitz.

forligre n. ehebruch.

forliges f. meretrix.

liget, *lëget* m. f. n. blitz.

lihtan schw. absteigen.

liht, *leoht*, *°lic* (-e adv.) leicht.

lilie f. lilie.

lim pl. *leomu* n. glied; zweig. — *°wërig*
 adj. todmüde.

lîm m. leim, mörtel. — *°molegn* gummi?

gelîmp n. ereignis, unglück.

limpan (ge-, be-) st. sich ereignen (bes.
 durch glücklichen zufall), glücken; wo-
 zu gehören. — *gelîmplîc* passend. —
°ness f. glück.

lin n. tuch. — *līne* schw. f. seil. — *līnen* adj. leinen. — *līnsēd* leinsaat. — *līn-wād* f. gewand?
līnd f. linde, schild. — *°gestealla* m. kampfgenosse. — *°wīgend* krieges.
līnete f. flachsflink, ne. *līnnet*.
līnnan prt. *lann* aufhören (= *blinnan*).
līppa m. lippe.
līra m. wade.
līss, älter *līps* f. freundschaft, gunst, milde, erbarmen; zu *līde*.
līst m. geschicklichkeit, kunst (got. *lists*).
līste schwf. besatz, leisten.
līt, *lītel* s. *līt(el)*.
līp n. obstwein (got. *leipus*).
līp n. glied. — *leobubend* m. strick. — *°wāc* zart. — *°syrce* f. kettenpanzer.
līpan (ge-) prt. *lāp* fahren, ziehen. — *beliden* prt. beraubt.
līpe gelinde, freundlich (ahd. *līndi*); *līps* s. *līss*.
līpa m. juni, juli; zu *līpe* (vgl. s. 13).
līdercian streicheln.
līp(g)īan (ge^o) lindern.
līpere f. schleuder (zu *lēder*; ahd. *līdīra*).
līperen, *līdren* adj. ledern zu *leper*.
līxan s. *līxan*.
loc n. verschluss (in zstz. -*loc*). — *°hyrde* hürde.
loce (pl. *°as*) m. locke.
lōcian schauen, blicken. — *lōchwænne* wann auch immer.
locor Gl. hobel.
lof n. m. ruhm, lob. — *°sang* m. lobgesang.
loftan loben (ahd. *lobōn*).
gelōgian schw. stellen, hinlegen, bebauen, bewohnen.
gelōma (selten *lōm*?) m. gerät, geschirr.
gelōme, *gelōmlice* adv. häufig.
long s. *lang*.
loppe f. floh.
loppestre f. hummer (aus lat. *locusta*).
lor, *los* verlust.
loren (be^o) s. *lēosan*.
lorg pl. *lērg* und *lorgas* m. spindel.
lostian entkommen, umkommen.
lot n. betrug. — *°wrene* (pl. -*as*) m. hinterlist, tücke.
lopa m. mantel.

lox m. luchs.
lūcan (ge-) prt. *lēac* schliessen. — *on^o* öffnen. — *be^o* einschliessen.
ludgæt seitenthor.
lufe, *lufu* schw. f. liebe (got. *lubō*). — *luf-lice* adv. liebevoll. — *°tācen* n. liebeszeichen. — *°tyme*, *°wende* lieblich.
lufian lieben (zu *lēof*, *lufe*).
lundaga m. niere.
lungen f. lunge (ahd. *lungunna*).
lungre adv. schnell, alsbald.
lūs pl. *lȳs* f. laus.
lust m. lust, frohe stimmung (got. *lustus*). — *°bāre* angenehm. — *gelustfullian* gefallen.
lūtan prt. *lēat* (on^o) sich beugen, sich neigen.
lūtan versteckt sein, lauern. — *æt^o* desgl.
lybb n. arzenei; gift (got. *lubja*). — *°lāc* n. zauberei. — *°lēcea* n. zauberer.
lȳfan (ā^o) prt. *ālȳfe* erlauben, gewähren (got. *uslaubjan*).
gelȳfan prt. *gelȳfe* glauben (got. *galaubjan*); part. -*ed* gläubig.
lyffettan schw. schmeicheln.
lyft m. f. n. luft. — *°helm* luftschicht.
lyge m. lüge.
lyhtan schw. hell machen, werden (got. *luhtjan*).
lynes pl. *lynisas* m. lünse (as. *lunis*).
lyre m. verlust; zu *forlēosan*.
ālynnan (ūt-), kent. *ālenian* loslösen.
belyrtan schw. hintergehen.
lȳs plur. zu *lūs*.
lȳsan, *lēsan* prt. *lȳsde* befreien; zu *lēas* (got. *lausjan*). — *ā^o* erlösen, loskaufen. — *un^o* auf freien fuss setzen.
gelȳstan schw. gelüsten, verlangen.
lȳt subst. adv. wenig. — *°hwōn* desgl.
lȳtel, *lītel* klein, gering. — *līlum* etwas.
lȳtesnā beinahe.
lytig, kent. *letī* hinterlistig; *lytigian* sich verstellen.
lȳtlian abnehmen.
lȳtling m. kindlein.
lyttuc m. stückchen (Germ. XXIII 400).
lȳpre adj. liederlich, gemein (mhd. *liederlich*).
lȳxan prt. *lȳzte* leuchten, strahlen.

M.

mā kompar. adv. zu *mīcel*.
gemaca, *gemæcca* gemahl, gemahlin.
macian (ge-) machen.
gemād, *gemæded*, *mādmōd* adj. thöricht.
mādmās plur. zu *māpum*.
gemæc passend; paarweise.
gemæcca s. *gemaca*.

mæg plur. zu *mago*.
mæd obl. *mædwe* f. wiese.
mæden = *mægen*.
mædre f. färberröte, ne. *madder*.
mæg zu *magan*.
mæg pl. *māgas* m. verwandter, angehöriger (got. *mægs*). — *°hand* f. dass. — *°burg*

f. heimat. — *°lic* zum v. gehörig. — *°ræs* m. angriff auf v. — *°sibb* f. eintracht zwischen verwandten. — *°slaga* m. verwandtenmörder.
mægden, *mæden* n. mädchen, jungfrau (zu *mægeþ*, ahd. *magatīn*). — *°cild*, *°man* dass.
mæge, *máge* f. verwandte, tante.
mægen n. kraft, tugend, heeresmacht (ahd. *magan*). — *°éacen* adj. gewaltig. — *°heard* adj. sehr stark.
mægnian sich kräftigen.
mægrian mager werden.
mægester, *mægster* m. lehrer; herr.
mægg f. verwandtschaft, familie, stamm.
mægeþ f. jungfrau (got. *magaps*). — *°hád* m. jungfrauschaft.
mægeþe, *magoþe* f. steinkamille.
mægwite m. aussehen (aus lat. *imāgo*?).
mæl n. zeit, zeitpunkt; zeichen; kampf; essen, mahlzeit (got. *mēl*).
mælan (ge-) prt. *mælde* sprechen, reden.
mēnan schw. verkündigen.
mēnan schw. betauern, wehklagen (ne. *to moan*).
mēne falsch, unwahr (zu *mán*).
gemēne, *-lic* adj. (*-lice* adv.) gemein, allgemein (vgl. *gemána*). — *gemēn-ness* f. gemeinschaft.
mæng = *maneg*.
mēran, *mērstan* schw. berühmt machen, preisen, verherrlichen. — *mēre*, *mērlic* berühmt, herrlich. — *mērp* f. ruhm, heldenthat.
gemēran Wids. 42 vergrössern: zu *máran*.
gemēre st. n. grenze.
mērels, *márels* m. strick.
mērstan s. *mēran*.
mæsse f. messe. — *°dæg* m. messtag. — *°præost* m. messpriester. — *°réaf* n. messkleid. — *massian* messe lesen.
mæst m. mastbaum. — *°ráp* m. masttau.
mæst, nrðhbr. *mást* superlat. zu *mícel*.
mæstan schw. mästen.
mæsling, *mæsling* m. messing.
mætan (ge-) schw. träumen, malen, entwerfen.
mæte adj. adv. mässig, gering.
mæp f. anstand, ehrerbietung.
mæpel n. volksversammlung, rede (got. *māpl*). — *°stæde* versamlungsplatz.
mæplan reden = *mēlan*.
mépere m. mähder, schnitter.
mæw m. mowe.
gemág, *°lic* adj. niedrig gesinnt; demütig. — *°nys* f. demut.
maga m. magen.
magan s. 3. sing. *mæg*, können, vermögen.
máge s. *mæge*.

mago (plur. *mægas*) m. jüngling, mann, sohn. — *°ræswa* m. herzog, fürst. — *°pegn* m. recke, gefolgsmann.
mál fleck, mal (got. *māil*).
mál n. kontrakt (aus an. *mál*).
gemálicness f. *opportunitas*.
málsprung f. bezauberung.
mamor m. schlaf.
man pronomen *man* (= *man* mensch).
man pl. *men* m. mann, mensch (got. *manna*); name einer rune. — *°cwealm* m. seuche. — *°cynn* n. menschheit. — *°dræam* hallenjubil. — *°drihten* m. lehns-herr. — *°líca* m. bildnis. — *°ræden* f. ergebnis als lehnsman. — *°slaga* m. mörder. — *°slege*, *sliht* mord. — *°sylen* f. verkauf als sklave, menschenhandel. — *°mære* leutselig.
mán n. frevel, verbrechen. — *°dæd* f. frevelthat. — *°full* adj. (*-lice* adv.) gemein. — *°scapa* m. mörder. — *°scýld* f. sündenschuld. — *°swara* m. meineidiger.
gemána m. gemeinschaft; zu *gemēne*.
mancian verstümmeln (aus lat. *mancus*).
mancus m. eine münze.
mand f. korb (nhd. dial. *mande*).
gemang n. gedränge; on *g*. unter.
mangere m. händler. — *mangian* handeln, verkaufen (aus lat. *mango*).
manian (ge-) ermahnen. — *manung* f. er-mahnung.
maneg, *manig* mancher, viel (got. *manags*). — *°feald* vielfach (adv. *-lice*).
manigeo f. menge.
gemanigfealdian, *-fyldan* vervielfältigen.
manna = *man*.
ámánsunian verfluchen (zu *gemēne*).
manu f. mähne Gl.
mapulder m. ahorn.
mara m. mar, gespenst, alp.
mára komp. zu *mícel* (got. *maíxa*).
marc f. mark, eine nord. münze.
mare = *mara*.
márels s. *mērels*.
margen gen. *marnes* = *morgen*.
martýr m. märtyrer. — *°dóm* m. marter.
masce, *mæxe* schw. f. masche, netz.
mæse f. meise.
ámasian (Dóm.-d.) verwirren, ne. *amaze*.
matte f. matte (aus lat. *matta*).
mattoe m. hacke.
mapa m. made, wurm (ahd. *mado*).
mapelian reden, sprechen (zu *mæpel*). — *mapelig* tumultuosus.
máppum m. geschenk, kleinode (got. *maípm*). — *°gífa* m. fürst. — *°gífu* f. spende von kleinodien.
máwan prt. *méow* mähen.
max n. Coll.-Álfr. netz.

me spät für *man* pron.
mēagol (adv. [°]*lic*) mächtig; streng.
meaht s. *mīht*; *meahte* s. *magan*.
mealt n. malz.
mealwe f. malwe, lat. *malva*.
gemear (rr) n. irrung.
meare f. grenze, ende, gemarkung, gebiet.
 — [°]*hof* n. gehöfte des landes — [°]*isen*
 brenneisen.
mearcian (ge-) begrenzen, bestimmen, be-
 zeichnen (ahd. *markōn*).
meard nrhdbr. = *mēd*.
mearg m. n. das mark.
meaṛh pl. *mēaras* m. pferd, ross (ahd.
marah).
mearo zart, weichlich.
meaṛp m. marder.
meast, *mēst* s. *micel*.
mēce m. schwert (got. *mēkeis*).
mēd (nrhdbr. *meord*) f. belohnung, lohn
 (got. *mizdō*, andd. *mēda*) — [°]*wyrhta*
 (Scint.) lohnarbeiter.
mēdem mittelmässig; würdig, passend.
mēdemian festsetzen, bestimmen.
mēdere s. *mēdre*.
mēd-micel unbedeutend. — [°]*spēdig* arm.
 — [°]*trum* gebrechlich, krank. — [°]*trum-*
ness f. krankheit.
mēdo, *meodo* m. met. — [°]*burg* f. stadt.
 — [°]*gāl* des trinkens froh. — [°]*heall* f.
 methalle. — [°]*wērig* trunken.
mēdum (-e, [°]*lice* adv.) = *mēdem*.
mēlcān prt. *mealc* melken.
mēlda m. verräter. — *mēldān* (ge^o) an-
 zeigen, mitteilen (ahd. *mēldōn*).
mēle, *mēli* m. eimer, mulde, behälter.
mēltan (ge-) prt. *mealt* schmelzen.
mēlu gen. *mēlwes* n. mehl (ahd. *mēlo*). —
[°]*hūdern* mehlager.
mēne, *myne* m. halsband. — [°]*scilling* m.
lunula.
mēnga = *mangere*.
mēngan (ge-) prt. *mengde* mengen,
 mischen. — *gemēngung* confusio.
mēnigfeald s. unter *manig*.
mēnigo f. menge (got. *managei*).
mēnnen n. magd.
mēnnisc menschlich. — n. menschen,
 leute. — [°]*ness* menschlichkeit.
mēntel m. mantel (lat. *mantellum*).
mēo schw. schuhzeug, pedula.
meodo = *medo*.
meole, merc. *mīlc* f. milch (got. *mīluks*).
 — [°]*dēond* m. säugling.
meoleiende milch gebend; melk.
meolu = *melu*. — *meord* = *mēd*.
mēos n. moos (mhd. *mies*).
mēowle f. jungfrau, mädchen (got. *ma-*
wīlō).
meox n. mist. — [°]*scofl* mistschaufel.

mera Ep.-Gl. = *mare*.
merce Wids. 42 f. *meorce*.
mēre, arch. *meri* m. meer, see, teich, sumpf.
 — [°]*flōd* meerflut. — [°]*grot* n. perle. —
[°]*mēnnen* n. nixe. — [°]*strēam* ocean. —
[°]*wērig* meermüde.
mēre = *mēre*.
mērece, arch. *merici* meerrettig Gl.
mergen s. *morgen*.
āmerian läutern.
mēsc m. sumpf (mlat. *mariscus*).
merze sold, lohn.
mesepeast s. *mässe*.
mētan (ge-) prt. *mæt* messen, durchmessen
 (got. *mitan*). — *wīd^o* vergleichen.
mētan (ge) prt. *mētte* begegnen, antreffen
 (s. *gemōt*).
mēte (pl. *mettas*), nrhd. *mēt* m. speise.
 — [°]*lēast*, [°]*liestu* f. hunger.
gemētgian mässigen.
gemēt n. mass, norm, art und weise. —
[°]*fæst* normal?
gemētung f. versammlung.
mētod, *meotod* m. gott.
mētsian speisen. — *mētsung* f. nahrung.
mettrum s. *med-*.
mēpe adj. müde.
micel, *mycel* gross, viel (got. *mīkils*); gen.
mycles, dat. *myclum* um vieles; *myclum*
 sehr. — *micelness* f. grösse.
mīga m. harn (zu *migan*).
mīgern n. fett (aus *midd-gearn*).
mīd, nrhd. *mīp* präp. m. dat. acc. mit;
 adv. zugleich; *mīdpanpe*, *mīde*, *mīdpj*
 während.
mīdd adj. mitten. — [°]*wīnter* m. mitte
 des winters.
mīddan(ge)ard m. erde (got. *mīdjungards*).
mīddel n. mitte; *taille*. — [°]*nīht* f. mitter-
 nacht.
mīddeweard adj. *medius*.
mīdl, nrhd. *mīpl* n. gebiss am zaume.
mīdlen n. mitte.
mīgan prt. *māg* harnen.
mīht, *meaht* f. macht, kraft (got. *mahts*).
mīhtig, *meahtig* adj. mächtig.
mīl f. meile (lat. *mīlia*).
mīlc = *meolc*.
mīlde gnädig, freundlich. — *mīld-heort*
 barmherzig. — [°]*heortness* f. barm-
 herzigkeit.
mīldēaw mehltau.
mīlisc süss. — [°]*apuldr* melarium.
mīlite plur. soldaten (Cod. Verc. 7a).
mīlte milz (ahd. *mīlzi*).
mīltestre f. hure (aus lat. *meretrix*).
mīlts f. gnade. — *gemīltsian* gnädig sein.
 — *gemīltsung* f. erbarmen.
mīn posses. mein.
gemīndig = *gemyndig*.

minstian abnehmen.
minste f. minze (lat. *mentha*).
mis- prfix schlecht, bel.
misbodan schlechtes bieten, schlecht behandeln.
misbyrd missgeburt.
miscan (ge-) schw. mischen (aus lat. *miscere*).
mis-ded f. missethat. — *don* st. v. sundigen.
mislic, *mistlic* = *missenlic*.
mislmpan schlecht gehen.
missan prt. *miste* verfehlen.
missenlic (-e adv.) mannigfaltig.
missere n. halbjahr (zu *ger* jahr).
mist m. nebel. — *ig*, *lic* nebelig.
mistel mistel.
mitta m. metze, mass (ahd. *m    *).
gemitan (ardhbr.?) = *gemetan*.
mipan prt. *map* verbergen.
mixen, *myxen* f. misthaufen. — *dyng*e f. mist, dung.
mod n. gemut, sinn, herz, mut, eifer. — *cearig* adj. sorgenvoll. — *cearu* f. schwermut, melancholie. — *hwet* adj. kuhn. — *leas* mutlos. — *sefa*, *gepane*, *gepohht* m. herzensgedanke.
gemod einmutig.
mode-, *modiglic* (adv. -e) mutig.
modig mutig, tapfer (andd. *modag*). — *ness* f. mut.
modigian stolz, bermutig werden.
modor dat. sg. *meder* mutter. — *lic* mutterlich.
modrige f. mutterschwester (cf. *fapu*).
molcen dicke milch.
molda m. schadelnaht (skr. *mardhan* kopf).
molde f. erde (got. *mulda*). — *mold-ern* n. grab.
molegn quark?
molsnian (for-, -, ge-) verfaulen, verwesen.
mona m. mond (ahd. as. *mano*). — *mo-nandeg* montag.
monap pl. *monedas* m. monat (got. *menops*). — *soc* mondsuchtig.
mont s. *munt*.
mor m. sumpfig; berg. — *faesten* bergfestung? — *heald* abhang.
more, *moru* schw. f. mohre, wurzel (ahd. *moraha*).
morgen m. morgen; *to* m. adv. morgen. — *tid* f. morgenzeit. — *colla* Jud. 245 morgenruf, -gruss?
morp, *morpor* m. n. mord, totschiag, qual.
morded f. mord.
mos n. speise (ahd. *muos*).
mot n. atom, staubchen, ne. *mote*.
mot f. zoll, abgabe (got. *mota*).
gemot n. versammlung, zusammenkunft.
motan konnen, durfen, mussen.

motian (Byrhtf.) verhandeln, streiten.
momesta XI, 2, 16?
moppe, nrdhbr. *mohpe* f. motte.
muga, *muha* m. haufen, getreidehaufen (an. *muge*).
mul m. maultier, lat. *mulus*.
munan (ge-, on), 1. prs. *man* eingedenk sein.
mund f. hand; schutz. — *bora* m. schutzherr. — *byrd* f. hilfeleistung.
mundleow Gl. *concha*, *bascauda*.
munt m. berg; Alpen (aus lat. *mont-em*); *muntgiow* Alpen (= afrz. *monjoie*, lat. *mons Jovis*).
munuc m. monch (aus lat. *monachus*). — *had* m. monchtum. — *lif* n. kloster. — *lic* monchisch.
murcian, *murenian* murren.
murnan prt. *mearn* trauern (vgl. ahd. *mornen*).
mus pl. *mys* f. maus. — *eri* mauseadler. — *fealle*, *trappe* mausefalle.
muscel, *muscl* f. muschel.
mup m. mund, maul. — *mupa* mundung.
murwa = *muga*. — *mycel* s. *micel*.
mycg f. mucke (andd. *muggja*).
myderce f. kiste (zu *earce*, lat. *arca*).
mylen f. muhle (ahd. *mulina*, spat lat. *molina*). — *scarp* auf einem muhlstein gescharft? — *weard* muhlknecht.
gemytan = *meltan*.
gemynd f. n. sinn, erinnerung, gedachtnis. — *gemynde* (adv. *lice*), *gemyndig* eingedenk. — *gemyndgian* sich erinnern.
myne m. andenken, wunsch. — *lic* erwunscht.
mynecen f. nonne (zu *munuc*).
mynegian (ge-) denken an etwas; ermahnen. — *mynegung* f. ermahnung.
mynet n. munze (aus lat. *moneta*). — *mynetere* m. geldwechsler.
myngian s. *mynegian*.
mynster n. kloster, klosterkirche (ahd. *munistri*, aus lat. *monasterium*). — *hata* m. feind der kirche. — *lif* n. kloster. — *men* pl. klosterleute.
myntan prt. *mynte* beabsichtigen, sinnen.
myrce finster, dunkel (as. *mirki*).
myrcels m. ziel; zu *mearcian*.
myre f. mahre, stute (zu *meark*).
myre f. ameise (ndl. *miere*).
myre f. sumpfig (zu *meos*).
myrge (murge adv.) froh, heiter, ne. *merry*. — *myrgp*, *myrhp* f. freude, ne. *mirth*.
myrran prt. *myrde* (v) hindern, beirren (got. *marxjan*).
myrra m. morder (zu *mordor*, ahd. *mur-di-ro*). — *myrprian* morden.
myrwe zart (ahd. *murawi*).
myse f. tisch (aus lat. *mensa*).
gemype st. n. mundung (zu *mup*).

N.

ná nicht, niemals.
nabban aus *ne habban*.
naca nachen, schiff (ahd. *nahho*).
nacod nackt, ne. *naked* (ahd. *nahhut*).
næbbe = *ne hæbbe*; zu *habban*.
næcedo f. (Verc.-Hom. 22 b) nacktheit.
ndål f. nadel (got. *nēpla*).
ndēdre f. Schlange, natter (ahd. *nātara*).
ndēfre nie, niemals (aus *ne-ēfre*).
naft f. inopia (Scint.). — ^o*ig* arm.
nēgan (ge-) schw. anreden, begrüßen.
nægel m. nagel. — *nægled* mit Nägeln versehen; ^o*cnearr* m. genageltes schiff.
benēman schw. berauben.
genēme adj. annehmbar, genehm.
ndnig kein, keiner. — *ndniht* = *nán-wiht*.
ndp (pl. -as) m. rübe (lat. *nāpus*).
næs = *nālæs* = *newæs*.
næs- (in zsstz.) nase = *nosu*; *næsgristle* nasenknorpel.
næss m. vorgebirge, felsvorsprung, erde.
nafofa m. nabel (ahd. *nabulo*).
nafu f. nabe. — ^o*bor*, ^o*gár* m. bohrer.
nāgan = *ne āgan*.
nāht aus *nāwiht*.
nāhwēr nie, nirgends.
nāhwēper keiner von beiden. — ^o*nē* — *nē* weder — noch.
nālæs, *nals* (aus *nā ealles*) keineswegs.
nama, *nqma* m. name (ahd. *namo*, got. *namō*). — *nam-cūp* namhaft, berühmt.
namian (ge-) nennen.
nán kein, keiner (aus *ne-ān*). — ^o*wiht*, *nāwiht*, *nāuht*, *nāht* nichts, nicht. — *nāhtes-*, *nāteshwōn*, *nātōpæshwōn* keineswegs. — *nāhte* beim kompar. um nichts.
nasu kent. = *nosu*.
nāt = *newāt*. — ^o*hwá*, ^o*hwyle* irgend einer.
nāper, *nāwper* = *nāhwæper*.
ne nicht; *nē* — *nē* weder — noch.
nēad s. *nýd*; *nēades* s. *nýdes*.
nēadian (ge-) zwingen.
nēah, kent. *nih*. adv. präp. nahe (got. *nēha*). — *full^o* beinahe. — *ætnihstan*, *ætnéxtan* zunächst. — *nihsta* m. der nächste. — *nēahgebūr* m. nachbar.
geneahke adv. häufig, eifrig.
neah umlautlos = umgelautetem *niht*.
nēalðcean (ge-) schw. nahen. — *nēalðcung* f. herankunft.
nealles s. *nālæs*.
nēan adv. aus der Nähe, nahe, beinahe.
nēar, kent. *nior* kompar. adv. zu *nēah*.
nearo (^o*lice* adv.) enge. — ^o*ness* f. enge.
nearwian (ge-) bedrängen, drücken.

nēat n. haustier, vieh, rind (ahd. *nōz*).
genēat m. genosse, kollege.
nēawist f. Nähe, anwesenheit (zu *nēah*).
nēbb n. gesicht.
nēctigalæ = *nihtegale*.
nēd s. *nýd*.
nēfa m. neffe, enkel (ahd. *nēvo*). — *nefene* schw. f. nichte, enkelin.
nefne, *nemne* ausser dass, ausser.
nēh = *nēah*. — *nēhgebūr* = *nēahgebūr*.
genehwia nrðhbr. nähern.
nele = *ne* + *wile*.
nēman prt. *nēme* nennen (zu *nama*; vgl. got. *namjan*). — *be^o* geloben, festsetzen.
nemne = *nefne*. — *nempe* s. *nympe*.
nēod f. verlangen, sehnsucht, begierde. — ^o*lice* adv. eifrig, gern.
neofa kent. Gl. = *nēfa*.
nēol s. *nēowol*.
neoræna wang paradies.
nēostan, *nēosan* (ge-) besuchen, aufsuchen, erforschen (got. *nīuhsjan*). — *nēosung* f. heimsuchung, besuch.
nēotan (ge-) st. geniessen, gebrauchen.
neopan, *neopone* unten; präp. unterhalb. — *be^o*, *bi^o* unten. — *neopemest* superl. adj. niederste. — *neopeward* unten befindlich.
nēowe = *nīwe*.
neowol, *nīhold* geneigt, abschüssig, steil. — fem. abgrund. — ^o*ness* f. desgl.
nēpflōd ebbe?
nērgan (ge-) prt. *nereðe* erretten. — *neriend* heiland.
genēsan prt. *genæs* erhalten werden, gesund bleiben, glücklich davon kommen.
nēst n. nest.
nēst n. nahrung, proviant.
nētele schw. f. nessel.
nētl für *nēthl* s. *nēdl*.
nētt n. netz (got. *nati*).
nette f. kohl.
nēpan (ge-) prt. *nēpe* wagen (ahd. *nēnden*).
nēwesēoða m. magengrube.
ætnéxtan demnächst.
nēcor m. wassergeist, meeruntier.
nēhst zu *nēah*. — *nieten* s. *nýten*.
nift f. nichte, enkelin; zu *nēfa*.
nighworfen eben bekehrt.
nigon neun. — ^o*tyne* neunzehn. — *nigopa* neunte.
nihol Ep.-Gl. = *neowol*.
nihst, nrðhbr. *nēst* zu *nēah*.
niht pl. *niht* nacht, tag und nacht (got. *nahts*). — ^o*hræfn* m. nachtrabe. — ^o*lang* eine nacht während. — ^o*scia* m. nachtschatten. — ^o*wacu* f. nachtwache. — ^o*ward* m. nachtwächter.

nihtegale, *nehtigale* schw. f. nachtigall.
genihtsum s. unten *genyht*.
nillan aus *ne willan*.
niman prt. *nam* nehmen.
genip n. dunkel.
nípan prt. *náp* (ge-) sich verfinstern.
nistan, *nistlian* schw. nisten.
nistig nüchtern.
níp pl. *níppas* m. mann, mensch.
níp m. anstrengung, feindseligkeit. —
heard kühn, tapfer. — *hygende* adj.
 feindlich.
nípan s. *neopan*. — *níperra*, *nípera*
 kompar. adj. untere. — *geníperian*
 schw. v. erniedrigen.
níping m. schurke.
geníðla m. feind, widersacher.
néowan, *níwan* neulich.
níwe neu. — *níwan stefne* von neuem.
néowan, *néowan* (ge-) schw. erneuern.
nó keineswegs, durchaus nicht, nie.
genóh (g), *genóg* adj. genug.
nóht s. *nówiht*.
nóhwæper keiner von beiden.
nóles nicht weniger.
noðe aus *ne-wolde* zu *willan*.
nón f. lat. *nóna*, nachmittags 3 uhr.
norþ adv. nach norden, im norden. —
ðél m. norden. — *mann* m. Skandi-
 navier. — *rihte* stracks nördlich. —
ðé f. nordsee. — *weard* adj. nordwärts.
norpan adv. von norden her. — *be*^o
 nördlich. — *westan* nordwestlich.
norpmest nördlichst.
norperne adj. nördlich (ahd. *nordruoni*).
norþweard, -es nördlich.
norþor comp. adv. weiter nördlich.
nóse schw. f. vorgebirge Beitr. X 248.

nostle schw. f. binde.
nosu gen. *nosa* f. nase Beitr. VIII 506.
genotian geniessen, gebrauchen.
notu st. f. nutzen.
nówiht, *nówuht* nichts.
nówper s. *nówaper*.
nú nun, jetzt. — *gén(a)*, *gýt* noch.
 jetzt. — *pá* gerade jetzt.
nú conj. da nun, weil.
benugan, *genugan*, prs. *beneah* genügen.
nunne schw. f. nonne, lat. *nonna*.
núþá s. *nú*.
nýd (*néad*) f. bedürfnis, not; runenname
 (got. *naups*). — *bisgo* drangsäl. —
boda m. bote der drangsäl. — *fara*
 m. flüchtling. — *faru* f. zwangsreise.
 — *gild* n. zwangssteuer. — *mæg* m.
 blutsverwandter. — *ndeme* räuberisch.
 — *pearf* f. not. — *bepearf* adj. not-
 wendig.
genýdan schw. zwingen, bezwingen.
fornýdan vergewaltigen, gewalt antun.
nýde, *nýdes* adv. notwendig, gezwungen.
nýðling, *néðlung* m. sklave.
nýhst, *nyht* s. *néah*, *níht*.
genyht f. genüge. — *full*, *sum* (*sumlice*
 adv.) reichlich, genügend. — *sumness*
 f. fülle. — *sumtan* hinreichen, ge-
 nügen.
nyllan aus *ne-willan*.
nympe ausser dass.
nyste aus *ne wiste*. — *nytan* aus *ne*
witan.
nýten, *nieten* n. vieh, tier (zu *néat*).
nytt (*wyrdre*) nützlich. — f. nutzen.
genyhtian gebrauchen.
nyten unwissend. — *ness* f. unwissenheit.
nypera unter *nípan*.

0.

ob, *ober* s. *of*, *ofer* Beitr. XI 542.
ócuista, *óxta* achselhöhle (zu *eaxl*).
oden f. tenne (Scint.); *ð*? + ahd. *tenni*?
oehtan s. *éhtan*. — *oepil* s. *épel*.
of präpos. s. dat. von.
ofdele n. abhang.
ofen m. ofen. — *race* ofengabel.
ofer pl. *ófras* (arch. *óbr*) m. ufer.
ofer, arch. *obær* (Blickl.-Hom. *ofor*) präp. m.
 dat. acc. über, oberhalb, gegen, ohne.
 — *brúa* m. augenbraue. — *cearu* f.
 peinliche fürsorge. — *éaca* überfluss.
 — *ét*, *fyll* f. gefrässigkeit, völlerei.
 — *fyrr* f. übermässige entfernung. —
gítol vergesslich. — *gítolness* f. ver-
 gesslichkeit. — *gítolian* vergessen. —
hoga verächter. — *hygd* f. n. gering-
 schätzung; *hýdig* nachlässig; *hýdgian*

stolz sein. — *lagu* f. mantel? — *léof*
 sehr lieb. — *lice* adv. übermässig. —
mægen n. übermacht. — *médo*, *mód*
 n., *métto* f. übermut, stolz. — *mód*
 adj. übermütig, stolz. — *pynde* den
 damm übersteigend. — *spræc* f. ge-
 sprächigkeit. — *segl* m. hochsegel. —
 — *swide* adv. übermässig.
ofet n. obst (ahd. *obaz*).
offrian opfern (aus lat. *offerre*). — *offrung*
 f. opfer.
ofost f. eile; *on ofoste*, *ofstum*, *ofostlice*
 adv. eilig Beitr. X 505.
ofspring m. nachkommenschaft.
oft (komp. *ofor*, superl. *oftost*) adv. oft
 (foroft sehr oft); got. *ufta*. — *ræde*,
rædlice adv. wiederholt.
óga m. schrecken.

ógengel m. riegel.
 óheal, óheald, óhyld adj. abschüssig.
 óht s. ówiht.
 óht f. verfolgung (ahd. *āhta*).
 óhwær, ówer irgendwo.
 óhwæper, ówper, óper einer von beiden.
 olbend s. olfend.
 ólēccan prt. ólehte schmeicheln. — ólec-
 ceung f. schmeichelei.
 olfend m. kameel (got. *ulbandus*).
 oll f. schmach; mid olle schmachvoll.
 óm, óma m. rost, mehlthau. — ómig rostig.
 qmbor s. ambor.
 on präp. m. dat. acc. an, in, auf, gegen.
 — onér früher, ehemem. — inon hinein,
 in. — onem neben (für on efn).
 on adv. voran, vorwärts.
 onbryrdness f. andacht.
 qncléow n. fussknöchel s. ancléow.
 ond s. and.
 qndettan gestehen, bekennen.
 ónettān schw. anreizen, sich eilen.
 qnlang s. andlang. — onmélda unter
 anmélda.
 onlic ähnlich.
 onsdgedness f. opfer.
 onsteall m. einrichtung; vorrat.
 onwist f. aufenthalt.
 open, °lic offen, bekannt (adv. -e). —
 openían (ge-) öffnen. — openung f. er-
 öffnung.
 or-cndéve leicht kennbar, bekannt. —
 °dál n. urteil, gottesurteil. — °eald
 uralt. — °feorme leer an, ohne. —
 °fyrmo f. schmutz. — °gol (adv. -lice)
 übermütig. — °lege n. kampf, krieg. —
 °legnáp m. krieg. — °méte übermässig.
 — °ped herangewachsen.
 ór n. anfang.
 óra m. rand.
 óra m. metallstück; dän. münze.
 ore m. krug, kanne (lat. *urceus*).
 ord n. spitze, speerspitze, anfang, front
 des heeres. — °fruma, °wiga m. feldherr.
 orel m. n. schleier (got. *aúráli*, lat. *orā-
 rium*).

óretta, óretmæg m. kämpfer.
 orf (weorf, weoruf) n. vieh. — °cwealm
 m. viehseuche.
 orfeorme Jud. 271 beraubt?
 organa, orgel f. orgel (lat. *organum*).
 ormód verzweifelt. — °ness f. verzweif-
 lung.
 orop (orþ) n. atem (zu got. *us-anan*);
 vgl. óþian. — or(e)þian atmen.
 orretta = óretta.
 orsáwle leblos.
 orsorgh sorglos.
 ortgeard, orceard m. garten, ne. *orchard*
 (vgl. got. *aúrtigards*).
 or-trýwe treulos; °trýwness f. treulosig-
 keit. — georþrúwian verzweifeln. —
 °wearde ohne obhut. — °þanc adj. ge-
 schickt; m. n. kunst.
 orþ, orþian s. unter orop.
 orwéne hoffnungslos. — georwénan ver-
 zweifeln.
 oryldo f. senectus (zu *or-eald* uralt).
 ós m. gottheit; ein runenname.
 ósle schw. f. amsel (ahd. *amsala*).
 óst knoten. — óstig knotig.
 óstre obl. óstran f. (Álfr.-Coll., Ind.-
 Monast.) auster.
 ot präp. = æt.
 otor m. fischotter.
 op präp. m. acc. (selten dat.) bis an, bis
 zu. — conj. bis dass; oppæt, oppe,
 oppon desgl.
 óper der eine von zweien, der andere,
 zweite (got. *anþau*). — óðercynnes sonst
 (Wint. Vers. der Bened. R. 73, 28).
 óper s. óhwæper.
 óþian atmen; zu orop.
 óþniht letzter = endeniht (zu *neah*).
 oppe, nrðhbr. oppa, eppa oder, entweder
 (got. *aíppau*). — áþper oppe — oppe ent-
 weder — oder.
 ówæstm m. zweig, stamm.
 ówebb, ób Gl. *cladica*.
 ówiht, ouht etwas.
 óxa ochse (got. *aúhsa*).
 óxn f. achselhöhle.

P.

pád f. kleid (got. *paida*).
 bepécan prt. bepéhte betrügen.
 pægel m. eimer, ne. *pail*.
 pæll lat. *pallium*. — pællen adj. purpurn.
 pæn' abgekürzt = pening.
 forpéran sw. vernichten, verderben.
 pætig schlau.
 pæp m. n. pfad. — pæppan schw. v.
 treten, gehen.
 pál m. pfahl.

palent m. n. (Esther), palente, pälendse
 f. palast (lat. *palatium*).
 palmtwig n. palmzweig.
 pal(e)ster Gl. spitze, stachel, stock.
 panne f. pfanne.
 pápa papst (lat. *pápa*).
 pápanhád m. päpstliche würde.
 ápárian ertappen.
 páwa, péa schw. m. pfau (lat. *pávo*).
 peaneg s. penig.

pearruc m. einfriedigung, pferch, ne. *park* (ahd. *pferrich*).
pening, *pëning*, *penig* m. pfennig.
pennian einschliessen.
pëo, nrdhbr. *pie* f. hundsfliege.
peorþ runenname.
përsoc pfirsich, lat. *persicum*.
përu schw. f. birne, lat. *pirum*.
pic pech, lat. *pic-em*.
pic stachel. — *pician* stechen.
pihten weberkamm (lat. *pecten*).
pil m. schaft, säule.
pilce, *pylce* lat. *pellicium*.
pile f. mörser (lat. *pila*).
pín obl. *pine* f. peín, marter (lat. *pæna*).
 — *pinian* peinigen. — *pinung* f. qual, marter.
pinn nagel (lat. *penna*).
pinsian (á-, ge-) bedenken (lat. *pensare*).
pipe schw. f. pfeife.
pipor m. pfeffer (lat. *piper*, ahd. *pfëffar*).
 — *horn* pfefferbüchse.
pirie schw. f. birnbaum; birnsaft.
pise, *piose* schw. f. erbse (lat. *pisum*).
pistol f. epistel.
pipa m. mark.
placuniss für *wlacuniss*?
plæce strasse (lat. *platea*).
plættan schw. ohrfeigen.
plant f. pflanze. — *plantian* pflanzen.
pleagian = *plegian*.
plëga m. spiel.
plëgan st., *plëgian* schw. spielen, tanzen.
pleoh n. gefahr.
pléon prt. *pleah* wagen. — *pliht* m. f. gefahr.
pliht vorderteil des schiffes. — *plihtere* m. *proreta*.
plóh(g) m. pflug (ahd. *pfluoc*).
pluccian, *ploccian* pflücken, rupfen.
plúme schw. f., *plún* st. f. pflaume. —
plúmtréo n. pflaumbaum.
plúmfëder f. flaumfeder (lat. *plúma*).

plýme schw. f. pflaume.
pocce (pl. *as*) m. pocke.
poca, *pohha* m. tasche, ranzen.
pól m. pfuhl, sumpf (ahd. *pfuol*).
popig mohn (lat. *papaver*).
por-léac lat. *porrum*.
port m. hafen; stadt (lat. *portus*).
portic m. n. lat. *porticus*, ne. *porch*.
post m. pfosten (ahd. *pfoſt*, aus lat. *postem*).
gepos n. husten.
pr. *prb.* = *préost*, *presbyter*.
prætt pl. *prattas* m. list. — *prættig* schlaue.
præfoſt, *prófoſt* m. probst (lat. *praepostus*).
prass lärm.
préde kent. = *prýde*; s. *prút*.
preg (Gl.) m. pflock (roman. *prego*?).
préon m. nadel.
préost m. prierster.
presse lat. *pressa*.
prica m. punkt, strich. — *pricel* m. stachel; punkt. — *prician* stacheln, stechen.
princ (Scint.) stich, stoss.
próſian erproben, prüfen (lat. *probare*).
prút, kent. *préde* adj. stolz (afz. *proud*).
prýta schw. m. stolz.
púca, *púcel* m. kobold (an. *púke*).
pund n. pfund (got. *pund*, aus lat. *pondo*).
pund einschliessung, damm.
pundern, *pundur* n. senkblei.
pundernian kent. Gl. *ponderare*.
pung börse (got. *puggs*).
púnian zermahlen, zerstoſsen; *púnor* (Scint.) stöſſel.
púr rohrdommel.
púrs (ESt. XI 511), *púsa* börse.
pyffan prt. *pyfte* blasen, hauchen.
pylce, *púlce* lat. *pellicium*.
pyle n. kissen (lat. *pulvinum*).
pyndan (ge-) eindämmen; zu *pund*.
pyngan schw. stechen, lat. *pungere*.
ápýtan schw. ausstechen.
pytt m. brunnen, grube (lat. *puteus*).

Q s. unter cw.

R.

rá, **ráha* m. reh. — *deor* dass.
rabbian toben.
racu, *race*, *ræce* schw. f. rechnen, karst.
racente, *racenteah(g)* f. kette (ahd. *rah-hinxa*).
racu f. erzählung, rede; zu *reccan*.
rád f. ritt, expedition; ein runenname (zu *ridan*). — *hors* n. (Esther 145 b) reitpferd. — *mægen* reiterei.
gerád n. einrichtung, bedingung, verhältnis.
gerád gerüstet, verständig.

rador s. *rodor*; *rædost* s. *hrape*.
ræcan prt. *ræhte* reichen. — *ge-* erlangen, erreichen.
áræd bereit Wand. 5.
ræd m. rat, hilfe, weisheit, überlegung, beschluss. — *bora* m. berater. — *faest* weise, entschlossen. — *léas* ratlos.
rædan (ge-) prt. *reord-réd* raten, beraten, beschliessen, herrschen; part. *rædend* herrscher. — *be°* berauben. — *for°* verraten.

rædan (ge-) schw. lesen.
 rædan (ā-, be-, ge-) prt. rædde bereiten.
 ræde- zu pferde. — °cempa, °wiga m.
 reiter. — °here m. reiterei.
 geræd n. plan, absicht.
 geræde n. reitzug, geschirr (des pferdes).
 rædels m. rätsel.
 ræden (nn) f. abmachung (ahd. reiti).
 rædic Gl. rettig (lat. radicem).
 rædig bereit, ne. ready (ahd. bireiti).
 ræding f. lektüre, text.
 rædlīce s. hrædlīce.
 berædne für berædde beraubte.
 ræfnan (ā-) schw. ausführen.
 ræfsan schw. tadeln, schelten.
 ræfter (ræfter?) m. balken.
 ræge schw. f. rehkalb (zu rā).
 rægeræsa muskel des rückgrats (zu an-
 reigjask).
 ræghār rehgrau; zu ræge.
 ræhte prät. zu ræcan.
 ræpling m. gefangener.
 ræps m. responsorium.
 ræran (ā°, upā°, ge°) schw. errichten, er-
 heben (zu rīsan).
 ræs m. ansturm, angriff; ræsan schw.
 anstürmen, losstürzen.
 ræs- rat in ræsbora m. ratgeber.
 ræscettan flimmern.
 ræsn Gl. haus = ærn.
 ræst s. rest.
 ræswa m. fürst. — ræswian herrschen.
 rætt Gl. ratte.
 ræpe = rēpe.
 áráfian loswickeln Anz. XI 125.
 ragu flechte.
 ráhdéor n. reh.
 ramm m. widder.
 ranc adj. stolz, hochmütig.
 rand m. rand, schild. — °wiga, °wigend
 krieges. — °béah(g) m. schildbuckel.
 rāp m. strick, seil.
 rāpincel n. kleiner strick.
 rārādumbla, -e m. f. rohrdommel.
 rārīan heulen, brüllen.
 rārung f. heulen.
 árasian finden, entdecken, ertappen.
 rape s. hrape.
 ráw, ráw f. reihe.
 réad rot. — °fah rot bemalt.
 réaf n. gewand, kleid (ahd. roub). —
 °lác n. räuber. — réafere m. räuber.
 — réafian (be°, ge°) rauben, berauben.
 rēc m. rauch.
 récan (ge-) prt. róhte sich kümmern;
 recce°, recelēas adj. sorglos.
 reccean (ge-, ā-) prt. reakte erzählen, er-
 klären; regieren. — recceand m.berater.
 reced n. haus, gebäude (andd. rakud).
 récels m. weihrauch; zu rēc.

récene, ricone adv. schnell.
 rédehere s. réde-. — redre zu hrape.
 gerēfa, girēba beamter, aufseher, graf.
 rēgn, rēn m. regen. — °scūr regenschauer.
 — °wyrn regenwurm.
 regn-heard sehr fest. — °péof m. erzdieb.
 geregne, gerēne n. schmuck.
 geregnian, gerénian anordnen, bereiten,
 schmücken.
 rēgol, reogol m. regel. — °líc der regel
 gemäss. — °sticca m. lineal (reogolian
 linieren). — °weard m. abt?
 recht s. riht. — rehte prt. zu reccean.
 remian ausbessern Herrig 101, 311.
 rempan schw. v. laufen, sich übereilen.
 renf s. reub. — gerénod zu geregnian.
 rendegn m. hausmeister (zu ærn, ræsn).
 réo s. rye.
 réocan prt. réac dampfen, riechen.
 réodan prt. réad röten.
 réof, reuf incusatio.
 réofan prt. réaf bersten; zerreißen.
 reogol s. regol.
 reohhe f. fannus Gl.
 réol haspel, ne. reel.
 réonig adj. traurig. — °mód adj. dasselbe.
 gertonian schw. sich insgeheim bereden.
 reord f., gereord n. sprache, stimme. —
 °berend mensch.
 gereord n., gereordung f. mahlzeit. —
 reordian (ge-), nrðhbr. hriordia essen,
 speisen.
 reordian sprechen.
 réost Gl. teil des pfluges (ahd. riostar).
 réotan prt. réat weinen, klagen. — réoteg
 klagend.
 réowlic traurig, s. hréowlic.
 réowsung (be-) s. hréowsung.
 répan, rýpan prt. rýpte rupfen, raufen.
 rest, ræst f. rast, ruhestätte, lager. —
 geresta m. gemahlin. — réstan (ge-)
 rasten, ruhen. — ræstedæg ruhetag.
 résung f. das raten.
 rétan (ā-, ge-) trösten, erfreuen; zu rót.
 répe, °mód strenge, hart, grausam. —
 répness f. strenge, harte.
 répra, rædra — gerédra m. ruderer.
 gerépru n. pl. ruderzeug.
 reub Gl. incusatio, causa.
 réwett n. rudern, fahrzeug; zu rówan.
 ribb n. rippe.
 ribbe pflanzenname.
 rice adj. mächtig; adv. riclice.
 rice n. reich, regierung.
 ricene, rycone, rēcene schnell, schleunig.
 riceter n. macht, gewalt, ehrgeiz.
 ricstan herrschen.
 rīdan (ge-), prt. rád reiten, fahren. —
 ge° okkupieren. — of° einholen, über-
 fallen.

ridda m. reiter. — *riddere* ritter.
ridusan baumeln?
rif freigebig.
rifelêde, gerifod runzlig ESt. 11, 66.
rist f. mantel.
ristar m. sichel (zu *ripan*).
rignan prt. *rignde* (und *rân*) regnen (zu *rëgn*).
riht n. recht; *a°*, *on°* richtig.
riht, ryht, reoht (adv. -e) recht, wahr (got. *raihits*). — *°gelýfed* rechtgläubig. — *°lagu* st. f. gerechtes gesetz. — *°regol* regel. — *°lécean* (ge-) in ordnung bringen, belehren. — *°spell* wahre kunde. — *°wis* gerecht. — *°wisend* rechtsgelehrter. — *°wisness* f. gerechtigkeit.
rihtan (ge) prt. *rihte* richten, bearbeiten.
rihte adv. stracks.
geriht n. ordnung.
rim (ge-) n. zahl; *riman* schw. zählen.
rima, reoma m. rand.
riman (á-) schw. herzählen; aufsagen.
rinan s. *rignan*.
rinc m. held, kriegler, mann.
rind f. rinde.
rinnan = *yrnan*.
rip (ge-) n. ernte, herbst.
ripan prt. *râp* ernten. — *ripe* reif. — *ripere* m. schnitter. — *ripian* (ge) reifen.
risan I 434 = *hrisian*?
risan (ge-, á-) prt. *râs* sich erheben.
gerisan st. sich passen, ziemen; *gerisenlic* (adv. -e) anständig, schicklich.
gerisne adj. passend, schicklich.
gerisnu n. plur. rechte, zubehör.
rip f. bach.
rixian s. *ricsian*.
rocc m. rock.
roccian XVII 109 wiegen, ne. *to rock*.
roccettan rülpfen.
rôd f. stab, kreuz. — *rôde-hengen* f. kreuzigung. — *°tác* n. kreuzeszeichen. — *°tréo* kreuz.

rodness f. rôte.
rodor (Elene *radur*) m. himmel (as. *radur*).
rôf berühmt, tüchtig, tapfer.
be-, birofen part. beraubt.
rôhte part. zu *récan*.
rómian besitzen? wonach streben?
ropp eingeweide.
rose, rôse schw. f. rose.
rôt (*°lice* adv.) froh, heiter.
rottian (ge°, for°) verfaulen, verwesen.
rott adj. schön.
rôpor n. ruder. — *girædra* s. *gerépra*.
rôw f. ruhe; adj. sanft, ruhig, annehm.
rôwan (ge-) prt. *réow* rudern, zu schiffe fahren. — *be°* umfahren. — *oð°* wegfahren.
ruddoc m. rotkehlchen Gl.
rudu f. rote farbe.
rûh, gen. *riúwes* rau.
rûm n. raum. — adj. weit, geräumig. — *°heort*, *°môd*, *°môdlic* hochsinnig, grossherzig.
rûn f. geheime beratung, geheimnis. — *°stæf* m. rune. — *°wita* m. ratsherr.
rûnian flüstern, sich leise beraten (ahd. *rûnên*).
rûst m. rost. — *°ig* rostig. — *°ian* rosten.
gerýde adj. gelegen, passend.
ryge, arch. *rygt* m. roggen (an. *rugr*).
ryhe, réo f. decke (zu *rûh*).
ryman (ge-) prt. *rynde* räumen, platz machen, erweitern (zu *rûm*). — *rymet* n. freier raum.
gerýne n. geheimnis (zu *rûn*).
ryne m. lauf.
rynel m. bach; (kent. *renel*) läufer.
rypan plündern, rauben. — *be°* berauben. — *rypere* m. räuber.
gerysen s. *gerisnu*.
rysc m. f. binse. — *°pyfel* desgl.
rysel pl. *°as* m. fett.

S.

sá eimer, ne. *soe*.
gesaca m. widersacher.
sacan (ge-) prt. *sóc* kämpfen, streiten (got. *sakan*). — *for°* abschlagen, verweigern. — *on°* bekämpfen. — *wid°* widerstreiten.
sácerd m. priester (altir. *sácerd*). — *°bana* m. priestermörder. — *°hád* m. priesterliche würde.
sac-full zänkisch. — *°léas* schuldlos.
sacu gen. *sæcce* f. streit, kampf.
gesadian sättigen; zu *sæd*.
sadol m. sattel. — *°felga* pella.

sæ m. f. see, meer. — *°cocc* m. krabbe. — *°cyrr*, *°cír* m. rückkehr der see. — *°fasten* n. seefestung. — *°fór* f. see-fahrt. — *°grund* m. meeresgrund. — *°láf* f. überbleibsel, die das meer gelassen hat. — *°léode* m. plur. seeleute. — *°lida* m. seefahrer. — *°gemære* see-küste. — *°mann* m. seemann. — *°rima* m. gestade. — *°rinc* m. seeheld. — *°gesët* küste? — *°stréam* m. meeresstrom. — *°swealwe* f. uferschwalbe. — *°weall* m. meeresmauer. — *°wicing* m. seefahrer? — *°ýp* f. meereswooge.

sæcc s. *sacu*.
sæd adj. satt.
sæd n. m. saat, geschlecht. — *°léap* m. korb für samen.
sæde = *sægde* zu *seegan*.
°ségan (ge-) schw. fällen, vernichten. — *on°* opfern. — *onsægedness* f. opfer.
sægen (ge-) f. aussage, äusserung, erzählung.
sæl n. saal = *sele*.
sæl m. f. glücklicher umstand, günstige zeit, gelegenheit, zeit. — *sælan* (ge-) schw. zu teil werden, zufallen.
sælan (ā-) schw. anseilen, anbinden (zu *sāl*).
gesælig, *°lic* glückselig, glücklich.
sæltan (ndhbr.) salzen; zu *sealt*.
sælp (ge-) f. glückseligkeit, glück (ahd. *sālida*).
sæme adj. schlecht.
sæne adj. lässig, träge, langsam.
sæp n. saft (ahd. *saf* aus lat. *sāpa*).
sæppe schw. f. tanne (vgl. frz. *sapin*).
sæt, *sætung* f. hinterhalt.
sætlan, *sætlan* schw. auflauern.
sætern(es)dæg samstag (lat. *Sāturni dies*).
sæwet n. säen.
(sagian) s. *segan*.
sāgol m. knüttel.
sagu st. f. säge (: ahd. *sēga*).
sagu st. f. aussage, bericht.
sahilian versöhnen.
sahtness f. versöhnung.
sāl m. seil, strick.
sælde = *sealde* prt. zu *sellan*.
sālness f. schweigen (vgl. got. *sīlan*).
sālor saal = *sāl*, *sele*.
salu, *°brūn* schmutzifarbig. — *sahwīg-pāda* graurockig.
sālum dat. pl. zu *sāl*.
sam — *sam*, *sam* — *pe* ob — oder.
sam-, *som-* (verkürzt für *sóm-*) in zstzg. halb. — *°ewicu* halbtot. — *°worht* halbfertig.
same ebenso. — *swā same* gleicherweise.
æt-, *tō-samne* adv. zusammen. — *samnian* (ge-) sammeln. — *samnung* (ge-) st. f. versammlung.
samod, *somed* adv. zusammen (got. *samaþ*); dazu. — präp. mit.
samwist f. ehe, gemeinschaft.
sand, gen. -es n. sand, ufer. — *°hyll* m. düne. — *°ig*, *°ihte* sandig.
sand f. botschaft.
sand f. mahlzeit.
sang m. gesang. — *°craft* dichtkunst.
sāpe schw. f. seife. — *sāpbox* seifenbüchse.
sār, *°lic* schmerzlich. — n. schmerz, gram. — *°e* adv. schmerzlich. — *°ness* f. schmerz.

sārettan betrübt sein.
sārgian (ge-) verwunden.
sārig, *°ferhð*, *°mód* traurig, betrübt, ne. sorry.
sarwo s. *searu*.
sāwan (ge-) prt. *sēow* säen.
sāwol obl. *sāwle* f. seele (got. *saiwala*).
sca-, *scæ-* s. unter *scea*.
scægp eine art schiff (aus an. *skeip*).
scēnan aufbrechen, öffnen (an. *skeina*).
scale wagschale, ne. *scale* (aus an. *skál*).
sceacan (ge-) prt. *sceōc* schwingen, zittern, beben, sich schwingen, eilen. — *ā-*, *on-* schwingen, schütteln, erschüttern.
sceacēre m. räuber (ahd. *scāhhāri*).
sceacga m. haar.
gesceād n. unterscheidung, bescheid.
sceādan (ge-) prt. *scēd* scheiden (got. *skaidan*).
sceadu f. schatten. — *°geard* schattiger garten.
sceadwian (ge-) schatten geben, beschatten.
sceādwiis (ge-) verständig, klug. — *°niss* f. klugheit.
gesceādwyrt pflanzenname.
sceāf (*scāb-fōt* Ep.-Gl.) pansus.
scēaf pl. *scēafas* m. garbe (ahd. *scoub*).
sceafan (ge-) prt. *sceōf* schaben.
sceafa m. schabeisen, hobel.
sceaft m. schaft; speer.
gesceaft f. n. schöpfung, geschöpf, geschick.
sceal s. *sculan*.
scealc m. knappe, dienstmann (got. *skalks*).
scealdpýfel m. alge, meergras.
scealfor m. mergus (ahd. *scarbo*).
scealu f. schale, hülse.
sceamian schw. sich schämen. — *sceam-lic* schmähhlich. — *sceamu* st. f. schmach, schande.
sceamul m. schemel.
sceand (*°lic*) schändlich. — f. schande.
sceanca m. schenkel.
sceāp, nrðbr. *scīp* n. schaf.
gesceapeniss f. schöpfung.
gesceap n. geschöpf, schicksal.
scear n. scheere.
scear, *scær* n. pflugschar.
sceard zerbrochen, schartig, beraubt.
scearn n. kot, unrat.
scearp, *°lic* (e adv.) scharf. — *°ness* f. schärfe.
scēat pl. *°as* m. schoss, ecke, himmels-gegend.
sceatt pl. *sceattas* m. geld (got. *skatts*); eine bestimmte münze; tribut.
sceāp f. scheide, ne. *sheath* (ahd. *sceida*).
sceapa feind, kriegler, teufel (zu *sceppan*).
(sceapan) s. *sceppan*.
sceadele X 58?
scéawére m. späher, spion.

scéawian (ge-), gescéawian zeigen, schauen (ahd. *scouwōn*). — *geōnd*^o bedenken, überschauen. — *scéaurung* f. anblick.
scell f. schale, ne. *shell* (zu *scealu* schale).
scenc m. becher.
scencan prt. *scencte* einschenken.
scendan schw. schänden, beschimpfen.
scēne, *sciēne* s. *scýne*.
sceoh pl. *sceós* m. schuh (got. *skōhs*).
sceocca = *scucca*.
sceoft f. schaufel.
sceoh scheu.
sceolde prt. zu *sculan*.
sceolfan prt. *scealf* schwanken.
sceolh gen. *sceoles* scheel; ^o*ige* desgl.
sceom-, *sceon-* s. unter *sceam-*, *scean-*.
scēon (ge-) schw. zufallen, zu teil werden.
sceop m. dichter. — ^o*leoð* n. gedicht. — ^o*gereord* n. dichterische sprache.
sceorfan prt. *scearf* schürfen.
sceorp n. kleidung, kleid.
sceort (adv. ^o*lice*) kurz (lat. *excursus*). — ^o*niss* f. kürze.
sceot n. schuss.
gesceot n. geschoss; eile?
scēotan (ge-) prt. *scēat* schiessen; sich schussartig (schnell) irgend wohin begeben, sich stürzen. — *on*^o ziehen. — *under*^o unterstützen. — *ut*^o münden.
scēotend m. schütze.
sceotian schiessen.
scepen kent. = *scypen*.
sceppan, *sceppan*, *scyppan* (ge-) prt. *sceóp* schaffen.
sceppend, *scieppend*, *scyppend* (nrđh. kent. *sceppen*) m. schöpfer.
sceptlōan plur. schwungriemen am speer (zu *sceaft*).
sceptog schwungriemen am speer (zu *sceaft*).
sceþ kent. = *scear*.
scēran, *scyran* (ge-), prt. *scear* schneiden, zerschneiden, zerhauen; scheren.
scerian = *scyrwan*. — *scép* = *sceáp*.
sceōðau prt. *sceōd* schaden (got. *skapjan*).
scieccels, *scieccing* m. mantel (ahd. *scēcho*).
scid n. scheid.
scild pl. *scildas* m. schild (got. *skildus*). — ^o*burh* f. schildmauer. — ^o*freca* held mit schild. — ^o*hréoda* schildschmuck. — ^o*wiga* kriegler mit schild.
scildan (ge-) prt. *scilde* schützen.
scilden gen. *scildenne* f. das schützen.
scilling m. schilling (got. *skilliggs*). — ^o*rīm* schillingzählung.
scīma m. schein, glanz; zu *scinan*.
scinan (ge-) prt. *sceān* scheinen.
scindan (ge-) = *scendan*.
scinn n. fell, haut (aus an. *skinn*).
scinn, ^o*lác* zauberei. — ^o*læcca* m. zauberer.

scinna, *scinnēre* m. dämon, böser geist; schauspieler.
scip pl. *scipu* n. schiff. — ^o*flota* m. wiking. — ^o*here* schiffsheer, flotte. — ^o*hlæst* m. schiffsladung. — ^o*rāp* m. schiffstau.
scipen = *scypen*.
gescipian sich einschiffen.
scīr (adv. -e) glänzend, hell. — ^o*mæled* hell bemalt.
scīr f. provinz, gau (ahd. *scīra*). — ^o*man* m. einwohner der provinz. — ^o*geréfa* gaugraf, vorsteher einer provinz.
scīran schw. anordnen, beschliessen.
sco- s. unter *sceo-*.
scocha lenocinium Ep.-Gl.
gescód s. *sceppan*. — *scóf* prt. zu *sceafan*.
scēhēre (Leid.-Gl.) schuster: zu *sceoh*.
scól f. schule (lat. *schōla*). — *gescōla* m. mitschüler. — *scoliēre* m. gelehrter.
scotian = *sceotian*.
scraf pl. *scrafu* n. höhle.
scraf ibis.
scréadian abschneiden.
scréawa m. spitzmaus.
scrēpan prt. *scrēp* kratzen.
scric *turdus*, ne. *shrike*.
scrīfan prt. *scráf* verführen, (strafe) verhängen; beichte hören. — ^o*for*^o, ^o*fær*^o verurteilen.
scrift m. f. beichte.
scrīn n. lade (lat. *scrinium*).
scrincan (ge-) prt. *scranc* verdorren, einschrumpfen.
scrīðan prt. *scrād* schreiten, wandern.
scrūd dat. *scrýd* n. kleid. — *scrýðan* (ge-) prt. *scrýðde* bekleiden.
scūa obl. *scūan* schatten (got. *skuggwa*).
scucca m. böser geist, teufel.
scūfan prt. *scēaf* stossen. — *ā*^o losschieben. — ^o*for*^o vertreiben.
sculan prät.-präs. sollen, werden (futur.).
sculdor m. schulter.
ā-, *onscunian* (-*sceonian*) verabscheuen, hassen.
scūr pl. ^o*as* m. schauer, regen; angriff im kampf, sturm. — ^o*beorg* f. mauer? — ^o*heard* sturmfest.
scy- s. *sci-*, *sce-*.
gescý n. paar schuhe (zu *sceoh*).
tōscýftan schw. verteilen.
scýhan raten, antreiben.
scyl tönend?
scylcen f. magd (zu *sceale*).
scýld f. schuld. — *scýldig* schuldig. — *scýld(i)gian* sündigen.
gescýldru pl. schultern (zu *sculdor*).
scýlf m. zinne, spitze.
scyndan = *scendan*.
scyndan schw. eilen.
scýne, *sciēne* schön (andd. ahd. *scōm*).

scynna s. *scinna*.

scypen, kent. *scepen* f. schuppen, stall.

scýr scheuer Gl.

gescyrðan schw. abschneiden (zu *sceard*).

scyrpan prt. *scyrpte* schärfen, ermuntern (zu *scearp*).

gescyrpla m. anzug, kleidung (zu *sceorp*).

gescyrtan schw. verkürzen (zu *sceort*).

ā-, *bescyrwan* (-*scyrīan*) absondern, abtrennen, berauben.

gescyrwan bestimmen, zuerteilen.

scýte m. schuss. — *°heald* abschüssig.

scýte schw. f. tuch, segel, ne. *sheet*; zu *scēat*.

scýtel, arch. *sciutīl* m. geschoss; schloss, riegel.

sē art. der; rel. welcher.

se (spät) = *swā*.

sealf f. salbe. — *sealfīan* salben.

sealh pl. (arch.) *salhas* m. weide, ne. *sallow*.

sealm m. psalm. — *°scop*, *°wyrhta* m. psalmist.

sealobrin s. unter *salu*.

sealt n. salz (got. *salt*). — adj. salzig. — *°fæt* salzfass. — *°stān* salzfels. — *°ýð* meereswooge.

sēam m. saum. — *°sticca* X 58?

sēar trocken, dürr. — *sēarian* trocknen.

searu n. f. kunst, geschicklichkeit; list, hinterhalt, verrat; rüstzeug, rüstung. — *°craft* m. hinterlist. — *°gimm* edelstein. — *°panc* klugheit. — *°pancol* geschickt, klug. — *searwīan* aussinnen.

sēað m. brunnen; grube.

seax n. schwert, messer.

sēcean (ge^o) prt. *sōhte* suchen, besuchen, aufsuchen (got. *sōkjan*).

sēcġ m. mann, held. — *°róf* heldenschaar?

sēcġ m. n. schilf, ne. *sedge* (ahd. *sahar*).

sēcġ f. schwert.

sēcġ m. ocean Zacher IV 192.

sēcġan (ge-) prt. *sægde* sw. sagen. — *ā^o* vollständig sagen. — *fore^o* vorher sagen.

sēfa sinn, geist.

sēfte adj. sanft, freundlich (ahd. *senftī*); s. *sōfte*.

sēftness st. f. freundlichkeit.

sēgel m. n. segel. — *°gierd* mast.

sēgen m. feldzeichen (lat. *signum*).

gesēgenlic sichtbar; zu *sēon*.

sēġlian (ge-) segeln.

segne schw. f. netz (ahd. *segina*, aus lat. *sagēna*).

sēġnian, *sēnian* segnen, sich bekreuzigen.

seht, *sæht*, *sæht* versöhnung, vergleich.

sehðe nrðbr. ecce.

sēl, *sēl* comp.-adv. besser; zu *sētra*.

sēld n. sitz, thron = *setl*.

geselda m. hausgenosse.

sēldan adv. selten; kompar. *sēldnor*.

sēld-cūð, *°lic* seltsam, wunderbar. —

°cyme m. seltener besuch. — *°hwænne* adv. selten.

sēle m. saal. — *°dréam* m. hallenjubil.

— *°sēcġ*, *°peġn* m. mann der halle.

sēlf, *sēlfa* selbst. — *°willes* adv. freiwillig.

sēllan (ā^o, ge^o) prt. *sealde* geben, übergeben.

sēllīc (= *sēld-līc*) seltsam, wunderbar.

sēlma m. bettstelle.

sēlra (nrhb. *sēlra*) compar. zu *gód*.

sēman (ge-) versöhnen (zu *gesóm*).

sēncan prt. *sēncete* (be^o) versenken (got. *sagġjan*).

sēndan (ā^o, ge^o, on^o) sw. schicken (got. *sandġan*).

sēnep senf (ahd. *sēnaf* aus lat. *sinapi*).

sēnian s. *seġnian*.

sēo s. *sē*.

sēo f. pupille (zu *sēon*).

sēoc krank, siech. — *°ness* f. krankheit.

sēocan kent. Ps. v. 110 für *sēcan*.

seofīan seufzen Beitr. X 507.

seofon flekt. *syfone* sieben. — *°tig* siebenzig.

— *°styrre* n. siebengestirn. — *°týne* siebenzehn. — *seofoda* siebenter.

seohhe f. seihe; zu *sēon* sehen.

seole n. seide (ne. *silk*).

seolfor, *seolofer* n. silber (got. *silubr*). — *seolfren* silbern.

seolh pl. *sēolas* m. robbe, seehund.

seomīan weilen.

sēon (ge-) prt. *seah* sehen. — ge^o wiedersehen. — *ofer^o* herübersehen. — *for^o* geringschätzen.

seonoð m. synode.

seonu, *sinu* pl. *seonowe* f. sehne (ahd. *sēnawa*). — *seonobend* kniefessel.

seorðan st. moechari.

sēoðan prt. *sēað* kochen.

sēoðe fem. zu *sēðe*. — *seoððan* = *sīððan*.

seowīan (ā-, be-) nähén (got. *sūġan*).

serce s. *syrce*; *serwan* s. *syrwan*.

sēss m. n. sitz. — *sēssīan* sich setzen.

sēster m. sester (lat. *sextarius*).

sēt (ge-) n. sitz; stall.

sētl n. sitz; quartier; *tó settle sīġan* untergehen. — *°gang* m. sonnenuntergang.

gesetniss f. bestimmung, testament.

settan (ge-) schw. setzen, festsetzen, bestimmen (got. *satġan*). — *ā^o* hinsetzen, hinlegen. — ge^o besetzen. — *of^o* bedrängen. — *wīð^o* verurteilen.

settung f. beschäftigung.

sēðe welcher; femin. *sēoðe*.

gesēðan schw. bestätigen, beweisen (zu *sóð*).

ásēðan schw. sättigen (got. *sōþġan*).

sibb f. friede, freundschaft, verwandtschaft (got. *sibja*). — *°leger* n. blutschande. — *°sum* freundschaftlich. — *°sumness* f. friede.

gesibb verwandt. — *gesibbad* verbündet.

— *gesibbsum* friedfertig. — *gesibbsumian* sich aussöhnen.

sican st., *siccettan* schw. seufzen.

siccetung f. das seufzen.

gesiclod krank; zu *séoc*.

sicol m. sichel.

sicor (Cur.-Past.) sicher aus lat. *sécūrus*.

síd geräumig, ausgedehnt. — *side* adv. weithin.

side schw. f. seite. — *sidwág* m. seitenwand.

sídu m. sitte, anstand (ahd. *situ*).

sífe, arch. *sibi* st. n. sieb. — *sífian*, *siftan* sieben. — *sífeða* m. spreu.

sifun s. *seofon*.

sigan (ge-) prt. *sáh* sinken, sich neigen.

sige m. sieg. — *°béacen* n. siegeszeichen.

— *°drihten* siegreicher fürst. — *°éadig*

siegreich. — *°folc* n. siegreiches volk.

— *°léan* n. siegesbeute. — *°rice* n.

siegreiches reich. — *°róf* siegreich. —

°púf m. siegesfahne.

sigel m. sonne.

sigel siegel; spange.

siglan = *seglian*.

sigere, arch. *sigiri* m. schlemmer.

sigor m. = *sige*.

sigpe, arch. *sigpi* sichel, sense.

síht, *síht* zu *séon*.

gesíhp f. gesicht, anblick; das sehen.

simle immer (andd. *simblun*).

sin- in zstzg. = immer, beständig. —

°ceald stets kalt. — *°dréam* beständiger

jubel. — *°fulle* paliurus. — *°gál*, *°gáles*

adv., beständig. — *°huurfol* kugelrund.

— *°niht* f. ewige nacht. — *°sceapa*

unversöhnlicher feind. — *°gesinscipe* m.

ehe. — *°sorg* f. stete sorge.

sin person.-pron. sein.

sine n. schatz (as. *sink*). — *°fæt* kleinod.

— *°geweðe* kostbarer becher. — *°pegu*

empfang von geld.

sinewealt kugelrund.

singan (ge-) prt. *sang* singen. — *á°* vortragen.

sinnan prt. *sann* einhergehen, streben.

sinoð s. *seonod*; *sinu* s. *seonu*.

sio- s. *seo-*. — *sion* pupilla = *séo*.

sittan (ge-) prt. *sæt* sitzen, sich setzen.

— *ge°* sich niederlassen; besetzen. —

for° versäumen, verpassen. — *on°* sich

entsetzen, sich fürchten.

síð compar. adv. später. — *síðast* adj. sup. der letzte.

síð (pl. *°as*) m. gang, reise; mal (got.

sinþ). — *°fæt* m. n. reise (vgl. anord.

feta, ahd. *fëzzan*). — *°werod* n. schar

auf einem kriegszuge.

gesíð m. genosse, gefährte.

sípe = *sigðe*.

síðemest letzter: zu *síð*.

síðian gehen, reisen.

síððan, *seoððan* adv. darauf, später. —

comp. seitdem, sobald als.

siuwide, *siwide* zu *seowian*.

six sechs. — *°ta* sechster. — *°tig* sechzig.

slactian (á-, ge-) nachlassen, müde werden.

tósláfian (H.-Ród.) zerschneiden.

slép m. schlaf. — *°léast* st. f. schlaflosigkeit.

slépan prt. *slép* und *slépte* schlafen (got. *slépan*). — *on°* entschlummern.

sléwð f. schlaffheit, trägheit; zu *sláw*.

sláhporn m. schlehdorn zu *sláh* schlehe.

sláuwyrn m. regenwurm.

sláw, *°lic* träge. — *sláwian* zögern.

sléac schlaff, matt. — *°ness* f. schlaffheit.

sléan prt. *slóh* (ge°, of°, á°) kent. nrdhbr.

slán schlagen, erschlagen. — *be°* be-

rauben. — *for°* zerschlagen. — *ge°* er-

kämpfen. — *tó°* zerschlagen.

slecg hammer.

slege m. schlag; mord; niederlage (as.

slegi). — *°fége* durch schlag zum tode

bestimmt.

slí, *slíw* schlei.

slíc = *slecg*.

slíðan prt. *slád* gleiten.

slíðor schlüpfrig.

slíht m. gemetzel (zu *sléan*).

slípor (Scint.) schlüpfrig.

slítan (á-, ge-, tó-) prt. *slát* zerreißen.

slíte m. riss, biss.

slíðe, *slíðen* gefährlich, wild.

slíðheard böse, niedrig.

slóh prt. zu *sléan*.

slota (Scint.) m. mundvoll.

slúma schlummer.

slúpan prt. *sléap* schlüpfen.

slýfe schw. f. ärmel.

slýpan prt. *slýpte* abstreifen.

smæccan schmecken.

smæl klein, gering.

smære wange.

smæte geläutert.

sméagan prt. *sméade* beraten, forschen.

— *á°*, *purh°* aussinnen, durchdenken.

sméa-líc fein, kunstvoll. — *°mète* m.

(Verc.-Hom. 22b) leckerei. — *°wyrhta*

X 59 feinarbeiter.

smédema, *smeoduma* m. feines mehl.

smélt, pl. *sméltas* ein fisch.

sméocan prt. *sméac* rauchen.

smeoru gen. *smeorwes* n. talg, salbe.

smercian (Scint.) lächeln.

smereniss f. salbe.

smerian salben.

bismerian s. unter B.

sméðe adj. glatt.

smíc m. rauch = *smýc*.
smícor zierlich, schön.
smígel laufgraben.
smírwan = *smyrwan*.
besmítan prt. *besmát* beschmutzen.
besmítenys f. befleckung.
smítta m. fleck, atom.
smíð pl. *as* m. schmid (ahd. *smíd*).
smíðian (*á*-, *ge*-) sw. v. schmieden.
smíppe schw. f. schmiedewerkstatt.
smoca m. rauch, dunst. — *smocían* rauchen.
smolt (= *smylte*) adj. heiter. — *regn* sonnenregen.
bismor s. unter *B*.
smorper dunst, rauch.
smúgan prt. *sméag* schmiegen. — *purh*^o durchforschen.
smýc, *smíec* m. rauch.
smylte heiter, milde (= *smolt*). — *smelt-hagol* (kent.) leichter hagelschauer. — *smyltness* f. die milde.
smýrian, *smýruan* schw. v. salben.
snaca Schlange.
snás bratspiess.
snáw m. Schnee.
snéd f. biss; zu *smíðan*. — *snédan* schw. zerschneiden. — *snédelpæarm* grossdarm.
snægel m. Schnecke.
snearh obl. *snéare* st. f. strick; saite.
snëll, *lic* kühn, mutig.
snéome adv. eilig (ahd. *sniumo*).
snéowan st. eilen.
snícan st. kriechen.
sníte schw. f. Schnepfe.
smíðan prt. *snáp* schneiden.
smíðstreo Gl. *gaçila*, *sisca*.
smíwan prt. *smíude* schneien.
snód f. Kopfbinde.
snoffa erbrechen.
snoflig erkältet.
snoru obl. *snore* f. Schwiegertochter.
snoter, *snot(t)or* klug (*lic* adv.); got. *snutrs*.
smíude adv. schleunig, schnell.
smýrian prt. *smýrede* eilen.
smýting f. *sternutatio* Gloss.
smýttu f. Klugheit; zu *snoter*.
besmýððan schw. v. berauben.
socce (pl. *as*) m. Schuh.
sócen f. Besuch.
soefn s. *suefn*. — *soelest* s. *sél*.
sófte adv. (ahd. *sanfto*) zu *séfte*.
sogeda m. aufstossen.
sóhte zu *secean*.
sol n. Schmutz, Kotlache.
sól n. Sonne; sonnenförmiger Kuchen? — *smínad* m. Kuchenmonat = Februar.
ásolcen part. träge. — *ness* f. Trägheit.

solor m. Söller (ahd. *solāri*, lat. *sōlārium*).
gesóm einmütig.
som- s. *sam-*.
sóna sogleich, bald (as. *sân* + ae. *á*). — *sóna swá* sobald als.
squndian = *sendan*.
sorg, *sorh* f. Sorge, Kummer (got. *saurga*). — *cearig*, *full* sorgenvoll. — *leas* sorglos. — *wylm* m. Wallung der Sorge. — *sorgian* bekümmert sein.
sót russ.
sott töricht; narr (aus afrz. *sof*).
sóð wahr. — neutr. Wahrheit. — *lice*, *tó-sóðan* in Wahrheit. — *cwide* m. wahrhafte Rede. — *cýning* m. wahrer König. — *fæst* adj. wahrhaft. — *fæstnyss*, *fæstniss* st. f. Wahrhaftigkeit. — *gidd* wahres Lied. — *spell* n. richtige Mitteilung. — *wundor* n. wahres Wunder. — *sóðe*, *sóðlice* adv. wahrhaftig.
spáca Speiche.
spadu st. schw. f. Spaten.
spæc f. = *spæc*.
spær Sparkalk.
spærhabuc m. Sperber; zu *spearwa*.
spær-hende sparsam.
spétan prt. *spétte* speien. — *be*^o bespeien.
spétlan = *spétan*.
spæld, *spátl*, *spádl* n. Speichel.
spaldur Asphalt.
spanan prt. *spón* *spéon* verlocken. — *for*^o desgl.
spannan prt. *spéonn* spannen.
gespann Fibula?
sparen von Kalk; zu *spær* Kalk.
sparian sw. v. sparen, schonen.
spearca m. Funken.
spearwa m. Spatz. — *spear*-, *spær-hafoc* m. Sperber.
spearwa m. Wade.
spearwa m. Sparsamkeit?
spæc s, *spic*. — *spæc* kent. = *spæc*. — *spæcan* kent. = *sprecan*.
spæcca m. Fleck. — *spec-fáh* bunt.
spéd f. Erfolg, Glück; Vermögen (ahd. *spuot*); zu *spówan*. — *spédan* prt. *spédde* Erfolg haben, eilen. — *spédig* erfolgreich; reich.
spæld Fackel.
spélian (*ge*^o, *á*^o) vertreten, ersetzen.
spëll n. Kunde, Erzählung; Evangelium (got. *spill*). — *boda*, *spella* m. Erzähler; Apostel. — *spellian* mitteilen, predigen, verkündigen.
spendan (*á*-, *for*-, *ge*-) sw. ausgeben.
spéow zu *spówan*.
spere st. n. Speer (pl. *speoru*).
spic n. Speck.
spild, arch. *spilth* m. Vernichtung.
spillan (*ge*^o, *for*^o) sw. v. vernichten.

spinel f. spindel.
spinnan prt. *spann* spinnen.
spittan X 36?
spitu m. bratspiess.
spūcan st., *spūcian* schw. speien.
spīwepa m. erbrechen.
spor n. spur.
spora m. sporn.
spornan s. *spurnan*.
spōwan (ge-) prt. *spéow* glücken, gelingen.
spræc, *spæc* f. sprache, rede.
sprædan schw. ausbreiten; sich ausbreiten.
gespræc n. verhandlung.
spræcan (ge-) prt. *spræc* sprechen, reden.
— *fore*^o fürsprechen. — *fore-spreoca* fürsprecher.
spréot pl. *as* m. spiess, stange.
spréotan prt. *spréat* spriessen.
sprindil Ep.-Gl. tenticum.
springan prt. *sprang* springen. — *ā*^o entspringen, verschwinden. — *úpā*^o aufgehen.
sprott (pl. *as*) m. sprotte.
spryng m. beule, bläschen; ursprung.
spurnan prt. *spearn* treten. — *æt*^o, *oð*^o anstossen mit dem fusse.
spurul gern tretend.
spynege schw. f. schwamm, lat. *spongia*.
spyrian (*ā*-, ge-) schw. v. aus-, nachspüren, nachfragen. — *æfter*^o folgen.
spyrt schw. f. korb.
staca m. pfahl.
stæf pl. *stafas* m. stab, buchstabe. — *liðre* schleuder. — *plega* elementarschule.
stæfnan wechseln.
stæg Ep.-Gl. stagnum.
stægel steil.
stæl m. stelle.
stélan festsetzen, einrichten. — *ge*^o beschuldigen. — *ofer*^o überführen.
stæl-here m. schleichheer. — *hrán* m. lockrenntier.
stældwyrðe brauchbar, wertvoll.
sténa m. steinkrug. — *stánen* steinern.
stæpe pl. *stæppas* m. schritt. — *mæl* n. länge eines schrittes. — *mælum* schrittweise, stufenweise.
stæppan, *steppan* prt. *stóp* schreiten. — *fore*^o voranschreiten.
stér n. erzählung (aus lat. *historia*?).
stér star (ahd. *stāra*).
stæð pl. *staðu* n. gestade.
stæððig (ge-) steig.
stakian stehlen.
stahu st. f. diebstahl, räuberei.
stamm, *stamor* stammelnd. — *stamorian* stammeln.
stán (pl. *as*) m. stein, fels (got. *stains*). — *fæt* n. steinkiste. — *hlið* n. felsabhäng. — *hof* steinsaal.

standan (ge-) prt. *stód* stehen, sich stellen.
— *æt*^o an etwas stehen; stille stehen.
— *be*^o umstehen. — *for*^o, *under*^o ver- stehen. — *ge*^o ergreifen, erfassen. — *of*^o stehen bleiben. — *tó*^o ausbleiben. — *wið*^o widerstand leisten.
stapol m. säule, pfosten.
stappan s. *stæppan*.
starian starren, anblicken.
stapelian (ge-) befestigen.
staðol m. grund, fundament; standort. — *éht* grundbesitz.
stealdan prt. *stéold* besitzen (got. *staldan*).
steall n. m. stelle, ort.
stéam m. rauch, ne. *steam*.
stéap steil, ne. *steep*.
stearc stark, fest. — *heort* beherzt.
stearn staar.
stéda, *stéda* m. hengst (zu *stód*).
stéde m. stätte, ort. — *ge*^o desgl.? — *fæst* standhaft. — *heard* stark?
stēfn, *stēmn* st. f. stimme.
stefn stamm.
stefn und *stefna*, ne. *stevan* vorderschiff.
stefnan (ge-) einrichten.
stēla = *steola*.
stēlan prt. *stæl* stehlen. — *be*^o sich da- von machen. — *for*^o wegstehlen.
stēli s. *stýle*.
ā-, *on*-, *stēllan* prt. *stealde* hinstellen, be- gründen, bewirken.
stēlmæle becher mit henkel? zu *stēla*?
embstem adv. abwechselnd.
bestēman schw. übergiessen.
stemnettan schw. stand halten?
stēnc m. geruch.
tōstencan kent. Gl. *dissipare*.
stēng m. stange.
stent 3. singl. präs. zu *standan*.
steola, *stēla* m. stiel.
stēop- in zstzg. stief-. — *bearn*, *cild* n. stiefkind. — *dohtor* f. stieftochter. — *fæder* m. stiefvater. — *mótor* f. stief- mutter. — *sunu* m. stiefsohn.
stēor f. steuer; regierung. — *bord* n. steuerbord, rechte seite.
stēor m. stier.
steorfa pest.
steorfan st. sterben (bes. durch hunger).
steorra m. stern (ahd. as. *stērro*).
stepegng stolzer schritt?
stēpel s. *stýpel*. — *steppan* s. *stæppan*.
stēran schw. wehräuchern; zu *stór*.
stercedferhð starken sinnes.
sticca stock (ahd. *stēccho*).
sticcemælum stückweise zu *stycce*.
sticfódder futteral, ständer für stöcke?
stice m. stich.
stician stecken.
sticol stechend; steil.

stihtan schw. einrichten, anordnen.

stiga oder *sttg* f. pfad.

stigan (ge-) prt. *stáh* steigen, besteigen.

— *á*^o herab, aussteigen; in die höhe steigen. — *níðer*^o herabsteigen. — *ofer*^o übertreffen.

stigian einen stall machen.

stigu st. f. stall, koben (ahd. *stia*).

stihtan prt. *stihle* anstiften, anregen.

stille adj. adv. still, ruhig = *stillness* f. ruhe.

stillan (ge-) schw. stillen, beruhigen. — *stillness* f. ruhe.

stincan (of-) prt. *stanc* riechen, ver- stehen.

stingan prt. *stang* stechen.

stiore kalb.

stíð, *°lic* fest, hart (adv. -e). — *°ferhð*, *°hygðe*, *°hýðig*, *°mód* adj. festen mutes. — *°ness* f. strenge.

stí-wita, *-weard* m. hausmeister.

stoc m. stock, klotz.

stod, *stoð* m. f. (kent.) pfofen.

stód n. rossherde.

stód prt. zu *standan*.

stóðla X 57 teil des webstuhls?

stofa m. (Corp.-Gl.) badestube (ahd. *stuba*).

stofn m. f. balken, klotz.

stól pl. *stólas* m. stuhl, sitz.

stóla stola.

stoppa m. becher.

stór m. weihrauch.

stór adj. gross (aus an. *stórr*).

storc m. storch.

storm m. sturm.

stów obl. *stóve* f. ort, stelle.

stráćian streicheln.

strác (*°lice* adv.) strenge Anz. XI 125.

stráde f. = *stride*.

strél m. f. pfeil. — *°bora* m. pfeilträger.

strél (aus *strægl*) s. *stregl*.

strén, *strén* f. bett.

strét obl. *stréte* f. strasse (aus lat. *strāta*).

strand m. strand.

strang, *°lic* stark (adv. -e).

gestrangian befestigen.

strapul (pl. *°as*) m. stiefel, lederhose.

stréam m. strom. — *°ráð* f. flussbett.

strew n. stroh. — *°berie* erdbeere.

strec = *strác*.

streccan prt. *streahte* strecken, dehnen.

— *á*^o ausstrecken.

strégan schw. streuen.

strégðan prt. *strægd* streuen.

strégl, *strél* vorhang (lat. *strāgulum*).

strene s. *strén*.

streng m. strang, strick.

strenge = *strang*. — *stren(g)ra* kompar.

zu *strang*. — *strenglice* adv. zu *strang*.

strengu, *strengð*, *streñ(c)ð* f. stärke.

gestréon n. vermögen, schatz. — *ge- stréonan* = *gestrynan*.

streowian streuen.

strica m. strich.

strícan prt. *strác* streichen.

striccan schw. stricken, flicken.

stricel m. trochlea.

stríðan prt. *strád* schreiten.

stride m. schritt.

striman Ep.-Gl. obniti.

striona = *ge-stréon*.

strúðan prt. *stréad* plündern, rauben.

strúðung f. plünderung.

strynan (ge-) sw. erwerben, gewinnen.

be-strypan prt. *strýpte* plündern.

bestuddian versehen, besorgen.

studding f. mühe, arbeit.

studu, *stuðu* f. pfofen, säule.

stund f. zeit, kurze zeit; *stundum* von zeit zu zeit.

stúntan betäuben.

stunt stumpf, dumm. — *stunta* m. tor.

stybb baumstamm.

stycce st. n. stück (ahd. *stukki*). — *styc(ce)- mðlum* stückweise.

styd n. ort.

styd = *stede*.

style, arch. *stéli* st. n. stahl (vgl. ahd. *stāhal*).

styllan schw. einen stall machen.

stýman prt. *stýmde* duften (zu *stéam*).

styntan (*á*-, *ge*-) schw. hemmen, aufhalten (zu *stunt*).

stýpel m. turm, ne. *steeple* (zu *stéap*).

stýran (ge-) sw. steuern.

styria m. stór (ahd. *sturio*).

styrian (*á*^o) sw. aufstören, antreiben.

styrman sw. stürmen, lärmern.

styrne ernst, streng.

styrnmód, *styrnemód* adj. grimmigen sinnes.

súcan prt. *séac* saugen.

súfl n. zukost.

ge-súfl adj. zur zukost gehörig.

sugga m. bachstelze.

sugu st. f. schwein.

suhterga, *suhtriga* m. neffe. — *suhfor-*

fæðeran pl. onkel und neffe.

gesulf = *gesufl*.

sulh gen. *súle(s)* pl. *syhl* pflug. — *°gesidu* was zum pflug gehört. — *°getéog* acker- gerät (vgl. unter *egeð*).

sum pron. ein, irgend ein, manch. — bei zahlworten etwa. — *°ping* etwas.

sumor gen. *sumera* m. sommer. — *°lida* m. sommerheer.

sunbéam m. sonnenstrahl (zu *sunne*).

sund m. n. schwimmen; meer. — *°wudu* m. schiff.

gesund, *°full*, *°full-lic* gesund, heil. — *an-sund* adj. durchaus unverletzt.

gesundrian sondern.

sundor adv. besonders. — *hálga* m. pharisäer. — *spæc* f. geheime beratung. — *yrfe* st. n. sondererbe. — *onsundran* besonders.

sunganges in der richtung der sonnenbahn. *sunnan-æfen* n. samstag abend. — *dæg* m. sonntag.

sunne obl. *sunnan* f. sonne (got. *sunnō*). *sunu* gen. *sunu* m. sohn (got. *sunus*).

sun-wlitig sonnig.

súpan prt. *séap* trinken, schlürfen, schmecken.

súr sauer (ahd. as. *sûr*). — *milc* sauermilch? — *géacessûre* f. sauerklee.

súsl n. qual.

sustor, *gesustor* cf. *sweostor*, *gesweostor*. *sútere* m. schuster (lat. *sutor*).

sútol = *sweotol*.

súð adv. im süden, nach süden. — *súðan* adv. von süden. — *westan* von südwesten. — *besúðan* im süden. — *súð-* in zstzg. südlich. — *ddel* m., *healf* f. der süden. — *stæð* n. südufer. — *súðeast* adv. südost. — *súðeward* adj. südlich. *súðrihte* in südlicher richtung. — *rima* südküste. — *sæ* m. f. südsee.

súðerne adj. südlich (ahd. *sundrōni*).

swá, *swé*, *swé* adv. so. — conj. wie; gleich als ob, wie wenn; obgleich. — *swáswá* wie. — *swáhwáswá* jeder, der. — *swáhwætswá*, *swéhwætswé* was. — *swáhwiderswá* wohin auch immer. — *swáþeah* dennoch, jedoch.

swé = *swá*.

swæcc m. geruch.

swæheald geneigt.

forswæðan schw. verbrennen.

swælc s. *swyrc*.

swæm pl. *swémas* m. possenmacher, narr.

swær, *swár* schwierig.

swæs, *lic* adj. eigen, traut, lieb.

swæsendu n. pl. speisen, mahl (zu *sond* speise?).

swætan schw. bluten (zu *swát*). — *ge*^o schweissen.

swæð n. spur (= *swaðu*).

swæðer für *swáhwæper* wer von beiden.

swamm schwamm.

swan m. schwan. — *ráð* f. meer.

swán m. jüngling (anord. *sveinn*); schweinehirt.

swancor schlank.

beswápan prt. *beswéop* bekleiden.

for-swápan prt. *swéop* hinwegfegen. — *on*^o vertreiben, verscheuchen.

swár s. *swær*.

andswarian s. unter *A*.

swát m. schweiss; blut. — *fhá*, *swátig* blutig.

swaðu st. f. binde, wickelband.

swaðu st. f. spur = *swæð*.

swaðian, *biswæððan* schw. v. einwickeln.

swaðrian sich beruhigen, sich besänftigen.

swaðul m. qualm.

swé vgl. *swá*.

swealwe f. schwalbe (ahd. *swalwa*).

sweart schwarz, dunkel.

sweðban (d-, ge-) prt. *swéfed* töten (zu *swéfan*).

swecc m. = *swæcc*.

swéfan prt. *swæf* schlafen; im kampf fallen.

ásweðfeðan ausrotten.

swéfel, *réc* m. schwefel.

swéfn n. schlaf, traum (zu *swéfan*).

swéfnian träumen.

swég m. lärm, getön.

swégan prt. *swégde* rauschen, tönen, klingen (got. *swōggjan*).

swégl n. äther, himmel. — *bósm* m. sphäre. — *torht* ätherhell.

swégle adv. (annd. *swigli* adj.) glänzend. — *wæred* glanzbekeidet.

sweigð zu *swégan*.

swélan prt. *swæl* brennen.

swelc, *swelce* = *swyrc*.

swélgan (ge^o, for^o) prt. *swealh* verschlingen, verzehren.

swélgend gen. *e* strudel Beitr. IX 253.

geswéll n. das schwellen.

swéllan prt. *sweall* anschwellen.

swéllan prt. *swealt* sterben, schmachten (got. *swiltan*).

swencean (ge-) prt. *swencte* quälen, bedrängen (zu *swincan*).

geswencedniss f. plage.

sweng m. schwung (zu *swingan*).

sweolod m. brand.

swéor, arch. *swéhor* m. schwiegervater.

swéora, *swíra* m. hals, nacken Beitr. X 487 (anord. *svíre*).

gesweore n. dunkel, wolke.

sweorcan prt. *sweare* düster werden.

sweorcendferhp sinnverwirrt.

sweord, *swurd*, *swyrd* n. schwert. — *bealo* schwerttod. — *freca* m. schwertheld.

— *plega*, *geswing* n. schlachtgetümmel.

— *wigend* m. schwertkrieger. — *wund* durchs schwert verwundet.

sweorfan st. v. abwischen (got. *swairban*).

sweostor, *swuster* f. schwester.

gesweostor plur. tant. geschwister.

swéot n. schaar (an. *sjót* für *svjót*).

sweotol, *swutol* klar (adv. *e*, *lice*). —

sweotolian, *swutolian* (ge^o) offenbaren.

swér pl. *sweoras* m. säule (skr. *svāru*).

swérian prt. *swór* schwören. — *for*^o, *purh*^o verschwören, falsch schwören. — part.

forsworen meineidig.

swés kent. Gl. = *swæs*.

swésenda = *swæsendu*. — *swéslécan* = *swæslécan*.
geswétan schw. süß machen.
swéte süß (adv. *swétlice*, *swóte*); andd.
swóti. — *swétness* f. süßigkeit.
swetelian = *sweotolian*.
swedel m. binde.
swedrian abnehmen, nachlassen = *swaderian*.
swica m. verräter.
swican (ge-) prt. *swác* nachlassen, im stich lassen. — *be^o*, *bi^o* betrügen.
swicdóm m. betrug, verrat.
swice, *swicol* betrügerisch, verräterisch.
swician von jem. abfallen.
swift schnell (adv. *lice*).
swige obl. *swigean* f. schweigen.
swigian schweigen (ahd. *swigēn*).
swile s. *swylc*.
swíma schwindel, ohnmacht; rauch.
swimman st. schwimmen.
swín n. schwein.
swincan (ge-, be-) prt. *swanc* arbeiten, sich anstrengen.
geswinc n. arbeit, plage. — *dagas* zeiten voll plage. — *ful* adj. mühevoll.
swindan (*á^o*) prt. *swand* hinschwinden.
swingel f. peitsche.
swingan (ge^o) prt. *swang* geiseln, schlagen.
swinsian tönen, rauschen.
swinsung f. klang, wohl laut.
swipian peitschen.
swipu, *sweopu* st. f. peitsche.
swíra = *swéora*.
geswirian pl. vettern.
swirman schwärmen; zu *swearm*.
swið, *lic* stark, heftig (adv. -e). — comp. *swiðra* stärker, recht (rechte hand).
swiðan (ge^o) schw. (spät auch st.) stärken. — *ofer^o* überwältigen.
swiðe (for^o) adv. geschwind; sehr. — *swiðfrom* stark, mächtig. — *swiðmód* starkgemut.
swiðrian sw. v. = *sweðrian*.
swiðrian stärker werden.
swæsendu s. *swæsendu*.
geswógen ohnmächtig.
swórettan seufzen.
swornian gerinnen?
swóte adv. zu *swéte*. — *swótmēte* m. leckerei, leckerbissen. — *swótnyss* cf. *swétness*.

swugian = *swigian*.
swung (kent. für *sulh-long*) f. 120 engl. morgen.
swurd = *sweord*.
swutelian s. *sweotolian*. — *swutol* s. *sweotol*.
swyftost superlat. zu *swift*.
swyle solch, welch.
swylce ebenso, ebenso wie, als ob, gleichsam.
swyle m. geschwulst.
forswylgan cf. *forswelgan*.
swyll m. tod.
swýn = *swin*. — *geswync* = *geswinc*.
swyrd = *sweord*. — *swytol* = *sweotol*. — *swýðe* cf. *swið*.
swýfre rein, sauber.
forswyð zu *seón*.
geswyð = *gesihð*.
syhian, *syhwan* beflecken, beschmutzen.
syf cf. *self*. — *syfswilles* cf. *self*.
syfren silbern (got. *silubreins*).
syhðe (*oana*) n. gespannt; zu *sulh* (Urk.).
syll f. schwelle (aus lat. *solea*).
syllan = *sellan*.
sylla Deors Kl. 6 = *sella*, *sélra*.
syllíc = *sellic* wundersam, seltsam.
symbol n. mahl, gelage.
symble, *symle* adv. beständig, immer.
ansýn, *onsýn* s. unter *Δ*.
synderlic (adv. -e) besonders, eigenartig.
syndrig adj. gesondert.
syndon präs. pl. zu *béon*.
syndrig adj. abgesondert, einzeln.
gesýne adj. zu sehen, sichtbar.
synn f. sünde (ahd. *suntea*). — *byrðen* f. sündenlast. — *full*, *lic* sündig, sündhaft. — *syngian* (ge-) sündigen.
forsyngod sündig. — *synlic* sündig.
synnes X 51? Schröer vermutet dafür *ðercynnes*.
synniht, *synsceaða* s. *sin-*.
gesyntu st. f. gesundheit (zu *gesund*).
sype m. trunk.
syree, arch. *sercæ* schw. f. hemd, kleid.
syrie m. tunica (Ben.-R.).
syrwan prt. *gesyrede* ausrüsten.
be-syrwan sw. mit list ersinnen, beschleichen, nachstellen.
syrwung f. hinterlist, nachstellung.
syððan s. *siddan*. — *syx* s. *six*.

T.

tá obl. *tán* schw. f. zehe (ahd. *xêha*).
tácan n. zeichen, wunder (ahd. *xeihhan*).
tácian (ge-) bezeichnen, zeigen. — *be^o* bezeichnen.
getácung f. bild, vorbild.

tácor m. schwager (ahd. *xeihhur*).
tádíe f. kröte.
tácan, *tácean* (ge^o) prt. *táhte* zeigen lehren, mitteilen; übergeben (zu *tácan*).

tæfel brettspiel (lat. *tabula*). — °stán
brettstein, würfel. — tæflan würfeln,
spielen. — tæflere m. würfelspieler.
tægel m. schwanz, schweif (ahd. *xagal*).
tæl, tál f. verläumdung (ahd. *xála*).
ge-tæl n. zählung, erzählung; zahl.
tælan (ge-) sw. schelten.
tæms = temes.
tænel, tænil m. korb (vgl. got. *tainjō*).
taped vorhang, teppich (lat. *tapēte*).
tæppa zapfen.
tæppelbred fussbank.
tæsan schw. zerren (vgl. ahd. *zeisan*).
tæse (ge-) milde, sanft.
táhæ = tá schw. f. zehe.
talian zählen = tællan.
talu st. f. erzählung, mitteilung.
tam adj. zahm.
tán pl. tånas m. zweig; loos (spät *tá*).
tang f. zange.
tannian gerben.
tapor m. kerze (aus lat. *papyrus*).
taper-æx f. kleine art (aus an. *tapar-öx*).
targa m. schild.
tasol tessera.
getåve f. pl. rüstung (= *geatve*).
tåvian bereiten, machen.
tæaforgeapa Rui. 29?
tæag, tæah f. strick, seil.
teala s. tela.
tealt schwankend, wackelig.
tæam m. nachkommenschaft.
tæar, teagor (nrdh. *tæhher*) m. thräne.
tearflian sich wälzen.
teart (adv. °lice) scharf, rauh.
tæbil, tæblæri (arch.) unter tæfel.
getel = getæl.
tæla, teola adv. brav, gut (zu *tíl*).
ge-tæld n. zelt.
tældan bedecken.
tælg farbe.
tælg m. zweig. — tælgian sprossen.
tællan (ge-) prt. tealde zählen, erzählen,
mitteilen (zu *talu*).
tæman s. týman.
tæmes f. sieb. — °píle X 67?
tempel n. tempel.
tæn, tène = týn.
getengan schw. eilen.
getenge eng anschliessend, nahe.
tæogan = teohhian.
teoh (gen. *teohhe*) f. reihenfolge.
teohhian (ge-) anordnen, einrichten.
teolian = tilian; teolung = tilung.
teollan = tellan.
tæon prt. tæah ziehen, sich ziehen, sich
begeben (got. *tiuhan*). — á°, wið° weg-
ziehen, entziehen. — on° unternehmen.
— purh° ausführen. — getogen ge-
bildet.

tæon prt. tåh zeihen, beschuldigen (got.
teihan).
tæon sw. = tæogan.
tæona leid, verdross; anklage. — tæon-
ræden f. schmach.
tæorian (á-, ge-) ermatten. — áteoriendlic
vergänglich. — tæorung f. ermattung.
teoru gen. teorwes n. teer.
tæopa (teogepa) zehnter.
tæoðehealf neun und ein halb.
tæran (á°, ge°, tó°) prt. tær zerreißen.
tesule = tasol tessera.
tæter ausschlag, aussatz.
th s. unter p. — ti (arch.) = tó.
tiadæ nrdh. zu tæogan (prät. *téode*).
tiber n. opfer.
ticcen n. zicklein (ahd. *zickin*).
tid f. zeit, stunde (andd. *tīd*). — °ege?
— °lice adv. zeitig, zu passender zeit.
tife hündin.
tigan (ge-) prt. tigde binden (zu *tæg*).
tigehóc m. zughaken? zu *tyge*?
tigol st. f., tigele schw. f. ziegel.
tihte zu tyhtian.
tíl (nrdh.) präp. zu.
tíl adj. wacker, brav. — adv. °lice.
tilian arbeiten, verschaffen; feldarbeit tun.
tílþ, tilung st. f. ackerbau, feldarbeit,
bodenenertrag.
tima m. zeit. — timlic irdisch.
timber n. bauholz, baumaterial.
timbran, timbrian sw. v. bauen.
getimbre st. n., getimbrung st. f. bau.
getimian sich ereignen.
timpléan X 57?
tin für tign tignum?
tinclian (Scint.) kitzeln.
tind f. zacke. — °ihtæ zackicht.
tintreg n., tintrega m. qual, marter. —
°lic qualvoll. — tintregian foltern,
quälen.
tiohhian s. teohhian.
tír, týr m. ruhm, ehre. — °eadiġ, °fæst
berühmt, ruhmreich. — °léas ruhmlos.
titt pl. -as m. brustwarze.
típ f. erlaubnis.
tíþian (ge-) gewähren, vergönnen.
gitiung f. apparatus.
tiurung s. tæorung.
tiwesdæg m. diensttag.
tó präp. zu, an, bis, bei. — °cyme m.
ankunft. — °dál n. abteilung, unter-
schied. — °dæg(e) heute. — °emnes s.
efen. — °foran präp. vor. — °géanes,
°gegnes entgegen, auf, zu. — °heald
geneigt. — °hopa m., °hyht m. hoffnung.
— °hwon wozu. — °lésness f. zerfall.
— °míddes inmitten. — °pæs, °pon so.
— °weard zukünftig. — °weard präp.
auf — zu.

-toga führer. — *getogen* part. zu *téon*.
tóh zähe (ahd. *xāhi*).
getoht n., *tohte* schw. f. kriegszug, kampf.
tót n. werkzeug.
toll m. zoll, steuer. — *toll(n)ére* m. zöllner.
tóm adj. leer, frei.
torfian steinig.
torht n. klarheit, helligkeit. — adj. klar (as. *torht*). — *°lic* hell, strahlend (adv. -e).
°mód edel. — *°ness* f. klarheit.
torn n. zorn (as. *torn*). — adj. unwillig (adv. -e).
torr, spät angls. *túr* m. turm.
toscia (lat. ?) = *tysce* mantel.
tot artura?
tótrida m. schaukel.
getót n. gepränge.
tóp pl. *tép* m. zahn. — *°mægen* n. kraft in den zähnen. — *°reoma* m. zahnfleisch.
tówtól m. werkzeug.
tracter II 32 trichter (aus lat. *trajectory* = ahd. *trahtrāre*).
træf pl. *trafu* n. zelt, kammer (aus lat. *trabem*).
trág adj. lästig.
traht-bóc f. religiöser tractat.
trahtian, *trahinian* (ge-) behandeln, erklären.
traht(n)ung f. tractat, erklärung.
tramot pl. *trametas* m. seite, pagina.
trædan prt. *træd* treten (got. *trudan*). — *for°* zertreten.
træddian schreiten.
trëga m. kummer, schmerz.
getrehtnian s. *trahinian*.
trëndel m. kreis.
tréo, *treow* plur. *treowu* n. baum (got. *triu*).
tréow f. vertrag, waffenstillstand. — *°fæst* gläubig. — *°léas* treulos. — *°léasness* f. treulosigkeit.
tréow, *trýw*, *getréowe* treu (got. *triggus*).
tréowian, *tríuwian* vertrauen, glauben.
tréowp, *trýwp* (ge-) f. treue, wahrheit.
treppan kent. Gl. — *trepetan* Leid. Gl. treten.
tresor spätangls. schatz (frz. *tresor*).
treuna Gl. *arborum* zu *tréo*.
trifot kent. Gl. tribut.
trimis, *trims* m. eine münze (lat. *tre-missis* = ahd. *drimissa*).
trodu st. f. schritt.
trog pl. *°as* m. trog, mulde.
trum, *°lic* fest. — *°niss* f. stärke.
ge-trum n., (*getruma* schaar, haufe.
trúwa m. glaube, vertrauen. — *tríuwian* (ge-) vertrauen.
trymm, *tremm* n. stückchen, kleine länge.
trymman (ge-), *trymian* schw. stärken, ermutigen, ausrüsten. — *be°* verstärken, befestigen.

trymmung, *trymnes* (ge-) f. ermutigung.
getrýwan schw. trauen.
getrýwlíce adv. treu zu *getréowe*.
getrýwp = *tréowp*.
tú s. *twegen*.
túcian quälen. — *mis°* misshandeln.
túddor, *túdor* n. nachkommenschaft.
tún m. ort, stadt. — *°cerse* stadtkresse. — *°geréfa* m. ortsvorsteher.
tunge obl. *tungan* f. zunge (got. *tuggō*).
tungol n. m. gestirn. — *°cræftiga*, *°wúga* m. magier.
tunne schw. f. tonne.
tunuce (gen. *tunecan*) f. unterkleid (lat. *tunica*).
túr ne. tower; s. *torr*.
turf pl. *tyrff* f. erdscholle, rasen. — *°haga*(?) harke, haue.
turnian (ge-) wenden, umwandeln.
turtle schw. f. turteltaube.
túsc m. fangzahn.
tuwa zweimal = *twia*.
twá s. *twégen*.
ge-twéfan prt. *twéfdæ* hemmen, hindern.
tótwéman prt. *twémdæ* zerteilen; hemmen.
twegen (nrdh. *twége*) zwei.
twélf zwölf (got. *twalif*). — *°mónap* pl. jahr. — *twélfra* zwölfter.
twéntig zwanzig (aus *twegentig*).
twéo obl. *twéon* m. zweifel (ahd. *xwēho*).
twéogan (prät. *twéode*) zweifeln.
betweoh, *betwuh*, *betuh* zwischen.
twéon in *betwéonum* s. *betwéonum*.
twéonian zweifeln.
be-twéonum, *betwínum* zwischen.
twéonung f. zweifel.
betweox, *betwúx* = *betweoh*.
twé, *twig* n. zweig.
twia (Byrhtf.) zweimal = *twíwa*.
twifeald doppelt.
betwih nrdh. zwischen.
twíce kent. = *twi-ecge* zu *ecg*.
twíli doppelt, zweifach.
twín zwirnsfaden.
twirédness f. zwietracht. — *twispæce* doppelzüngig.
getwisa m. zwilling.
twíwintre zweijährig.
twíwa, *tuwa* zweimal.
betwix, *betwux* zwischen.
betwuh, *betwux* s. *betweoh*, *betweox*.
twywintre = *twíwintre*.
getýdd gelehrt.
týdernes f. schwächlichkeit, unzulänglichkeit.
týdran schw. hervorbringen.
týdre schwächlich, zart.
tyge m. zug.
tyht, *tiht* m. erziehung.

tyhtan schw. aufreizen, überreden, verführen.
tyhten (nn) f. verlockung.
tylg komp.-adv. lieber (zu got. *tulgus*).
tyhting f. aufmunterung.
tyman schw. erzeugen, hervorbringen (zu *tēam*).
tymbrian s. *timbrian*.
tyn schw. lehren.
tyn zehn. — **wintre* zehnjährig.

be-týnan sw. umgeben, einschliessen (zu *tún*). — *on-týnan*, *untýnan* schw. öffnen, eröffnen.
tynder naphtha.
tyndren zunder.
getyng adj. beredt. — *getyngnis* f. beredtsamkeit (zu *tunge*).
tyrf s. *turf*.
tyrgan schw. zergen, quälen.
tyrwa, *tyrwe* schw. m. f. teer.

P.

pá adv. da, damals, dann. — conj. als, da, indem. — **gýt* noch.
paccian streicheln.
pacian ein dach machen.
pæcele schw. f. fackel.
pæder Verc.-Hom. 456* = *pider*. — *pæne* = *panne*.
gepæf adj. einwilligend.
gepæge angenehm.
pér da, dort; wo; damals; als wenn, wofern. — **binnan* darin. — **inne* darin. — **tó* dazu. = **fore* deshalb. — **on* daran, darin, darauf. — **wið* dagegen. — **rihte* sofort.
pæslíc solcher = *pyslíc*.
pæslíc (adv. -e) passend.
pæspe, *pæste* nach dem was, wie.
pæl conj. dass, damit. — **pe* (*pætte*) desgl.
gepafa gönner, förderer; freiwilliger.
paflan (ge-) auf etw. eingehen, einwilligen, gutheissen, übereinkommen.
paflung (ge^o) f. einwilligung, erlaubnis.
páh zu *péon*.
pan in *æfter^o* darauf, darnach. — *der^o* ehe, bevor. — *tó^o* so sehr, so weit. — *bi^o*, *for^o* (*forpám*) deshalb. — *sið^o* s. unter *sippan*.
panc m. gedanke; dank; zufriedenheit, gefallen. — *pances* freiwillig. — **word* n. dankwort. — **wyrpe* angenehm. — **snotor* klug.
gepanc m. n. gedanke, sinn.
pancian (ge-) danken (as. *thankôn*).
pancol, **mód* adj. nachdenklich, sinnig.
gepancol eingedenk.
panne dann, darauf; als, solange, als, wenn. — beim compar. als.
panon (*panonne*) von da fort, hinweg; von wo; dann. — **weard* adv. von da weg.
pár = *pær*.
pe relat. welcher, welche, welches u. s. w. — conj. dass, weil, oder; beim comp. als.
pe = *pý*. — *peah* prt. zu *piegan*, *péah* zu *péon*.

péah doch; conj. (**ðe*) obschon, obgleich (got. *piuh*). — **+ eall* obgleich. — **hwæpere* jedoch.
gepeaht f. n. gedanke, rat, ratschlag.
peahtian (ge-) überlegen, bedenken.
peahtung f. beratung.
péahðe conj. = *péah*.
pearf zu *purfan*.
pearf f. bedürfnis, not, bedrängnis, entbehrung.
pearfa bedürftiger, armer. — *pearfende* bedürftig. — *pearflicness* bettelsei.
pearl, **lic* (adv. -e) heftig, stark, gewaltig. — *forpearle* adv. sehr stark. — **mód* starksinnig. — **wis* sehr weise.
pearum m. darm.
péaw m. sitte, brauch (as. *thau*).
peccan (be-, ge-, ofor-) prt. *peakte* decken, bedecken.
apeccan empfangen.
péfanðorn rhamnus (ahd. *dēbandorn*).
pēgn, *pén* m.thane, lehnsman, gefolgsman; recke, kriegler (as. *thēgan*). — **gild* n. thanebusse. — **lic* adv. wie ein gefolgsman. — **scipe* m. dienst, amt. — *pēgnian*, *pénian* dienen. — *pegnung*, *pénung* f. dienst, amt; gottesdienst.
péh = *péah*.
pél n. balken, brett.
peldesðe unter *lēs*.
pencean (ge-, á-) prt. *póhte* denken, sich erinnern, glauben, meinen, beabsichtigen. — *geónd^o* überdenken.
penden während dessen; solange als.
pengel m. fürst.
pénian = *pēgnian*; *pénig* = *pēgnung*.
pennan, *pénian* (*á^o*) schw. dehnen, ausdehnen; (sich) hinstrecken.
penu ecce?
péod f. volk (got. *piuda*). — **guma* volks-genosse. — **land* n. nation. — **mægen* n. heer. — **scipe* m. nation; zucht, ordnung. — **wita* m. geschichtsschreiber.
péodan (ge-) sw. anschliessen, sich anschliessen. — *under^o* unterjochen, unterwerfen.

geþéode st. n. sprache.
 þéoden m. volksherr, fürst, könig (got. *þiudans*). — ^ohold dem fürsten treu ergeben. — ^ostól m. thron. — ^omáðum m. spende des fürsten.
 geþéod-ness, -ræden f. gesellschaft.
 underþéodness st. f. unterwerfung.
 þéof m. dieb. — ^oscíp n. piratenschiff. — þéofian stehlen.
 þéoh gen. þéos n. schenkel (ahd. *dioh*).
 þéon (ge-, on-) prt. *þáh* gedeihen, zunehmen.
 þéon, þýwan, þýn schw. bedrängen, bedrücken. — ^{for} bezwingen.
 þeorf ungesäuert.
 þéostrig düster. — þéostru, þýstru neutr. plur. finsternis.
 þéotan st. v. lärmern, tosen, rauschen.
 þéote f. kanal.
 þéow, ^oboren adj. dienstbar, unfrei.
 þéow, þeow m. diener, knecht (got. *þius*). — ^odóm m. knechtschaft, dienst. — ^omon, ^owealh m. leibeigner.
 þeowa schw. m. = þeow st. m.
 þeowen, þeowu f. dienerin, magd (got. *þiwi*).
 þéowian (ge-) dienen.
 þéowincel n. diener.
 þéowot n. knechtschaft.
 þerccan kent. = þerscan.
 þér = þær. — þerh nrðhr. = þurh.
 þerscan prt. *þærsc* dreschen.
 þerscwald, þerscold m. schwelle.
 þés demonstr. dieser.
 þi = þý. — geþian = geþéon.
 picce dicht.
 þiegan prt. *peah* empfangen, annehmen; zu sich nehmen, essen.
 þider dorthin, dahin, wohin. — ^oweard, ^oweardes nach dort hin.
 áþiestrían = þýstrían.
 þigen f. empfang, genuss.
 þignen, þinen f. magd; zu þýgn.
 þile solcher s. *pyle*.
 þín possess. dein.
 þindan prt. *þand* schwellen.
 þinen s. þignen.
 þing n. ding, sache; verhandlung. — *ángeþinga* irgendwie. — *néngeþinga* durchaus nicht.
 geþing n. verhandlung, abmachung.
 þingere m. fürsprecher, anwalt.
 þingian (ge^o) verhandeln, vermitteln; beilegen.
 geþingð s. *geþyngþ*.
 þingung f. fürsprache, abmachung.
 þisl, þísl f. deichsel Beitr. IX 227.
 þistel m. distel; ^otwige distelfink.
 áþiestrían s. *áþýstrían*.
 þiustru s. *þýstru*. — þiuwen s. *þeowen*.

þó, þóhæ schw. f. thon (got. *þāhō*).
 þóden wirbelwind.
 gepofla m. genosse.
 gepóht m. gedanke; sinn.
 þóhte prt. zu *þencean*.
 polemód geduldig. — ^oness f. geduld.
 polian (ge^o) dulden, aushalten (got. *þulan*); (m. gen.) etw. verlieren. — ^{for} entbehren.
 þone acc. masc. zu *sé*. — *þonne* = *panne*. — *þorh* = *purh*.
 þorn m. dorn; name einer rune.
 þoterian (Scint.) wehklagen. — *þoterung* f. jammergeschrei.
 þópor ball (zu *þindan*).
 þracu st. f. bedrängnis; angriff, kampf.
 þrac-wig m. heftiger kampf.
 geþræc n. gedränge.
 þræd m. faden (ahd. *drāt*): zu *þráwan*.
 þrél m. leibeigener (aus an. *þréll*). — ^oriht n. recht der leibeignen. — ^oweorc n. arbeit von leibeignen.
 þræs franse.
 þræstan (ge-, for-) prt. *þræste* bedrängen, zerdrücken.
 þrafian anhalten, ermuntern Anz. XI 128.
 þrág (þráh) obl. *þrage* f. zeit; *þrage* adv. lange zeit; *þrágum* zuweilen.
 geþrang n. gedränge.
 þráwan prt. *þréow* drehen.
 þrawu = *þréa* f. drohung, drangsals, leid, plage. — ^onýd f. desgl. — *þréagan* drohen.
 þréal f. n. drohung, disciplina.
 þréat m. schaar; gedränge. — ^omáðum scharweise. — *þréatian* (ge-) bedrängen, bedrohen.
 þréaung, þréajung, þrawung f. drohung.
 þréawian = *þréagan*.
 þrengan schw. bedrängen, drücken (zu *þringan*).
 þréo = *þrí*. — ^otýne dreizehn.
 þréostru = *þéostru*.
 áþréotan st. verdrriessen.
 þrí drei. — *þrí* in zstz.: ^ofeald (adv. -lice) dreifach. — ^ofedor triquetrum. — ^olúde n. schaltjahr. — ^omilce n. mai. — ^orépre dreirudrig. — ^oscýte dreieckig. — ^oness dreieinigkeit. — ^owintre dreijährig.
 þridda dritte (got. *þridja*).
 þríli dreifach.
 þringan (ge-) st. dringen, sich drängen, vordringen; bedrängen. — *á^o* wagstossen, abstossen. — *oð^o* entreissen.
 þrintan (*á-*) st. schwellen.
 þripel dreifuss.
 þriste adj. adv. dreist, verwegen. — *þristness* f. anmassung.
 þrúttig, þrúttig dreissig.
 þríwa dreimal.

próh rancour.
proht m. beschwerde, drangsäl.
prosm m. dunst, rauch, qualm.
pröstle schw. f. drossel.
protu schw. f. kehle, vorderhals. — *prot-bolla* m. kehle.
prówend (Scint.) scorio.
prówere m. dulder. — *prówian* (á-, ge-) dulden, leiden (ahd. *druoen*). — *pró-wung* f. duldung.
prüh plur. *prýh* sarg, truhe; korb.
prüstföll n. ausschlag (got. *prütsföll*).
áprúten geschwollen.
pry s. *pri*, *pri*.
pryceean prt. *prycte*, *pryhte* drücken, quälen. — *of*^o, *á*^o erdrücken.
prymm m. schaar, menge, kraft, macht; herrlichkeit, glorie. — *°fæst*, *°full*, *°lic* ruhmvoll. — *°seld*, *°seil* tron. — *°weal-dend* herr der glorie.
prynnes = *pri*-ness.
prysmian (á-, ge-) dampfen, ersticken.
prýð, *prýðo* f. macht, kraft. — *°lic* mächtig.
púf pl. *°as* m. fahne.
púhte zu *pyncean*.
púma m. daumen (ahd. *dúmo*).
pung pl. *°as* m. nachtschatten.
gepungen vornehm (zu *péon*).
punian dröhnen, rauschen; sich entfalten, sich dehnen.
punor m. donner (ahd. *donar*). — *°rád* f. desgl. — *punreslæg* m. donnerstag. — *punrian* donnern. — *punring* das donnern.
pun-wange, *-wenge* schw. st. n. schläfe.
purfan i. 3. sing. *pearf* nötig haben, brauchen, dürfen.
purh kent. merc. *porh* nrðhr. *ðerh* durch (got. *pairh*).
purst m. durst (as. *thurst*); *°ig* durstig.
pus adv. so. — *°lic* = *pyslic*.
púsend n. tausend (got. *púsundi*). — *°mælum* zu tausenden.
pútan st. = *péotan*.
púpistel lactuca.
gepwéanan einweichen, zu *pwínan*.
gepwére adj. angenehm, beliebt.

gepwérian, *gepwérlecean* gestatten, ge-währen; entsprechen.
gepwérness f. eintracht.
pwang m. riemen.
pwéal m. n. bad, waschung (got. *pwahl*).
pwéan (ge^o, á^o) prt. *pwóh* waschen.
pwearm scalprum.
pwéorh adj. krumm, quer, verkehrt, schlecht. — *°ness* f. verkehrtheit, schlechtigkeit. — *°fyre* holperiger boden.
pwéle schw. f. binde, leintuch.
pwéran st. rühren.
pwére f. rührlöffel.
pwínan st. weich werden.
pwítan prt. *pwát* hauen.
pwóh, *gepwogen* zu *pwéan*.
pwýres quer.
pwýrlic verkehrt.
pwýrness f. verkehrtheit.
pý zu *sé*. — *°dæges* desselbigen tages. — *°læs* (pe) damit nicht.
pyder s. *pider*.
pýðp f. diebstahl; zu *péof*.
pyktig stark, kühn.
pyle, *pyllio* = *pyslic*.
gepyld n. f. geduld (as. *githuld*); zu *polian*. — *forpildgian*, kent. *forpelgian* ertragen. — *gepyldig* geduldig.
pyle m. (Scint.) sprecher, redner (an. *pulr*).
for-, *of-pylman* (Verc.-Hom. 17^a 22^b) ersticken.
pýn drücken Beitr. IX 293.
pyncean prt. *púhte* scheinen, dünken, gut dünken (got. *pugljan púhta*).
gepyng f. würde.
pýrel, *pyrel* n. loch. — adj. durchlöchert. — *pyrlían* durchlöchern.
pyrne schw. f. dornestrüpp.
pyrnihte adj. dornicht.
pyrs (pl. *°as*) m. riese (ahd. *duris*).
pyrscelfór dreschtenne; zu *péscan*.
pyrstan schw. dürsten; zu *purst*.
pyslic solcher.
pýster-, *péostorness* f. dunkelheit.
pýstre dunkel. — n. dunkelheit (as. *thiustri*). — *pýstrián* (á^o, ge^o) verdunkeln; sich verdunkeln, finster werden.
pýwan schw. bedrängen, drohen.

U.

úder euter (vgl. annd. *úder*).
údu = *wudu*.
úf eule.
ufan von oben, oben.
ufemest der oberste.
uferian (ge-) erhöhen.
uferra der obere.
ufeweard adj. der obere. — adv. aufwärts, hoch.

ufor adv. weiter weg.
úhte schw. f. n. dämmerung, dunkelheit (got. *úhtwō*). — *úht-cearu* st. f. sorge der nacht. — *°wæcce* schw. f. nacht-wache. — *°tid* f. nachtzeit. — *°sang* m. vigilia.
úle schw. f. eule (an. *ugla*, ahd. *úwila*).
umbor n. kind, knäblein.
un- negativpräfix *un-*.

unc dat. acc. zu *wit*.
uncer possess. unser beider.
unforbærned unverbrannt. — *°beboht* nicht verkauft.
un-copu st. f. krankheit. — *°cúþ* unbekannt, unsicher. — *°cræft* m. hinterlist?
ungecýnde fremd, ausländisch.
uncýnelic für *ungecýndelic*?
uncýstig geizig.
untóðéledlic unteilbar.
undearnínga adv. offenkundig; zu *dyrne*.
ungedéfe ungehörig.
under adv. präp. unter; während. — *°ling* m. untergebener.
undern m., *°mél* n., *°tid* f. mittagszeit.
undrýsnende, *°ádwæscendlic* unauslöschlich.
undýre, *°déore* billig.
undyrne adj. offenkundig, deutlich.
unádwæscendlic unauslöschlich.
un-earg tapfer.
unéade adv. schwer.
un-émóta negotium.
unéde s. *unýðe*. — *unfæcne* truglos. — *unfæderlice* adv. nicht wie ein vater. — *unfæger* unschön.
unfærness schwachheit (zu an. *færr* Napier Mod. Lang. Not. 1889 sp. 279f.).
ungefóge adv. übermässig.
unforcúð geehrt, edel (zu *fracoð*).
unforht unerschrocken.
unfrið m. feindschaft, kriegszustand.
ungeára adv. unlängst.
ungecýnde adj. von niedrer abkunft.
ungefullod ungetauft.
ungléawness unklugheit. — *ungelic* ungleich.
ungréne nicht grün.
unbegunnen anfanglos.
ungýld n. ungerechte steuer.
unhælp st. f. krankheit.
unhéah niedrig.
un-hléow nicht schützend. — *°hlís* infamis. — *°hnéaw* freigebig. — *°hyre*, *°héore* grauenhaft, ungeheuer.
ungehwærness f. zwispalt.
unhyre grausam.
unhýrsumness f. ungehorsam.
uniepelic s. *unýðe*.
unléd, *unlède* adj. arm, elend.
unlédred, *°gelédred* ungelehrt. — *°ness* f. mangel an gelehrsamkeit.
ungelæffull ungläubig.
unlagu st. f. schlechtes gesetz.
ungelic ungleich.
un-lífende adj. todt. — *°lýtel* gross.
ungelimp n. missgeschick. — *°lic* unglücklich.
unlithwác intractabilis.
ungelýfed ungläubig.

unlýt subst. adv. sehr viel. — *unlýtel* adj. sehr viel.
unmédg m. schlechter verwandter.
ungemétlic unermesslich.
unna m. gunst, erlaubnis.
unnan (ge-), 1. 3. präs. ann gönnen. — *of* missgönnen.
unnytness f. nugacitas.
unorne alt.
unréd m. frevel, schlechtes unternehmen.
unríht (adv. *°lice*) unrecht.
unríht n. das unrecht. — *°hédman* ehebrechen. — *°hédmere* m. ehebrecher. — *°wýrhta* m. frevler. — *°wís* ungerecht. — *°wísness* f. ungerechtigkeit.
unrim n. grosse zahl, masse.
unárímedlic unzählig.
unrót (*°mód*) traurig. — *°ness* st. f. traurigkeit.
ungerýde unpassend, ungestüm.
ungesélig unglücklich.
unseadþig unschädlich, unschuldig.
unseadþfulness f. unschuld.
un-scende unverächtlich. — *°scyldig* unschuldig. — *°séfte* unsanft, unangenehm.
unásæcgendlic unaussprechlich.
ungesægenlic, *°gesæwenlic* unsichtbar.
unásæðed ungesättigt.
unsibb f. feindschaft.
unsléac impiger.
unsiðu m. unsitte. — *unsméde* unsanft, rauh.
unbesmiten unbefleckt. — *°ness* unbeflecktheit.
unspédig unbemittelt.
unstaðolfæst unbeständig. — *unstillu* unruhig. — *unstrang* schwächlich.
unswæslíc unangenehm.
unsýfærness st. f. unsauberkeit.
unátellendlic unaussprechlich.
untrum, *geuntrumod* schwächlich.
untrumness f. schwächlichkeit.
unpances, *°willes* unfreiwillig.
unpancwyrðe unangenehm, unbequem.
unpéaw m. sünde. — *°pinged* unaufgefordert.
unpóðrness f. zwitracht.
unpyhte untüchtig. — *unpyrfe* nequam.
unwáclíc standhaft.
unwær (adv. *°lice*) unklug, thöricht. — *°wæstm* m. misswachs. — *°wealt* flach.
ungewæaldes unaussichtlich.
unwearnun unweigerlich (zu *wyrnan*).
unwæder n., *°gewiderung* f. unwetter.
unwemme fleckenlos, makellos. — *°wemmo* schw. f. fleckenlosigkeit.
unwine m. feind.
ungewiderung f. schlechte witterung.
ungewiss schmachvoll.
unwís (adv. *°lice*) thöricht.

unwittweorc n. thörichtes werk.
unforworht sündig, frevelhaft.
unworást, unworáste gebrechlich, schwächlich.
unwyrpe wertlos.
unýðe (adv. [°]*lice, unéaðe*) schwer.
úpp adv. auf, hinauf; oben. — [°]*flór* f. söller. — [°]*ganga* m. aufgang. — [°]*heofon, °rador* m. der himmel droben. — [°]*lic* hochgelegen. — [°]*stige* m., [°]*ástigeness* st. f. himmelfahrt.
úppáhafeness f. überhebung.
úppe adv. oben.
úppon, spät *uppe* adv. präp. auf.
úr m. auerochs; runenname.
urað = *wráð*.
úre possess. unser.

úrig-féðera mit betauten schwingen.
urne zu *yrnan*.
ús uns (got. ahd. *uns*). — *ússer* possess. unser.
út-gang m. auszug. — [°]*laga* m. geächteter.
útan, úte ausserhalb. — *útanbordes* in der fremde. — *útemest* äusserster. — *úterlic* äusserlich. — *úteward* adj. nach aussen hin. — *útera* der äussere.
útlendisc ausländisch (Scint.). — *útsctylling* m. fremdling (Scint.).
uton = *witon* wohlان.
útormere m. offene see.
útsyht durchfall.
úðe präp. zu *umnan*.
úð-genge adj. entfliehend. — [°]*wita* (nrdhb. [°]*wuta*) m. gelehrter, weiser.

W.

wá interj. adv. weh (got. *wai*); [°]*la* ach!
wác weich, schwach, feige. — [°]*niss, °módniss* f. weichheit, schwachheit. — *wácian* (ge-) feige sein; nachgeben.
wacian s. *wæccan*.
wacol, wacor (-*lice* adv.) wachsam.
wacu st. f. wache (= *wæcce* schw. f.).
wád waidkraut (ahd. *weit*). — [°]*séd* waid-saat. — [°]*spitel*?
wadan st. schreiten, gehen. — *géond*; *gind*[°] durchwandern.
wadom = *wapum*.
wæcce schw. f. wache.
wæcean (on) schw. erweichen, schwächen, bedrängen.
wæccan schw. (3. sg. *wacap*) wachen.
wæcnian (on) prt. *onwóc* erwachen; geboren werden.
wæd n. flut, meer.
wéd f. gewand, kleid (as. *wād*). — *gewéde* n. desgl.
wéden bläulich (zu *wád*). — [°]*ige* blauäugig.
wæderung s. *wederung*.
wéðl, wéðl f. (Beitr. VIII 535) armut, mangel. — *wéðla* m. armer, bettler. — *wéðlian* betteln.
wéfels m. n. mantel.
wéfer-sýn f. schauspiel.
wæfs pl. [°]*as* m. wespe.
wég st. f. wage, gewicht. — [°]*pundern* gewicht.
wég m. woge. — [°]*faru* f. meerstrasse. — [°]*stréam* m. strömung.
wége st. n. schale, becher.
wége wichtig.
wégan schw. täuschen. — *áwégan* zerstören, vernichten, beseitigen. — *gewégan* bedrängen, betrüben.

wægn m. wagen. — [°]*þíxl* wagendeichsel. — [°]*gewéde* wagendecke?
wél m. n. strudel, wasserwirbel.
wæl n. leiche eines in der schlacht gefallenen; gesamtheit des gefallenen; schlachtfeld. — [°]*benn* f. kampfwunde. — [°]*céaseg* leichenfrass suchend. — [°]*cyrie* schw. f. walküre, hexe. — [°]*fépm* m. tödliche umarmung. — [°]*feld* m. schlachtfeld. — [°]*gífre* leichengierig. — [°]*grimm* mordgrimmig. — [°]*gryre* m. todesgraus. — [°]*hlence* f. panzer. — [°]*hréow* grausam, mordgierig. — [°]*míst* m. todesnebel. — [°]*nett* n. todesnetz. — [°]*rest* st. f. tod auf dem schlachtfelde. — [°]*scel* niederlage. — [°]*sleah*, [°]*sliht* m. n. todesgefecht. — [°]*spere* n. tödlicher speer. — [°]*stów* f. walstatt. — [°]*wulf* m. kriegler.
wén = *wægn*.
wépen n. waffe; membrum virile. — [°]*wiga* m. kriegler. — [°]*gewíxl* n. gefecht.
wépmán = *wépnedmann*.
wépned männlich. — [°]*cynn* n. männliches geschlecht. — [°]*man* m. mann.
wépnian (ge-) sich bewaffnen.
wær, °lic klug, schlau (-e adv.). — [°]*scipe* m. klugheit.
wér f. vertrag, treue. — [°]*fæst* treu, ehrlich. — [°]*léas* treulos. — [°]*loga* m. treulos.
wæstm m. n. wuchs, statur, wachstum; frucht, feldfrucht. — [°]*bære* fruchtbar. — *wæstmian* gedeihen.
wét nass, feucht. — n. flüssigkeit. — *wéta* m. desgl.
wétan schw. benetzen.
wæter n. wasser; meer. — [°]*édre* schw. f. quelle. — [°]*fæsten* n. mit wasser umgebene festung. — [°]*prüh* wasserbehälter?

wépan schw. jagen (zu *wáp*).
wáfan anschauen, staunen. — *wáfung* f. schaugepränge.
wág (*wáh*) m. mauer, wand. — *°rift* überhänge der wand.
wagian bewegen, schwingen.
wála, *°wá* interj. ach (aus *wá* + *lá*).
waldenegi cesius? für *wáden-ige*?
wamb f. leib, bauch.
wamm m. flecken, makel, sünde. — *°full* unrein, sündig.
wana m. mangel.
wananbéam fusarius.
wand, *wandeweorpe* maulwurf.
wandian (*for*) zögern, unterlassen, sich scheuen.
wandrian wandern.
wang m. flur, gefilde. — *°purf* rasen.
wange gen. *wangan* n. wange.
wan-hál krank. — *°hoga* m. gedankenloser. — *°hygd* f. sorglosigkeit, unbesonnenheit. — *°hýdig* unbesonnen, sorglos. — *°sálig* unselig. — *°spédig* unbemittelt.
wantian (*ge-*) abnehmen, sich vermindern.
wántian weinen, klagen.
wann dunkel, düster.
wapul famfaluca.
wapolian ebullire.
wár seetang.
ware pl. leute, einwohner in *Hierosalem*°, *Róm*°, *Cont*°.
warian sich hüten; festhalten; hüten.
warnian sich hüten; auch = *wearnian*.
waru st. f. schutz, verteidigung.
waru st. f. ware.
waru f. einwohnerschaft in *Hierosalem*°.
waruð m. ufer.
wascan prt. *wósc* waschen, baden.
wáp f. jagd (ahd. *weida*).
wadol adj. voll (vom mond).
wadum m. woge.
wáwa m. = *wéa*.
wáwan prät. *wéow* wehen (got. *varian*). — *be*° umwehen.
wé wir.
wéa obl. *wéan* m. elend, unglück. — *°déd* unglück. — *°mód* traurig, missgestimmt. — *°métto* f. traurigkeit. — *°gesitð* m. unglücksgefährte. — *°pearf* f. unglücksbedrängnis.
weadu kent. = *wudu*.
geweale n. wälzen, rollen.
wealcen prt. *wéole* wälzen.
weald gen. *wealda* m. wald (ahd. *wald*).
weald, *°péah* conj. falls.
geweald n. f. m. gewalt, macht, herrschaft. — *gewealdes* aus eigner macht, absichtlich.

wealdan (*ge-*) prt. *wéold* macht haben, regieren; im gefolge haben, mit sich führen. — *ofer*° beherrschen.
gewealden gross, umfangreich.
wealdend m. gott; herr. — *°wyrhta* herr und arbeiter zugleich.
wealdweax cartilago (ahd. *waltowahso*?).
wealh m. diener, slave. — *°cynn* n. einwohnschaft von Wales. — *°heafoc* m. falke. — *°more* pastinaca. — *°stód* m. dolmetscher. — *°geféra*, *°geréfa* markgraf von Wales? — *°wyr*t inula.
weall pl. *°as* m. damm, mauer (lat. *vallum*). — *°fasten* n. fester platz, feste mauer. — *°geat* n. stadttor. — *°stán* m. gemäuer, eckstein. — *°steall* m. mauerstätte. — *°wala* zinne?
weallan prt. *wéoll* wallen; wogen; entspringen.
weallian wandern.
wealwian, *wylwan* wälzen, rollen.
wear pl. *wearras* m. schwiele.
weard m. hüter, herr.
weard f. wache, schutz.
weard adv. nach — hin. — *wið* — *weard* desgl.
weardian hüten, bewohnen (ahd. *wartên*).
wearg m. friedloser, geächteter (got. *wargs*). — *°ród* galgen.
wearm warm.
wearn f. verweigerung.
wearnian sich weigern, sich schützen.
wearp weberzettelt, aufzug.
wearte schw. f. warze.
wéas adv. zufällig.
weahs n. wachs. — *°bred* n. schreibtafel.
weaxan (*ge-*) prt. *wóhs*, *wéohs* wachsen. — *be-* bewachsen.
wébb n. gewebe. — *wébbian* weben.
wéccan (*á*°, *ge*°) prt. *weahle* wecken.
wécg m. keil.
weegan prt. *wegde* bewegen, tragen.
wédan (*á*°) prt. *wédde* wüten (zu *wód*).
wédd n. pfand, lösegeld; versöhnung (got. *wadi*). — *°bryce* m. vertragsbruch, verrat. — *°loga* schw. m. verräter.
wéddian geloben, abmachen.
wéder n. wetter (ahd. *wētar*). — *°wolcen* n. wetterwolke. — *wéderung* f. unwetter.
wéfan prt. *wáf* weben; anstiften.
wéfl f. aufzug, kette des gewebes.
wég (kent. *wi* plur. *wigas*, *weogas*, nrhd. *wæg*) m. weg. — *ón*°, *á*° hinweg, weg. — *ealneweg*, *ealneg* immer, stets. — *°bráde*, *°bráde* f. der wegebreit. — *°farende* adj. reisend. — *°nest* n. m. wegzehrung.
wégan prt. *wæg* tragen, wegtragen, wiegen, wägen.
bewégen vernichtet; zu *wigan*.

wēl adv. wohl, gut. — (*ge*)*hwēr*, (*ge*)*welhwēr* überall. — *hwyle* jeder. — *monig* sehr viel. — *willende* wohlwollend.

wēla, *weola* m. reichtum (as. *wēlo*).
wēlas m. plur. lippen (vgl. got. *wairlō*).
wēlig reich, wohlhabend (ahd. *wēlag*). — *gewelegian* (sich) bereichern.

wellyrge strudel.

wēman prt. *wēnde* laut tönen, anstimmen (zu *wōma*).

gewēman schw. verlocken, verführen.

wēnman (*ge*^o) schw. beflecken (zu *wamm*).

wēn, *woen* f., *wēna* m. hoffnung, erwartung, meinung; ein runenname (got. *wēns*).

wēnan prt. *wēnde* hoffen, meinen (got. *wēnjan*).

wēndan (*ge*^o, *on*^o) prt. *wende* wenden, sich wenden; gehen; übersetzen (zu *windan*). — *ā*^o umwenden, verändern, verwandeln. — *on*^o ändern, umgestalten.

wēndelsē m. f. mittelländisches meer; ocean (ahd. *wēntilsēo*).

wēnian, *wēnnan* schw. gewöhnen; ab-lactare. — *ofer*^o inolescere.

wēninga vermutlich, vielleicht.

wēnn m. geschwür.

wēod n. unkraut. — *hōc* unkrauthacke. — *mōnāp* m. august.

wēofod n. altar Beitr. 8, 527 (aus *wih* heilig und *bēod* tisch).

weola = *wēla*; *weoleg* = *wēlig*.

weoloc pl. (arch.) *wilucas* m. purpurschnecke. — *weol(c)crēad* purpurrot. — *scell* muschelschale.

weorc pl. *weorc* n. werk, beschwerde; festungswerk. — *sum* beschwerlich, schädlich. — *geweorc* n. bollwerk, festungswerk. — *weorce* adv. beschwerlich (eigntl. dat. sg. zu *weorc*).

weoreld s. *worold*.

forweoren adj. verwelkt.

weorf, *worf* n. lasttier, lastpferd.

weornian (*ge*-, *for*-) verwelken.

weorod = *werod* und *wered*.

weorpan prt. *wearp* werfen (got. *wairpan*). — *ā*^o, *ūtā*^o wegwerfen. — *tō*^o zertrümmern.

weorþ, *worþ* m. n. hof.

weorð n. wert, kaufpreis.

weorð, *wic* (e adv.) wert, würdig, ausgezeichnet. — *full* ruhmvoll. — *mynt*, *mynd* m. f. n., *scipe* m., *ness* f. ruhm, ehre, verehrung.

weorðan (*ge*^o) prt. *wearp* werden, eintreten, sich ereignen. — *ā*^o verderben. — *for*^o umkommen. — *tō*^o vernichten, tilgen.

weorðian auszeichnen, verehren.

weorðung f. verehrung.

weoruld s. *worold*.

weornian verdorren, verwesen.

weotuma mitgift.

weoxian wischen?

wēpan prt. *wēop* weinen, beweinen (got. *wōpan*). — *be*^o beweinen.

wēr plur. *wēras* m. mann (got. *wair*). —

beam m. kriegler. — *gyld* n. wergeld.

peod f. volk; generation.

werdi kent. = *wyrdig* zu *word*.

wered n. eine art met. — adj. süß. — *geweoredldecan* versüssen.

wergan s. *wyrgan*.

wergend m. = *weriend*.

wergþu s. *wirgþu*. — *werhta* = *wyrhta*.

werian = *wergan*.

wērian (*be*^o, *ge*^o, *ā*^o) prt. *werede* wehren, verteidigen.

gewērian schw. bekleiden (got. *gawasjan*).

wēriend m. hüter, verteidiger.

wērig, nrdh. *woerig* müde; unglücklich (as. *wōrig*). — *ferhþ*, *mōd* desgl.

wērod, *weorod* n. mannschaft, schar.

wērmōd wermut.

wērra kompar. zu *wær*. — *wert* = *wyrt*.

wēsa m. schlemmer (zu *wōs*).

wēsan prt. *wæs* sein.

wēsēnd wisund.

wēst adv. nach westen. — *ādēl* m., *healf* f. der westen. — *lang* adv. sich nach westen erstreckend. — *nordlang* sich nach nordwesten erstreckend. — *rice* n. Westsachsen. — *rihte* stracks westlich. — *sē* f. westsee. — *sūðwind* südwestwind. — *weard* westwärts.

wēstan adv. von westen her. — *wind* st. m. westwind. — *bewestan-norpan* nordwestlich; *sūðan* südwestlich.

wēstan (*ge*^o, *ā*^o) sw. verwüsten.

wēste wüst, öde (ahd. *wuosti*).

wēsten, arch. *wēstin* (nrdh. *wēstern*) m. n. wüste. — *gryre* m. schrecken der wüste.

— *staðol* m. ruine?

wēsule f. wiesel.

wēper m. widder (got. *wiprus*).

wibed für *wigbed* = *wēofod*.

wic m. f. n. stadt (aus lat. *vīcus*); heerlager. — *gefēra* st. m. quartiermeister. — *steall* m. stätte des lagers. — *stōw* f. lager.

wican prt. *wāc* weichen.

wiccea zauberer, wahrsager.

wicce obl. *wiccean* f. zauberin, hexe.

wicg n. ross.

wician wohnen; sich lagern, halt und rast machen (zu *wic*). — *ymb*^o herum wohnen.

wicing, *sceaða* m. seeräuber aus Skandinavien.

wicnian dienen.

wicu, *wucu* sw. f. woche (as. *wika*).

wīd weit ausgedehnt; *wīdeferhþ*, *tōwīdan* ealdre für immer. — *°cūþ* berühmt. — *°gill* geräumig. — *°land* n. grosses land. — *°lást* adj. schweifend? — *°sæ* m. f. weltmeer. — *°scriðol* vagus. — *°sið* m. weite reise.
gewīderian wettern.
gewīdmærstan berühmt machen, verkünden.
wīdl n. schmutz, makel.
wīdu s. *wudu*.
wīduwe, *wīduwe* schw. f. wittwe.
wīelm = *wylm*. — *wīerde* = *wyrðe*.
gewīf n. schicksal.
wīf n. weib, frau. — *°cynn* n. die weiber. — *°mann* m. weib.
wīfel, arch. *wībil* m. käfer.
wīferende s. unter *weg*.
wīfian (ge-) ein weib nehmen.
wīg m. n. kampf, krieg. — *°bill* n. kampf-schwert. — *°blac* mit glänzender rüstung. — *°bord* n. schild. — *°haga* m. schlachtreihe. — *°heard* kühn. — *°léoð* n. kriegssignal. — *°lic* kriegerisch. — *°plega* m. schlacht. — *°ræden* f. kampf. — *°smīp* m. kämpfer. — *°troð* n. kriegszug. — *wīga* m. kämpfer Beitr. X 511.
wīgan (part. *gewegen*) st. (for^o) im kampf vernichten. — *wīgend* pl. *wīgend* m. kriegler.
wīglære m. zauberer. — *wīlung* f. zauberei.
wīht (ge-) n. gewicht.
wīht, *wūht* fn. ding, wesen, etwas. — *wīht* + *ne*, *nānwīht* nichts.
wīlcumīan bewillkommen.
wīmman s. *wīf-mann*.
wīlde wild. — *wīldor*, *wīldéor* n. das wild.
wīlles kent. = *weg-léas*.
wīlge schw. f. korb.
wīlla m. wille, wunsch, lust (got. *wīlþa*); *sylfes wīllum* aus freien stücken. — in zstz. *wīll-*. — *°cuma* willkommener gast. — *°gehlēða* trauter genosse. — *°tīde* voti compos Gl.
wīllan, prt. *wīlde*, wollen; gerne thun; pflegen.
wīlles adv. freiwillig.
wīlnīan (ge-) wünschen, begehren. — (°ge-) *wīlnung* f. verlangen, wunsch.
wīluc = *weoloc*.
wīlung = *wīglung* unter *wīglære*.
wīn n. wein. — *°burg* f. residenz. — *°clyster* traube. — *°gedrinc* n. weingelage. — *°druncen* berauscht. — *°ern* weinhaus. — *°fet* n. weingefäss. — *°gál* weinfroh. — *°geard* m. weinberg. — *°hāte* schw. f. einladung zum weine. — *°sæd* satt von wein. — *°sæl* n., *°sele* m. weinsaal. — *°wringe* f. kelter.
wīnd m. wind. — *wīndig* windig.

wīndan prt. *wand* sich hin und her bewegen; umwinden. — *op^o* entkommen. — *ā^o*, *be^o* einhüllen.
wīndel m. korb.
wīndiuscoful f. wurfschanfel.
wīne, *wīni* m. freund. — *°dryhten* m. herr und freund. — *°léas* freundlos. — *°mæg* m. lieber verwandter. — *°tréow* f. gattentreue.
wīning, *weonung* m. leibbinde.
wīnn (ge-) n. mühsal; kampf; krieg.
wīnnan (ge-) prt. *wann* sich abmühen, dulden; kämpfen. — *ofer^o* besiegen.
wīnster adj. links.
wīnster, pl. *wīntru* und *wīnster*, m. n. winter; jahr. — *°ceald* winterlich kalt. — *°cearig* winterlich gestimmt. — *°dūn* X 6? — *°fyllæð* oktober. — *°setl* winterlager. — *°stund* f. kurze zeit.
wīola = *wela*. — *wīota* = *wīta*.
wīpīan (Ben.-Reg.) wischen, *to wipe*.
wīr myrthe.
wīr m. draht, golddraht. — *°boga* m. desgl.
wīs, *°fæst*, *°hycgende*, *°lic* weise, gelehrt. — *°dóm* m. weisheit.
wīse schw. f. art und weise.
wīsīan, *wīssīan* (ge-) weisen, zeigen, führen; lehren.
wīsnīan (ge-, for-) verwesen, verwelken = *weornīan*.
gewīss gewiss (*°lice* adv.).
wīssīan = *wīsīan*.
wīst st. f. nahrung.
wīt wir beide.
wīta (*weota*) schw. m. ratsherr.
gewīta m. mitwisser, zeuge.
wītan prät.-präs. wissen. — *be^o* beaufsichtigen, verwalten.
wītan (*oð^o*, *æt^o*) prt. *oðwāt* tadeln, verweisen.
gewītan prt. *gewāt* gehen, weggehen, scheiden (andd. *wītan*).
gewīteness f. hinscheiden, tod.
wīte st. n. strafe; höllenstrafe. — *°brōga* m. höllenschreck. — *°hūs* m. marterhaus. — *°stōw* f. richtstätte.
wītedóm m. prophezeiung (zu *wītega*).
gewīterīan benachrichtigen (aus an. *vītra*) XVII 44.
wītega m. prophet (ahd. *wīzzago*).
wītegian (ge-) prophezeien. — *wītegiung* f. prophezeiung.
wīttīan prt. *weotode* anordnen, bestimmen. — *be^o* ausführen.
gewītnīan XIV 114 eingestehen, bezeugen.
gewītnīss f. zeugnis.
wītnīan martern, strafen.
wītodlice, *wīutodlice* adv. fürwahr, gewiss.
wīton wohlان.
gewītt n. verstand. — *°loca* m. herz.

wittig klug, weise.
witumbora Gl. *paranympheus*; zu *westuma* mitgift.
wip präp. gegen, wider; nach — hin. — *°innan* innerhalb. — *°utan* ausserhalb, ohne.
wiper präfix gegen. — *°breca*, *°broca* m. gegner. — *°cwide* m. widerspruch. — *°léan* n. vergeltung. — *°méde* halsstarrig. — *°saca* m. feind. — *°sæc* n. gegnerschaft? — *°sýnes* rückwärts. — *°trod* n. rückzug. — *°winna* wider-sacher.
wipertian sich widersetzen, sich sträuben.
wippe schw. f. strick, band; stirnband.
wlæc, *wlacu* lau. — *wlacuniss* f. lauheit?
wlanc stattlich, stolz (adv. *°lice*).
wlätian schauen, blicken.
wlätung f. erbrechen.
wlætta m. ekel.
wlæccæan erwärmen; zu *wlacu*.
wlencu indecl. f. stolz, übermut.
wlisp stammelnd.
wlitan st. v. spähen, schauen.
wlite m. aussehen, schöne gestalt, schönheit. — *°beorht*, *°scýne* von schönem äussern. — *wlitig* schön, aussehend.
wlitigian sich schmücken.
wlöh pl. *wléh* f. franse, saum.
wóc zu *wæcnan*.
wócor f. nachwuchs.
wód toll. — *°ness* f. wahnsinn.
wódeuwistile schirling.
wódnæsdæg m. mittwoch.
wógian werben.
woffian (Scint.) blasphemare.
wóh (*°lice* adv.) krumm; verdreht, verkehrt. — n. unrecht. — *°ness* (*wóness*) f. schlechtigkeit. — *°dæd* f. verführung. — *°dóm* m. ungerechte richterliche entscheidung. — *°gestréon* n. ungerechter erwerb.
wól f. pest, seuche. — *°dagas* pestzeit. — dazu *wól(d)berendlic* seuchenreich.
wolcen n. wolke (ahd. *wolkan*).
woldberend s. unter *wól*. — *wólic* aus *wóhlic* = *wóh*; *wóness* f. = *wóhness*.
wóma m. geräusch, lärm, schreck.
womm = *wann*; *wonn* zu *winnan*.
onwón in die irre; im irrthum; zu *wóh*.
wóp m. wehklage.
wórhana m. fasan.
worc = *weorc*.
word n. wort. — *wordes* mit worten, mündlich. — *wordriht* gesetz.
wordlian (Byrhtf. *wurðlian*) sprechen. — *worðlung* gespräch.
worhte prt. zu *wyrcan*.
wórian (Scint.) umherschweifen; ermatten.
worn m. grosse menge.

worold f. welt. — *°ár* f. irdischer besitz. — *°büende* irdisch. — *°cearu* f. irdische sorge. — *°cund*, *°lic* weltlich. — *°dréam* m. irdische freude. — *°fréond* bester freund. — *°hád* m. laienstand. — *°nytt* f. allgemeiner nutzen. — *°rice* n. welt. — *°gesálig* angesehen, wohlhabend. — *°gesceaft* f. weltgeschöpf, welt. — *°scamu* f. schande. — *°strúðere* m. erz-räuber? — *°ping*, *°wela* m. weltreichtum.
worsm, *wurms* eiter Beitr. 9, 217.
wós n. feuchtigkeit, schlamm (an. *vás*).
wóp f. poesie (an. *óp*). — *°bora* m. dichter.
wracu f., *wræc* f. n. strafe; bedrängnis, qual; strafe (me. *wrake*, *wreche*). — *wræc-lást*, *°stip* m. fahrt in der verbannung. — *°lic* sonderbar, schrecklich. — *°man* m. coll. die heimatlosen. — *°stów* f. ort der strafe.
wræne adj. geil; *wrænness* f. geilheit.
wrænstan geil sein.
wrætt f. kleinod, schmuck. — *°lic* kunstvoll. — *°baso* kunstbraun.
wráp, *°lic* (e adv.) zornig, ingrimmig.
wræpo und *wræpp* zorn.
wrápian zornig sein.
wrapu st. f. stütze.
wræxlian ringen.
wræcan prt. *wræc* treiben, austreiben (got. *wrikan*); vollführen; strafen. — *for°* vertreiben. — *ge°* rächen.
wræceca m. heimatloser, verbannter (ahd. *reckeo*); adj. elend, unglücklich.
wræccan prt. *wræhte* wecken.
wrægan prt. *wræge* tadeln; anklagen.
wræhtend ankläger (zu *wróht*).
wrænc pl. *°as* m. list, kniff.
wrænna, *wærna* m. zaunkönig.
wræon (*be°*, *ge°*, *ofer°*) prt. *wräh* einhüllen, bedecken. — *on°* enthüllen.
wræpian, *underwreóðian* unterstützen.
wridan st., *wridian* schw. wachsen, gedeihen, wachsen Beitr. X 511.
wringan st. v. auspressen.
bewrigen s. *bewréon*.
gewrit n. schriftstück.
writan (á-, ge-) prt. *wrát* schreiben. — *writere* m. schreiber, schriftgelehrter.
writian (3. sg. *wreotap*) rauschen Est. XI 512.
wriþan prt. *wráp* (*ge°*) drehen. — *on°* losfesseln.
wrixl (*ge-*) n. wechsel, tausch.
wrixlan (*ge-*) schw. tauschen, wechseln.
wróht m. f. anklage; feindseligkeit. — *°lác* n. desgl. — *°getéme* verbrechen? *wrót* rüssel.
wucu obl. *wucan* f. woche (ahd. *wēhha*).
wudu m. baum, holz, gehölz (ahd. *witu*). — *°bill* axt. — *°binde* geissblatt. —

°cocc m. schnepfe. — °fæsten n. wald-bollwerk. — °hunig wilder honig. — °mer waldgeist. — °winde = °binde.
wuht = *wiht*.
wuldor n. glorie, herrlichkeit (got. *wulþs*). — °béag m. krone der herrlichkeit; °béagian krönen. — °blæd m. herrlicher ruhm. — °cyning m. himmlischer könig. — °fæder m. vater der glorie. — °fæst erhaben. — °spéd f. reicher ruhm. — °gesteald n. edle besitzung. — °torht glanzvoll. — °werod himmlische heerschar.
wuldrian verherrlichen.
wulf (pl. °as) m. wolf (got. *wulfs*).
wull st. f., *wulle* schw. f. wolle (got. *wulla*). — °camb wollkamm.
wulluc involucrium.
gewuna m. gewohnheit (as. *giuono*).
wund verwundet (got. *wunds*). — f. wunde.
wunden part.-adj. gedreht. — °locc lockig.
wundtan (ge-, for-) verwunden.
wundor n. wunder, wundertat. — dat. plur. *wundrum* wunderbar (adv.) — °lic (-e adv.) wunderbar. — *wundrian* sich wundern.
gewunelic gewöhnlich.
wunian sich dauernd irgendwo befinden; bleiben, leben. — *ge*° pflegen. — *purh*° bleiben.
wunung f. wohnung, aufenthalt.
wurmille origanum.
wurm, *wurst* spät für *wyrm*, *wyrt*. — *weorpan* = *weorpan*.
wurþian = *weorþian*. — *wurþscipe* s. *weorþ*.
wurman Deor 1?
wurtruma = *wyrtruma*.
wutodlice s. *witodlice*.
wuton s. *uton*.
gewyldan schw. v. beherrschen, bezwingen (zu *wealdan*).
wýlen, *wielen* f. sklavin, magd (zu *wealh*).
wylian zusammenbinden?
wylfen adj. wölfisch. — *wylf*, *wylfen* f. wölfin.
wyll, *wiell* m., *wylla* m., *wylle* schw. f.

quelle, brunnen. — °burne f. brunnen. — °sprýng m. urquell.
wyllan kochen (zu *weallan*).
wyllen adj. aus wolle; zu *wull*.
wyrm, *wielm* m. f. flut; wallung, eifer (ahd. *walm*).
áwylian schw. wegwälzen (got. *waltjan*).
wylian, *wylian* prt. *wylode* (á°) wälzen (got. *walujan*).
wynan Run. 13?
wyndicraft weberei?
wynn f. wonne (kent. *wenn*). — °fæst, °lic, °sum, °sumlic wonnig, lieblich. — °sumness f. lieblichkeit. — °sumian jubilieren.
wyrcan prt. *worhte* arbeiten, verfertigen. — *for*° sündigen; abdämmen?
wyrd (ge-) f. schicksal; geschick. — *for*° f. n. schicksal, verderben.
wyrdan (ge-, á-) schw. verderben, vernichten (vgl. got. *frawardjan*).
wyrgan prt. *wyrgde* (á-) ächten, verfluchen. — *wyrge* geächtet, verflucht (zu *wearg*). — *áwyrgeðness*, *wyrhðu* f. ächtung, fluch.
gewyrht f. n. tat; verdienst; schuld.
wyrhta m. arbeiter (ahd. *wurhteo*).
wyrm (pl. °as) m. Schlange, wurm; drache. — °cynn n. alle schlangen. — °sele m. schlangenverliess. — °lica m. drachengebilde?
wyrnan prt. *wyrnde* verweigern, abschlagen, vorenthalten (andd. *wernjan*). — *for*° desgl.
wyrpan prt. *wyrpte* (á-, ge-) sich erholen; genesen.
wyrrest, *wyrsta*, *wyrsta* zu *yfel*. — *wyrs* adv. schlechter. — *wyrstan* schlechter werden, sich verschlimmern.
wyrst, *hond*° f. handgelenk.
wyrt f. kraut, pflanze. — °drene kräutetränk. — °truma, °walu wurzel. — °tún m. garten. — *wyrtwálian* (á-) entwurzeln; ausrotten.
wyrpe = *weorþ*; *gewyrþian* = *weorþian*.
wýscan prt. *wýscte* wünschen (ahd. *wunscan*).

Y.

ýce schw. f. kröte. — *fenn*° schildkröte.
ýcean, *ican* prt. *ýcte*, *ýhte* (ge-) vermehren (vgl. got. *aukan*).
yfel schlecht, schlimm, übel, böse (got. *ubils*). — neutr. das übel, unheil, krankheit. — °ness f. schlechtigkeit. — °dæd f. untat. — °hæbbende krank.
yfelian schlecht, schlimm werden.
yferra, *yfemest* der obere, oberste zu *ufan*.

yfes, *efes* f. dachtraufe.
ýg s. *ig*.
yica s. *ilca*.
yldan prt. *yilde* zaudern, zögern; auf-schieben (zu *eald*). — *yldcian* auf-schieben; zögern.
yilde, *ielde* pl. menschen (as. *eldi*).
ylding f. aufschub, verzug.
yldo nrðhbr. *eldu* f. alter.

